

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Ministerstvo životního prostředí

Pilotní Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice

11. 6. 2020

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Pilotní Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice vznikla v rámci projektu *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě*, reg. č.: CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/00014042.

Obsah

Účel a struktura zprávy	1
Hlavní poselství	3
SDG 1 Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě	4
SDG 2 Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství.....	8
SDG 3 Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku	14
SDG 4 Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny	24
SDG 5 Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek	32
SDG 6 Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi.....	40
SDG 7 Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny	46
SDG 8 Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny	52
SDG 9 Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace	64
SDG 10 Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi	71
SDG 11 Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce	78
SDG 12 Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu	89
SDG 13 Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládání jejích dopadů.....	95
SDG 14 Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje	99
SDG 15 Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity	104
SDG 16 Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních	113
SDG 17 Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování	122
Národní a mezinárodní hodnocení	132
Agenda 2030 a financování	140
Spolupráce na implementaci	142
Seznam zkratk.....	143
Indikátorová příloha	148

Účel a struktura zprávy

Otevíráte **pilotní (nultou) hodnotící zprávu o naplňování Agendy 2030** v České republice, resp. naplňování strategického materiálu *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (Cílů udržitelného rozvoje)* v České republice přijatého usnesením vlády ze dne 17. října 2018 č. 670.

Smyslem zprávy a obecně smyslem hodnocení *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice* je **poskytnout vládě ČR důkladný a zdravě sebekritický pohled na úspěšnost aktivit ČR ve vztahu k cílům, jež přijala za své a zároveň mezinárodním závazkům, které na sebe vzala.**

Hlavním smyslem pilotní zprávy bylo otestovat mechanismus přípravy a podobu hodnocení. **Na pilotní zprávu naváže na podzim 2020 první řádná Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice.**

Z první řádné zprávy bude vycházet prezentace ČR v rámci druhého *Národního dobrovolného přezkumu* (VNR) na Politickém fóru na vysoké úrovni (HLPF) OSN v roce 2021.

Hodnocení pilotní zprávy se opírá o tři typy informací:

- dostupné **informace k aktuálně platné globální sadě indikátorů Agendy 2030** schválené Statistickou komisí OSN, resp. k těm indikátorům, které byly vyhodnoceny jako relevantní pro ČR a bylo pro ně zároveň možné získat data. Tyto informace jsou v textu označeny podtržením a číslem indikátoru v závorce, např. (ind. 1.1.1). V příloze zprávy jsou hodnoty indikátorů uvedeny souhrnně;
- **informace ministerstev (gestorů jednotlivých cílů)**, které tato ministerstva poskytla MŽP v rámci hodnocení tzv. klíčových opatření *Implementace Agendy 2030*. Tyto informace jsou označeny odkazem na tzv. reporty ministerstev;
- **informace, které musely být dohledány, aby bylo možno vyhodnotit všechny podcíle**, které byly v *Implementaci Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice* označeny jako relevantní. Současně zpráva obsahuje informace, s jejichž pomocí jsou kontextualizována jak data indikátorů, tak informace gestorů jednotlivých cílů (tj. příslušných ministerstev). Rovněž tyto informace jsou opatřeny odkazy na zdroje.

Pro první řádnou zprávu budou mimo tři výše uvedené typy informací použity také informace z vyhodnocení *Strategického rámce Česká republika 2030* (viz usnesení vlády ze dne 19. dubna 2017 č. 292), který představuje hlavní obsahový převodník Agendy 2030 na národní úroveň ČR, resp. informace z vyhodnocení Implementačního plánu uvedeného strategického rámce (usnesení vlády ze dne 17. října 2018 č. 669). Proto jsou v textu k symbolům Cílů udržitelného rozvoje (SDGs) připojeny také symboly klíčových oblastí *Strategického rámce Česká republika 2030*.

V pilotní zprávě **použité informace odrážejí** z větší části **situaci poloviny roku 2019**, pouze v některých případech byly údaje aktualizovány na jaře roku 2020. V první řádné zprávě budou všechny údaje sjednoceny k roku 2020.

Zpráva je strukturována dle sedmnácti SDGs a v jejich rámci posuzuje jednotlivé podcíle. Většina podcílů SDGs je pro ČR relevantní jak ve vnitřní dimenzi (týkají se aktivit ČR prováděných a směřovaných na vlastní národní úroveň), tak v dimenzi vnější (týkají se aktivit ČR prováděných nebo směřovaných na mezinárodní úroveň). Některé podcíle jsou

relevantní jen v jedné z obou dimenzi a některé nejsou pro ČR relevantní vůbec. Přehled relevance je součástí zmíněného dokumentu *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (Cílů udržitelného rozvoje) v České republice*.

Orientaci v probíraných tématech v rámci jednoho SDG i v rámci celého dokumentu umožňuje **tučné provedení některých slov**. Tato forma zvýraznění slouží ve všech kapitolách vyjma této kapitoly úvodní pouze pro snazší orientaci. Sama o sobě neodráží důležitost sdělení, ani nenahrazuje hodnocení.

SDGs se vzájemně doplňují. Vazby jednoho SDG na jiný SDG nebo podcíl jiného SDG jsou v textu vyznačeny **červeně**. Vazby na jiné podcíle v rámci téhož SDG jsou zmíněny, nejsou ale barevně vyznačovány.

Pokrok v naplňování každého relevantního podcíle je ve zprávě zhodnocen. Je důležité si uvědomit, že sledován je právě pokrok, tedy soustavné úsilí směrem k dosažení a dlouhodobému naplnění podcílů. Zpráva má být totiž především zpětnou vazbou pro vládu ČR, přehledem konkrétních kroků a podkladem pro jejich případné změny. Hodnocení tedy neodráží míru, v jaké se daří podcíle naplnit globálně, ani se neomezuje pouze na jednoduché hodnocení, bylo-li stavu žádoucího pro rok 2030 již dosaženo, nebo ne. Tomuto účelu mohou lépe sloužit některá mezinárodní srovnání (viz kapitola Národní a mezinárodní hodnocení).

Vedle textového hodnocení je ke každému podcíli připojeno hodnocení pro rychlou orientaci, provedené v barvě a umístěné pod zněním podcíle na levém okraji stránky. Tentýž způsob hodnocení bude použit také v první řádné zprávě.

- **zeleně** jsou označeny ty podcíle, u nichž dostupná data, zvláště pak hodnoty oficiálních indikátorů, vykazují dobrý stav i dobrý trend a ČR vykazuje zároveň značnou aktivitu, která k dosažení cíle přispívá;
- **oranžově** jsou označeny ty podcíle, u nichž ČR vyvíjí značnou aktivitu ve prospěch dosažení cíle, nicméně data o efektu těchto aktivit, zvláště pak data oficiálních indikátorů nejsou příznivá, nebo je neznáme; oranžově jsou označeny rovněž ty podcíle, které jsou vnitřně velmi rozrůzněné, a zatímco u některých jsou data příznivá, u jiných naopak nepříznivá;
- **červeně** jsou označeny ty podcíle, u nichž ČR vyvíjí jen malou aktivitu, nedaří se jí naplnit vlastní opatření a současně se dostupná data, zejména pak hodnoty indikátorů nemění k lepšímu, příp. se zhoršují, či je neznáme.

Hlavní rozdíl mezi oranžovým a červeným hodnocením tedy spočívá v míře úsilí, které ČR vyvíjí k dosažení podcíle.

Hlavní poselství

První řádná zpráva na podzim 2020 bude na tomto místě obsahovat koncentrované hlavní poselství, manažerské shrnutí, které ukáže jak oblasti, kde je ČR úspěšná v naplňování globálních cílů, tak oblasti, v nichž z perspektivy SDGs čelí největším problémům.

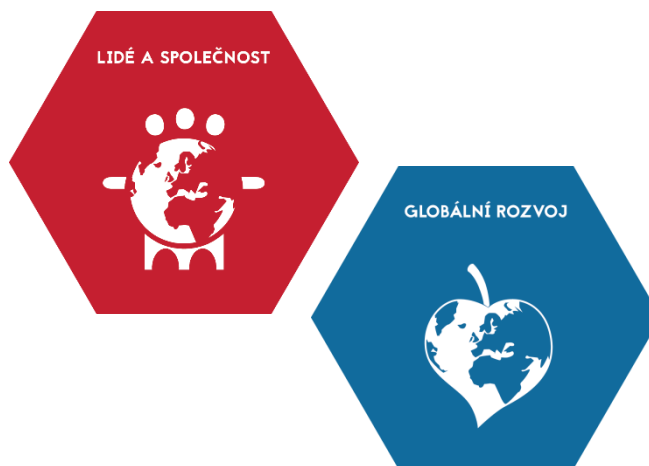
Hodnocení dosavadního vývoje bude mít nejen textovou, ale též grafickou podobu. Její příklad je možno vidět na obrázku č. 1, který představuje toto hodnocení pro pilotní zprávu.

Grafické hodnocení SDGs vychází z barevného hodnocení jednotlivých podcílů a SDGs, které podrobněji vysvětlujeme v předcházející kapitole. Pro převod hodnocení z úrovně podcílů na úroveň SDGs jsou použity všechny podcíle označené za relevantní, přičemž barevné hodnocení daného SDG je kvadratickým průměrem barevných hodnocení jeho relevantních podcílů při použití škály 1 (zelená) – 2 (oranžová) – 3 (červená). Použití kvadratického průměru poskytuje plastický obraz a zvýrazňuje oblasti a problémy, které si zaslouží pozornost. Zároveň tento přístup potvrzuje, že ČR je úspěšná v podpoře udržitelného rozvoje, neboť se více než polovinu SDGs v tomto pilotním hodnocení daří naplňovat i při použití přísnější metriky.

Obrázek č. 1 Souhrnný přehled pokroku v dosahování SDGs

1 KONEC CHUDOBY

SDG 1 Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě

ČR se řadí mezi hospodářsky vyspělé země s tradičně ukotveným systémem sociální ochrany, který občanům garantuje minimální příjem prostřednictvím systému pomoci v hmotné nouzi a obecně sociálních transferů. Přestože si ČR v globálním hodnocení vede v naplňování SDG 1 dobře, při hlubším zkoumání je patrné, že tento úspěch je křehký. V situaci velkého množství lidí žijících těsně nad hranicí chudoby či při vědomí regionálních rozdílů stačí relativně malá změna, aby se situace v této oblasti podstatně zhoršila.

1.1 Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 dolaru na den

zelená

1.2 Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě tak jak je definována v národní legislativě

oranžová

Problematika **extrémní chudoby**, definovaná jako život za méně než 1,25 dolaru za den, se týká především rozvojových zemí. V ČR se nevyskytuje.

V případě ČR bude velmi obtížné snížit podíl osob žijících v chudobě na polovinu, neboť již nyní je nízký a dlouhodobě vykazujeme relativně dobré výsledky i v porovnání se zeměmi EU a OECD. V roce 2019 bylo v ČR **příjmovou chudobou** ohroženo 10,1 % obyvatel (ind.1.2.1 – str. 151). Tento dlouhodobě stabilní a relativně nízký podíl je především výsledkem sociálních transferů, zčásti starobních důchodů, zčásti jiných typů důchodů a sociálních dávek.

Při bližším pohledu je však obrázek trochu méně povzbudivý. Předně, lidský rozměr údajům dodávají v tomto případě absolutní čísla: příjmovou chudobou je ohrožen téměř jeden milión lidí. Dle šetření o příjmech a životních podmínkách z roku 2018¹ vychází většina domácností se svými příjmy docela snadno nebo jen s menšími obtížemi, pro 17,6 % to ale znamená velký problém. Potíž vyjít s příjmy mají zejména samoživitelky s dětmi a ženy starší 65 let, které žijí samy. Pokud zvýšíme běžně užívanou hranici ohrožení příjmovou chudobou,

¹ SILC (2018) Výběrové šetření příjmů a životních podmínek domácností.

kteřou je 60 % mediánového ekvivalizovaného čistého disponibilního příjmu, na 70 %, dojde k razantnímu nárůstu osob, které se dostaly pod mez rizika příjmové chudoby. Např. příjem domácností, které tvoří lidé žijící sami ve věku 65 a více let, je tak malý, že stačí jen zvýšení hranice příjmové chudoby o 10 procentních bodů – což v praxi znamená rozdíl zhruba dvě tisícikoruny měsíčně, tedy průměrnou exekuční či insolvenční srážku z důchodu v ČR – a do ohrožení chudobou se propadne ze 14,2 % celých 31,3 % těchto obyvatel. Lze to říci též opačně. Kdyby jen mírně poklesly příjmy těch, kteří jsou nyní těsně nad hranicí příjmové chudoby, a kdyby se vzaly v úvahu též exekuční a insolvenční srážky, míra ohrožení příjmovou chudobou podstatně naroste.

Další problematickou oblastí z hlediska příjmové chudoby v ČR jsou regionální disparity (vyšší míru ohrožení vykazují Ústecký kraj a Moravskoslezský kraj)² a disparity etnické (podstatně vyšší míru ohrožení vykazují Romové).³

1.3 Zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny včetně nejpotřebnějších, a do roku 2030 rozšířit jejich dosah na většinu chudých a ohrožených

zelená

Dle dostupných dat (ind. 1.3.1 – str. 152) jsou **systémem základní sociální ochrany** plně pokryty všechny ohrožené skupiny obyvatel (děti, nezaměstnaní, starší osoby, osoby se zdravotním postižením, těhotné ženy, novorozenci, oběti pracovních úrazů, chudí a zranitelní). Zajištění minimálního příjmu (životního a existenčního minima⁴) a pomoc v hmotné nouzi⁵ je v systému sociální ochrany ČR legislativně ošetřeno. Na základě těchto právních úprav jsou vypláceny dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a jednorázovou mimořádnou okamžitou pomoc). Dle zákona o státní sociální podpoře⁶ jsou vypláceny tzv. rodinné dávky (přídavek na dítě, porodné, pohřebné, příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek). Zákonem jsou stanoveny také podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti⁷ a ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele.⁸

1.4 Do roku 2030 zajistit, aby všichni muži a ženy, zejména chudí a zranitelní, měli stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům i základním službám, na vlastnictví a možnost nakládat s půdou a stejná práva na další formy vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, příslušné nové technologie a finanční služby, jako například mikrofinancování

oranžová

Právo na vlastnictví vč. vlastnictví půdy, nebo právo na dědění zajišťuje Listina základních práv a svobod. Co se reálného stavu týče, v případě ČR není třeba v tomto podcíli klást zvláštní důraz na půdu ve smyslu zemědělské půdy, ačkoli koncentrace pozemkového vlastnictví má samozřejmě vliv i na způsob hospodářského využití a potažmo funkce ekosystémů dle **SDG 15.2**. Půda je také velmi vzácným statkem v kontextu **SDG 11.7**, tedy udržitelného rozvoje měst. V rámci SDG 1 na národní úrovni uvažujeme především o **rovném zacházení, rovném**

² MPSV (2020) Strategie sociálního začleňování 2021-2030.

³ Úřad vlády ČR (2016) Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020; Report MPSV ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁴ Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

přístupu na trh práce a rovném přístupu ke službám, příp. prevenci sociálního vyloučení obecně. Právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace (ve věcech přístupu k zaměstnání, sociálního zabezpečení, přístupu ke zdravotní péči, vzdělání, bydlení a dalším službám) zajišťuje občanům zejména tzv. antidiskriminační zákon (zákon č. 198/2009 Sb.).⁹ Míra reálné diskriminace se však pouze odhaduje, protože obhajoby před diskriminací se podle Kanceláře veřejného ochránce práv dožaduje jen menší část postižených. Přitom platí, že čím nižší socioekonomický status a vzdělání mají potenciální stěžovatelé, tím je větší pravděpodobnost, že diskriminace nebude oznámena.

Pokud se týká sociálně vyloučených osob, je podcíl naplňován jen částečně. Na problém jsou zaměřeny průřezové strategické materiály (např. *Strategie sociálního začleňování 2014-2020*, *Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025* apod.), připravují se jejich nové verze (*Strategie sociálního začleňování 2021-2030*). Nicméně, sociálně vyloučených osob přibývá zejména v souvislosti s fenoménem extrémního zadlužení (předluženosti) obyvatel ČR, nedostupností sociálního bydlení, sociálních služeb či sociální práce. Reálný dopad politik ústředních orgánů ani orgánů samospráv (např. strategické dokumenty), stejně jako dopady dílčích opatření (např. zavádění tzv. bezdoplatkových zón, dopady veřejně prospěšných prací atd.) se nedaří vyhodnocovat, neboť nástroje takového vyhodnocení, včetně sběru a evaluace dat, nejsou koordinovaně zpracovávány. Zlepšila se naopak dostupnost školských zařízení, byť problémy s přijímáním konceptu inkluzivního vzdělávání veřejností přetrvávají. Díky ESIF v rámci operačních programů jsou dostupné zdroje pro realizaci dílčích opatření, Agentura pro sociální začleňování napomáhá obcím se sociálně vyloučenými lokalitami s koncepčním řešením sociálního vyloučení.¹⁰

1.5 Do roku 2030 posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a environmentálními otřesy a pohromami

zelená

V ČR existuje (ind. 1.5.3 – str. 152) funkční rámec pro omezování rizik spojených s živelními pohromami či technickými haváriemi. Jeho základem jsou *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* (2013) a *Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030* (2015), druhá z nich byla vypracována v souladu s globálním Rámcem ze Sendai pro snižování rizika katastrof. Koncepce environmentální bezpečnosti formuluje preventivní, mitigační a adaptační opatření, která vedou k postupnému snižování rizik mimořádných událostí a krizových situací. Dílčí témata jsou diskutována v rámci Národní platformy pro snižování rizika katastrof, která je poradním orgánem ministra životního prostředí. Vyhodnocení plnění opatření k realizaci Koncepce bude k dispozici na konci roku 2020. Přístupy ani jedné z koncepcí ale nejsou orientovány specificky na chudé a zranitelné, na něž je tento podcíl

⁹ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Report MSPV ČR k hodnocení SDGs (2019).

1.a Zajistit výraznou mobilizaci prostředků z různých zdrojů, mimo jiné i dokonalejší rozvojovou spolupráci, a zajistit tak přiměřené a předvídatelné prostředky pro rozvojové země – zejména nejméně rozvinuté – na zavádění programů a politik na odstranění chudoby ve všech jejích formách

červená

1.b Vytvořit výrazné politické strategie na národní, regionální i mezinárodní úrovni, založené na genderově citlivých rozvojových strategiích na podporu chudých, které povedou ke zrychlení investic do opatření na odstranění chudoby

oranžová

zaměřen, nýbrž na ochranu obyvatelstva jako celku (zvláštní pozornost je věnována jen některým formám zranitelnosti, nikoli však chudobě).

Na základě statistického výkaznictví oficiální rozvojové pomoci ČR (ODA ČR) v dolarovém vyjádření mezi r. 2017, 2018 a 2019 mírně rostla: z 304,12 na 305,36 mil. USD v r. 2018, resp. na 306,09 mil. USD v r. 2019 (poslední údaj dle předběžného výkaznictví). Podíl ODA/HND ČR však ve stejné době poklesl z 0,15 na 0,13 %¹¹, a to především z důvodu výrazného růstu české ekonomiky.¹² Bilaterální výdaje ODA/HND ČR na nejméně rozvinuté země tvořily v roce 2018 0,007 %. Ve srovnání předběžného statistického výkaznictví ODA pro rok 2019 dosahují státy OECD 0,30 % ODA/HND. Polsko a Slovensko odvádí 0,12 % ODA/HND, naopak vyšší podíl ODA/HND ve srovnání s ČR odvádí Maďarsko a Rakousko (0,22 %).¹³

Aktivita k naplnění SDGs v rámci zahraniční rozvojové spolupráce a humanitární pomoci ČR vycházejí primárně ze *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018-2030*, která přímo reflektuje a inkorporuje Agendu 2030. Strategie se však s ohledem na českou zkušenost a expertízu tematicky soustředí jen na vybrané SDGs (např. 2.a , 6.a , 7.b , 9.c , 10.b , 11.c , 15.a , 15.b , 16.7 , 17.19), které byly reflektovány i při přípravě Programů dvoustranné rozvojové spolupráce 2018-2023. Ani téma genderu (SDG 5.1) ani téma chudoby (SDG 1.2), relevantní tomuto podcíli, tedy mezi prioritami ZRS nejsou.

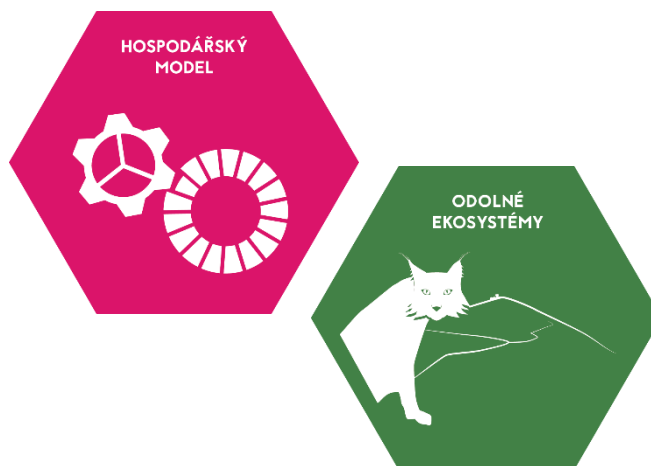
Co se týče vnitřní dimenze podcíle, po strategické stránce jsou obě zmiňovaná témata pokryta, jakkoli účinek našich aktivit není zcela jednoznačný (viz např. hodnocení podcíle 1.2 a 1.4), anebo není dostatečný (SDG 4.1).

¹¹ MZV (2019) *Oficiální rozvojová pomoc (ODA) ČR za rok 2018*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_přehledy/oficialni_rozvojova_pomoc_oda_cr_za_rok_5.html.

¹² Report MPSV ČR k hodnocení SDGs (2019).

¹³ OECD (2020) *DAC Statistics*. Dostupné z: https://public.tableau.com/views/ODA-GNI_15868746590080/ODA2019?:display_count=y&publish=yes&origin=viz_share_link?&showVizHome=no#1.

2 KONEC HLADU

SDG 2 Vymýtit hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství

Hlad ani podvýživa nejsou v ČR zásadním problémem. Využívaný intenzivní způsob zemědělské produkce ovšem rychle vede k degradaci a erozi půdy a má negativní dopady na biodiverzitu.

Růst produktivity v zemědělství naráží na svá přirozená omezení a státní podpora prostřednictvím přímých plateb je stále orientovaná primárně na obdělávanou plochu. Tlakem na zvyšování produkce dochází k vyčerpávání zemědělské půdy a v tomto ohledu je významným problémem používání umělých průmyslových hnojiv. Ekologické zemědělství je sice stále významnější, ale jeho růst je velmi pomalý a jde zejména o trvalé travní porosty, nikoliv pěstování biopotravin. Zemědělská produkce je zranitelná z hlediska negativních projevů změny klimatu. Populace většiny v ČR původních nebo dříve tradičních plemen hospodářských zvířat je zařazena do některé kategorie ohrožení. ČR podporuje zemědělství a potravinářství v rozvojových zemích i mezinárodní obchod bez bariér a exportních subvencí. ČR je významným dovozcem potravin (zejména na úrovni EU) a tento trend nadále sílí. Průměrné ceny zemědělské produkce se sice meziročně mění velmi málo, nejvíce jsou ovlivněny ročním obdobím a počasím, ovšem s velkým rozdílem u jednotlivých druhů ovoce či zeleniny.

2.1 Do roku 2030 vymýtit hlad a zajistit přístup všem lidem, zejména chudým a ohroženým, včetně malých dětí, k bezpečné, výživné a dostačující stravě po celý rok

zelená

2.2 Do roku 2030 odstranit všechny formy podvýživy a do roku 2025 dosáhnout mezinárodně dohodnutých cílů ohledně zakrnění a hubnutí dětí mladších pěti let a vyřešit výživové potřeby dospívajících dívek, těhotných a kojících žen a starších osob

zelená

Hlad nepředstavuje v ČR závažný problém. Úmrtí v důsledku hladu jsou velmi výjimečná (ind. 3.9.2 – str. 159).¹⁴ Celkově si k roku 2018 přibližně 6,4 % domácností nemohlo dovolit jíst obden maso.¹⁵ Tento údaj je nejvyšší pro domácnosti nezaměstnaných (23,1 %) a dále pro spodních 10 % domácností dle čistých příjmů (22,9 %).

Zaměstnavatelé mohou zaměstnancům poskytovat příspěvek na jídlo, který je daňově zvýhodněn. ČR realizuje široké spektrum aktivit zacílené na lidi chudé a zranitelné. Jednou z nich je dávková podpora poskytovaná zranitelným skupinám, zejména dle zákona o pomoci v hmotné nouzi¹⁶ a zákon o sociální podpoře.¹⁷ V případě dětí je to zákonem daná podpora školního stravování, která se týká dětí v mateřských školách, přípravných třídách základní školy a přípravném stupni základní školy speciální, žáků základních škol a nezletilých žáků středních škol. Pro přesnější zacílení na rodiny v nepříznivé situaci jsou také využívány dotace pro aktivity regionálních neziskových organizací s cílem nastavení dlouhodobé udržitelnosti dostupného stravování pro žáky ve školách. Významným opatřením je dále činnost potravinových bank, které redistribuují nevyužité a nezávadné potraviny neziskovým humanitárním a charitativním organizacím a pomáhají je tak dostat potřebným. Obchodníci jsou od roku 2018 povinni tyto potravinové banky využívat a snížit tak plýtvání potravinami¹⁸ (blíže viz **SDG 12.3**).

Zároveň jsou podporovány aktivity jako školní programy *Mléko do škol*, *Ovoce a zelenina do škol*, a to nejen z důvodu zajištění výživy a nutričních hodnot stravy dětí a zlepšení návyků dětí konzumovat tyto produkty, ale vedlejším cílem těchto programů je posílit vztah mezi venkovem a městem (během školního roku 2017/2018 bylo na aktivity v programu vynaloženo 656 mil. Kč).

Podvýživa, pokud jí obyvatelé ČR trpí, není dána primárně nedostatkem potravin jako takovým, ale spíše poruchami příjmu potravy, tedy psychickým onemocněním. Počet zemřelých novorozenců do 1 roku je vlivem podvýživy plodu nulový. K roku 2017 dosáhl průměrný počet hospitalizací v důsledku podvýživy hodnoty 5,9 na 100 tis. obyvatel.¹⁹ Oproti tomu v případě diagnózy obezity jde o dvojnásobek, což odráží nízkou zdravotní gramotnost a nevhodný výběr potravin v populaci.

¹⁴ Odvozeno z indikátoru 3.9.2. Úmrtnost spojená s nebezpečnou vodou. Nezabezpečenými sanitárními službami a nedostatkem hygieny. A04 Úmrtí na jinou bakteriální infekci, E41 nutriční marasmus, E43 nespecifikovaná těžká protein-energetická podvýživa.

¹⁵ ČSÚ (2019) *Příjmy a životní podmínky domácností 2018*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prijmy-a-zivotni-podminky-domacnosti-kf03f95ff5>.

¹⁶ Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸ Zákon č. 110/1997 Sb. o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹ ÚZIS ČR (2018), *Hospitalizovaní v nemocnicích 2017*, ÚZIS ČR, 2018. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/hospit2017.pdf>.

2.3 Do roku 2030
zdvojnásobit zemědělskou
produktivitu a příjmy
malých zemědělců,
zejména žen, původních
obyvatel, rodinných
farmářů, pastevců a rybářů
– pomocí zajištění
bezpečného a rovného
přístupu k půdě, dalším
výrobním zdrojům
(a vstupům), znalostem,
finančním službám, trhům
a vytváření přidané
hodnoty a přístupu
k zaměstnání
v nezemědělském sektoru

oranžová

Z pohledu úmrtnosti v důsledku podvýživy se ČR pohybuje rovněž na nízké úrovni, a to 3,8 úmrtí na 100 tis. obyvatel.²⁰

Produktivita zemědělského a potravinářského odvětví dlouhodobě naráží na svá přirozená omezení a neroste stejným tempem jako produktivita celého národního hospodářství. Z tohoto důvodu je indikativním národním cílem dosáhnout alespoň 95 % celkové produktivity v roce 2030.²¹ Tlak na růst produktivity zemědělství však představuje bariéru pro dlouhodobě udržitelnou zemědělskou produkci. Snaha o vyšší zisky v zemědělství v současnosti přímo souvisí s degradací, zhutňováním a erozí půdy.

Cílem v oblasti produktivity práce v zemědělství je pak dosáhnout pouze 20 % navýšení ve stejném období²². Potravinářství dlouhodobě trpí na nízkou produktivitu práce ve srovnání s průměrem EU-15 a cílem je dosáhnout z dnešních 40-50 % alespoň 70 % v roce 2030.

ČR prostřednictvím Program rozvoje venkova podporuje činnosti a projekty přispívající k potravinovému zabezpečení a dostupnosti tuzemských potravin. Do konce roku 2019 bylo z tohoto programu investováno do zemědělských podniků přes 6,6 mld. Kč. Pro podporu zpracování produktů a uvedení na trh bylo dále poskytnuto přes 1,4 mld. Kč. Do vývoje nových produktů, postupů a technologií byly poskytnuty dotace přesahující částku 998 mil. Kč.²³

ČR od vstupu do EU plně využívá prostředků ze **zemědělských dotací** a profinancovala tak jen v roce 2018 podporu zemědělcům ve výši 36,6 miliard Kč²⁴. Z této částky více než 22 miliard Kč bylo formou přímých plateb na plochu, a to 30,1 tisícům žadatelů. V rámci nich bylo 6,4 miliardy Kč pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí. Program rozvoje venkova pak na agroenvironmentálně-klimatické opatření poskytl 3,2 miliardy Kč a na ekologické zemědělství 1,3 miliardy Kč. V rámci dotačního programu 13 Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu bylo v roce 2019 poskytnuto 550 mil. Kč.

ČR podporuje **ekologické zemědělství**, které svými podmínkami zaručuje zodpovědné nakládání s půdou, zdroji i zvířaty. V rámci Programu rozvoje venkova dochází každoročně k nárůstu výměry

²⁰ ÚZIS ČR (2019), *Zdravotnická statistika – Zemřelí 2018*. ÚZIS ČR, Praha, 2019. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/res/f/008309/demozem2018.pdf>.

²¹ Strategie resortu Ministerstva zemědělství ČR s výhledem do roku 2030. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/strategie-resortu-ministerstva-1.html>.

²² Strategie resortu Ministerstva zemědělství ČR s výhledem do roku 2030. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/strategie-resortu-ministerstva-1.html>.

²³ Report MZe k hodnocení SDGs (2019).

²⁴ MZe (2019) *Zemědělství 2018*. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2018.html>.

2.4 Do roku 2030
zajistit/zavést systémy
udržitelé výroby potravin
a zavést odolné
zemědělské postupy,
které zvýší produktivitu
a výrobu a pomohou
zachovat ekosystémy
posilující schopnosti půdy
přizpůsobit se klimatické
změně, extrémnímu
počasí, suchu, záplavám
a dalším pohromám,
a které postupně zlepši
kvalitu půdy

oranžová

podpořené plochy. V roce 2019 to bylo již 531 tis. ha zemědělské plochy, z čehož 79 tis. ha byla orná půda. Ačkoliv dlouhodobě narůstá počet ekologicky hospodařících subjektů (ekofarem), projevuje se to pouze mírně na zvyšování výměry ekologicky obhospodařované půdy. Specifikem však je výrazná orientace na trvalé travnaté porosty, a nikoliv na produkci ovoce či zeleniny. Celkový trend rozvoje ekologického zemědělství je dlouhodobě mírně pozitivní. V roce 2018 ekologicky hospodařilo 4 606 ekofarem a jednalo se o 9,5 % zemědělských podniků v ČR. Avšak svými 12,8 % stále nedosahuje stanoveného národního cíle 15 % podílu půdy obhospodařované ekologickým způsobem na celkové výměře zemědělské půdy v ČR. Obrat obchodu s biopotravinami však každoročně roste.²⁵

Sladění zemědělských postupů s ohledem na **zachování ekosystémů** je sice věnována pozornost, efekty však zatím nejsou velké a ukazatele kvality půdy či odolnosti krajiny vůči důsledkům změn klimatu jsou alarmující. Blíže viz **SDG 13.2** a **15.3**.

Konečná **spotřeba energie** na obdělávaný hektar půdy v zemědělství stejně jako v EU spíše stagnuje. Emise skleníkových plynů v sektoru zemědělství v ČR mírně rostou, trend tak kopíruje vývoj v EU.²⁶

Za účelem podpory **vzdělávání a výzkumu** realizuje ČR projekty zaměřené na zemědělskou produkci, efektivní užití zdrojů a rozvoj znalostí a kompetencí v oboru financované z *Programu aplikovaného výzkumu Ministerstva zemědělství (ZEMĚ)* a Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání. Dále jsou dotačně podporovány výzkumné infrastruktury pro environmentální vědy jako ACTRIS-CZ, CENAKVA, CzeCOS, NanoEnvicZ či RECETOX RI. Infrastruktura METROFOOD-CZ si kupříkladu klade za cíl interdisciplinární výzkum primární zemědělské výroby, zpracování a technologie potravin, kvalitu, bezpečnost a vysledovatelnost potravin, surovin a produktů. ČR se také zapojuje do činnosti výzkumných iniciativ Společného programování JPI (FACCE, WATER, CLIMATE či HDHL).

²⁵ MZe (2019) *Zemědělství 2018*. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2018.html>.

²⁶ Eurostat – Agroenvironmentální indikátory, data k roku 2017. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/agri-environmental-indicators>.

2.5 Do roku 2020 zajistit zachování genetické rozmanitosti osiv, pěstovaných plodin, hospodářských a domácích zvířat a jejich divoce žijících příbuzných druhů, mimo jiné pomocí správně spravovaných a diverzifikovaných semenných a rostlinných bank na národní, regionální i mezinárodní úrovni a zajistit přístup ke spravedlivému sdílení přínosů z využívání genetických zdrojů a tradičních poznatků, v souladu s mezinárodními dohodami

zelená

2.a Zvýšit investice, mimo jiné i prostřednictvím posílené mezinárodní spolupráce, do venkovské infrastruktury, zemědělského výzkumu a nadstavbových služeb, vývoje technologií a genových bank zvířat a rostlin za účelem zlepšení zemědělských výrobních kapacit v rozvojových zemích, zejména v těch nejméně rozvinutých

zelená

Množství rostlinných a živočišných **genetických zdrojů** uchovávaných v genových bankách dlouhodobě roste. Množství živočišných genetických zdrojů zatím nevykazuje konkrétní trend vývoje (ind. 2.5.1 – str. 153). Celkově toto množství dosahuje již více než 55 tisíc rostlinných a 58 tisíc vzorků rozmnožovacího materiálu živočišných zdrojů u konzervace v podmínkách ex situ.²⁷ Jedná se o zásadní zajištění potřebné genetické rozmanitosti v situaci, kdy rychle vymírají druhy, mění se klima a projevují se dopady na výnos tradičních plodin.

V ČR původní tradiční plemena se navíc uchovávají zejména v podmínkách in vivo, tzn. jako žijící jedinci u jednotlivých chovatelů zvířat a farmářů. Takových subjektů je dnes více než 1000 a jejich činnost je podporována z Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů zvířat významných pro výživu a zemědělství. Národní program pomáhá během své dvacetileté existence zásadním způsobem snižovat míru ohrožení těchto populací. Podíl genetických zdrojů rostlin ohrožených vyhynutím je dlouhodobě poměrně stabilní a na úrovni necelých 7 % (ind. 2.5.2 – str. 153). Mírného růstu však dosahuje kategorie odrůd, u kterých není známo, zda jsou vyhynutím ohrožené. Oproti tomu místní plemena ohrožená vyhynutím jsou sledována až od roku 2018, a tento monitoring genetických zdrojů zvířat na základě Národního programu konzervace a využívání genetických zdrojů neposkytuje dosud delší časovou řadu. Nicméně i na základě krátkého monitoringu je míra ohrožení velmi zásadní, neboť 78,6 % plemen je ohroženo vyhynutím.

Podpora rozvojových zemí, odstraňování hladu, rozvoj venkova a zemědělských komunit, potravinové soběstačnosti a podpory řádného fungování trhu potravinářských komodit je součástí programu Zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) – tematické priority Zemědělství a rozvoj venkova. V roce 2018 bylo vynaloženo více než 83 mil. Kč na projekty v zemích Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Moldavsko a Mongolsko. Celková oficiální rozvojová pomoc v zemědělství byla v roce 2018 101,8 mil. Kč (ind. 2.a.2 – str. 153).

²⁷ In situ je konzervace v přirozených podmínkách (kupříkladu na farmě či v přirozeném prostředí daného druhu). Ex situ znamená uchování v genových bankách (případně semenné banky, polní genové banky aj.).

2.b Napravit a předcházet obchodním omezením a pokřivení na světových zemědělských trzích, mimo jiné prostřednictvím souběžného odstranění všech forem dotací na vývoz a dalších opatření s obdobným účinkem, v souladu s mandátem rozvojového kola v Dauhá

zelená

2.c Přijmout opatření k zajištění řádného fungování trhu potravinářských komodit a jejich derivátů a usnadnit včasný přístup k informacím o trhu, včetně informací o potravinových rezervách, s cílem přispět k omezení extrémní volatility cen potravin

zelená

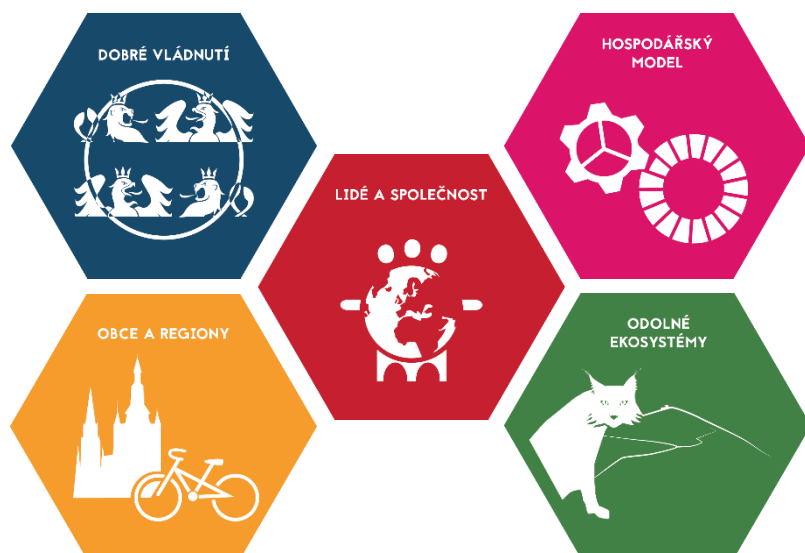
ČR se podílí na podpoře mezinárodního obchodu a na odstraňování obchodních omezení, dvojí kvality potravin, dumpingu a různých forem tržního selhání. Byly eliminovány národní vývozní subvence, nově jsou nastavována pravidla a upraveny koncese a závazky ve Světové obchodní organizaci (WTO). ČR také aktivně podporuje úpravu obchodních omezení a eliminaci nekalých **obchodních praktik** na trhu. Za tímto účelem bude transponována Směrnice EU o nekalých obchodních praktikách²⁸ z roku 2019, která se týká podniků v zemědělském a potravinovém řetězci.

Český agrární **zahraniční obchod** vykazuje zápornou bilanci a postupný nárůst schodku, a to zejména díky rostoucímu dovozu ze států EU. Vývoz tak dosahuje pouze úrovně 80,72 % (2019) dovozu a význam zemědělství na zahraničním obchodě se dlouhodobě udržuje na cca 5 %. Český vývoz do třetích zemí však roste velmi dynamicky a za 10 let se více než zdvojnásobil. Na tomto trendu se podílí mimo jiné proexportní nástroje ČR, jejichž cílem je snížení závislosti na trhu EU.

Volatilita ve vývoji cen zemědělských výrobců není dlouhodobě příliš vysoká a ceny kupříkladu v roce 2018 vzrostly pouze o 0,1 %. Meziroční nárůst cen rostlinných výrobků se pohyboval okolo 2,5 %, zejména vlivem zvýšení cen obilovin a čerstvé zeleniny. Meziroční pokles cen živočišných výrobků činil 2,8 % především v důsledku poklesu ceny jatečných prasat, či vajec.

²⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/633 ze dne 17 dubna 2019 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci.

3 ZDRAVÍ A KVALITNÍ ŽIVOT

SDG 3 Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku

Zdravotnický systém je poměrně stabilní a zajišťuje všechny základní zdravotní služby. Dostupnost péče je garantována zákonem, zdravotní služby jsou zčásti hrazeny povinným zdravotním pojištěním, míra spoluúčasti pacientů patří ve světovém měřítku k těm nižším. Systém ale řeší především důsledky, podstatně méně pozornosti věnuje příčinám a předcházení nemocem. Veřejné výdaje investované do prevence představují pouze zlomek celkových veřejných výdajů na zdravotnictví a občané jen postupně přebírají odpovědnost za ochranu svého zdraví. Systém se také zatím jenom nedokonale vyrovnává s problémem sociálně-zdravotního pomezí, ať už se jedná o osoby staré, duševně nemocné či jinak vyloučené.

ČR dosahuje skvělých výsledků v minimalizaci mateřské a kojenecké úmrtnosti. Nežádoucí trend je naopak patrný v případě některých přenosných nemocí (AIDS, hepatitida). Nejčastějšími zdroji úmrtí jsou ovšem nepřenositelné nemoci (kardiovaskulární choroby, rakovina, diabetes, chronická dýchací onemocnění). Toto riziko by přitom mohlo být podstatně sníženo prevencí, zejména v oblasti životního stylu. Situace v oblasti spotřeby alkoholu, nebo kouření je v ČR velmi špatná. Podobným nežádoucím specifickým ČR je dopravní nehodovost s následkem smrti, která je ve srovnání s průměrem EU výrazně vyšší.

3.1 Do roku 2030 celosvětově snížit míru mateřské úmrtnosti na méně než 70 na 100 tisíc porodů

zelená

Mateřská úmrtnost se od roku 2015 v ČR pohybuje na úrovni nižší, než 2 úmrtí žen v souvislosti s těhotenstvím, porodem či šestinedělím na 100 000 živě narozených dětí (ind. 3.1.1 – str. 154) a dlouhodobě patří mezi celosvětově nejnižší. Drtivá většina žen u nás rodí s asistencí odborného zdravotnického personálu (ind. 3.1.2 – str. 154). Ačkoli celosvětově míra mateřské úmrtnosti klesá, v roce 2017 stále ještě

celosvětově umíralo 211 žen na 100 000 živě narozených dětí.²⁹ Rozhodujícím faktorem pro vysokou míru mateřské úmrtnosti je především nízký příjem a nedostupná zdravotní péče. Přestože podle UNICEF lze předcházet téměř všem úmrtím matek, v nejchudších státech stále umírá v důsledku těhotenství, porodu a šestinedělí stokrát víc žen, nežli umírá ve státech EU.³⁰ Ačkoli zdravotnictví nepatří do prioritních cílů české ZRS, *Strategie rozvojové zahraniční spolupráce ČR 2018-2030* se částečně zaměřuje i na ochranu žen a dětí proti podvýživě v krizových situacích.³¹

3.2 Do roku 2030 zabránit úmrtím novorozenců a dětí mladších 5 let, jimž je možné předejít. Všechny země budou usilovat o snížení novorozenecké úmrtnosti na úroveň maximálně 12 úmrtí na 1 000 živě narozených dětí a snížení úmrtnosti dětí mladších 5 let na úroveň 25 a méně na 1 000 živě narozených dětí

zelená

Díky velmi dobré péči o nejmladší populační skupiny se v mezinárodním srovnání ČR řadí mezi země s nejnižší **novorozeneckou úmrtností**.³² Od roku 2008 se novorozenecká úmrtnost drží na nízkých hodnotách pod hranicí 2 ‰ (ind. 3.2.2 – str. 154). Dětská úmrtnost (do 5 let věku) od roku 2005 mírně klesá (v roce 2005 byla 4,1 ‰, v roce 2018 3,2 ‰). V absolutních hodnotách umírá v ČR kolem 350 dětí do 5 let věku ročně. (ind. 3.2.1 – str. 154)

3.3 Do roku 2030 ukončit epidemii AIDS, tuberkulózy, malárie a zanedbávaných tropických nemocí a bojovat proti hepatitidě, vodou přenášeným nemocem a ostatním přenosným nemocem

oranžová

Problematiky **AIDS a hepatitidy** jsou pro ČR relevantními tématy. Počty nově zachycených případů HIV/AIDS rostly až do roku 2016, v roce 2017 došlo k mírnému poklesu na 254 případů. K častější nákaze virem HIV dochází u mužů. (ind. 3.3.1 – str. 155) V roce 2019 byl průměrný věk nově diagnostikovaných mužů 36,6 let, u nově diagnostikovaných žen 38,7 let.³³ Podíl přenosu viru HIV prostřednictvím injekčního užívání drog je v ČR dlouhodobě nízký (v roce 2017 5 nových případů, u kterých došlo k přenosu infekce pravděpodobně prostřednictvím injekčního užívání drog). Dominantní cestou přenosu HIV je sexuální styk mezi muži. Rovněž počet nakažených hepatitidou jakéhokoli typu dlouhodobě narůstá.³⁴ V ČR je odhadován výskyt chronické hepatitidy C asi

²⁹ WHO, UNICEF (2019) Trends in Maternal Mortality: 1990 to 2015, 2000 to 2017, WHO, Geneva, 2015-2019. Dostupné z: <https://data.unicef.org/topic/maternal-health/maternal-mortality/>.

³⁰ WHO, UNICEF (2019) Trends in Maternal Mortality: 1990 to 2015, 2000 to 2017, WHO, Geneva, 2015-2019. Dostupné z: <https://data.unicef.org/topic/maternal-health/maternal-mortality/>.

³¹ MZV ČR (2017) Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030.

³² MZd ČR (2014) *Zpráva o zdraví obyvatel ČR*. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/aktuality/Cesi_ziji_dele_ale_trapi_je_civilizacni_nemoci/Zprava_o_zdravi_obyvatel_CR.pdf.

³³ NRL (2019) Zpráva Národní referenční laboratoře pro HIV/AIDS o trendech vývoje a výskytu HIV/AIDS v ČR v roce 2019.

³⁴ Státní zdravotní ústav (2019), Světový den hepatitid - 28. července. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/svetovy-den-hepatitid-28-cervenec-1>.

u 80 tisíc osob, z toho u většiny (cca 60 %) v důsledku injekčního užívání drog.³⁵ V roce 2019 byl schválen dokument *Eliminace virové hepatitidy typu C mezi uživateli drog v ČR: východiska a akční plán na období 2019-2021*, který obsahuje soubor opatření zaměřených na prevenci, vyhledávání, diagnostiku, léčbu a následnou péči. Počet nově hlášených případů akutní virové hepatitidy typu B má od roku 2000 klesající tendenci, a to zejména díky povinnému očkování. Výskyt tuberkulózy má od roku 2005 do roku 2017 klesající trend (v roce 2017 5,4 nemocných na 100 000 obyvatel) (ind. 3.3.2 – str. 155). Vzhledem k tomu, že injekční užívání nelegálních drog je úzce spojeno s přenosem infekčních nemocí, v ČR existuje síť nízkoprahových služeb, které poskytují řadu intervencí v oblasti prevence, snižování rizik a léčby infekcí mezi uživateli drog, jako jsou výměna jehel a injekčních stříkaček, distribuce kondomů, testování na infekční nemoci, poradenství a zprostředkování léčby infekcí. Od roku 2015 do roku 2018 bylo každoročně ošetřeno na území ČR 30 až 40 osob nakažených malárií (ind. 3.3.3 – str. 155). Výskyt tropických nemocí je v ČR vzácný, od roku 2010 potřebovaly zákrok v souvislosti se zanedbanou tropickou nemocí řádově jednotky osob (ind. 3.3.5 – str. 155).

3.4 Do roku 2030 snížit
pomocí prevence a léčby
o třetinu předčasnou
úmrtnost na nepřenosné
choroby; podporovat
duševní zdraví a duševní
pohodu

oranžová

Pravděpodobnost úmrtí v důsledku kardiovaskulárních chorob, rakoviny, diabetu nebo chronických chorob dýchací soustavy v období let 2005 až 2018 klesla – u třicetiletých mužů je téměř 20% pravděpodobnost úmrtí v důsledku těchto onemocnění do jejich 70. narozenin (26 % v roce 2005), u třicetiletých žen je tato pravděpodobnost 10% (téměř 14 % v roce 2005). Podíl těchto příčin na celkovém počtu úmrtí v uvedeném období také klesal. V absolutních číslech jsou po celé období počty úmrtí na kardiovaskulární choroby a diabetes vyšší u žen, zatímco počty úmrtí na nemoci dýchací soustavy a novotvary jsou vyšší u mužů. Platí však, že úroveň úmrtnosti mužů je oproti ženám vyšší v případě všech čtyř skupin příčin smrti (ind. 3.4.1 – str. 156).

K výskytu těchto nemocí výrazně přispívá životní styl, který se v případě velkých skupin obyvatelstva vyznačuje nedostatečnou pohybovou aktivitou, stresovou zátěží, vysokou spotřebou alkoholu a kouřením. Řešením jsou např. veřejné propagační kampaně, důraz na pohybovou aktivitu u dětí v alespoň střední zátěži nebo podpora zdravé životosprávy. Realizace programů podpory zdraví (značení potravin, podpora pohybu jako nedílné součásti životního stylu) a programů zaměřených na sekundární prevenci nejdůležitějších skupin nemocí (screeningové programy pro časný záchyt nemoci a vytipování rizikových osob) patřila mezi prioritní oblasti *Zdraví 2020* a patří mezi ně i ve strategickém rámci *Zdraví 2030*, základní strategii zdravotní politiky ČR pro příští desetiletí. Přestože jsou tyto programy z dlouhodobého hlediska efektivnější a výrazně levnější než pozdější léčba, realizace

³⁵ Národní monitorovací středisko pro drogy a závislost (2019) *Eliminace virové hepatitidy typu C mezi uživateli drog v České republice: východiska a akční plán na období 2019-2021*. Dostupný z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33062/856/Eliminace_VHC_u_IUD_publ.pdf.

těchto programů naráží na nedostatek finančních prostředků.³⁶ Navíc zdraví jednotlivce je silně ovlivněno dalšími determinanty, např. sociálně-ekonomickým kontextem, pracovním stresem apod.

Vliv sociálního kontextu je též patrný v případě duševního zdraví. Lidé s vážným duševním onemocněním často žijí v chudobě, jsou stigmatizováni, diskriminováni a dožívají se výrazně nižšího věku než běžná populace.³⁷ Sebevražda jako krajní vyústění problému s duševním zdravím a duševní pohodou má v ČR od roku 2012 klesající trend, stále však hovoříme o více než 1 300 osobách, které se každý rok rozhodnou dobrovolně ukončit svůj život (1 352 osob v roce 2018). Od roku 2005 je počet sebevražd mužů zhruba čtyřnásobně až pětinasobně vyšší nežli žen (ind. 3.4.2 – str. 157). Skutečnost, že riziko sebevraždy hrozí zhruba 4 % populace,³⁸ by nás však nemělo svádět k domněnce, že se téma duševního zdraví netýká celé společnosti. Výskyt duševních registrovaných onemocnění v české populaci dosahuje více než 21 %. Ekonomické náklady související se špatným duševním zdravím byly za rok 2010 v ČR vyčísleny na 154,84 mld. Kč. Tyto náklady zahrnují nejen sociální a zdravotní péči, ale i ušlou produktivitu, neformální péči a další náklady.³⁹ Tématu se nově věnuje *Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030*, který řeší jak léčebnou péči o duševně nemocné takovým způsobem, aby v maximální možné míře zůstávali součástí společnosti a běžného života (deinstitucionalizace), tak prevenci v případě zdravých osob, která má onemocněním a následné péči předcházet.

3.5 Posílit prevenci
a léčbu zneužívání
návykových látek, včetně
užívání narkotik
a škodlivého užívání
alkoholu

červená

Oblast prevence a léčby tvoří dlouhodobě pilíře národních strategií protidrogové politiky. Cílem současné *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027* a jejího akčního plánu je, mimo jiné, posílení prevence a zvýšení informovanosti veřejnosti v oblasti vzniku závislostního chování, negativních dopadů a rizik užívání návykových látek a také zajištění kvalitní a dostupné sítě adiktologických služeb. *Národní strategie 2019-2027* se nově zaměřuje i na nadužívání psychoaktivních léčivých přípravků a nadužívání moderních technologií. V ČR se vyskytuje 900 tisíc osob zneužívající sedativa a hypnotika, 125 tisíc uživatelů konopí v riziku a 45 tisíc injekčních uživatelů pervitinu a opioidů. Služby jsou v ČR poskytovány v oblastech prevence, včasné intervence, poradenství, snižování rizik, léčby, sociální rehabilitace a reintegrace osob se závislostní poruchou. Významné nedostatky jsou identifikovány v dostupnosti ambulantní péče obecně, substituční léčby a následné péče.

³⁶ MZd ČR (2014) Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí.

³⁷ MZd ČR (2020) Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030.

³⁸ WHO (2019) Situační analýza prevence sebevražd v České republice. Podklady pro Národní akční plán prevence sebevražd 2020-2030. Dostupný z: <https://www.nudz.cz/files/pdf/situation-analysis-of-suicide-prevention-in-the-czech-republic-december-2019-fin-2.pdf>.

³⁹ MZd ČR (2019) Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030.

V oblasti školské prevence bylo na začátku roku 2018 evidováno celkem 57 organizací s 89 certifikovanými programy primární prevence. Roste kvalita a dostupnost programů primární prevence rizikového chování, které jsou realizovány ve školách. Jejich kvalita a rozsah jsou však regionálně značně nerovnoměrné. Omezená je dostupnost a finanční podpora programů všeobecné, selektivní a indikované prevence, přetrvává nízká míra podpory primární prevence a také absence systematických dlouhodobých programů zaměřených na celou populaci i specifické prostředí. Mimo oblast školství jsou systematické preventivní aktivity realizovány výjimečně.

Nadměrná konzumace alkoholu je v ČR častá, eviduje se 1,6 milionu uživatelů alkoholu v riziku. Průměrně (zahrnuta i předproduktivní kategorie obyvatelstva ve věku 0-14 let) se v ČR vypije kolem 10 litrů čistého alkoholu na osobu za rok (ind. 3.5.2 – str. 157), což je v celosvětovém měřítku jedna z nejvyšších spotřeb. Nadměrná konzumace alkoholu mimo negativních dopadů na zdraví člověka (např. narušuje nervovou soustavu a škodí srdci a cévám) významně ovlivňuje jeho život i ze sociálně-ekonomického hlediska. Dostupnost adiktologické péče pro uživatele alkoholu je problematická zejména v oblasti ambulantní léčby a následné péče. Celospolečenské náklady spojené s nadměrnou konzumací alkoholických nápojů dosáhly např. v roce 2016 celkem 56,6 mld. Kč a velmi významně převyšovaly daňové výnosy.⁴⁰

Nejrizikovější skupinou v užívání alkoholu jsou děti, které začínají již v brzkém věku, protože alkohol je v ČR v zásadě dobře dostupný a ve srovnání s vyspělými evropskými státy levný. Cenu alkoholu sice částečně zvyšuje nově schválený sazbový balíček, který s účinností od 1. ledna 2020 zvyšuje spotřební daň na 0,5 litru 40% alkoholu z 57 Kč na 64,5 Kč.⁴¹ Na druhou stranu v průběhu roku 2020 dojde ke snížení sazby DPH na čepované pivo v restauracích a to z 21 % na 10 %. Preventivní programy realizuje MŠMT na základě *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027*. Dostupnost alkoholu se snaží snižovat také Policie ČR na základě *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027*, a to preventivně bezpečnostními akcemi, které jsou zaměřeny na zákaz prodeje a podávání alkoholu mladistvým nejen v restauracích a klubech, ale od roku 2019 i v supermarketech a večerkách.⁴² Nicméně nelze říci, že je tématu v ČR věnována dostatečná pozornost, ba můžeme dokonce hovořit o velké míře

⁴⁰ iHETA (2019) Společenské náklady konzumace alkoholu v České republice. Dostupné z: http://www.iheta.org/ext/publication/files/Report_merged_grant_alcohol_2019-04-10%20-%20final.pdf.

⁴¹ Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Report MZd ČR k hodnocení SDGs (2019).

společenské tolerance nadměrného užívání alkoholu.⁴³ Situace v případě tabáku – blíže popsána v podcíli 3.a – je jen o málo povzbudivější.

3.6 Do roku 2020 celosvětově snížit na polovinu počet úmrtí a zranění při silničních dopravních nehodách

oranžová

Ačkoli úmrtnost v důsledku silničních dopravních nehod v posledních letech klesá, v roce 2018 takto zemřelo 656 lidí (ind. 3.6.1 – str. 157) a v kontextu EU patří ČR do čtvrtiny zemí s nejhoršími výsledky. V rámci evropského srovnání umírá na silnicích nejméně lidí ve Velké Británii (28 usmrčených na milion obyv. v roce 2018), zatímco ČR ve stejném srovnání patřila na 21. místo (62 usmrčených na milion obyvatel).⁴⁴ V letech 2016 až 2018 zemřelo v důsledku dopravních nehod v ČR třikrát víc mužů než žen, což může být zapříčiněno vyšším podílem mužů s řidičským oprávněním. V roce 2016 byly ekonomické ztráty z dopravní nehodovosti na pozemních komunikacích 69,4 mld. Kč, což představuje 1,45 % HDP.⁴⁵

3.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup ke službám pro sexuální a reprodukční zdraví, jako jsou programy plánovaného rodičovství, informace a vzdělávání nebo zahrnutí problematiky reprodukčního zdraví do národních strategií a programů

zelená

Většina žen v reprodukčním věku (15 až 49 let) využívá moderní metody pro potřeby plánování rodiny (v roce 2008 až 85 % – nejnovější data) (ind. 3.7.1 – str. 158). Plodnost dívek ve věku 10 až 14 let je téměř nulová, plodnost dívek ve věku 15 až 19 let je mírně vyšší (ind. 3.7.2 – str. 158), ale trendem je spíše odkládání mateřství z řady důvodů. Průměrný věk matek, který se zvyšuje již od počátku 90. let minulého století, od roku 2005 dále narostl z 28,6 let na 30,1 let v roce 2018. V posledních pěti až šesti letech však rostl již podstatně mírnějším tempem. Úhrnná plodnost roste nepřetržitě od roku 2012 a v roce 2018 dosáhla úrovně 1,7 dítěte připadajícího na jednu ženu reprodukčního věku. Důležitým faktorem v této oblasti je však průměrný věk prvorodiček, který se v roce 2018 pohyboval kolem 28,4 let (ind. 3.7.2 – str. 158). V rámci *Koncepce rodinné politiky* schválené vládou v září 2017 je cíleno i na prevenci neplodnosti a finanční dostupnost asistované reprodukce.

⁴³ MZd ČR (2019) Nepít je normální. Nová kampaň upozorňuje na rizika konzumace alkoholu. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/dokumenty/nepit-je-normalnino-va-kampan-upozorňuje-na-rizika-konzumace-alkoholu-18008-1.html>.

⁴⁴ EK (2019) Road safety: Data show improvements in 2018 but further concrete and swift actions are needed. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_1951.

⁴⁵ Centrum dopravního výzkumu (2018) Ztráty z dopravních nehod v roce 2016: škoda přes 69 miliard korun. Dostupné z: <https://www.cdv.cz/file/ztraty-z-dopravnich-nehod-v-roce-2016-skoda-pres-69-miliard-korun/>.

3.8 Docílit všeobecného zabezpečení zdraví, včetně ochrany finančních rizik, přístupu ke kvalitní základní zdravotní péči a přístupu k bezpečným, účinným, kvalitním a cenově dostupným základním léčivům a očkovacím látkám pro všechny

oranžová

V ČR je zákonem stanoveno právo na **zdravotní péči** i na její místní a časovou **dostupnost**. Základní zdravotní péče funguje na principu zdravotního pojištění a finanční spoluúčast v mezinárodním srovnání je spíše nižší.⁴⁶ Za poskytování hrazených zdravotních služeb svým pojištěncům, včetně zajištění jejich místní a časové dostupnosti, zodpovídají zdravotní pojišťovny.⁴⁷ Společně s nimi se na dostupnosti zdravotní péče podílí stát a v přenesené působnosti kraje a obce, které zřizují subjekty poskytující zdravotní služby. Základním článkem zdravotní péče je péče primární. Celosvětově i v Evropě existují významné rozdíly v pojetí primární péče, v ČR je tradičně založena na funkci praktických lékařů pro děti a dorost a praktických lékařů pro dospělé. Aktuálně se chystá definice standardů dostupnosti zdravotních služeb, realizují se programy na odstraňování nerovností v přístupu ke zdravotní péči a optimalizaci a správu čekacích dob na plánované zákroky. ČR se v některých oblastech potýká s nedostatkem lékařů, který výrazně komplikuje dostupnost péče. Pojišťovny, MZd, kraje a samosprávy se snaží pomáhat formou zvláštních pobídek (dotačních programů) přilákat do těchto oblastí především praktiky a dentisty.

Počty lékařů a lékařek jsou v ČR aktuálně poměrně stabilizované (4,3 na 1 000 obyv.) – aktivní úvazky mírně narůstají (ročně o 1,4 %). Odhadovaný nedostatek minimálně 1 000 úvazků chybějících lékařů a lékařek pokrývají přesčasy, úvazky jednoho pracovníka či pracovnice větší než 1 atd. U zdravotních sester dochází už nyní k propadu aktivních úvazků dostupných po segmentech péče, a to zejména u péče akutní. Trend je dlouhodobější a je částečně způsoben počínajícím nedostatkem sester, z velké části však také přechodem sester z úvazků v lůžkové péči k ambulantní péči (tam sester v čase přibývá). V některých regionech tak může docházet ke krizovým situacím. Dle prediktivních modelů MZd distribuce věku lékařů a lékařek není optimální. U některých specializací můžeme hovořit přímo o demografickém ohrožení (průměrný věk nad 57 let) a je nezbytné je omladit. Odhadem budou do roku 2019 očekávané počty absolventů a absolventek lékařských fakult pokrývat úbytky z důvodu odchodu lékařů a lékařek do důchodu. Po uvedeném horizontu predikce ukazuje pokles počtu lékařů a lékařek – bude tedy třeba navýšit počty absolventů a absolventek lékařských fakult.

Pokrytí základními zdravotnickými službami dosahovalo v ČR v roce 2015 indexu 73⁴⁸ (ind. 3.8.1 – str. 158), tedy zhruba tří čtvrtin maximální

⁴⁶ OECD (2018) Zlepšení systému zdravotní péče v České republice. In: OECD Hospodářský přehled České republiky 2018.

⁴⁷ Zákon č. 48/1998 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ Definice indexu: Pokrytí základními zdravotnickými službami (definované jako průměrné pokrytí základními službami vycházející z ukazatele zákroků vztahujících se k reprodukčnímu zdraví a zdraví matek, novorozenců a dětí infekčním nemocem, nepřenositelným nemocem a kapacitě a dostupnosti služeb mezi obyvatelstvem obecně a mezi nejvíce znevýhodněnými obyvateli). Index se pohybuje na stupnici od 0 do 100. (Indikátor 3.8.1).

hodnoty. Podchycení změn daných zejména stárnutím populace je výzvou pro celou ČR především v systémovém propojení zdravotní a sociální péče tak, aby vytvářely ideální mix služeb na míru každému, a to ideálně v jeho sociálním prostředí.

3.9 Do roku 2030 podstatně snížit počet úmrtí a onemocnění vlivem nebezpečných chemických látek a znečištěného vzduchu, vody a půdy

oranžová

V roce 2018 připadalo na 100 000 lidí téměř 5 zemřelých (ind. 159) v důsledku nezabezpečené vody, nezabezpečených sanitárních služeb a nedostatku hygieny. Míra úmrtnosti na neúmyslné otravy se od roku 2005 do roku 2018 každoročně pohybuje kolem jedné stovky osob (ind. 3.9.3 – str. 159). Pro rok 2018 je v ČR počítáno minimální zvýšení předčasné úmrtnosti o cca 5 600 osob, které zemřely předčasně v důsledku znečištěného ovzduší (zejména expozice prachovým částicím PM₁₀).⁴⁹ V ovzduší jsou též velmi problematické zvláště polycyklické aromatické uhlovodíky, které jsou z velké části karcinogenní. Tématu znečištěného ovzduší, vody a půdy se věnují ve větší míře **SDG 6.3** a **11.6**.

3.a Posílit uplatňování Rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace (WHO) o kontrole tabáku ve všech zemích dle potřeby

oranžová

V roce 2018 bylo v populaci ČR celkem 28,5 % současných kuřáků tabákových výrobků starších 15 let (ind. 3.a.1 – str. 159). Na globální úrovni je aktuálně cílem při naplňování Rámcové úmluvy WHO o kontrole tabáku⁵⁰ především snížení prevalence současného užívání tabáku u osob starších 15 let o 30 % do roku 2025.⁵¹ Od roku 2017 tak vešel v platnost zákon, který plošně zakazuje kouření (s výjimkou používání vodních dýmek) ve vnitřních prostorech provozoven stravovacích služeb⁵² a také se zvyšuje spotřební daň na tabák a tabákové výrobky (poslední navýšení od roku 2020).⁵³ Další navýšení spotřební daně z tabákových výrobků se předpokládá i v následujících třech letech tak, aby nedocházelo ke zvyšování jejich cenové dostupnosti. Díky transpozici směrnice 2014/40/EU došlo k posílení požadavků na tabákové a související výrobky (např. zavedení kombinovaných zdravotních varování na balení tabákových výrobků) atd. Na kontrolu tabáku se mimo jiné zaměřuje nová *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019-2027* a její akční plán.

⁴⁹ SZÚ (2019) Systém monitorování zdravotního stavu obyvatelstva České republiky ve vztahu k životnímu prostředí. Dostupné z:

http://www.szu.cz/uploads/documents/chzp/souhrnna_zprava/Souhrnna_zprava_2018.pdf.

⁵⁰ Rámcová úmluva WHO je závaznou mezinárodní smlouvou, která vytváří mezinárodní právní prostředí pro řešení celosvětové tabákové epidemie. Zabývá se komplexně ochranou před negativními zdravotními, sociálními, environmentálními a ekonomickými následky spotřeby tabáku a před expozicí tabákovému kouři.

⁵¹ WHO (2020) Global Strategy to Accelerate Tobacco Control. Dostupné z: <https://www.who.int/fctc/implementation/global-strategy-to-accelerate-tobacco-control/en/>.

⁵² Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.

⁵³ Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

3.b Podporovat výzkum a vývoj vakcín a léků na přenosné i nepřenosné choroby, které primárně postihují především rozvojové země, poskytnout přístup k cenově dostupným základním lékům a vakcínám v souladu s Deklarací z Dohá o Dohodě TRIPS a veřejném zdraví, která potvrzuje právo rozvojových zemí plně využít ujednání v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, pokud jde o flexibilitu v ochraně veřejného zdraví a zejména v přístupu k lékům pro všechny

červená

ČR se pravidelně účastní jednání WHO a podporuje usnesení jejího shromáždění. Podporuje také postup sekretariátu WHO nalézt konsensuální řešení zdravotních podmínek na okupovaných Palestinských územích (vč. Východního Jeruzaléma) a okupovaných Golanských výšinách v Sýrii, které by bylo přijatelné pro Izrael i Palestinu.⁵⁴ Podporuje rovněž postup v souladu s Deklarací z Dohá, schválenou členskými státy WTO. Prostřednictvím MŠMT přispívá ČR k fungování velkých výzkumných infrastruktur provozovaných v oblastech biologických a lékařských věd, kterými jsou BBMRI-CZ (Banka klinických vzorků), CCP (České centrum pro fenogenomiku), CIISB (Česká infrastruktura pro integrativní strukturní biologii), CZ-OPENSOURCE (Národní infrastruktura chemické biologie), Czech-BioImaging (Národní infrastruktura pro biologické a medicínské zobrazování), CZECRIN (Český národní uzel Evropské sítě infrastruktur klinického výzkumu), EATRIS-CZ (Český národní uzel Evropské infrastruktury pro translační medicínu), ELIXIR-CZ (Česká národní infrastruktura pro biologická data) a NCMG (Národní centrum lékařské genomiky).⁵⁵ Žádnou zvláštní aktivitu ve směru zajištění přístupu k cenově dostupným lékům a vakcínám pro rozvojové země však ČR nevyvíjí. Přestože zdravotnictví nepatří mezi prioritní cíle české ZRS, je částečně zastoupeno v jiné prioritě, jakou je „Udržitelné nakládání s přírodními zdroji“, která např. díky ochraně vodních zdrojů zvyšuje kvalitu zdravého života.⁵⁶ Ačkoli se ČR opakovaně zavázala k navýšení ODA na HND do roku 2030 na 0,33 %, objem rozvojové pomoci se v roce 2018 paradoxně kvůli hospodářskému růstu snížil na pouhých 0,13 % HND (6 727,7 mil. Kč). ODA ČR na podporu lékařského výzkumu a základních služeb ve zdravotnictví za rok 2018 činila 11,43 mil. Kč (ind. 3.b.2 – str. 160).

ČR sama přitom patří k zemím, které mohou význam vakcinace dobře posoudit. Podíl očkovaných osob podle českého národního programu od roku 2016 zaznamenal pokles. V roce 2016 a 2017 bylo proti černému kašli, záškrtu a tetanu očkováno 96 % populace (ind. 3.b.1 – str. 159). Proočkovanost proti spalničkám klesla v roce 2017 na 90 % (ind. 3.b.1 – str. 159). Tento pokles společně s vyvanutím imunity způsobil zvýšený výskyt onemocnění spalničkami hned v následujícím roce (přes 200 případů) a v první polovině roku 2019 bylo evidováno 559 případů nakažení.⁵⁷ Na základě situace zvýšeného výskytu onemocnění WHO odebrala ČR status země bez spalniček.

⁵⁴ Report MZd ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁵⁵ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁵⁶ MZV ČR (2017) Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky 2018-2030.

⁵⁷ Státní zdravotní ústav (2019) 50 let očkování proti spalničkám. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/prevence/50-let-ockovani-proti-spalničkám-v-cr?highlightWords=spalni%C4%8Dky+let>.

3.c Podstatně zvýšit financování zdravotnictví a nábor, rozvoj, školení a retence pracovníků ve zdravotnictví v rozvojových zemích, zejména v těch nejméně rozvinutých a v malých ostrovních rozvojových státech

červená

3.d Zvýšit kapacitu všech zemí, zejména rozvojových, pro včasné varování, snižování rizik a řízení národních a globálních zdravotních rizik

zelená

ČR nemůže přímo ovlivnit podobu financování zdravotnictví v rozvojových zemích, ale angažuje se v podpoře vzdělávání a školení zdravotnického personálu prostřednictvím vládních stipendií pro studenty z rozvojových zemí, tzv. rozvojová stipendia.

MZd a MZV v rámci úzké spolupráce participují na plnění mezinárodních zdravotnických předpisů a systémů zdravotní péče s cílem snížit riziko vzniku mimořádných událostí. Celkový podíl naplnění a dosažení 13 základních schopností připravenosti⁵⁸ na mimořádné zdravotnické situace byl v ČR 93,8 % (2017) (ind. 3.d.1 – str. 160). Systém včasného varování i řízení zdravotních rizik se opírá o strukturu integrovaného záchranného systému, existuje typová činnost složek IZS při společném zásahu STČ 16A/IZS (Mimořádná událost s podezřením na výskyt vysoce nakažlivé nemoci ve zdravotnickém zařízení nebo v ostatních prostorech) a připravována je typová činnost složek IZS při společném zásahu STČ16B/IZS (Mimořádná událost s podezřením na výskyt vysoce nakažlivé nemoci na palubě letadla).⁵⁹ ČR také finančně podporuje Český červený kříž, který vykonává činnosti dle Ženevských úmluv. Dlouho byly podporovány jen konkrétní a krátkodobé aktivity, organizace jako taková však podporována nebyla.⁶⁰

⁵⁸ 13 základních schopností připravenosti je: (1) Vnitrostátní právní předpisy, politika a financování; (2) Koordinace a komunikace národních Focal Pointů; (3) Dohled; (4) Reakce; (5) Připravenost; (6) Krizová připravenost; (7) Lidské zdroje; (8) Laboratoř; (9) Vstupní body; (10) Zoonotické události; (11) Bezpečnost potravin; (12) Chemické události; (13) Radionukleární mimořádné události (ind. 3.d.1)

⁵⁹ Report MZd ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁶⁰ Report MZd ČR k hodnocení SDGs (2019).

4 KVALITNÍ VZDĚLÁNÍ

SDG 4 Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny

ČR nestaví přístupu ke kvalitnímu vzdělání žádné bariéry formálního charakteru. Přes zjevnou snahu se však ČR není schopna vypořádat s bariérami danými socioekonomickým zázemím, příp. jinou formou znevýhodnění.

Vzdělání je v ČR chápáno jako univerzální právo, které by mělo být dostupné všem. Pozitivem je skutečnost, že základní a střední vzdělání je v ČR bezplatné a relativně dostupné, v oblasti vysokoškolského vzdělání existuje zatím výrazná převaha bezplatných veřejných škol a v posledních letech se zlepšuje i dostupnost předškolní péče. Problémem jsou však selektivnost vzdělávacího systému a nerovnosti ve vzdělávání. Studijní výsledky žáků v ČR mají ve srovnání se zeměmi OECD vyšší závislost na socioekonomickém zázemí a v některých fázích vzdělávacího procesu mají velkou roli také omezení daná genderovou rolí. Prostor ke zlepšení je i v efektivitě a kvalitě vzdělávání a dostupnosti a účasti na celoživotním vzdělávání. Aktivita ČR v oblasti podpory vzdělávání v rozvojových a nejméně rozvinutých zemích probíhá a jsou poskytována vládní stipendia pro studenty z rozvojových zemí, ale k žádnému výraznému zvýšení investic nedochází.

4.1 Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci ukončili bezplatné, rovnoprávné a kvalitní primární a sekundární základní vzdělání, které bude mít odpovídající a efektivní studijní výsledky

oranžová

Bezplatné základní a střední vzdělávání státních občanů ČR nebo jiného členského státu Evropské unie je v ČR zaručeno tzv. školským zákonem (zákon č. 561/2004 Sb.)⁶¹. Tento zákon také formálně zaručuje rovnost v **přístupu ke vzdělání**. ČR dle výzkumu PISA z roku 2018 nicméně patří k zemím s velkým vlivem socioekonomického zázemí na vzdělávací výsledky žáků a je zde patrná selektivnost vzdělávacího

⁶¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

systemu ve smyslu tendence shromažďovat žáky s podobnými studijními výsledky (a tedy i zázemím) ve stejných školách. Děti z nižších společenských vrstev se výrazněji shromažďují v učňovském školství, děti z rodin s vysokým socioekonomickým statusem na víceletých gymnáziích.⁶² Nutnost řešení daných nerovností ve vzdělání je reflektována v *Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2019-2023* a chystané *Strategie vzdělávací politiky do roku 2030*, stejně jako ve *Strategii sociálního začleňování 2014-2020* a v její schválené aktualizaci pro léta 2021–2030.

Z hlediska minimální úrovně dovedností ve čtení dosahují dívky opakovaně lepších výsledků nežli chlapci. V případě minimálních dovedností v matematice naopak dosahují nepatrně lepších výsledků spíše chlapci. Pozitivním výsledkem z roku 2015 je srovnatelná úroveň matematiky mezi pohlavími a nejnižší rozdíl ve čtenářských dovednostech mezi dívkami a chlapci (ind. 4.1.1 – str. 161). Dle šetření PISA je podíl českých žáků, kteří dosáhli alespoň minimální úrovně dovedností ve čtení téměř shodný s průměrem OECD a nadprůměrný ve vědě a v matematice.⁶³

4.2 Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci měli možnost kvalitního rozvoje v raném dětství, aby měli přístup k předškolní péči a vzdělání tak, že budou připraveni pro základní vzdělávání

zelená

Od roku 2017/2018 je v ČR legislativně zavedeno povinné **předškolní vzdělávání**. Podíl pětiletých dětí, které se účastní formálního vzdělávání, nicméně graduálně narůstal již od roku 2013. V roce 2017, ze kterého jsou dostupná poslední data, dosáhl podíl 95,6 % (ind. 4.2.2 – str. 162). Novela zavedla rovněž postupné snížení věku, kdy má dítě garantované místo v mateřské škole. Následnou novelizací školského zákona (zákon č. 167/2018 Sb.)⁶⁴ se garance ustálila na věk tří let dítěte (náběh garance: školní rok 2017/2018 – čtyřleté děti, školní rok 2018/2019 – tříleté děti). Budování kapacit mateřských škol je podpořeno v rámci *Fondu rozvoje kapacit mateřských a základních škol* a v rámci *Integrovaného regionálního operačního programu*.⁶⁵

V roce 2014 byly zákonem č. 247/2014 Sb.⁶⁶ ukotveny dětské skupiny (péče o děti od jednoho roku věku do zahájení povinné školní docházky v kolektivu max. 24 dětí). MPSV od roku 2016 v rámci OPZ realizuje systémový projekt „*Podpora implementace dětských skupin*“ s cílem zapojení rodičů s malými dětmi na trh práce podporou poskytovatelů dětských skupin.⁶⁷ A v rámci projektů z OPZ – Podpora vzniku a fungování dětských skupin.

⁶² PISA (2018) The OECD Programme for International Student Assessment.

⁶³ Česká školní inspekce (2019) Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva.

⁶⁴ Zákon č. 167/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁶⁶ Zákon č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

Na podporu kvalifikované nerodinné péče o děti od šesti měsíců realizuje MPSV ze stejného operačního programu systémový projekt „Podpora implementace služby péče o děti od šesti měsíců do čtyř let v tzv. mikrojeslích a pilotní ověření služby“, který je financován z ESF OPZ.⁶⁸

4.3 Do roku 2030 zajistit rovný přístup všech žen a mužů k cenově dostupnému a kvalitnímu odbornému, učňovskému a vyššímu vzdělání, včetně univerzitního

oranžová

Cenová **dostupnost odborného, technického a terciárního vzdělání** je v ČR velmi dobrá, neboť je systém veřejného školství až na výjimky bezplatný. Podíl terciárně vzdělaných osob ve věkové skupině 25-64 let je v ČR o 14 procentních bodů (p.b.) nižší, než průměr OECD.⁶⁹ Ve srovnání s většinou zemí OECD je v ČR více držitelů magisterského vysokoškolského titulu (17 %) než bakalářského (6 %), což může být částečně ovlivněno i historicky z období, kdy v českém systému nebyly zavedeny bakalářské studijní programy. Za posledních deset let se zdvojnásobil podíl žen, které dosahují terciárního vzdělání (podíl mužů přitom vzrostl přibližně o jednu třetinu).⁷⁰ Vysokoškolské vzdělání nicméně občanům ČR přináší ve srovnání se zeměmi OECD jednu z nejmenších výhod na trhu práce (zaměstnanost vysokoškolsky vzdělaných osob je pouze o 4 % větší než u osob s jiným typem postsekundárního vzdělání).⁷¹ Z hlediska rovného přístupu je opět relevantní velký vliv socio-ekonomického statusu na vzdělání, zde především ve smyslu přístupu k vysokoškolskému vzdělání. Vysokoškolské studium samo, hovoříme-li o veřejných vysokých školách, ovšem není zpoplatněno.

Nepříliš dobře si ČR vede v oblasti celoživotního vzdělávání. Podíl dospělých ve věku 25-64 let, kteří se účastnili formálního a neformálního vzdělávání a odborné přípravy v předcházejících 4 letech byl v roce 2018 pod průměrem EU (8,5 % oproti 11,1 %) a v posledních letech se mírně snižoval (ind. 4.3.1 – str. 162). Systém celoživotního vzdělávání v ČR využívá především populace s vyšším vzděláním.

4.4 Do roku 2030 výrazně zvýšit počet mladých a dospělých, kteří mají příslušné dovednosti včetně technických a odborných, které budou předpokladem pro zaměstnání, důstojné pracovní zařazení a pro podnikání

oranžová

Nejen přístup k internetu a ostatním ICT, ale především motivace a **schopnost efektivně používat aplikace a služby nabízené prostřednictvím těchto technologií** jsou v současnosti považovány za jeden z klíčových faktorů ekonomického, sociálního a politického rozvoje společnosti. V Česku např. cca polovina osob (ind. 4.4.1 – str. 163) starších 16 let v roce 2019 uvedla, že v posledních 12 měsících kopírovala (přesunula) soubory v rámci počítače a 56 % osob (ind. 4.4.1 – str. 163) mezi počítačem a jiným zařízením – např. fotografie z mobilního telefonu do počítače. Přibližně třetina osob (ind. 4.4.1 – str. 163) pracovala s grafickým programem na úpravu fotografií. Pouze

⁶⁸ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁶⁹ OECD (2019) Education at Glance. Dostupné z: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_CZE.pdf.

⁷⁰ OECD (2019) Education at Glance. Dostupné z: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_CZE.pdf.

⁷¹ OECD (2019) Education at Glance. Dostupné z: https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/EAG2019_CN_CZE.pdf.

6 % (ind. 4.4.1 – str. 163) lidí v roce 2019 uvedlo, že programovali. Je zjišťováno i kolik lidí používá obvyklé kancelářské počítačové programy. Nejvíce jednotlivců starších 16 let uvedlo, že používá textový editor (např. MS Word) – v roce 2019 jich byla více než polovina (54 %). 45 % ve stejném roce použilo tabulkový editor (např. MS Excel) a pětina osob uvedla, že používá prezentační software (např. MS PowerPoint). Všechny tyto kancelářské programy používají častěji muži než ženy. S rostoucím věkem klesá podíl lidí, kteří daný software používají, s rostoucí úrovní vzdělání naopak podíl takových lidí roste (ind. 4.4.1 – str. 163).

Muži mají obecně vyšší digitální dovednosti než ženy – nejvýrazněji v případě programování. Platí to jak pro celkovou populaci (16+), tak pro mládež (16-24 let). Rozdíl mezi digitálními dovednostmi mužů a žen (jakéhokoliv věku) je větší u pokročilejších dovedností, jako je instalace softwaru či výše zmíněné programování. Uvedené dovednosti rovněž využívají výrazně častěji mladí lidé (16-24 let) a také lidé s vyšším stupněm dokončeného vzdělání (ind. 4.4.1 – str. 163).

Další vzdělávání je podporováno řadou aktivit. Pokračuje rozvoj *Národní soustavy kvalifikací* (NSK). Připravují se mistrovské zkoušky. Jejich absolvováním budou moci vyučení s pětiletou praxí získat osvědčení o mistrovské kvalifikaci. Ve schvalovacím procesu je také projekt Upskilling CZ, v rámci něhož bude vyvíjen on-line nástroj, který umožní sebehodnocení základních digitálních dovedností. Je zaváděn nástroj predikcí trhu práce (zejména se zaměřením na předvídaní kvalifikačních potřeb a identifikaci povolání, jež budou nejvíce zasažena dopady digitalizace, automatizace a robotizace, případně těch, jež budou v návaznosti na tyto trendy nově vznikat) a probíhá identifikace nových kompetencí, které budou v blízké budoucnosti třeba. Dále se formulují nástroje podpory nových přístupů k problematice dalšího vzdělávání, a možnosti využití technologií při vzdělávání.⁷²

4.5 Do roku 2030 eliminovat genderové nerovnosti ve vzdělávání a zajistit rovný přístup ke všem úrovním vzdělání a odborné přípravy pro znevýhodněné – osoby se zdravotním postižením, původní obyvatelstvo či ohrožené děti

zelená

Z hlediska základních dovedností (čtení, matematika, věda), se u patnáctiletých žáků **genderové rozdíly** pohybují okolo průměru zemí OECD a nejsou významné (ind. 4.5.1 – str. 165). Ženy v ČR tvoří s výjimkou doktorského studia větší podíl absolventů terciárního vzdělávání než muži (41 % oproti 28 %). V doktorském studiu je nicméně např. podíl žen v oborech přírodních věd, matematiky a statistiky 47 %, 15 p.b. pod jejich podílem na magisterské úrovni. Podobně je tomu u doktorského studia technických oborů (pokles o 11 p.b.) a obchodu, administrativy a práva (pokles o 20 p.b. oproti magisterskému studiu). Tyto rozdíly jsou jedny z největších mezi zeměmi OECD.

⁷² Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

4.6 Do roku 2030 zajistit, aby všichni mladí a značná část dospělých mužů i žen dosáhli čtenářské a matematické gramotnosti

zelená

V šetření PISA 2018 získali čeští patnáctiletí studenti v oblasti čtenářské **gramotnosti** průměrně 490 bodů (průměr OECD byl 487 bodů), přičemž o něco lepší výsledky měly v souladu s trendem OECD dívky. V matematice získali studenti průměrně 499 bodů oproti průměru OECD 489, lepší výsledky měli naopak chlapci. V oblasti přírodních věd byl průměrný výsledek 497 bodů, ve srovnání s průměrem 489 v zemích OECD. Z hlediska genderu v oblasti vědy vykázaly lepší výsledky dívky.⁷³ Obecně v ČR dosahuje stanovené úrovně čtenářské a matematické gramotnosti kolem 88 % lidí starších 15 let (rok 2012) (ind.4.6.1 – str. 165).

Sociálně-ekonomický stav vysvětluje 16 % rozptýl ve čtenářské výkonnosti v České republice (průměr OECD: 12 %). Průměrný rozdíl mezi zvýhodněnými a znevýhodněnými studenty ve čtení je 105 bodů ve srovnání s průměrem 89 v zemích OECD. Avšak pouze 9 % znevýhodněných studentů je tzv. akademicky odolných, tedy schopných své znevýhodnění překonat a navzdory němu dosáhnout dobrých výsledků. Průměr OECD činí 11 %.⁷⁴

4.7 Do roku 2030 zajistit, aby všichni studenti získali znalosti a dovednosti potřebné k podpoře udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím vzdělávání o udržitelném rozvoji a trvale udržitelném způsobu života, o lidských právech, genderové rovnosti, dále pomocí podpory kultury míru a nenásilí, globálního občanství i docenění kulturní rozmanitosti a příspěvku kultury k udržitelnému rozvoji

oranžová

K roku 2015 skončila platnost *Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj ČR pro roky 2008-2015*, která stanovovala priority a strategická opatření v oblasti **vzdělávání pro udržitelný rozvoj**. Problematika udržitelného rozvoje je obsažena v Rámcových vzdělávacích programech (RVP) zpravidla jako součást průřezového tématu Environmentální výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech případně jako doplnění specifických vzdělávacích oblastí o konkrétní příklady (např. chování za mimořádných událostí); je také součástí některých žákovských kompetencí. Pro oblast formálního vzdělávání je vzdělávání pro udržitelný rozvoj opatřeno právě v RVP. Cíle a principy VUR obsahuje i připravovaná *Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+*⁷⁵. V *Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy* je však pozornost věnována také oblasti neformálního vzdělávání, konkrétně potřebě nabídky programů vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Posun ve vzdělávání pedagogických pracovníků od EVVO směrem k VUR je zatím řešen na úrovni pilotních projektů, které mají pomoci začlenit VUR do výuky po stránce metodické i obsahové.⁷⁶ Mimoto je zmíněna důležitost dalších aktérů ve vzdělávání, jakými jsou nestátní neziskové organizace a nutnost propojenosti (síťování) škol, veřejných institucí, podniků i rodin při tomto druhu vzdělávání. Opominuto není celoživotní vzdělávání – další vzdělávání pedagogických pracovníků

⁷³ Česká školní inspekce (2019) Mezinárodní šetření PISA 2018 – Národní zpráva.

⁷⁴ PISA (2016) The OECD Programme for International Student Assessment.

⁷⁵ MŠMT (2020) Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>.

⁷⁶ SEVER (2020) Školní koordinátor vzdělávání pro udržitelný rozvoj – zkušenosti z pilotního vzdělávacího modulu. Dostupné z: <https://sever.ekologickavychova.cz/skolni-koordinator-vzdelavani-pro-udrzitelny-rozvoj-zkusenosti-z-pilotniho-vzdelavaciho-modulu/>.

i vzdělávání veřejnosti. Problematiku udržitelného rozvoje částečně rovněž řeší *Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství na léta 2016-2025*.

Opatření zacílené na podporu **environmentálního vzdělávání** je naplňováno mj. prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání. Důraz je kladen také na vzdělávání pedagogických pracovníků v EVVO. V rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků škol a školských zařízení (DVPP) a pracovníků pracujících s dětmi a mládeží v nestátních neziskových organizacích v ČR nabízí Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV) problematiku environmentálního vzdělávání ve smyslu udržitelného rozvoje prostřednictvím různých forem vzdělávání a vzdělávacích akcí. V rámci IPs *Systém podpory profesního rozvoje učitelů a ředitelů* bude vytvořený, ověřený a do praxe uvedený nový systém metodických kabinetů, který bude akcentovat zejména oborové didaktiky a bude zahrnovat i oblast environmentálního vzdělávání. Byla dokončena revize a modernizace *Standardu studia k výkonu specializované činnosti v oblasti environmentální výchovy* – koordinátor EVVO. MŠMT dotačně podporuje environmentální vzdělávání také skrze *Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace*. Na program byla alokována částka v celkové hodnotě 181 mil. Kč. Přesné zaměření na ekologická témata, bude známo až ze závěrečných zpráv, ale většina NNO pracujících s dětmi a mládeží vztah k přírodě a environmentální témata vysoce akcentuje. V současné době v rámci *Operačního programu Věda, výzkum a vzdělávání* (OP VVV) nabízí možnost čerpání z tzv. šablon pro některé subjekty zájmového vzdělání. Z šablon mohou čerpat také NNO.⁷⁷

Oblast **globálního rozvojového vzdělávání** (GRV) je podporována zejména prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání. *Strategie GRV 2018-2030* má za cíl šíření povědomí o zahraniční rozvojové spolupráci ČR. Důraz je kladen na začlenění GRV do formálního i neformálního vzdělávání. Tento cíl je naplňován prostřednictvím součinnosti veřejného, neziskového i akademického sektoru. V roce 2018 podpořila ČRA 11 projektů v celkové hodnotě 8,8 mil. Kč na podporu globálního rozvojového vzdělávání. Do tohoto programu se zapojily jak nestátní neziskové organizace, tak české univerzity.⁷⁸

Oblast **společného vzdělávání** byla upravena novelou školského zákona z roku 2015 (zákon č. 82/2015 Sb.).⁷⁹ K účinnosti novely došlo

⁷⁷ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁷⁸ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁷⁹ Zákon č. 82/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

4.a Vybudovat a vylepšit genderově citlivá vzdělávací zařízení, která budou vhodná pro děti i lidi se zdravotním postižením, a poskytnout bezpečné, nenásilné, inkluzivní a efektivní vzdělávací prostředí pro všechny

oranžová

4.b Do roku 2020 výrazně na celém světě rozšířit počet stipendií pro studenty z rozvojových zemí – zejména těch nejméně rozvinutých, malých ostrovních rozvojových a afrických států – pro zápis do vysokoškolského vzdělávání, učňovské přípravy a vzdělávacích programů v informačních a komunikačních technologiích, technologických, stavebních a vědeckých oborech v rozvinutých i rozvojových státech

oranžová

4.c Do roku 2030 výrazně zvýšit počty kvalifikovaných učitelů, a to i prostřednictvím mezinárodní spolupráce pro vzdělávání učitelů v rozvojových zemích, zejména těch nejméně rozvinutých, a malých ostrovních rozvojových státech

oranžová

v září 2016, přičemž prováděcí vyhláška č. 27/2016 Sb.⁸⁰, byla schválena v lednu 2016 a účinnosti nabyla 1. 9. 2016. Tyto legislativní změny posilují společné vzdělávání v běžných školách hlavního vzdělávacího proudu, stanovují nárok dítěte, žáka nebo studenta na bezplatné poskytování podpůrných opatření a nastavují základní parametry změn ve vzdělávání těchto žáků. Dále dochází k navyšování prostředků na společné vzdělávání, které pro rok 2018 činily zhruba 5,4 miliardy Kč, predikce těchto nákladů na rok 2019 činila zhruba 7,2 miliardy Kč. Počet asistentů pedagoga (fyzických osob) je v systému regionálního školství cca 23 tisíc.⁸¹

V rámci zahraniční rozvojové spolupráce nabízí Česká republika v souladu se *Strategií programu poskytování vládních rozvojových stipendií na období 2019-2024* podporu studentům z rozvojových zemí při studiu v akreditovaných vysokoškolských studijních programech uskutečňovaných na českých veřejných vysokých školách. Tentýž program disponoval pro období 2015-2018 rozpočtem cca 100 – 120 mil. Kč ročně – skutečné čerpání bylo ovšem nižší – a podpořil každoročně nově cca 130 stipendistů. Na vládní stipendia byla v roce 2019 vyčleněna částka 125,5 mil. Kč, v roce 2018 částka činila více než 108 mil. Kč. (ind. 4.b.1 – str. 166)

Dle externí evaluace programu z roku 2018 je nicméně jeho příspěvek pro externí dimenzi SDG 4 relativně nízký, především z důvodu velkého geografického a oborového rozptýlu a nízké úspěšnosti v dokončení studia a návratovosti stipendistů do domovských zemí.⁸²

Významný pro vnější dimenzi SDG 4 je také dotační titul „Vysílání českých učitelů do rozvojových zemí – podpora zvyšování kvality vysokého školství v partnerských rozvojových zemích“. Od 1. 6. 2013 byl spuštěn projekt „Zrychlená procedura udělování pobytových oprávnění pro cizince – zahraniční studenty ze třetích zemí“.

Na dvoustranné úrovni je podcíl relevantní především pro zahraniční rozvojovou spolupráci, v jejímž rámci tvoří zaměření na vyučující sekundárního stupně většinu z finanční alokace na sektor vzdělávání – v roce 2016 ve výši 27 mil. Kč. Je pozitivní, že mezi přijímací země patřily Etiopie, Afghánistán a Zambie, tedy výhradně nejméně rozvinuté země (v rámci mimořádné rozvojové pomoci poskytované Ukrajině jsou podporovány pouze vysoké školy a univerzity). Většinou se jedná o komplexnější rozvojové projekty zahrnující i technické vybavení, ale kde vzdělávání učitelů tvoří nezanedbatelnou součást projektů České rozvojové agentury (ČRA), a navíc se zaměřuje na prioritní oblasti

⁸⁰ Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ Report MŠMT ČR k hodnocení SDGs (2019).

⁸² MZV ČR (2018) Externí vyhodnocení programu poskytování vládních stipendií pro studenty z rozvojových zemí v období 2013-2017. Dostupné z:

https://www.mzv.cz/file/2942732/Externi_evaluace_vladni_stipendia_zaverecna_zprava.pdf.

udržitelného rozvoje (zemědělství v různých provinciích Afghánistánu, zdravotnictví, resp. porodnictví v Zambii v okresech Mongu, Limulunga a Nkeyema, vodohospodářství v Etiopii v regionu SNNPR).⁸³

⁸³ ČRA (2016) *Zpráva o činnosti a hospodaření České rozvojové agentury: Výroční zpráva 2018*. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2016/09/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-%C4%8CRA-2018.pdf>.

5 ROVNOST MUŽŮ A ŽEN

SDG 5 Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

Rovnost žen a mužů je pozitivní hodnota, která výrazně určuje kvalitu života jednotlivců, rodin a společnosti jako celku. Ačkoli je tato agenda ve strategických dokumentech často zmiňována, reálný dopad aktivit zatím není velký.

Ačkoli platná legislativa zajišťuje všem ženám rovný přístup a práva, strukturální nerovnost jim staví do cesty nespočet překážek. Nejnapadnější je to v jejich produktivním věku, kdy se snaží, nebo jsou nuceny zvládat více životních rolí. Ženy v ČR mají celkový průměrný výdělek o necelých 22 % nižší než muži a čelí značným obtížím v kariérním růstu. Ženy jsou také výrazněji ohroženy nezaměstnaností a v průběhu celého života pak příjmovou chudobou. V kombinaci řady podobných znevýhodnění jsou ženy celkově zranitelnější. Zastoupení žen na vedoucích a rozhodovacích pozicích veřejného i soukromého sektoru je velmi nízké. Částečné úspěchy si ČR může připsat v oblasti reprodukčního zdraví. Pozornost začala být věnována i násilí na ženách.

5.1 Celosvětově skoncovat se všemi formami diskriminace žen a dívek

červená

ČR se k prosazování genderové rovnosti zavázala v několika mezinárodních dokumentech počínaje např. *Úmluvou OSN o odstranění všech forem diskriminace žen*, nebo *Pekingskou akční platformou* a konče *Evropskou sociální chartou*. Další závazky vyplývají z antidiskriminačního zákona,⁸⁴ konkrétní kroky pak formuluje *Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014-2020* (2014). Přestože je rovnost žen a mužů jednou z priorit vlády, diskriminace žen a dívek přetrvává v ČR nejen na trhu práce, ale i v dalších oblastech

⁸⁴ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

společenského života. Podle Indexu rovnosti žen a mužů⁸⁵ za rok 2019 obdržela ČR 55,7 bodů a je tak výrazně pod celkovým indexem EU (67,4 bodů).⁸⁶ Zavedené zákonné rámce v ČR pro sledování nediskriminace v oblasti veřejného života, násilí na ženách, zaměstnanosti, ekonomických benefitů a rodinného života nejsou z hlediska občanů adekvátně vyřešeny (ind. 5.1.1 – str. 167), přičemž největší problémy jsou shledávány v oblasti násilí na ženách (viz podcíl 5.2).

Podle Eurostatu jsou ženy **chudobou ohroženy** více než muži. K tomu přispívá jednak přetrvávající sektorová segregace povolání, kdy ve feminizovaných oborech (např. péče, kde ženy tvoří 80 % pracujících) přetrvává nízké platové ohodnocení, jednak výrazně častější role žen v péči o děti a v péči o osobu blízkou, jež vede k odchodu z trhu práce.⁸⁷ V případě jednočlenných domácností je riziko ohrožení chudobou u žen dvakrát vyšší než u mužů. Součástí diskriminace žen přímo na trhu práce je gender pay gap (GPG). Rozdíl v odměňování žen a mužů za stejnou práci na stejném pracovišti („očistěný“ GPG) činí v ČR cca 10 %. Ve veřejném sektoru ženy vydělávají v průměru o 5 % méně než muži, v soukromém sektoru se „očistěný“ GPG pohybuje až kolem 11 %. Neméně důležitou hodnotou je ale i tzv. „neočištěný“ GPG porovnávající celkový průměrný výdělek mužů a žen, který v ČR činí necelých 22 %.⁸⁸ Tuto nerovnost často zapříčiňuje vyšší počet zaměstnaných žen v hůře placených zaměstnáních než mužů nebo nižší zastoupení žen na vedoucích pozicích. Všechny tyto faktory se pak projevují ve výši starobních důchodů, která je v neprospěch žen (průměrně o 18 % nižší).⁸⁹ Dalším způsobem znevýhodňování žen **na trhu práce** je prekarizace jako forma nedobrovolné nejistoty práce (např. délka trvání zaměstnání, prekérní pracovněprávní vztah, chybějící přístup k sociálnímu pojištění).⁹⁰

Některá témata (např. gender pay gap) jsou již zahrnuta ve stávajících strategických materiálech – např. ve *Vládní strategii pro rovnost žen a mužů v ČR pro léta 2014-20* nebo v *Koncepci rodinné politiky* – a na

⁸⁵ Index rovnosti žen a mužů se pohybuje na stupnici od 0 do 100 a zaměřuje se celkem na šest oblastí rovnosti mužů a žen: práci, peníze, vzdělávání, podíl na moci, trávení času a zdraví. Index je zveřejňován Evropským institutem pro genderovou rovnost.

⁸⁶ Euroskop (2019) Index rovnosti žen a mužů: EU získala 67,4 bodu ze 100. Dostupný z: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019>.

⁸⁷ Dudová, R., H. Hašková (2014) „Prekérní práce pečujících žen v kontextu ekonomické krize.“ Gender, rovné příležitosti, výzkum 15 (2): 19-32. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/uploads/e0deb080bebbd198f1b4c2e8ed1ad64e6975f929_grpv-15-02-dudova-haskova-prekerni-prace.pdf.

⁸⁸ Eurostat (2018) A decomposition of the unadjusted gender pay gap using Structure of Earnings Survey data. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/8979317/KS-TC-18-003-EN-N.pdf/3a6c9295-5e66-4b79-b009-ea1604770676>.

⁸⁹ Křížková, A., M. Vohlídalová, K. Pospíšilová, H. Maříková (2017) Aktuální rozdíly v odměňování žen a mužů: Hlubková analýza statistik a mezinárodní srovnání. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí.

⁹⁰ Dudová, R., H. Hašková (2014) „Prekérní práce pečujících žen v kontextu ekonomické krize.“ Gender, rovné příležitosti, výzkum 15 (2): 19-32.

5.2 Eliminovat všechny formy násilí vůči ženám a dívkám ve veřejné i soukromé sféře, včetně obchodu s lidmi a sexuálního či jiného vykořisťování

červená

jiná se reaguje nepřímo (např. zvýšení minimální mzdy). Většinu těchto otázek by však měla komplexně řešit připravovaná *Strategie pro rovnost žen a mužů po roce 2020* (Strategie 2021+).

Násilí páchané na ženách a dívkách je jednou z nejrozšířenějších a nejvíce devastacích forem porušování lidských práv vůbec. Odhaduje se, že na celém světě se jedna třetina žen v určitém okamžiku svého života stala obětí násilí. Problém se nevyhýbá ani ČR. Ženy a dívky starší 15 let jsou častěji vystavovány **nejrůznějšími formám násilí** – nikoli nutně jen fyzického násilí – ze strany svého současného nebo bývalého partnera než ze strany osoby, která není jejich intimním partnerem. V roce 2015 – novější údaje nejsou bohužel k dispozici – bylo zaregistrováno celkem 3 508 případů. Ačkoli počet případů ze strany partnera osciluje kolem 2 250 případů za rok, celkový počet registrovaných skutků, kde je pachatelem partner nebo jiná blízká osoba od roku 2011 do roku 2015 mírně klesala. Násilí ze strany intimního partnera jsou nejčastěji vystaveny ženy od 25 do 44 let (ind. 5.2.1 – str. 167). Násilí ze strany blízké osoby, která není jejich intimním partnerem, nejčastěji čelí dívky a ženy od 15 do 24 let (ind. 5.2.2 – str. 168). V oblasti prevence domácího a genderově podmíněného násilí orgány státní správy provedly řadu pozitivních opatření v rámci osvěty a vzdělávání. Zákon na ochranu před domácím násilím (zákon č. 135/2006 Sb.)⁹¹ umožňuje Policii ČR násilníka na omezenou dobu vykázat ze společného obydlí. Oblast *Bezpečí a život bez násilí* bude také součástí připravované Strategie 2021+. Nicméně zatím stále chybí např. zajištění dostupnosti specializovaných služeb pro osoby ohrožené násilím a jejich děti, ale také podpora terapeutických programů pro násilné osoby, což je prioritou *Akčního plánu prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019-2022*. Včasná podpora obětem a vývoj preventivních opatření není jen otázkou lidské a sociální odpovědnosti, ale má i ekonomický rozměr (např. ekonomické dopady domácího násilí v oblasti zdravotnictví a sociální péče, policie a soudnictví, náklady samotné oběti násilí). Z hlediska systémového řešení daného problému se ČR vymezuje vůči přijetí tzv. Istanbulské úmluvy,⁹² která zajišťuje spolupráci napříč státy a kterou ratifikovalo již 33 států Rady Evropy.⁹³

Podle údajů Eurostatu představují ženy 80 % obětí obchodování s lidmi v EU. Je si třeba uvědomit, že ani násilí páchané na ženách v ČR se netýká jen místních žen, ale také cizinek. Nejčastěji jsou tyto ženy nuceny k poskytování prostituce. ČR se snaží situaci řešit pomocí *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi v ČR (2016-2019)*, byť

⁹¹ Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění pozdějších předpisů.

⁹² Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (2011) Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

⁹³ Úřad vlády ČR (2018) Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/brozura_IU.pdf.

žádné konkrétní opatření se nezaměřuje specificky na obchodování se ženami.

Strategie ZRS ČR 2008-2030 zohledňuje genderové otázky u všech dílčích tematických a sektorových priorit, zejména pak v oblasti vzdělávání.

5.3 Odstranit všechny škodlivé praktiky jako jsou dětské, předčasné a nucené sňatky či ženská obřízka

oranžová

Na celém světě se každoročně vdá okolo 12 milionů dívek mladších 18 let (pro lepší představu to v průměru znamená každé dvě sekundy jedna dívka). Vdané nezletilé dívky často rychle otěhotní, předčasně ukončí školní docházku a jsou vystaveny vyššímu riziku domácího násilí než ženy, které se provdají v dospělém věku.⁹⁴ Další velmi častou škodlivou praktikou v porušování lidských práv dívek a žen je mrzačení ženských pohlavních orgánů (ženská obřízka). Odhaduje se, že tento zákrok podstoupilo nad 200 milionů dívek a žen, většina z nich před dosažením 15 let věku zejména v Africe, na Středním východě a v Asii.⁹⁵ ČR se tyto problematické jevy pravděpodobně netýkají.

V souvislosti s problémem dětských sňatků oslovila EU prostřednictvím iniciativ zaměřených na změnu postojů a praktik týkajících se práv dívek více než 1,6 milionu osob. V posledních letech EU podpořila více než 1,5 milionů dívek a žen a poskytla jim služby v oblasti ochrany a péče určené obětem mrzačení ženských pohlavních orgánů. 3000 obcí ze třetích zemí (představujících 8,5 milionů lidí) veřejně oznámilo, že od této praxe upouští. ČR se v oblasti **předčasných sňatků a ženské obřízky** samostatně přímo neangažuje, aktivity EU a mezinárodní spolupráci však podporuje.⁹⁶

5.4 Uznávat a oceňovat neplacenou péči a domácí práce pomocí zajištění veřejných služeb, infrastruktury a politik sociální ochrany a prosazování sdílené odpovědnosti v rámci domácnosti a rodiny podle zvyklostí dané země

oranžová

V oblasti **sladování pracovního, soukromého a rodinného života** ČR v porovnání s EU příliš nevyniká. Vzhledem k tomu, že v ČR převažuje rodinné uspořádání „otec živitel a matka pečovatelka“ jsou to právě ženy, které v drtivé většině případů odcházejí na rodičovskou dovolenou a pečují o domácnost. Potíže se sladováním pracovního a rodinného života proto čelí v mnohem větší míře. Problém je ostatně dobře patrný i z toho, že k hlavním důvodům nízké míry čerpání rodičovské dovolené ze strany mužů – pokud je muži vyjádří – patří především důvody ekonomické a důvody spojené se strachem z přerušení kariérního růstu. Očekává se, že ke zlepšení sladování pracovního a rodinného života přispěje i vládní novela zákoníku práce předložená Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR v lednu 2020, která zavádí nový institut sdíleného pracovního místa. Změna se však netýká státních

⁹⁴ EK (2018) Stop násilí na ženách: Prohlášení Evropské komise a vysoké představitelky u příležitosti Mezinárodního dne proti násilí na ženách.

Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/STATEMENT_18_6501.

⁹⁵ UNICEF (2016) Femal Genital Mutilation/Cutting: A global concern. Dostupné z: https://www.unicef.org/media/files/FGMC_2016_brochure_final_UNICEF_SPREAD.pdf.

⁹⁶ EK (2018) Stop násilí na ženách: Prohlášení Evropské komise a vysoké představitelky u příležitosti Mezinárodního dne proti násilí na ženách.

Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/STATEMENT_18_6501.

zaměstnanců ve služebním poměru, neboť zákon o státní službě nebyl obdobně upraven.

ČR dále podniká následující kroky k řešení situace. Na podporu znovu/zapojení žen (zejména žen s dětmi) na trh práce byly zavedeny nové typy flexibilních služeb péče o děti (dětské skupiny, mikrojesle). Dále bylo umožněno flexibilnější čerpání rodičovského příspěvku a byla zavedena nová dávka otcovské poporodní péče. Zejména dostupnost služeb péče o děti do tří let věku však zůstává stále nízká a regionálně disproporční. Současně dochází, jakkoli pozvolna, k docenění **domácí péče a práce**, která se však stále výrazně liší od standardního zaměstnání ve smyslu absence dovolené, délky pracovní doby, výdělku a míry zodpovědnosti. Příkladem tohoto doceňování je navýšení rodičovského příspěvku, nebo dlouhodobé ošetřovné.

5.5 Zajistit ženám rovné příležitosti a plnou a efektivní účast na rozhodování na všech úrovních v politickém, ekonomickém i veřejném životě

červená

Obecně platí, že v ČR **zastoupení žen na vedoucích pozicích** dlouhodobě nepřesahuje ani 30 %. V některých sektorech je situace horší než v jiných.

Pokud v politice chybí ženy, chybí zastoupení jedné poloviny naší společnosti. Přestože zastoupení žen na lokální úrovni průběžně roste (28 % v roce 2019), podíl žen zvolených do Poslanecké sněmovny ČR v posledních letech stagnuje na 22 % (ind. 5.5.1 – str. 168) a v Senátu ČR dosahuje podíl zvolených žen pouze 16 %⁹⁷. V zastoupení žen v orgánech určených právě primárně k reprezentaci tak ČR stále nedosahuje ani celosvětového průměru (24,5 % pro dolní nebo jedinou komoru parlamentu). Dle poslední *Zprávy o rovnosti mužů a žen* nízké zastoupení žen v rozhodovacích pozicích přetrvává i v rámci obchodních společností, justice a diplomacie. Podíl zastoupení žen na manažerských pozicích je sice nepatrně vyšší (ind. 5.5.2 – str. 169) nežli na těch politických, avšak dlouhodobě osciluje jen mezi cca 25 a 30 %. Další genderová nevyváženost existuje v dozorčích orgánech obchodních společností⁹⁸. Vláda ČR sice v roce 2015 podpořila evropskou směrnici pro zlepšení genderové vyváženosti mezi členy řídicích a dozorčích orgánů společností kotovaných na burzách, ale směrnice neprošla Radou EU. Některé firmy působící v ČR nicméně podporují obecný směr genderové vyváženosti na dobrovolné bázi.

Ve snaze uvedené problémy řešit byl roce 2016 schválen *Akční plán pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích na léta 2016-2018*, který cílil na zvýšení zastoupení žen v politice, státní správě, veřejných institucích a dalších institucích veřejného zájmu. Dále byl přijat *Akční plán pro vyrovnané zastoupení* a byla provedena některá konkrétní opatření např. genderové audity.

⁹⁷ IPU Parline (2019) Percentage of women in national parliaments. Dostupné z: <https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2020>.

⁹⁸ Otevřená společnost (2016) Vyrovnané zastoupení žen a mužů ve vedení veřejných firem a firem kotovaných na burze. Dostupné z: https://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/otevrenka/prosazovani-genderove-rovnosti/pp_vyrovnane-zastoupeni-zen-a-muzu-ve-vedeni-verejnych-firem.pdf.

5.6 Zajistit všeobecnou dostupnost služeb sexuálního a reprodukčního zdraví a reprodukčního práva, jak bylo dohodnuto v souladu s Akčním programem Mezinárodní konference o populaci a rozvoji a Pekingskou akční platformou a závěrečnými dokumenty návazných konferencí

oranžová

Relevantní legislativou v ČR je Základní listina práv a svobod, která zaručuje všem osobám právo na ochranu zdraví a právo na vzdělání. Všechny ženy a muži starší 15 let tak mají ze zákona (ind. 5.6.1 – str. 169; ind. 5.6.2 – str. 169) dostupné informace o reprodukčním a sexuálním zdraví, podle nichž se mohou svobodně rozhodovat o svých sexuálních vztazích, používání antikoncepce a své reprodukční zdravotní péči. Oblast reprodukčního zdraví pro ČR je tímto plněna *Akčním programem Mezinárodní konference o populaci a rozvoji společně s Pekingskou akční platformou (Zpráva o plnění Peking 25+)*. V rámci RVP školního vzdělávání však zcela chybí koncepce sexuální výchovy a každá škola tuto problematiku řeší odlišně a velmi marginálně.

Mezinárodní organizace opakovaně upozorňují na porušování lidských práv v ČR v souvislosti s reprodukčním zdravím žen. K nejzávažněji porušovaných právům patří právo na informace, v ČR neexistují veřejné standardy péče o ženu a její dítě v těhotenství, při porodu a v šestinedělí. Chybí veřejné výsledky kvality poskytované péče při porodu a stát zajišťuje pouze specializovanou péči v nemocnici, kontinuální péči primární buď nepodporuje (porodní domy a centra) nebo perzekuuje. Současně stát nezajišťuje v šestinedělí ženám a jejich dětem péči v domácích podmínkách (např. po propuštění z porodnice).⁹⁹

Ženy bez statusu trvalého pobytu v ČR jsou zákonem diskriminovány v přístupu k umělému přerušení těhotenství.

Relevantním tématem pro ČR je i stále stoupající počet osob nakažených virem HIV nebo kvalita porodní péče. Dle průzkumu z roku 2018 žádná z navštívených porodnic nedodržela 10 kroků k úspěšnému kojení. Přitom kojení je naprosto zásadní pro vývoj zdraví dítěte a ovlivňuje řadu onemocnění i v jeho pozdější dospělosti.¹⁰⁰

5.a Provést reformy, které ženám zajistí rovná práva k ekonomickým zdrojům, možnost vlastnictví a hospodaření s pozemky i dalších forem vlastnictví, přístup k finančním službám, dědictví a přírodním zdrojům v souladu s národní legislativou

oranžová

Platná česká legislativa zajišťuje ženám rovný přístup a zacházení ve vztahu k vlastnictví, hospodaření s movitým i nemovitým majetkem, finančním službám, nároku na dědictví a přírodním zdrojům. Ačkoli je legislativně rovný přístup zajištěn, v životě ženy jsou společenské události, které právní úprava nereflektuje. Např. daňové zatížení žen OSVČ a jeho důsledky v různých životních etapách¹⁰¹, vyšší hrozba nezaměstnanosti u žen o 40 % ve srovnání s muži¹⁰² nebo vysoké riziko

⁹⁹ ČŽL (2017) Přezkumy lidských práv CEDAW a UPR OSN.

¹⁰⁰ Úřad vlády ČR (2019) Zpráva za rok 2018 o rovnosti žen a mužů. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Material--Zprava-za-rok-2018-o-rovnosti_FINAL.pdf.

¹⁰¹ Dlouhá, J., Pospíšilová, M. 2018. „Ženy OSVČ a prekérní situace – inspirace ze zahraničí. Analýza případů dobré praxe – OSVČ jako prekérní práce.“ Dostupné z: http://osvc.soc.cas.cz/sites/osvc.soc.cas.cz/files/zeny_osvc_a_prekerni_situace_inspirace_ze_zahranici_def.pdf.

¹⁰² Hašková, Hana, Alena Křížková, Kristýna Pospíšilová. 2018. „Intersekcionalní přístup ke zkoumání nezaměstnanosti.“ 54 (2): 171-198. Dostupné z: <https://doi.org/10.13060/00380288.2018.54.2.398>.

příjmové chudoby u samoživitelek a starobních důchodkyň.¹⁰³
Nerovnosti v přístupu k ekonomickým zdrojům se tedy nejvíce projevují v oblasti zaměstnanosti.

5.b Rozšířit možnosti využívání moderních technologií, zejména informačních a komunikačních, pro posilování postavení žen

červená

Moderní **informační a komunikační technologie** společně s jejich užíváním jsou velmi úzce spjatý s pracovním trhem, informovaností a sociálním životem. Možnost jejich využívání proto může být velmi důležitá. Ženy se obecně průlomovým technologiím věnují méně než muži. Vypovídá o tom např. nižší míra využívání internetu na mobilním telefonu (ind. 5.b.1 – str. 170), velmi nízké zastoupení žen v ICT oborech a ve výzkumu a vývoji. Genderovou segregaci na trhu práce zmiňuje *Koncepce Digitální ekonomika a společnost a Národní strategie umělé inteligence v ČR*. Dané dokumenty však nezmiňují žádná opatření, cíle ani nápady, jak tuto problematiku řešit. Vyšší zastoupení žen v ICT oborech by přitom mohlo zmenšit gender pay gap, protože IT obory jsou vysoce ohodnocovány a ženy zatím častěji pracují ve feminizovaných oborech, které jsou podhodnocovány.¹⁰⁴ Bohužel však i tento sektor trpí rozdíly v odměňování žen a mužů – ženy v ČR celkově pobíraly v roce 2017 91 % mediánu mezd mužů, mezi ICT odborníky je tato nerovnost navíc ještě větší. V roce 2017 brali ICT odborníci 44 165 Kč, ovšem ICT odbornice dostaly 37 068 Kč měsíčně, což představuje 84 % platu mužů.¹⁰⁵ ČR se v dubnu 2019, v rámci tzv. Digital Day pořádaného Evropskou komisí, připojila k deklaraci členských států EU, jejímž cílem je podpora žen v oblasti IT a digitální agendy.

Pokud mají být dívkám a ženám rozšířeny možnosti užívání průlomových technologií, nesmí od nich být od útlého dětství segregovány směrem právě ke zmíněným feminizovaným oborům.¹⁰⁶

5.c Přijmout a posílit vhodné politiky a vymahatelné právní předpisy pro prosazování rovnosti žen a mužů a posilování postavení žen a dívek ve všech sférách

oranžová

Od roku 2009 je v ČR vymezeno právo na rovné zacházení a diskriminaci z důvodu pohlaví tzv. antidiskriminačním zákonem.¹⁰⁷ Na mezinárodní úrovni se postavení žen věnuje tzv. Istanbulská úmluva¹⁰⁸, kterou ČR jako jedna z mála zemí EU dodnes neratifikovala, ačkoli ji v roce 2016 podepsala. Přínosem přijetí Istanbulské úmluvy je především vymahatelnost právních předpisů v oblasti násilí na ženách, která je aktuálně nedostatečná. Dalším přínosem ratifikace je posílení

¹⁰³ Úřad vlády ČR (2019) Zpráva za rok 2018 o rovnosti žen a mužů. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Material---Zprava-za-rok-2018-o-rovnosti_FINAL.pdf.

¹⁰⁴ Sociologický ústav AV ČR (2019) Postavení žen v české vědě – Monitorovací zpráva za rok 2017. Dostupné z: <https://genderaveda.cz/wp-content/uploads/2019/06/Postaveni-zen-v-ceske-vede-2017.pdf>.

¹⁰⁵ ČSÚ (2019) ICT odborníci v České republice a jejich mzdy. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/123719703/063010-19.pdf/8efe77a4-937b-4eaa-904d-acc5b729fda3?version=1.0>.

¹⁰⁶ Dostál J. (2018) Člověk a technika – podkladová studie k revizím RVP. Národní ústav pro vzdělávání. Praha.

¹⁰⁷ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁸ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (2011) Dostupné z: <https://rm.coe.int/1680462471>.

postavení žen ve společnosti či v rodině.¹⁰⁹ Snaha o prosazování vhodných politik pro rovnost žen a mužů je i přes vládní prioritu často komplikována tím, že finanční toky, určené pro tuto agendu, nelze přesně vysledovat. Vláda rozpočtově nezohledňuje cíle prosazující rovnost žen a mužů a žádným způsobem o nich ani neinformuje. (ind. 5.c.1 – str. 170). Dlouhodobou praxí ve financování agendy rovnosti žen a mužů je hrazení z prostředků Evropského sociálního fondu, na jehož projektech je agenda závislá. Ačkoli se pozice dívek a žen v ČR pomalu zlepšuje, oproti vyspělým evropským zemím se prosazování rovnosti žen a mužů příliš nedaří. ČR se podle indexu rovnosti žen a mužů (55,7) řadí v rámci EU na 21. místo. První je v otázce genderové rovnosti Švédsko (index 83,6) a naopak nejhůře si vede Řecko (index 51,2).¹¹⁰ Téma genderu bývá zmiňováno ve vládních strategických dokumentech jen jako povinná odrážka s absencí jakékoli inovace.

¹⁰⁹ Úřad vlády ČR (2018) Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí: mýty a fakta. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_OPZ/Vystupy_projektu/brozura_IU.pdf.

¹¹⁰ European Institute for Gender Equality (2019) Gender equality index. Dostupné z: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/CZ>.

6 PITNÁ VODA, KANALIZACE

SDG 6 Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi

Pro správu vodních zdrojů existuje právní rámec a s ním jsou spojeny i mechanismy umožňující zapojení veřejnosti vč. samotných odběratelů vody. Pitná voda je dostupná. Celkový odběr vody klesá. Méně příznivá situace je v oblasti kanalizace a čištění odpadních vod, jakkoli i zde je trend dlouhodobě pozitivní. Také jakost vody ve vodních tocích se dlouhodobě zlepšuje, velká část toků v ČR je přesto stále znečištěna. Slabiny přetrvávají také v oblasti opětovného využívání vody a významným způsobem je podlomena schopnost krajiny zadržovat vodu, se všemi důsledky, které to přináší nejen pro SDG 6.

6.1 Do roku 2030 zajistit univerzální a rovný přístup k bezpečné a cenově dostupné pitné vodě pro všechny

zelená

Z **vodovodů** pro veřejnou potřebu, u nichž je garantována zdravotní nezávadnost, je za rok 2018 v ČR zásobováno 94,7 % obyvatelstva (ind. 6.1.1 – str. 171), zbývající část obyvatel využívá pitné vody z vlastního zdroje. Podíl obyvatelstva zásobovaného vodou z vodovodů se dlouhodobě mírně zvyšuje. V roce 2018 byl nejvyšší podíl obyvatel zásobovaných pitnou vodou z vodovodů evidován v hlavním městě Praze (100 %), v Karlovarském kraji (100 %) a v Moravskoslezském kraji (99,9 %), naopak nejnižší podíl obyvatel zásobovaných pitnou vodou z vodovodů registroval Středočeský kraj (86,4 %) a Plzeňský kraj (86,3 %).¹¹¹ Cenu vody z vodovodů určují soukromí dodavatelé/vlastníci infrastruktury, kteří jsou v tomto ohledu regulováni především MF. Průměrná **cena vody** v ČR trvale roste, poplatky za odběr podzemní vody ovšem zůstávají nízké. ČR respektuje pravidlo, že hranicí sociálně únosné ceny pro vodné a stočné jsou 2 % průměrných čistých příjmů domácností. Od května 2020 dojde úpravou legislativy u dodávek vody ke snížení sazby daně z přidané hodnoty o 5 % a je tedy pravděpodobné, že nastane i faktické snížení konečné ceny vodného

¹¹¹ ČSÚ (2019), Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2018>.

pro konečného uživatele. Vzhledem k limitované vypovídací hodnotě výše příjmů (viz **SDG 1.2**) však není možné s jistotou říci, zda je voda v tomto smyslu cenově dostupnou opravdu pro všechny.

6.2 Do roku 2030 zajistit
spravedlivě všem
odpovídající sanitační
a hygienická zařízení
a skoncovat s vylučováním
na volných prostranstvích, se
zvláštním ohledem na
potřeby žen, dívek a lidí
v těžké situaci

oranžová

V domech napojených na **kanalizaci** pro veřejnou potřebu bydlí 85,5 % obyvatelstva ČR, nicméně ne ve všech případech je kanalizace napojena na čistírnu odpadních vod. Stejně jako v případě dostupnosti vody, i zde existují regionální rozdíly. Nejvyšší míra připojení je v Karlovarském kraji (100 %) a v Praze (99 %), nejnižší míra v Pardubickém (74,6 %) a Středočeském kraji (74,4 %) a v Libereckém kraji (69,6 %).¹¹² Lze konstatovat, že obdobně jako u pitné vody, dojde od května 2020 ke snížení sazby DPH o 5 % i na odvádění a čištění odpadních vod.

Vyměšování na volných prostranstvích není v ČR jevem masovým, týká se však ve zvýšené míře osob ve zranitelném postavení, zvláště osob bez přístřeší ve velkých městech. Snahy o řešení situace existují, jsou však pouze dílčí (např. aktivity samosprávy, jako instalace mobilních pisoárů v Praze 1, nebo materiální pomoc ze strany MPSV, která zahrnuje též hygienické potřeby, nikoli však samotný přístup k hygienickým a sanitačním zařízením). V praxi pomáhají řešení i nízkoprahová centra, není to však jejich vlastní účel. V *Koncepci prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020* je téma zahrnuto pouze nepřímo, jako součást přístupu ke zdravotní péči. Dlouhodobé systémové řešení se dosud nenašlo, nebo přinejmenším nerealizovalo.

6.3 Do roku 2030 zlepšit
kvalitu vody snížením jejího
znečišťování, zamezením
odhazování odpadů do vody
a minimalizací vypouštění
nebezpečných chemických
látek do vody, snížit na
polovinu podíl znečištěných
odpadních vod a podstatně
zvýšit recyklaci a bezpečné
opětovné využívání vody
v celosvětovém měřítku

oranžová

Velká část domů, která je připojena ke kanalizaci, je touto cestou napojena i na **čistírnu odpadních vod**. Podíl se dlouhodobě zvětšuje, zvyšuje se také kvalita čištění. Pokud hovoříme o komunálních odpadních vodách, pak je podíl jejich čištění vyšší, dle údajů z roku 2018 představuje 97,6 % komunálních odpadních vod (ind. 6.3.1 – str. 171). Téměř 18 % obyvatel ČR ale stále bydlí v domech, které k čistírně připojeny nejsou a sběr odpadních vod probíhá např. jímkami.¹¹³ Zákon č. 150/ 2010 Sb. (novela zákona o vodách)¹¹⁴ a nařízení vlády č. 401/2015 Sb.¹¹⁵ umožňují využívat také např. domovní čistírny odpadních vod. Celkově jsou však v ČR preferovány centralizované systémy odvádění a čištění komunálních odpadních vod

¹¹² ČSÚ (2019), Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2018>.

¹¹³ ČSÚ (2018), Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2017. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2017>.

¹¹⁴ Zákon, kterým se mění zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (zákon o vodách) ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁵ Nařízení vlády č. 401/2015 S., o ukazatelích a hodnotách přípustného znečištění povrchových vod a odpadních vod, náležitostech povolení k vypouštění odpadních vod do vod povrchových a do kanalizací a o citlivých oblastech, ve znění pozdějších předpisů.

a lze říci, že podíl osob napojených na kanalizaci kontinuálně a dlouhodobě roste.

ČR monitoruje na základě legislativy (především zákona č. 254/2001 o vodách a vyhlášky č. 98/2011)¹¹⁶ rovněž **znečištění vodních toků**. Dle souhrnného hodnocení základních ukazatelů (ČSN 75 7221)¹¹⁷ je jakost vody v tocích v ČR uspokojivá a dlouhodobě se zlepšuje. Nejvíce vodních toků v ČR, resp. jejich nejdelší úseky spadají podle základní klasifikace do III. třídy (znečištěná voda), poměrně velká část vodních toků je i nadále klasifikována ve IV. třídě (silně znečištěná voda) a v V. třídě (velmi silně znečištěná voda). Postupně však přibývá úseků vodních toků spadajících do I. a II. třídy (neznečištěná a mírně znečištěná voda).¹¹⁸

V roce 2018 ČR zahájila přípravu strategického rámce *Cirkulární Česko 2040* – blíže viz **SDG 12.1** – který by měl být připraven do roku 2021 a měl by pokrývat i téma nakládání s vodou a opětovného využívání vody. MŽP také od roku 2017 realizuje program Dešťovka, program dotační podpory pro vlastníky či stavebníky bytových domů nebo veřejného sektoru na využití srážkové a odpadní vody v domácnosti či na zahradě.

6.4 Do roku 2030 podstatně zvýšit efektivitu využívání vody ve všech sektorech a zajistit udržitelný odběr a dodávky pitné vody tak, aby byl vyřešen nedostatek vody a podstatně se snížil počet lidí trpících jejím nedostatkem

zelená

V kontextu Evropy představuje ČR s hodnotou indexu zatížení vodních zdrojů 24,79 % k roku 2017 průměr (ind. 6.4.2 – str. 171). Dlouhodobě dochází k poklesu celkového **odběru vody**, ač to není dáno pouze jejím efektivnějším využíváním, nýbrž i samotnou proměnou struktury českého hospodářství. Největším odběratelem je energetika – což je relevantní též pro **SDG 7.2 a 7.3** – a vodovody pro veřejnou spotřebu. S odstupem následuje průmysl a větším odstupem zemědělství. Individuální spotřeba vody od roku 2013 naopak mírně stoupá.¹¹⁹ Konkrétně, specifická spotřeba vody na jednoho obyvatele, zásobovaného vodou z veřejného vodovodu v roce 2018 činila 166 litrů na obyvatele a den, což je o 0,6 % více než v roce 2017. Spotřeba vody v domácnostech (množství vody fakturované domácnostem na obyvatele za den) činila v roce 2018 89,2 litrů na obyvatele a den a meziročně tak došlo k nárůstu o 0,7 %. Dosud nejnižší hodnota ve

¹¹⁶ Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů a Vyhláška č. 98/2011 Sb. o způsobu hodnocení stavu útvarů povrchových vod, způsobu hodnocení ekologického potenciálu silně ovlivněných a umělých útvarů povrchových vod a náležitostech programů zjišťování a hodnocení stavu povrchových vod.

¹¹⁷ ČSN 757221 Kvalita vod – Klasifikace kvality povrchových vod.

¹¹⁸ ČSÚ (2019), Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2018. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2018>. Dále Zpráva o stavu vodního hospodářství České republiky v roce 2018. MZe a MŽP, 2019. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-vodního-hospodářství/zprava-o-stavu-vodního-hospodářství-cr-v-7.html>.

¹¹⁹ ČSÚ (2013 a 2019), Vodovody, kanalizace a vodní toky – 2014 a 2018. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/428075/Zprava_o_stavu_vodního_hospodářství_Ceske_republiky_v_roce_2014.pdf a <https://www.czso.cz/csu/czso/vodovody-kanalizace-a-vodni-toky-2018>.

6.5 Do roku 2030 zavést integrovanou správu vodních zdrojů na všech úrovních, a to i pomocí přeshraniční spolupráce tam, kde je to vhodné

zelená

sledovaném období byla zaznamenána v roce 2013 (87,2 litrů na obyvatele a den).¹²⁰

Integrovaná správa vodních zdrojů je realizována ve značném stupni, hodnota indexu k roku 2020 je 89 ze 100 možných (ind. 6.5.1 – str. 171). Právním základem této správy je především zákon č. 254/2001 Sb. (vodní zákon), který pokrývá velkou část SDG 6 – jeho účelem je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, přispět k zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou a k ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo závisících suchozemských ekosystémů.¹²¹

Území ČR je povodím tří vodních toků, které překračují hranice států. Největší podíl mezinárodní plochy povodí se v případě ČR týká Labe (cca 34,7 %), Odra a Dunaj jsou zastoupeny podstatně méně (ind. 6.5.2 – str. 171). Mezinárodní a přeshraniční spolupráce vyplývá z Úmluvy o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer (1996), kterou ČR ratifikovala v roce 2000. ČR spolupracuje na jejím základě se všemi sousedícími státy.

6.6 Do roku 2020 zajistit ochranu a obnovu ekosystémů souvisejících s vodou, včetně hor, lesů, mokřad, řek, zvodní (akviferů) a jezer

červená

Zásadním problémem ČR je silně zhoršená **schopnost krajiny zadržet vodu**. To má vliv nejen na stabilitu a funkci ekosystémů samotnou, ale též na potenciální dostupnost pitné vody pro člověka, a to jak přímo (např. zmenším objemu a zhoršením kvality především povrchových, ale též podzemních vod), tak nepřímo, dalším oslabováním schopnosti krajiny vodu zadržet. Je to způsobeno geografickou polohou ČR na „střeše Evropy“, kdy voda z ČR převážně odtéká a vodní hospodářství je téměř zcela závislé na vodě, která spadne v podobě atmosférických srážek. Z důvodu růstu teploty vzduchu a stále stejného objemu srážek (suma srážek neklesá, zvětšuje se však četnost přívalových srážek), roste výpar z krajiny a v důsledku toho chybí více vody v krajině. Sucho je pak častější a intenzivnější. Klesá také množství dnů se sněhovou pokrývkou, která působí jako zásobárna vláhy, což zvyšuje riziko výskytu sucha v jarním období. Sníh totiž mnohem lépe než dešťové srážky dokáže doplnit vláhu v půdě a také podzemní vody. Vodní erozí, která ohrožuje zejména svrchní (nejúrodnější) části půdy (ornice) odnosem půdních částic a jejich ukládáním na jiných místech (tzv. smyvem), je v ČR ohroženo 56,7 % zemědělské půdy, z toho 17,8 % je ohroženo erozí extrémní. Smyv způsobuje také znečištění povrchových vod a zanášení vodních nádrží. Rámcový způsob hospodaření, zabraňující další erozi půdy, je doporučen na 53,8 % hodnocené

¹²⁰ MŽP (2019), Zpráva o životním prostředí. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi/publikace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi/publikace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf).

¹²¹ Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

výměry zemědělské půdy. Na zbylé ploše zemědělské půdy (46,2 %) lze hospodařit bez omezení¹²²

Právě charakter zemědělského hospodaření vč. odstranění řady přírodních bariér odtoků a vysoušení mokřadů či úpravy vodních toků se podepsaly na stavu vodních ekosystémů. Rozsáhlé lány zemědělské půdy navíc sebou přináší možnost využití těžké zemědělské mechanizace, která při nevhodném využívání napomáhá erozním procesům. Dalším vážným degradačním faktorem je zábor půdy pro zástavbu (především pro urbanizovaná území, silniční infrastrukturu i průmyslové a logistické zóny), neboť způsobuje úplnou a trvalou ztrátu schopnosti půdy plnit své produkční i ekologické funkce. Při výběru pozemků pro výstavbu jsou často prioritní jiná hlediska než kvalita půdy¹²³.

Příznivě je možno hodnotit klesající citlivost vodního hospodářství na nedostatek vody: její spotřeba v ekonomice klesá, roste napojení obyvatel na vodohospodářskou infrastrukturu a klesají ztráty vody ve vodovodních sítích. V ČR také probíhala a probíhá řada programů podporujících revitalizace vodních toků, retenci vody v krajině a obnovu krajinných struktur zlepšujících vodní režim, např. Program obnovy přirozených funkcí krajiny a zejména Operační program Životní prostředí (MŽP). Úroveň zatížení vodních ekosystémů jako vodních zdrojů průmyslem, zemědělstvím a dalšími odvětvími je prověřována v rámci EIA. ČR se zároveň řídí Ramsarskou úmluvou o mokřadech.

Z důvodu nedostatku údajů z indikátoru však zatím nelze konstatovat, jaké jsou změny rozsahu vodních ekosystémů v čase a jaký směr byl nastoupen. Souvislejší data existují k objemu podzemních vod, z nichž je zřejmé, že jejich objem kolísá a lze říci, že v delší časové řadě klesá (ind. 6.6.1 – str. 172). Víme, že zemědělská půda zadrží sice více vody než většinou chudší půdy lesní, které nejsou schopny vodu zadržet dlouhodoběji, dokáží jí však rychle propouštět do hlubších vrstev a přispívají tak k doplňování podzemních vod. K problematice udržitelného hospodaření s lesy detailněji v **SDG 15.2**. Vzhledem k tomu, že *Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016-2025 (SOBR)* se bude vyhodnocovat teprve v roce 2020, což se kryje s časovým naplněním podcíle. Efekt aktivit uvedených v SOBR tedy neznáme a zatím ani nedokážeme vyhodnotit, budou-li aktivity dostačující.

¹²² MŽP (2018) *Zpráva o životním prostředí České republiky 2018*.

¹²³ Detailněji viz *Zemědělské sucho v České republice* (MZe, Agrární komora, Akademie věd 2020). Dostupné z: <https://www.intersucho.cz/userfiles/file/ZemedelskeSucho.pdf>

6.a Do roku 2030 rozšířit mezinárodní spolupráci a podporu budování kapacit v rozvojových zemích v rámci programů a činností souvisejících s vodou a sanitačními zařízeními, zahrnující zadržování, odsolování a efektivní využívání vody, čištění odpadních vod a využívání technologií pro recyklaci a opětovné využívání vody

zelená

6.b Podporovat a posilovat zapojení místních komunit do zlepšování správy vodních zdrojů a sanitačních zařízení

zelená

Jednou z pěti tematických priorit *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce 2018-2030* je udržitelné nakládání s přírodními zdroji. V rámci této priority přispívá ČR ke zlepšování zásobování pitnou vodou, ochraně vodních zdrojů a rozvoji odpadového hospodářství a podporuje přenos českých zkušeností a know how v této oblasti. Z plánu ZRS ČR v gesci České rozvojové agentury bylo v roce 2018 na projekty v sektoru vody a sanitace čerpáno celkem 68,09 mil. Kč (ind. 6.a.1 – str. 172), v rozpočtu zůstala ještě rezerva. Podpořeno bylo 17 projektů v Bosně a Hercegovině, Etiopii, Kosovu a Moldavsku. Česká rozvojová agentura se zaměřila především na zlepšení zásobování pitnou vodou a managementu vodních zdrojů. Dále se věnovala nakládání s odpadními vodami a jejich čištění, nakládání s nebezpečnými odpady a dalším formám prevence znečišťování vodních zdrojů, včetně odstraňování starých ekologických zátěží. Součástí aktivit bylo zvyšování znalostí a kapacit partnerských organizací s cílem zajistit udržitelnost jednotlivých intervencí v cílových zemích. V rovině multilaterální ČR podporuje svými příspěvky fungování UNEP a GEF, které mají vodní problematiku a rozvoj odpadového hospodářství mezi hlavními prioritami. V rámci GEF je oblast „voda“ jednou ze 6 základních oblastí s alokací na 4 roky ve výši přibližně 700 mil. USD, ČR přispívá cca 30 mil. Kč ročně.¹²⁴

Ve vztahu k vodním zdrojům existují v ČR zákonem zakotvené konzultační mechanismy. Některé jsou určeny k posouzení vlivu na životní prostředí obecně (SEA, EIA), představují implementaci práva EU, ale též mezinárodního práva, mj. implementaci Aarhuské úmluvy.¹²⁵ Některé mechanismy jsou zaměřeny specificky na oblast vodních zdrojů a vychází ze zákona č. 254/2001, vodní zákon¹²⁶ a vyhlášky č. 24/2011.¹²⁷ Z hlediska podcíle má největší význam možnost veřejnosti zapojit se do přípravy plánů povodí. Aktuální plány povodí pro léta 2015–2021 (2. období) prošly procesem SEA v roce 2015, k připomínkám uživatelů vody a veřejnosti dle vyhlášky č. 24/2011 Sb. byly zveřejněny po dobu 6 měsíců v letech 2014–2015. Návrh harmonogramu prací na 3. období byl předmětem připomínkování v letech 2018–2019, samotné plány budou zveřejněny k připomínkám na přelomu let 2020 a 2021.

¹²⁴ Report MZV ČR k hodnocení SDGs (2019)

¹²⁵ Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

¹²⁶ Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁷ Vyhláška č. 24/2011 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládání povodňových rizik.

7 DOSTUPNÉ A ČISTÉ ENERGIE

SDG 7 Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny

ČR se snaží zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým a udržitelným zdrojům energie prostřednictvím diverzifikace energetického mixu, snahou o zachování soběstačnosti ve výrobě elektřiny a rozvojem energetické infrastruktury, odpovídající novým potřebám.

ČR dlouhodobě úspěšně snižuje energetickou náročnost ekonomiky na produkci HDP. Systém podpory VaVal nízkouhlíkových technologií ovšem není ucelený. Celková spotřeba energie navíc stále roste a s ohledem k pravděpodobnému dalšímu vývoji a plánu odklonu od uhelné energetiky bude dovozní závislost ČR – která je nyní pouze dílčí (např. ropa, zemní plyn) – spíše růst. ČR v rámci EU prosazuje princip technologické neutrality a zachování práva na volbu vlastního energetického mixu. V této souvislosti ČR podporuje další rozvoj jaderné energetiky jako bezemisního zdroje a jako jednoho z prostředků pro dosažení svých klimatických závazků. Další nízkoemisní zdroj energií představují obnovitelné zdroje energie, které mají nízké zastoupení v energetickém mixu ČR.

V posledních letech nedošlo k výraznějšímu nárůstu instalovaného výkonu i vlivem neexistence komplexního schématu podpory výroby elektřiny z OZE. I přesto Česká republika již v roce 2015 splnila svůj národní příspěvek (13 %) závazku EU k podílu OZE na spotřebě do roku 2020. Ovšem aktuálně je ČR neúspěšná v naplňování národního závazku v oblasti energetických úspor v budovách, jelikož nejsou realizovány dle plánu. Český trh s energiemi je výrazně harmonizován s EU a ČR podporuje aplikaci inteligentních distribučních i přenosových sítí, posilujících bezpečnost soustavy a její decentralizaci.

7.1 Do roku 2030 zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým a moderním energetickým službám

zelená

Obyvatelstvo České republiky má ze 100 % **dostupnou elektřinu** v místě svého bydliště, přičemž 2/3 obyvatelstva žije ve městech (ind. 7.1.1 – str. 173).

V ČR je plně využívána elektřina k osvětlení. Při vaření jsou drtivou většinou (přes 97 %) obyvatel používána čistá paliva. V případě vytápění využívá kapalná a tuhá paliva přibližně 10 % obyvatelstva a tento podíl i vlivem státních intervencí z důvodu ochrany ovzduší klesá (ind. 7.1.2 – str. 173).

ČR má dlouhodobou *Státní energetickou koncepci*, aktualizovanou naposledy v roce 2015, s výhledem na příštích 25 let. Koncepce si klade za cíl zajištění spolehlivé, bezpečné a k životnímu prostředí šetrné energie, a to za konkurenceschopné a přijatelné ceny. V rámci zvoleného optimalizovaného scénáře je základ energetického mixu postaven na energetice uhelné, jaderné a na pozvolna se zvyšujícím podílu obnovitelných zdrojů energie. Pro ČR je podle uvedené koncepce zásadní rozvoj jaderné energie, kterou považuje za čistý zdroj energie a nutnou podmínku pro umožnění přechodu na klimaticky neutrální energetiku a ekonomiku a splnění svých dlouhodobých klimatických závazků.

V roce 2019 byla ustanovena Uhelná komise, na jejíž doporučení vláda ČR rozhodne o termínu a způsobu ukončení těžby uhlí v ČR.

Na základě klimaticko-energetických závazků vůči EU a evropské legislativy byl vytvořen *Vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu* (NKEP), který nově spojuje oblast působnosti *Státní energetické koncepce* a Politiky ochrany klimatu, resp. s koncepcemi pro zlepšování kvality ovzduší. Představuje tak plán pro integrovaný postup v energetice a klimaticko-environmentální politice. Hlavními cíli NKEP je detailní popsání, jakým způsobem ČR splní závazky v podílu OZE a energetické účinnosti a závazky snížení emisí skleníkových plynů a interkonektivity do roku 2030. Detailněji je vývoj i cíle pro OZE popsán v další části podcíle 7.2.

Přenosová infrastruktura ČR je stabilní a v rámci hodnocení výrobní přiměřenosti dosahuje doposud dobrých výsledků. V souvislosti se zpřísnujícími se emisními limity (zejména SO₂ a NO_x) se předpokládá do roku 2030 odstavení až 3,9 GW instalovaného výkonu zdrojů využívajících fosilní paliva.¹²⁸ Z pohledu stability provozu elektrizační soustavy je dle současných simulací zásadní zachování instalovaného výkonu jaderných elektráren a prodloužení jejich životnosti i po roce 2030. V případě omezeného provozu či snížení jejich výkonu je pak nutná výrazná rezervní kapacita pro vyrovnání bilance v soustavě, a to

¹²⁸ ČEPS (2018) Hodnocení přiměřenosti výrobních kapacit ES ČR do roku 2030, dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/elektroenergetika/2018/11/Hodnoceni-vyrobní-primerenosti-ES-CR-do-roku-2030- 2018 .pdf>.

dle zvoleného scénáře až do výše 2 GWh.¹²⁹ Z pohledu nízké motivace k tvorbě nových výrobních kapacit a flexibilních výkonů na současném trhu s elektřinou je potřebné zvážit zavedení strategické rezervy, a to včetně finančního zajištění. Rizikem je také potenciálně výrazný rozvoj elektromobility, resp. výkyvy ve spotřebě elektřiny v čase a dopad na stabilitu elektrizační soustavy.

Pro zachování stability a kvality dodávek energie je realizován *Národní akční plán pro chytré sítě* (smart grids), který si klade za cíl vytvořit podmínky pro decentralizované zdroje energie, tedy využití OZE, akumulace energie a elektromobility. Dále poskytnout spotřebitelům možnost zvýšení energetické účinnosti i aktivní participace na trhu s elektřinou. Doposud však od roku 2016 byly realizovány pouze kroky legislativní, dále definiční, kvantifikační a analytické práce a práce na scénářích a modelech. K vlastní fázi realizační se má teprve přistoupit, přičemž je schválena realizace 8 projektů modernizace přenosové soustavy ve výši 1,6 miliardy Kč.

ČR má vysoce rozvinutou soustavu **zásobování teplem**, kdy centrální zásobování teplem (*teplárny, výtopny, elektrárny, závodní energetiky, blokové a domovní kotelny*) zásobují cca 1,5 mil. domácností a pokrývají tak 38 % obyvatelstva. Tyto soustavy jsou dále podporovány v modernizaci a zvyšování účinnosti dotačně a v budoucnu také v rámci Modernizačního fondu. V posledních 5 letech bylo zrychlujícím se tempem modernizováno cca 100 km parovodních tras,¹³⁰ což vede ke snížení spotřeby paliva až o 12 %.¹³¹ Celkově zauímají dodávky tepla 55 % z celkové hrubé výroby tepla, a velká část (31 %) je tedy vyrobena pro vlastní spotřebu v zařízení či podniku. Nejvíce tepla je vyrobeno z hnědého uhlí (42 %), zemního plynu (19 %) a biomasy (11 %), přičemž dodávané teplo je více závislé na fosilních zdrojích. Kombinovaná výroba elektřiny a tepla dosahuje 68 % čisté výroby tepla, přičemž v posledních letech nejvíce narostla výroba z biomasy a odpadního tepla.

7.2 Do roku 2030 podstatně
zvýšit podíl energie
z obnovitelných zdrojů na
celosvětovém energetickém
mixu

oranžová

Česká republika mezi lety 2010 a 2015 výrazně navýšila svůj **podíl obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie**, přičemž nejrychlejší nárůst podílu proběhl mezi lety 2012-2014 (ind. 7.2.1 – str. 173). Od roku 2016 však i vlivem neexistující systémové veřejné investiční a provozní podpory OZE tento podíl spíše stagnuje. Výhledem dle klimaticko-energetických závazků EU a NKEP do roku 2030 je dosažení 22% podílu OZE na konečné spotřebě energie. Předpokládá

¹²⁹ ČEPS (2018) Hodnocení přiměřenosti výrobních kapacit ES ČR do roku 2030, dostupné z: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/elektroenergetika/2018/11/Hodnoceni-vyrobní-primerenosti-ES-CR-do-roku-2030-2018.pdf>.

¹³⁰ Celková délka tepelných sítí je dle Teplárenského sdružení cca 10 tis. km. Tempo modernizace mezi lety 2016-2019 se přibližně ztrojnásobilo (z 10,5 km ročně na 31 km ročně).

¹³¹ Report MPO k hodnocení SDGs (2019).

se tak navýšení v průměru o necelý procentní bod ročně, což odpovídá rychlejšímu tempu růstu, než byl ten dosavadní (růst od roku 2005 o cca 0,63 % ročně), potenciál využití OZE v ČR je však vyšší.¹³²

Nejvýznamnější podíl vyrobené energie z OZE zaujímá **biomasa** se svými 65 %¹³³. Na druhé příčce je bioplyn (13,2 %), následovaný kapalnými biopalivy. Fotovoltaika vyrobila v roce 2018 4,43 % celkového množství energie z OZE, tepelná čerpadla 3,8 %. Vodní elektrárny 3,1 % a větrné elektrárny 1,15 %. Výrazný podíl biomasy však odpovídá zejména zásadnímu vlivu výroby tepla v domácnostech.

V případě výroby **elektřiny** jsou podíly obnovitelných zdrojů dlouhodobě rovnoměrně rozděleny zejména mezi bioplyn, fotovoltaické elektrárny, biomasu a vodní elektrárny.

ČR realizuje **dotační podporu obnovitelných zdrojů** ve formě titulů OPŽP, NZÚ a případně OP PIK. Zásadní je podpora náhrady fosilních paliv nízkoemisními zdroji energie jako kotlíkové dotace, financování projektů ve veřejných budovách, rodinných a bytových domech. V domácnostech je dále kromě fotovoltaiky a termických solárních systémů podporováno využití tepelných čerpadel. V současnosti je vyjednávána budoucí podoba dotační podpory v novém programovém období a od roku 2021 bude fungovat Modernizační fond, který také umožní financování projektů OZE.

Dále je v rámci provozní podpory tepla z OZE podporována výroba tepla z biomasy, která je však náročná na plochu a pěstování energetických plodin. V období po roce 2020 bude podporována kombinovaná výroba elektřiny a tepla (KVET) z biomasy, a to formou pokrytí rozdílu palivových nákladů.¹³⁴

Systémová podpora výrobců energie z OZE byla po solárním boomu let 2009-2011 výrazně snížena. Teprve v roce 2018 byl připraven návrh novely zákona o podporovaných zdrojích energie¹³⁵, který mimo jiné zakotvuje nový rámec podpory OZE po roce 2020, který je zásadní pro plnění Národního klimaticko-energetického plánu. Funkčnost tohoto rámce je však závislá na finální podobě a termínu schválení zákona.

¹³² Příslušná ambice SDG 7.2 podstatného zvýšení podílu OZE se odvíjí od scénáře udržitelného rozvoje (SDS) Mezinárodní energetické agentury (IEA). Podle tohoto scénáře dosahuje cíl 7.2 globálně 23 % podílu OZE na konečné spotřebě energie a 49 % elektřiny z OZE. Pro Evropské státy (nikoliv však jen EU) dle tohoto scénáře IEA navrhuje dosažení 34 % podílu OZE na spotřebě energie. Pro srovnání, aktuální schválené ambice EU do roku 2030 dosahují podílu 32 % (scénář STEPS IEA). Blížší informace: <https://www.iea.org/reports/sdg7-data-and-projections/modern-renewables#abstract>.

¹³³ MPO (2019) Obnovitelné zdroje energie v roce 2018. Dostupné z: https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statistika/obnovitelne-zdroje-energie/2019/11/Obnovitelne-zdroje-energie-2018_1.pdf.

¹³⁴ Report MPO k hodnocení SDGs (2019).

¹³⁵ Zákon č. 165/2012. o podporovaných zdrojích energie, ve znění pozdějších předpisů.

7.3 Do roku 2030
celosvětově zdvojnásobit
energetickou účinnost

oranžová

7.a Do roku 2030 zlepšit
mezinárodní spolupráci ve
zpřístupňování výzkumu
a technologií čisté energie,
včetně energie
z obnovitelných zdrojů,
energetické účinnosti
a pokročilých a čistších
technologií fosilních paliv;
podporovat investice do
energetické infrastruktury
a technologií čisté energie

zelená

7.b Do roku 2030 rozšířit
infrastrukturu a vylepšit
technologie pro dodávky
moderních a udržitelných
energetických služeb pro
všechny v rozvojových
zemích, zejména v nejméně
rozvinutých a malých
ostrovních rozvojových
státech

zelená

Energetická náročnost ekonomiky dlouhodobě klesá a od roku 2010 se snížila o 17,7 % (ind. 7.3.1 – str. 173). V roce 2016 dosáhla ČR **absolutního decouplingu spotřeby energie a ekonomického růstu**. Vývoj energetické náročnosti je tak velmi pozitivní.

Do roku 2030 si ČR stanovila dosažení energetické intenzity na úrovni 0,157 MJ/Kč a to v souladu s okrajovými podmínkami stanovujícími řadu specifických českých rozvojových předpokladů.

Nicméně stále dochází k nárůstu konečné spotřeby energie, který je tažen primárně domácnostmi a sektorem dopravy. Energetická účinnost měřená celkovými **úsporami na spotřebě energie** dle národního indikativního cíle neroste uspokojivě a ČR svůj cíl 51,1PJ nových úspor energie k roku 2020 pravděpodobně nesplní. Celková nákladovost podporovaných projektů na GJ realizované úspory je oproti původní predikci dle *Národního akčního plánu energetické účinnosti* z roku 2014 (NAPEE-III) vyšší v průměru o 25 %, přičemž existují výrazné rozdíly napříč dotačními programy¹³⁶.

Česká republika realizuje podporu energetickým projektům v rámci **rozvojové spolupráce** (ODA), díky čemuž česká energetika v rozvojových oblastech zanechává výraznou stopu. V roce 2018 dosáhla rozvojová pomoc jen do oblasti výroby energie z obnovitelných zdrojů energie a jejich výzkumu a vývoje 25,7 milionů Kč (ind. 7.a.1 – str. 173).

Česká republika podporuje přístup k cenově dostupné, spolehlivé a moderní energii a za tím účelem pomáhá při budování energetické infrastruktury a v rámci aktualizace politiky VaVal zvažuje zpřístupňování výsledků výzkumu a technologií rozvojovým státům. Jde o jednu z priorit *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce 2018-2030*. Vztahuje se k němu tematická priorita *Ekonomická transformace a růst*, která je jednou z pěti tematických priorit strategie. V rámci této priority ČR přispívá k zajišťování přístupu k cenově dostupným, spolehlivým a udržitelným nízkoemisním zdrojům energie směrem k technicky moderní a energeticky soběstačné partnerské zemi a podporuje přenos českých zkušeností a know how v této oblasti. Z plánu ZRS ČR v gesci České rozvojové agentury bylo v roce 2018 na projekty v sektoru výroba a dodávky energie čerpáno 24,89 mil. Kč (alokováno bylo 40,5 mil. Kč)¹³⁷. Z prostředků byl např. podpořen projekt v Bosně a Hercegovině zaměřený na zpřístupnění dodávek elektrické energie a teplé vody odříznutým obyvatelům v oblasti západní Bosny za pomoci solárních systémů. Elektrifikace na bázi solární energie pokračovala také na Palestinských autonomních územích. Podpořeno bylo využívání solární energie, geotermální energie, bioplynu a kotlů na biomasu, a také

¹³⁶ MPO (2019) Informace o vývoji v oblasti úspor energií, jejich podpory a účinnosti realizovaných opatření za rok 2018. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBCMLHXXJ>.

¹³⁷ Report MPO k hodnocení SDGs (2019).

zvyšování energetické účinnosti pomocí modernizace stávajících energetických systémů

Prostřednictvím MŽP přispívá ČR také finančně do *Zeleného klimatického fondu* (GCF) a *Globálního fondu životního prostředí* (GEF), které mají obnovitelnou energetiku mezi hlavními prioritami. Příspěvky ČR však dle neziskového sektoru nedosahují výše, aby ČR naplnila svůj díl zodpovědnosti vůči rozvojovým zemím.

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE A EKONOMICKÝ RŮST

SDG 8 Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

ČR má velmi dobré výsledky ekonomické i na trhu práce. Hospodářský růst je dlouhodobý a občané nemají problém sehnat práci. Strukturálně jsou však tyto pozitivní výsledky oslabovány mnoha menšími problémy ve všech zkoumaných aspektech, od udržitelnosti růstu až po důstojnost práce. Tyto dílčí problémy mohou pro domácí hospodářský model vytvořit do budoucna problém zásadní.

Dosahujeme dynamického a dlouhodobého hospodářského růstu, který je primárně tažen domácí spotřebou a investicemi. Zahraniční kapitál i trhy jsou pro ekonomiku velmi významné. Světový trh a investiční aktivita tak výrazně určuje, zda se českému hospodářství daří či nikoliv. Inovační aktivita ČR je spíše průměrná a brání jí celá řada překážek. Ekonomický růst je tak relativně křehký a závislý na tradičních zpracovatelských oborech a obchodu, než na moderních a inovativních odvětvích. Dlouhodobě je nezaměstnanost velmi nízká, a to i v rámci jednotlivých ohrožených skupin obyvatelstva. Nicméně narůstá podíl mladých žen, které nepracují a ani se nevzdělávají. Dlouhodobě nezaměstnané se nedaří plně navrátit na trh práce a aktivní politika zaměstnanosti je silně závislá na externím zdroji financování. ČR má rozvinutý, moderní a zdravý finanční sektor i bankovníctví a dostupnost finančních produktů pro občany je tak velmi vysoká. Zároveň však z důvodu nízkých úspor existuje pro významnou část společnosti riziko dluhové pasti a problém předlužení. ČR plní své závazky vůči méně rozvinutým státům a podniká koncepční kroky pro podporu udržitelného cestovního ruchu.

8.1 Udržovat ekonomický růst na hlavu v závislosti na podmínkách jednotlivých zemí, zejména minimálně 7procentní růst HDP ročně v nejméně rozvinutých zemích

zelená

Hospodářský růst ekonomiky České republiky je v dlouhodobém měřítku na úrovni 2,8 % a tato solidní dynamika růstu odráží stabilní ekonomické podmínky, bez zásadních dlouhodobých vnitřních či vnějších nerovnováh. Z pohledu tvorby hrubé přidané hodnoty jsou nejdůležitějšími sektory služby, následuje průmysl, stavebnictví a zemědělství.

Pro rok 2018 dosáhl **růst HDP na obyvatele** ve stálých cenách roku 2010 2,64 % (ind. 8.1.1 – str. 174) a tahouny, tak jako v posledních letech, je zejména domácí poptávka a investiční aktivita. Vliv exportu na růst HDP je však upozaděn rychlejším nárůstem dovozů a čistý export tak reálně zpomaluje růst HDP.

Význam zahraničního kapitálu v klíčových sektorech ekonomiky je veliký a odpovídá historickému vývoji posledních 30 let. Česká republika klade zároveň důraz na otevřenost ekonomiky, což lze vyjádřit také jako silná expozice exportu a importu v poměru k HDP. Česká ekonomika je silně závislá na zahraničních trzích a jejich podnikatelském sentimentu. Specificky se tato závislost projevuje také v případě investic a odlivu dividend, který je dlouhodobě nadprůměrný i v celoevropském měřítku. Poměr HDP a hrubého národního důchodu dlouhodobě poukazuje na silnější odliv kapitálu a hodnot směrem do zahraničí než jeho příliv díky investiční aktivitě v zahraničí do tuzemska.

Tok **přímých zahraničních investic (FDI)** v posledních letech opět nabírá na významu, avšak oproti předchozímu období se již, i díky národním podmínkám trhu práce, snižuje význam dopadu z pohledu zaměstnanosti. Pozitivně lze vnímat oproti dřívějšímu období výraznější podíl FDI v sektoru projektů vědy a výzkumu. Což se také odráží na faktu, že zahraniční kapitál celkově financuje přibližně třetinu českého výzkumu a vývoje. Podniky pod zahraniční kontrolou zároveň inovují častěji než domácí podniky a přináší tak v průměru silnější prvky konkurence než podniky domácí.

Největší segment ekonomiky je tradičně zastoupen **malými a středními podniky**, které tvoří regionální podnikatelskou páteř a hrají významnou roli pro endogenní ekonomický růst. Z pohledu inovací však malé i střední podniky zůstávají ztlačeni za těmi velkými, které většinou jsou nositeli inovací na trhu (cca 80 %).

8.2 Dosáhnout vyšší úrovně ekonomické produktivity pomocí diverzifikace, technologického rozvoje a inovací, mimo jiné také zaměřením se na odvětví s vysokou přidanou hodnotou a s vysokým podílem lidské práce

oranžová

ČR se snaží systémově podporovat **výzkum, vývoj a inovace**. V roce 2019 byla přijata *Inovační strategie ČR 2019-2030 (The Country For The Future)*, která dává velmi obecný rámec podoby podpory inovativního prostředí v České republice. Pro účely konkrétní podpory funguje *Národní politika výzkumu, vývoje a inovací České republiky 2016-2020*, na kterou navazuje aktuálně připravovaná Politika pro období po roce 2020. Tento strategický rámec podporuje rozvoj znalostní společnosti a řešení velkých společenských výzev. Paralelně je tento rámec doplněn Výzkumnou a inovační strategií pro inteligentní specializaci (RIS3), která zohledňuje specifické podmínky ČR a stanovuje prioritní oblasti s vysokým inovačním potenciálem. Tyto oblasti jsou dále součástí

vznikající Hospodářské strategie, jež dle schválených Tezí usiluje o průmyslově a energeticky nezávislou ekonomiku s vysokou přidanou hodnotou.

Celkové výdaje na VaV (GERD) vůči HDP z dlouhodobého pohledu narůstají a celkové výdaje na VaV v roce 2018 poprvé překročily 100 mld. Kč. Oblast VaVal se však v ČR potýká stále s mnoha problémy. Výše uvedená znalostní intenzita je ve srovnání s evropským průměrem stále nedostatečná. Struktura těchto výdajů zároveň vykazuje silnou závislost na vnějších zdrojích financí. Rostoucí výdaje na VaVal jsou taženy primárně podnikatelským sektorem, u kterého jsou zásadní (66 %)¹³⁸ inovace a výzkum podniků se zahraniční kapitálovou účastí.

ČR se řadí do kategorie Moderate Innovator¹³⁹ s hlavními nedostatky v oblasti lidských zdrojů, systému financování, atraktivity výzkumného systému a inovací či duševního vlastnictví. Dobrými vlastnostmi českého výzkumu jsou poté vysoká zaměstnanost v inovativních odvětvích, vysoká podniková inovační aktivita a vývoz medium a high-tech výrobků. V podnicích převažují technické inovace ve všech velikostech podniků, přičemž s rostoucí velikostí či zahraniční kapitálovou účastí jejich význam roste.

Produktivita práce měřená růstem HDP na zaměstnance dlouhodobě koreluje se samotným růstem HDP (ind. 8.2.1 – str. 174), zároveň však nedosahuje růstu pro konvergenci produktivity s nejvyspělejšími státy ve střednědobém horizontu. To často souvisí s nízkou kapitálovou vybaveností firem, bohužel často z domácího sektoru. Velkou roli v tomto finančním ukazateli hrají také prodejní ceny českých firem, které jsou ve srovnání se zahraničními trhy a jejich cenovými hladinami relativně podhodnoceny. Samotná ochota Čechů pracovat i vybavenost kompetencemi převážně odpovídá zahraničním pracovníkům. Produktivita práce také souvisí s neefektivními procesy uvnitř firem a standardními obchodními modely, které neodpovídají zrychlenému tempu technologických změn. Vliv inovací se do takto měřitelné produktivity práce výrazně projeví při navýšení kapitálové vybavenosti, a méně či se zpožděním skrze navýšení znalostí, kompetencí a obecně lidského kapitálu zaměstnanců, neboť takto získané znalosti nejsou často přímo využitelné bez výrazné změny firemních, často standardizovaných, procesů. Což je zároveň výrazná oblast netechnických inovací, zmíněných dříve.

¹³⁸ RVVI (2020) Analýza stavu výzkumu, vývoje a inovací v české republice a jejich srovnání se zahraničím v roce 2018. Dostupné z: <https://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=905123>.

¹³⁹ RVVI (2019) Národní politika Výzkumu, vývoje a inovací – příloha 3 Analýza dosavadního vývoje v oblasti VaVal (v přípravě). Původní data ČSÚ (2018) Inovační aktivity podniků 2014-2016, dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/inovacni-aktivity-podniku-2014-2016>; a European Innovation Scoreboard (2019), dostupné z: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/35884>.

8.3 Podporovat politiky orientované na rozvoj, které podporují produktivní činnosti, vytváření důstojných pracovních míst, podnikání, kreativitu a inovace, a podporují vznik a růst mikropodniků, malých a středních podniků, mimo jiné prostřednictvím zpřístupňování finančních služeb

oranžová

ČR si vytyčuje v rámci své *Inovační strategie České republiky 2019-2030* a připravované *Hospodářské strategie České republiky 2020-2030* hlavní cíle ekonomického a inovačního rozvoje. ČR se postupnými kroky i z důvodu mzdových nákladů musí transformovat z ekonomiky založené na konkurenceschopné levné práci, na ekonomiku znalostní. Slabinou českých firem je nízká pozice v mezinárodních hodnotových řetězcích a nutnost zvládnout probíhající technologickou revoluci s nástupem digitalizace.

Sektor malých a středních podniků je podporován skrze Akční plány podpory MSP, které definují hlavní podporované oblasti: příznivé podnikatelské prostředí, přímá podpora a přístup k financím, zdroje pracovních sil. Z pohledu podnikatelského prostředí jsou zejména realizovány kroky ke zefektivnění veřejné správy pomocí služeb eGovernmentu, školení a osvěta firem, podpora informovanosti či osvěta k ochraně duševního vlastnictví. Specificky je kupříkladu definována potřeba podpory výrobních družstev v českém vlastnictví. Družstevní podnikání je také podporováno z důvodu naplňování lokálních potřeb a potřeb znevýhodněných osob. Financování malých a středních podniků je podporováno také skrze veřejné finanční nástroje jako programy Záruka, Expanze, Technologie aj. Od roku 2019 započala také podpora inovačních projektů v seed a start-up fázi programem Rizikový kapitál. A to skrze zřízení Fondu fondů OP PIK, spravovaném Evropským investičním fondem. Nedílnou součástí jsou také produkty Exportní garanční a pojišťovací společnosti (EGAP) a České exportní banky (ČEB) podporující exportní aktivity MSP. Poradenství malým a středním podnikům je pak realizováno zejména skrze Agenturu pro podnikání a inovace (API) a CzechInvest. Podpora MSP je také hlavním cílem budoucího Akčního plánu podpory MSP 2021+, který je vytvářen ve spolupráci se Světovou bankou.

Problémy s nedostatkem pracovníků na trhu práce pro MSP jsou řešeny ve vztahu k technickým a učňovským oborům a soustředěním se na potenciální pracovníky z Ukrajiny a dalších kulturně blízkých zemí. Nicméně i přes tyto dílčí kroky je malé množství dostupné pracovní síly v posledních letech omezujícím faktorem pro český hospodářský růst. To je zároveň zesíleno rostoucími mzdovými náklady, které odrážejí posun k lepšímu pracovnímu ohodnocení a zvýšení důstojnosti pracovních míst, ale také představují nutnost vyšších investic výrobních i dalších podniků, nahrazující dříve tradiční „levnou“ práci. Tento nelehký strukturální problém trhu práce nebyl uspokojivě vyřešen. Problém zároveň souvisí s pomalým rozvojem a transformací podniků a využívaných obchodních modelů, které jsou stále více založeny na lidské práci než na kapitálu.

Specifickým sektorem je pak **sektor živnostenský**, který má necelé 2 miliony živnostenských oprávnění pro fyzické osoby a přibližně 1 milion aktivních živnostníků. Jedná se tak o sektor s nadprůměrným významem i v celoevropském srovnání a představuje významnou část ekonomiky i trhu práce. V roce 2013 zároveň fungoval sektor živnostníků

(pracujících na vlastní účet) i jako alternativa k vytváření pracovních míst v případě zhoršené ekonomické situace a tvořil tak jakýsi stabilizátor na trhu práce.

Národní koncepce pro rozvoj domácího sektoru – *Hospodářská strategie ČR 2020-2030* – je v procesu tvorby. Specifickou problematikou jsou rodinné podniky, které se postupně v souvislosti s narůstající problematikou nástupnictví v těchto firmách staly vládní prioritou. Zároveň také byly podniknuty kroky k podpoře podnikatelského prostředí MSP, které lze označit za „podnikatelské desatero“ a které představuje konkrétní kroky České republiky k usnadnění podnikání a snížení byrokratické zátěže.

Kulturní a kreativní průmysly v ČR hrají významnou roli, představují výrazný segment s potenciálem dalšího ekonomického růstu a tvorby kvalitních a důstojných pracovních míst. I z těchto důvodů je nyní vytvářena strategie pro kulturní a kreativní průmysly (KKP), která by měla být v roce 2020 dokončena. ČR má veliké zkušenosti i konkrétně na poli inovací v KKP, kde existující „vlajkové lodě“ představují úspěchy českého kreativního odvětví, kupříkladu odvětví vývoje počítačových her či českého průmyslového designu.

8.4 Postupně až do roku 2030 zlepšovat efektivní využívání globálních zdrojů ve spotřebě i výrobě a učinit vše potřebné pro to, aby ekonomický růst nebyl spojen s poškozováním životního prostředí, v souladu s desetiletým rámcovým programem trvale udržitelné spotřeby a výroby, v jehož čele stojí rozvinuté země

oranžová

Nejvýznamnějšími surovinami ČR jsou stavební suroviny a uhlí, které tak tvoří základ české surovinové základny. Význam těžby se v čase postupně snižuje a klesají tak i přímé dopady na životní prostředí. V důsledku tradiční průmyslové základny a energetiky založené na fosilních zdrojích má však česká ekonomika stále vysokou **energetickou i materiálovou náročnost ekonomiky (o 34 % vyšší, než je průměr EU) (ind. 8.4.2 – str. 174).** A to i přes výrazné snížení materiálové náročnosti, která je oproti počátku 90. let třetinová.

V roce 2016 po dlouholetém tzv. relativním decouplingu dosáhla ČR již také tzv. absolutního decouplingu jak u energetické, tak materiálové náročnosti. Tedy již nejen zvýšení efektivity využívaných zdrojů, ale snížení dopadů na ŽP i přes ekonomický růst. Nicméně ekonomická aktivita stále zatěžuje životní prostředí a samotná **spotřeba materiálů** dosahuje 15,6 t/obyv (ind. 8.4.2 – str. 174).

ČR má nedostatek recyklačních kapacit a vlivem nižšího zdanění surovin nekonkurenceschopný trh s druhotnými surovinami, které jsou tak dražší než suroviny primární. Vytříděné druhotné suroviny tak mnohdy končí energeticky využity či na skládkách. ČR nepřistoupila k tvorbě samostatného desetiletého Rámce pro USV, neboť jednotlivé kroky jsou součástí sektorových dokumentů jako Surovinová politika, Politika druhotných surovin či Plánu odpadového hospodářství. Aby ekonomický růst v budoucnu nedegradoval životní prostředí, ČR vytváří strategický rámec *Cirkulární Česko* do roku 2040, který vytváří komplexní plán na postupný přechod k oběhovému hospodářství snižující nároky na suroviny a materiály a snižující množství vytvořeného a nevyužitého odpadu v ekonomice. Součástí bude také řešení problematiky designu produktů, předcházení vzniku odpadu,

znovuvyužití výrobků, jejich komponent (remanufacturing, repasování) a recyklace, vč. zaměření na spotřebu vody a její znovuvyužití.

Oblast **inovativních finančních nástrojů** je podporována skrze půjčky, bankovní záruky na projekty v odpadovém hospodářství, kupříkladu v programu Expanze. Finanční nástroje jsou efektivním progresivním nástrojem pro poskytování návratné finanční podpory z rozpočtu EU v podobě úvěrů, záruk, kapitálových investic apod. Jsou jasně vnímány jako inovativní forma podpory, která představuje alternativu k tradičním dotacím. Pro nové programové období po roce 2021 pak je využití finančních nástrojů v národních operačních programech zvažováno. Nástroje mohou být implementovány na národní úrovni v rámci operačních programů spolufinancovaných z ESIF, jakož i prostřednictvím programů komunitárních či iniciativy EK.

Soukromé **zelené investice a dluhopisy** nejsou v ČR doposud plošně využívány. Stát netvoří aktivní politiku podpory tohoto segmentu kapitálového a investičního trhu. V rámci své Koncepce rozvoje kapitálových trhů podporuje primárně osvětové a vzdělávací aktivity pro malé a střední podniky a alternativní přístupy k podnikovému financování. ČR také neplánuje v dohledné době upisovat státní zelené dluhopisy. Český trh s **venture kapitálem a impaktovými investicemi** se začal v posledních 2 letech rozvíjet, avšak má vzhledem ke své velikosti mizivý význam na finančním trhu.

Pro období od roku 2021 začne díky cca 130 mld. Kč plánovaných výnosů z emisních povolenek fungovat tzv. Modernizační fond, který podpoří ekologické projekty zejména pro energetická zařízení v Systému EU pro obchodování s emisemi (EU ETS) a významně přispěje k celkovému snížení energetické náročnosti hospodářství a závislosti na fosilních palivech.

8.5 Do roku 2030 dosáhnout
plné a produktivní
zaměstnanosti a zajistit
důstojnou práci pro všechny
ženy a muže, včetně
mladých lidí a osob se
zdravotním postižením,
a zajistit stejnou odměnu za
rovnocennou práci

zelená

Míra **nezaměstnanosti** v ČR je dlouhodobě velmi nízká (ind. 8.5.2 – str. 176) a v roce 2018 dosáhla hodnoty 2,2 %. Takto napjatý pracovní trh však přináší v českých podmínkách problémy, neboť reálně zpomaluje hospodářský růst a vytváří tlak na růst mezd, které mohou vyvolávat mzdovou inflaci.

Vlastní zaměstnanost kopíruje průběh hospodářského cyklu a v posledních letech se zaměstnanost meziročně zvyšuje výrazněji u žen než u mužů.¹⁴⁰ Z pohledu vzdělanostní struktury dochází k postupné proměně, zejména nárůstu podílu vysokoškolsky vzdělaných. A to opět s vyšší dynamikou u žen než u mužů. Celkově také vykazují ženy vyšší úroveň formální kvalifikace než muži (tzn. střední vzdělání s maturitou a vyšší). Zároveň však je rozdíl mezi mírou zaměstnanosti žen a mužů okolo 15 procentních bodů. Na růstu

¹⁴⁰ ČSÚ (2019) Výběrové šetření pracovních sil 2018, dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-rocni-prumery-2018>.

zaměstnanosti se podepisují primárně vysokoškolsky vzdělané a starší osoby (především ženy). Přičemž z vývoje volných pracovních míst je zřejmé, že v řadě případů nastupují lidé s vyšší kvalifikací na pozice s požadavkem základního vzdělání.¹⁴¹

Odvrácenou stranou zaměstnanosti je ovšem tzv. **prekarizace práce**, tedy nahrazování dlouhodobé perspektivy zaměstnání nestabilnějšími a rizikovějšími alternativami, jejichž přijetí přitom není výrazem specifického zájmu pracovníků, ale výsledkem vnějšího tlaku. Tento problém je významný z důvodu ztráty sociálního zajištění, nedostatečného zajištění na důchodový věk a zvýšení celkové životní nejistoty pracovníka. V období současné úrovně nezaměstnanosti a vnímané jednoduchosti nalezení nové pracovní pozice se problematice prekarizace nepřikládá důležitost. Avšak tyto roztržité formy práce v případě jejich širokého uplatnění a vytvoření „společenské vrstvy prekariátu“ může představovat riziko i pro ČR i daňové příjmy. Jedním z negativních specifík českého trhu práce je náhrada standardních pracovních úvazků formou OSVČ do tzv. Švarcsystému. Problém prekarizace je často spjat s agenturním zaměstnáváním, přičemž mezi roky 2011-2018 došlo téměř ke zdvojnásobení počtu agenturami přidělených zaměstnanců na více než 333 tisíc. A to zejména díky nárůstu u kategorie občanů EU a cizinců ze zemí mimo EU a EHP.¹⁴² Celkově však český trh práce vykazuje relativně menší zastoupení zkrácených pracovních úvazků a od roku 2015 jejich počet spíše klesá. Větší podíl částečných úvazků je pak pozorovatelný u žen, kde mohou existovat i některé legitimní důvody pro volbu takového pracovněprávního vztahu.

V souvislosti s megatrendem nástupu **digitalizace** se ČR zaměřuje na přípravu jejích dopadů na trh práce v rámci strategie *Digitální Česko* a *Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015–2020*. Bližší informace jsou součástí hodnocení **SDG 4.4**. ČR podporuje rozvoj digitálních kompetencí a vzdělání, monitoruje a podporuje predikce dopadů na trh práce, podporuje adaptaci trhu práce na technologické změny, vč. podpory specifických skupin obyvatelstva (starší a nízkokvalifikované osoby). A realizuje konkrétní programy a projekty skrze Úřady práce a skrze MPSV a MŠMT v rámci programů OPZ, OP VVV a rozpočtových kapitol. Zásadní je také adaptace daňové soustavy na nástup éry digitalizace a umělé inteligence.

Česká republika trpí jedním z nejvyšších rozdílů mezi ohodnocením mužů a žen. **Gender pay gap** dosahuje u průměrné hodinové mzdy takřka jedné pětiny, přičemž největšího rozdílu je dosaženo u odměňování věkové skupiny 35 a 55 let a pracovních tříd specialistů

¹⁴¹ RVVI (2019) Národní politika Výzkumu, vývoje a inovací – příloha 3 Analýza dosavadního vývoje v oblasti VaVal (v přípravě). Původní data ČSÚ (2018) Inovační aktivity podniků 2014-2016, dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/inovacni-aktivity-podniku-2014-2016>; a European Innovation Scoreboard (2019), dostupné z: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/35884>.

¹⁴² Data MPSV.

a řídicích pracovníků (ind. 8.5.1 – str. 175). K zasazení do kontextu nerovnosti žen a mužů obecně viz **SDG 5.1** .

Míra nezaměstnanosti u osob se zdravotním postižením (OZP) byla dlouhodobě výrazně vyšší než u ostatních skupin pracovníků. V posledních letech dosahuje velmi pozitivního trendu a klesla na úroveň 6,7 % (ind. 8.5.2 – str. 176). Na snižování nezaměstnanosti OZP a růstu jejich zaměstnanosti se podílí nejen aktuální situace na trhu práce, kdy nedostatek pracovních sil vede zaměstnavatele ke hledání dříve opomíjených skupin osob, ale rovněž cílená podpora ze strany státu. Ta spočívá jak ve stanovení povinného podílu zaměstnání OZP, tak v přímé podpoře zaměstnávání OZP u zaměstnavatelů na chráněném trhu práce, tak v nepřímé podpoře prostřednictvím zvýhodnění zaměstnavatelů OZP v rámci veřejného zadávání, poskytováním slev na daních apod.

Základním nástrojem státu k pozitivnímu ovlivnění vývoje trhu práce jsou nástroje a opatření **aktivní politiky zaměstnanosti** ukotvené v zákoně o zaměstnanosti.¹⁴³ Jejich posláním je poskytnout podporu zejména těm osobám, které jsou na trhu práce znevýhodněny. Převážně se jedná o osoby nezaměstnané, které jsou podporovány při vstupu do zaměstnání, a to jak přímo vytvářením pracovních míst, tak prostřednictvím podpory zlepšování jejich postavení na trhu práce prostřednictvím poradenských aktivit, rekvalifikací a dalších specializovaných opatření. Účelem aktivní politiky zaměstnanosti je však i preventivní ovlivnění trhu práce, včetně zabránění vzniku nezaměstnanosti, posilování konkurenceschopnosti pracovních sil a podpora transformace ekonomiky. Jsou proto realizovány rovněž nástroje na podporu dalšího odborného rozvoje pracovních sil a připravována opatření posilující schopnost adaptace pracovníků na měnící se podmínky na trhu práce. Zajištění rovného přístupu k zaměstnání pro všechny skupiny obyvatel ČR je zároveň nezbytným předpokladem boje se sociálním vyloučením. Tyto zmíněné politiky jsou však primárně financovány z evropských zdrojů a existuje tak riziko potřeby výrazné národní finanční injekce v případě výpadku současného zdroje financování.

Posílena je individualizace služeb. Podpora veřejně prospěšných prací či úspěšná podpora společensky účelných pracovních míst je nadále rozvíjena a kupříkladu i odstupňována dle závažnosti znevýhodnění osob. Podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením prochází přenastavením podmínek a kontrolních funkcí pro eliminaci zneužívání systému a snížení administrativní náročnosti podpory. Úřady práce realizují program Záruky pro mladé a podporují tak prevenci dlouhodobé nezaměstnanosti mladých osob.

¹⁴³ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

V současnosti je vedena debata o legislativní úpravě sociálního podnikání, jakožto jednoho z nástrojů podpory trvale udržitelného sociálního rozvoje. Zároveň v rámci zákoníku práce bude zaveden institut sdíleného pracovního místa, které umožní dobrovolnou flexibilitu a využití jednoho pracovního místa mezi více pracovníků s částečným úvazkem.

8.6 Do roku 2020 podstatně snížit podíl mladých lidí, kteří nepracují ani nestudují

zelená

Vývoj **podílu mladistvých ve věku 15-24 let, kteří nejsou zaměstnaní ani si nezvyšují své vzdělání a kompetence** je od roku 2013 velmi pozitivní a v roce 2018 dosáhl 5,6 % (ind. 8.6.1 – str. 177). V tomto ukazateli a této věkové skupině dosahuje Česká republika skvělých výsledků. Strukturální nepoměr je však viditelný u mužů a žen, neboť rozdíl mezi těmito skupinami je více než 4 procentní body. Do této kategorie tak spadá více než dvojnásobný podíl žen oproti mužům, což se může následně v dlouhodobém měřítku projevit ve snížených kompetencích a výsledném rozdílu odměn již na počátku jejich kariéry. Tento rozdíl lze vysvětlit neaktivitou na trhu práce a nikoliv nezaměstnaností.¹⁴⁴ V případě vlivu nezaměstnanosti na tento indikátor je situace u mužů i žen prakticky stejná (cca 2,2 %), kdežto u vlivu neaktivity, tedy rozhodnutí o nehledání práce, je rozdíl propastný 2,5 % (muži) vs. 23,7 % (ženy).¹⁴⁵ Největší vliv má patrně péče o dítě v rámci mateřské a rodičovské dovolené, které se ženy věnují daleko častěji a po delší dobu, než muži (v roce 2017 byl počet mužů – příjemců podpory 5121, počet žen – příjemkyň podpory 273 700). Příčiny, pro které mladší ženy v rámci svého rozhodování častěji nechtějí hledat pracovní uplatnění na současném trhu práce, však mohou být různé (sociální očekávání, podoba podpory, obtíže s prací na kratší úvazky apod.). Dopad uvažovaného vlivu péče o dítě je zároveň s růstem věku (20-34) stále patrnější a zásadně navyšuje podíl žen mimo trh práce až na úroveň 35,2 % ve věku 30-34 let. Naproti tomu u mužů je tento podíl takřka stabilní a dosahuje maximálně 5,2 % ve věku 20-24 let.

8.7 Přijmout okamžitá a účinná opatření k vymýcení nucené práce, skoncovat s moderními formami otroctví a s obchodováním s lidmi a dosáhnout zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce, včetně náboru a využívání dětských vojáků, a do roku 2025 odstranit dětskou práci ve všech jejích formách

zelená

Česká republika je dlouhodobě zemí zdrojovou, cílovou i transitní z pohledu **obchodování s lidmi**. Zejména se jedná o nucení k prostituci, nuceným pracím a jinému druhu vykořisťování. Za rok 2018 došlo k identifikaci 11 obětí obchodování s lidmi a do programu ochrany bylo zařazeno dalších 17 pravděpodobných obětí. Nejzranitelnější skupinou obyvatelstva jsou pak mladiství mezi 15 a 18 rokem života.¹⁴⁶

¹⁴⁴ Eurostat (2019), Statistics on young people neither in employment nor in education or training, dostupné z https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#NEETs:_analysis_by_sex_and_age.

¹⁴⁵ ČSÚ (2019), Výběrové šetření pracovních sil 2018, dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-rocni-prumery-2018>.

¹⁴⁶ MV (2019) Zpráva o stavu obchodování s lidmi v ČR v roce 2018, dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx>.

V poslední době dochází k cílenému vyhledávání osob ze sociálně a vzdělanostně slabšího prostředí a jejich vylákání do zahraničí, zejména do Velké Británie a Irska. Muži jsou nuceni vykonávat fyzicky náročnou práci, ženy jsou nuceny k poskytování sexuálních služeb za úplatu a k uzavření nucených sňatků. V případě zahraničních obětí v ČR se jedná zejména o občany zemí Filipín, Rumunska, Sierra Leone, Slovenska či Ukrajiny. Podíl cizinců na obchodování s lidmi zůstává dlouhodobě stejný a v případě pachatelů s cizí státní příslušností se jedná zejména o etablované cizince dlouhodobě žijící v ČR.

Oficiálně nedochází k nelegálnímu obchodování s lidskými orgány, avšak byly zaznamenány snahy o zprostředkování orgánů českým občanům ve třetích zemích.

ČR má ucelený systém sociálních služeb a v roce 2018 bylo 76 zacílených sociálních služeb a poskytovatelů s cílovou skupinou obětí obchodu s lidmi.

8.8 Chránit práva
a podporovat bezpečné
a stabilní podmínky pro
všechny pracující, včetně
pracujících migrantů -
zejména žen, a lidí
s nebezpečným povoláním

oranžová

Jestliže podcíl 8.5 interpretujeme především v souvislosti s mírou zaměstnanosti a důstojností práce, v podcíli 8.8. se orientujeme spíše na **bezpečnost práce** a uvažujeme o pracovnících migrujících ze zahraničí.

Četnost smrtelných pracovních úrazů je v ČR velmi nízká a dlouhodobě se pohybuje na úrovni 1 úmrtí na 40 tisíc pojištěnců, přičemž výrazně rizikovější skupinou jsou muži oproti ženám (ind. 8.8.1 – str. 177). Oproti tomu četnost nefatálních pracovních úrazů s pracovní neschopností se pohybuje na úrovni 0,97 úrazu na každých 100 pojištěnců. Přičemž u žen je to jen 0,64 úrazu (ind. 8.8.1 – str. 177). Rozdíl je pravděpodobně dán zejména vyšším zastoupením mužů v rizikovějších profesích. Problém sledování tohoto jevu také tkví v tom, že jsou na základě povinného zdravotního pojištění sledovány pouze pojištěné osoby. Nezohledňují tedy pravděpodobnou vyšší úrazovost v šedé a černé ekonomice. Bohužel způsob vykazování dat v ČR neumožňuje sledovat specifickou skupinu migrantů.

8.9 Do roku 2030 navrhnout
a realizovat politiky podpory
udržitelného cestovního
ruchu, který vytváří pracovní
místa a podporuje místní
kulturu a produkty

oranžová

Udržitelný cestovní ruch se postupně dostává do popředí, zejména v souvislosti s problémy příliš velké koncentrace návštěvníků ve městech i národních parcích a přírodních památkách. Strategické materiály *Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu* či *Koncepce státní politiky cestovního ruchu a Strategie ochrany biologické rozmanitosti* toto téma v posledních letech začaly více reflektovat a rozvíjet. Aktivita agentury CzechTourism i městských turistických agentur se stále více zaměřují na řešení problému koncentrace zahraničních turistů pouze v několika málo lokalitách ČR. Programy na podporu nestátních neziskových organizací a další dotační tituly pak poskytují podporu projektům zaměřeným na agroturistiku a ekoturismus. Pro zasazení do kontextu ochrany ekosystémů viz hodnocení **SDG 15.4**.

8.10 Posílit kapacitu
domácích finančních institucí
na podporu a rozšíření
přístupu k bankovníctví,
pojišťovnictví a finančním
službám pro všechny

oranžová

Česká republika má velmi **rozvinutý, zdravý a konkurenční finanční sektor** založený na bankovníctví. Dostupnost finančních i pojišťovacích služeb vyjádřená počtem poboček je plošně velmi vysoká (ind. 8.10.1 – str. 178) a odpovídá celosvětovému průměru, byť s logickými regionálními rozdíly souvisejícími s hustotou obyvatelstva v daném regionu. Zároveň je český finanční sektor velmi moderní a tradičně přebírá moderní trendy v souvislosti s digitalizací a technologickým rozvojem v platebním styku velmi rychle. Počet bankomatů je nižší než v případě průměru států OECD a odpovídá kategorii vyšších středně příjmových států.¹⁴⁷ Zároveň však tento počet souvisí s nástupem bezhotovostních plateb, ke kterým není větší množství bankomatů potřeba.

Vlastní dostupnost a využití finančních služeb pro jednotlivce souvisí s jeho finanční gramotností a v případě úvěrových služeb také platební morálkou. Zejména oblast finanční gramotnosti ČR dlouhodobě vnímá jako problematickou a realizuje kroky ke zvýšení finančního vzdělání obyvatelstva. Žádoucí je proto změna směrem k zodpovědnějšímu ekonomickému chování občanů, které je nedílnou součástí finanční gramotnosti. Zvyšování její úrovně vede k lepší orientaci v nabídce finančních produktů a k jejich vhodnějšímu využití. Okruh nároků na finanční gramotnost se zvyšuje zejména s ohledem na rostoucí nabídku a komplexnost finančních služeb, jejich digitalizaci a další inovace. Za tímto účelem je naplňována *Národní strategie finančního vzdělávání 2.0*.

Specifickým problémem je výrazný dopad velkého počtu exekucí na obyvatelstvo a trh práce.¹⁴⁸ Počet včas nesplacených splátek, následných dluhů na splacení těchto splátek, potažmo exekucí je v ČR velmi vysoký a představuje významný strukturální problém v přístupu obyvatelstva k zadlužení a dluhové gramotnosti. Sektoru nebankovních půjček se ministerstva financí (zákon o spotřebitelském úvěru) a spravedlnosti (insolvenční zákon, zákon o exekucích) jako i další aktéři v posledních letech věnují. Kromě velkých poskytovatelů půjček a legálních nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů však i přes kontrolní a regulační kroky stále existuje segment trhu s nelegálním poskytováním půjček za vysoký úrok, či půjčky s nelegálními obchodními podmínkami.

¹⁴⁷ World Bank (2017) Our world in data – Automated teller machines, dostupné z: <https://ourworldindata.org/grapher/automated-teller-machines-atms-per-100000-adults?time=2004..2017&country=CZE>.

¹⁴⁸ K roku 2018 bylo na základě dat Exekutorské komory 821 tis. osob v exekuci (9,2 % populace) a celkový počet exekucí byl 4,68 mil. Podrobně viz <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>.

8.a Zvýšit podporu konceptu „Pomoc na podporu obchodu“ (Aid for Trade) pro rozvojové země, zejména těch nejméně rozvinutých, mimo jiné prostřednictvím programu „Prohloubený integrovaný rámec obchodní technické asistence pro nejméně rozvinuté státy“ (Enhanced Integrated Framework for Trade-related Technical Assistance to Least Developed Countries)

zelená

8.b Do roku 2020 rozvinout a uvést v život globální strategii pro zaměstnávání mladých a realizovat Globální pakt pro pracovní místa Mezinárodní organizace práce

zelená

Česká republika podporuje rozvojové země dlouhodobě rostoucími finančními příspěvky. V rámci Pomoci na podporu obchodu v roce 2018 dokonce příspěvky překročily své schválené závazky (ind. 8.a.1 – str. 178).

Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017-2022 představuje českou cestu implementace obecných zásad OSN v této oblasti. V rámci realizovaných opatření se kupříkladu zvyšuje povědomí spotřebitelů o možnostech mimosoudních řešení spotřebitelských sporů (internetové stránky ministerstva průmyslu a obchodu, resp. webové stránky obchodníků), má se posilovat transparentnost při obchodu s vojenským materiálem dle Smlouvy o obchodu se zbraněmi, či zintenzivnit kontrolní činnost v oblasti pracovních podmínek a porušování zákonných práv v této oblasti. MPO dále instruuje své zástupce ve statutárních orgánech obchodních společností s majetkovou účastí státu, aby sledovali nejlepší praxi dodržování lidských práv a využívali smluvní doložky o ukončení smluvního vztahu v případě odhalení závažného jednání proti lidským právům a etickým a morálním standardům, či případně přímo přistoupili ke Global Compact OSN. Ministerstvo zahraničních věcí pak vzdělává své diplomatické pracovníky, účastní se mezinárodních konferencí a zajišťuje sdílení zkušeností s mezinárodními partnery. Jmenovaný plán však nemá žádného zřetelného nositele. Průběžná zpráva o plnění plánu by měla být vydána v roce 2020.

Zaměstnanost mladých je již dlouhodobě specifickým aspektem české Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 (ind. 8.b.1 – str. 178).

9 PRŮMYSL, INOVACE A INFRASTRUKTURA

SDG 9 Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace

Česká dopravní infrastruktura je velmi hustá a pro občany i firmy dostupná. Zároveň je však investičně nákladná. Česko je tradičně velmi industrializovaná země a průmysl má velmi silnou pozici v ekonomice i na trhu práce. Přístup k financování malých a středních podniků přestává být problémem. Emisní náročnost tvorby přidané hodnoty však zůstává vysoká. ČR intenzivně spolupracuje se zahraničními výzkumnými kapacitami na výzkumu a inovacích pro českou ekonomiku. Množství českých výzkumníků roste a české výzkumné prostředí se v posledních letech stále více orientuje na podnikové inovace, zejména podniků se zahraniční kapitálovou účastí. ČR také cíleně podporuje transfer znalostí a potřebných technologií do rozvojových oblastí. Význam výroby špičkových a pokročilých technologií ve zpracovatelském průmyslu v posledních letech spíše stagnuje a soustředí se na tradiční proexportní obory. ČR má velmi dobré pokrytí mobilním signálem ve standardu LTE, který je dostupný pro více než 99 % populace.

9.1 Rozvinout kvalitní, spolehlivou, udržitelnou a odolnou infrastrukturu, zahrnující i regionální a přeshraniční infrastrukturu, na podporu ekonomického rozvoje a zvýšené kvality života, se zaměřením na ekonomicky dostupný a rovný přístup pro všechny

zelená

Česká **dopravní infrastruktura** je relativně stabilní a umožňuje přístup ke službám i přepravu zboží a osob. Dopravní infrastruktura představuje nejvýznamnější oblast investic do výstavby, údržby a opravy infrastruktury. Délka dálniční sítě dosáhla v roce 2018 1251 km¹⁴⁹ a v posledních letech byla zvětšována tempem jen několika jednotek či desítek kilometrů ročně, přičemž k roku 2018 bylo 124 km ve výstavbě a 712 km v přípravě. Pokud tak budou realizovány existující záměry, bude ČR v době dokončení těchto projektů disponovat celkem 2096 km dálnic. Železniční síť je 9572 km dlouhá¹⁵⁰ a patří k nejhustším v Evropě.

¹⁴⁹ MD (2019) Ročenka dopravy 2018.

¹⁵⁰ MD (2019) Ročenka dopravy 2018.

Z toho je však pouze třetina elektrizovaná, 80 % tratí jsou jednokolejné a jen 818 km umožňuje povolenou rychlost 160 km/h a více. Významná část tratí jsou lokálního významu a vykazuje nízké přepravní výkony.

Průměrné výdaje domácnosti na dopravní služby dosahují 1,45 % spotřebního koše. Oproti tomu výdaje na nákup automobilu či motocyklu a jeho provoz dosahují 8,6 % tohoto spotřebního koše.¹⁵¹

Počet přepravených cestujících i **přepravní výkon** v osobokilometrech dlouhodobě narůstá, zejména vlivem železniční dálkové a příměstské dopravy, městské hromadné dopravy a individuální automobilové dopravy (ind. 9.1.2 – str. 179). V těchto případech se zvyšuje zejména počet cestujících využívajících tyto druhy dopravy a nikoliv vzdálenost. V případě železniční dopravy rostou významně počty osob na hlavních tazích dálkové dopravy a v příměstské dopravě, což je vyvažováno poklesem počtu přepravených osob na regionálních a lokálních tratích, které nebyly dosud modernizovány.

Nákladní doprava zažívá situaci poklesu celkového přepravního výkonu při dlouhodobém nárůstu přepravovaného nákladu. Celkově tak klesá ujetá dopravní vzdálenost, a to zejména v dopravě silniční, kde je znatelný pokles již několik let v řadě. Čeští dopravci jsou také nahrazováni dopravci zejména z východoevropských států (Polsko, Rumunsko a Pobaltí). Nicméně v posledních letech dochází k mírnému poklesu dálkové silniční dopravy, což je dáno ochlazením ekonomiky v Německu a dalších státech. Objem vnitrostátní nákladní dopravy ale stále roste.

Citlivost silniční sítě ČR na povodně je i v případě hlavních dálkových silničních tahů poměrně vysoká a výrazně stoupá při růstu n-letosti povodně (5-letá až 100-letá). V záplavovém území jsou umístěny i úseky železničních tratí, včetně tratí koridorových. Riziko narušení konektivity dopravní sítě je proto zejména při povodních přesahujících stoletou vodu v postižených regionech značné.¹⁵² Výdaje na nápravu náhlých škod na silniční a železniční infrastrukturu způsobených evidovanými přírodními vlivy jsou ve srovnání s celkovými výdaji na pravidelnou údržbu dopravní infrastruktury relativně nízké. Vzhledem k tomu, že tato kategorie výdajů nemá rostoucí trend a evidence škod zahrnuje jako příčinu škod i jevy, které nejsou projevem změny klimatu (např. námraza, sníh atd.), je možné konstatovat nízkou a v časovém vývoji se nezvyšující citlivost dopravní infrastruktury na projevy změny klimatu. Celkově je také možné konstatovat, že síť dálnic a hlavních silnic a síť železnic, zejména v případě koridorových tratí, je dostatečně monitorována a existuje systém včasného varování před nebezpečnými povětrnostními vlivy

¹⁵¹ ČSÚ (2019) Spotřební koš pro výpočet indexu spotřebitelských cen od ledna 2019, dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23195394/spot_kos2019.pdf/a0c35825-17c0-43fa-acfd-a6beb8be7f2f?version=1.1.

¹⁵² CENIA (2019) *Hodnocení zranitelnosti ČR ve vztahu ke změně klimatu k roku 2017*, dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/03/Indikatory_Zranitelnosti_2017.pdf.

a jejich následky. Adaptace dopravní infrastruktury na změnu klimatu je tak v tomto ohledu vyhovující. Silnice nižších tříd však automatickým monitoringem pokryty nejsou a na železnici je systém varování do značné míry závislý na lidském faktoru, což může jeho spolehlivost snižovat.

9.2 Podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a do roku 2030 významně zvýšit podíl průmyslu na zaměstnanosti a HDP, a to s ohledem na podmínky v jednotlivých zemích, a zdvojnásobit jeho podíl v nejméně rozvinutých zemích

zelená

Význam průmyslu na tvorbě HDP je v ČR dlouhodobě velmi vysoký v porovnání se situací ve zbytku EU i rozvinutých zemí světa a vychází z historické tradice. V posledních letech se podíl průmyslu drží na úrovni 23-24 % a je určujícím faktorem industriální podoby českého hospodářství (ind. 9.2.1 – str. 180). Tomu také odpovídá význam zaměstnanosti v oblasti zpracovatelského průmyslu, která je stabilní, na úrovni 26,5 % (ind. 9.2.2 – str. 180). Výrazné navýšení významu průmyslu ve vztahu k ekonomickému výkonu či zaměstnanosti se ve vazbě na proexportní zaměření české výroby proto jeví jako strukturálně nevhodné a potenciálně rizikové v případě zpomalení světové ekonomiky.

9.3 Zlepšit přístup malých průmyslových a jiných podniků - zejména v rozvojových zemích - k finančním službám, včetně dostupných úvěrů, a jejich začleňování do hodnotových řetězců a trhů

oranžová

Přístup malých a středních podniků k financování je relativně dobrý a neustále se zlepšuje. Dle SME Finance Index Evropského investičního fondu uzavírá ČR první třetinu nejrozvinutějších států EU z pohledu dostupnosti financování pro malé a střední podniky. Český trh je jak na straně poptávky, tak nabídky velmi orientovaný na tradiční a konzervativní bankovníctví. Nejvýznamnější jsou pro MSP bankovní úvěry, úvěrové linky a leasing¹⁵³. Financování je tak dostupné zejména díky současné dostupnosti půjček, garancí a makroekonomicky příznivému období. Financování formou kapitálových vstupů je v ČR velmi málo využíváno a investice do rizikového kapitálu (venture capital) velmi nízké. Rozvíjejí se alternativní způsoby financování podnikání jako crowdfunding, peer-to-peer lending či faktoring, ale jejich význam je z pohledu velikosti trhu velmi malý.

Od roku 2020 bude nově fungovat Národní rozvojový fond, který formou juniorního financování bude mobilizovat soukromé zdroje pro financování zejména infrastrukturních projektů s vysokým společenským významem (projekty PPP aj.). Zakládajícími investory tohoto fondu jsou největší české komerční banky.

V rámci programu *Potenciál* byla vyhlášena v září 2019 výzva s alokací ve výši 1 mld. Kč. Výzva je určena převážně malým a středním podnikům a dále pak na projekty velkých podniků s významným pozitivním dopadem na životní prostředí, tedy se zaměřením na nízkouhlíkové hospodářství a na odolnost vůči změně klimatu, resp. na projekty, jejichž hlavním účelem v programu *Potenciál* je přímá spolupráce mezi velkým podnikem a malým a středním podnikem na konkrétním projektu výzkumu a vývoje. Cílem výzvy je podpora zavádění a zvyšování počtu společností s infrastrukturou pro vlastní

¹⁵³ EK (2019) SME Access to Finance conditions SAFE results. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/38442> .

9.4 Do roku 2030
zmodernizovat infrastrukturu
a zdokonalit vybavení
průmyslových podniků tak, aby
byly udržitelné, účinněji
využívaly zdroje; dále využívat
více čistých a k životnímu
prostředí šetrných technologií
a výrobních procesů; zapojí se
všechny státy s ohledem
na své možnosti

oranžová

9.5 Posílit vědecký výzkum,
zlepšit technologickou
vybavenost průmyslových
odvětví ve všech zemích,
zejména rozvojových,
a do roku 2030 podporovat
inovace a významně zvýšit
počet výzkumných
a vývojových pracovníků na
jeden milion obyvatel a výdaje
na soukromý i veřejný výzkum
a vývoj

zelená

výzkum, vývoj a inovační aktivity. V rámci výzvy mohou firmy získat podporu na založení nebo rozvoj center průmyslového výzkumu, vývoje a inovací spočívající v pořízení pozemků, budov, strojů/zařízení a jiného vybavení nezbytného pro zajištění aktivit tohoto centra.

Bohužel, emisní náročnost tvorby přidané hodnoty dle emisí CO₂ je s hodnotou 25,3 kg/tis. Kč (ind. 9.4.1 – str. 180) i přes významný dlouhodobý pokles v ČR stále jednou z nejvyšších v Evropě a kupříkladu více než dvojnásobná oproti Německu¹⁵⁴, a to i přes dlouhodobé snižování materiálové a energetické náročnosti hospodářství. Je tomu tak zejména z důvodu silné závislosti na fosilních palivech v české energetice.

ČR dlouhodobě realizuje program aplikovaného výzkumu s názvem TRIO, jehož cílem je zvýšit aplikovatelnost výsledků výzkumu a vývoje zaměřeného na **klíčové technologie** (KETs) v podnikové sféře. V programu jsou podpořeny výhradně projekty realizované ve spolupráci podniků a výzkumných organizací, program tak přispívá ke zkvalitnění a rozvoji inovační poptávky podniků a zvýšení relevance a aplikačního potenciálu výsledků výzkumných organizací. Program zrealizoval 498 projektů, byl prodloužen do roku 2022 a je na něj také navázáno programem TREND Technologické agentury ČR. Hlavním cílem navazujícího programu, který potrvá do roku 2027 je zvýšení mezinárodní konkurenceschopnosti podniků rozšířením jejich trhů v zahraničí, pronikáním na trhy nové či posunem výše v globálních hodnotových řetězcích. Vedlejšími cíli programu je zvýšení počtu podniků provádějících vlastní výzkumné a vývojové aktivity a posílení orientace výzkumných organizací na mezinárodně konkurenceschopný aplikovaný výzkum s přínosy pro průmysl a společnost. Kromě toho je dotačně podpořena spolupráce podnikové a akademické sféry programem podpory *Partnerství znalostního transferu*.

V roce 2019 vznikla *Inovační strategie ČR 2019-2030*, jejímž cílem je zařadit ČR mezi inovační lídry Evropy. Strategie obsahuje devět pilířů zahrnujících vzdělávání, výzkum, investice, digitalizaci a další okruhy se zásadním vlivem na inovační potenciál České republiky. Jedním z prvních opatření Strategie bude vytvoření nového programu na podporu inovací *The Country For The Future*, který se zaměří na oblasti národního start-up a spin-off prostředí, digitalizaci a chytré investice a bude mimo jiné podporovat usnadnění robotizace, automatizace a prosazování inovací ve firmách s důrazem na MSP v souladu s definovanými standardy Průmyslu 4.0.

V roce 2018 celkové **výdaje na výzkum a vývoj** v Česku meziročně vzrostly o 14 % a poprvé v historii tak překonaly stomiliardovou hranici. Podniky, stát a EU vynaložily na tuto činnost prováděnou na území

¹⁵⁴ Eurostat (2019) Air emissions intensities by NACE Rev. 2 activity, data z roku 2017.

našeho státu celkem 102,8 mld. Kč. Od roku 2009 investice do této činnosti, kromě roku 2016, kontinuálně rostou, v posledních dvou letech dokonce o více jak 10 miliard korun ročně.

Podíl HDP výdajů na výzkum a vývoj mezi roky 2008 a 2014 dlouhodobě rostl a směřoval k hranici dvou procent HDP – z 1,24 % v roce 2008 na 1,97 % v roce 2014 (ind. 9.5.1 – str. 181). Růst byl do značné míry podmíněn čerpáním evropských dotací na konci programového období let 2007-2013. Od roku 2010 začaly výrazně narůstat i soukromé finanční prostředky firem směřující do výzkumu a vývoje prováděného v Česku, zejména těch pod zahraniční kontrolou. Ty jsou tak v posledních letech – též kvůli dočasným výpadkům financování z evropských zdrojů – hlavním tahounem financování českého výzkumu a vývoje. Jestliže od roku 2010 se celkové výdaje na výzkum a vývoj zdvojnásobily na výše uvedených 102,8 miliard Kč v roce 2018, výdaje firem pod zahraniční kontrolou na tuto činnost za stejné období vzrostly téměř třikrát. V letech 2016 až 2018 se tyto firmy podílely již z cca 40 % na celkových výdajích na VaV v Česku a jsou tak vyšší, než celkové výdaje vynaložené na výzkum a vývoj prováděný na vysokých školách a veřejných výzkumných institucích dohromady a dvakrát vyšší než v domácích firmách. Ve vztahu k HDP výdaje na výzkum a vývoj v Česku výrazně poklesly v roce 2016 (na hodnotu 1,68 %), a to díky výpadku v čerpání prostředků z EU, který se projevil především v propadu kapitálových výdajů do pořízení nových budov, strojů či jiného technologického vybavení určeného pro výzkumnou a vývojovou činnost ve veřejném sektoru a byl natolik výrazný, že ho nevyvážily ani trvale rostoucí podnikové výdaje na tuto činnost. V následujících dvou letech výdaje na VaV u nás opět rostou rychlejším tempem než celé národní hospodářství. V roce 2018 dosáhly podílu 1,93 % HDP, tj. stejné hodnoty jako v roce 2015. Dlouhodobý růst celkových výdajů na VaV v ČR v období 2009 až 2018 byl tedy zapříčiněn zejména trvalým růstem podnikatelských zdrojů. Nicméně úroveň veřejných výdajů na VaV v ČR se zvýšila v letech 2010 až 2018 z 0,65 % na 0,78 % HDP. ČR dále vykazuje, jako řada dalších malých států, poměrně silnou koncentraci finančních prostředků na výzkum a vývoj do několika málo subjektů.¹⁵⁵

Množství výzkumných pracovníků dlouhodobě narůstá, zejména vlivem výzkumných aktivit podniků a dosahuje 3 877 přepočtených osob na 1 mil. obyvatel (ind. 9.5.2 – str. 181).¹⁵⁶ Z pohledu regionálního

¹⁵⁵ ČSÚ (2020) Hodnocení indikátoru 9.5.1. Podrobná data k roku 2018 dostupná z: https://www.czso.cz/documents/10180/127637655/zakladni_ukazatele_pracoviste_2008_2018.pdf/b7e556ff-c805-4172-913a-6f0f98923930?version=1.1.

¹⁵⁶ Přepočtené osoby vypovídají o průměrném evidenčním počtu zaměstnanců VaV přepočteném na plný roční pracovní úvazek věnovaný výzkumným a vývojovým činnostem (FTE). Jeden FTE se rovná jednomu roku práce (na plný pracovní úvazek) zaměstnance, který se na 100 % věnuje VaV činnosti. Jedná se o indikátor čistě výzkumných pracovníků, kterých bylo k roku 2018 celkem 41 198 přepočtených osob (full time equivalent). V případě sečtení všech pracovníků podílejících se na výzkumu, tzn. výzkumní, techničtí a odborní pracovníci a ostatní (pomocní) pracovníci byl celkový počet 74 969 přepočtených osob. Bližší informace dostupné z:

9.a Napomáhat rozvoj
udržitelné a odolné
infrastruktury v rozvojových
zemích prostřednictvím lepší
finanční, technologické
a technické podpory africkým,
nejméně rozvinutým,
vnitrozemským rozvojovým
a malým ostrovním rozvojovým
státům

zelená

rozdělení zaměstnanosti dominuje Praha s více než 12 tisíci přepočtených osob na 1 mil. obyv. S výrazným odstupem pak následuje Jihomoravský kraj (6,6 tisíc). Ostatní kraje jsou pak již pod průměrem tohoto ukazatele a nejhůře na tom je Karlovarský a Ústecký kraj s méně než 1 tisícem přepočtených osob na milion obyvatel.

Mezinárodní podpora z veřejných zdrojů do infrastruktury dle oficiální rozvojové pomoci ČR dosáhla v roce 2018 27,6 mil. Kč (ind. 9.a.1 – str. 181).

Na poli **vědecko-výzkumné zahraniční spolupráce** se rozvíjí činnost vědeckých diplomatů umístěných na zahraničních úřadech v Tel Avivu (Izrael) a ve Washingtonu D.C. (USA), jejímž cílem bylo i nadále především aktivně propojovat české rezortní výzkumné organizace, veřejné výzkumné organizace a vysoké školy s jejich špičkově hodnocenými zahraničními protějšky. Konkrétně se naplňování tohoto cíle též projevovalo v rámci krátkodobých incomingových či „outcomingových“ misí zástupců výzkumných organizací či vysokých škol, jejichž cílem bylo navázat či rozvíjet zahraniční vědeckou spolupráci.

Programy *DELTA (2014-2021)* a *DELTA 2 (2020-2025)* jsou zaměřeny na podporu spolupráce v aplikovaném výzkumu a experimentálním vývoji prostřednictvím společných projektů podniků a výzkumných organizací podporovaných TAČR a významnými zahraničními technologickými a inovačními agenturami či jinými obdobnými institucemi. Spolupráce byla od roku 2014 navázána s agenturami Číny, Vietnamu a Jižní Koreje. V r. 2018 byla spolupráce rozšířena o účast příslušné izraelské inovační/technologické agentury v rámci ředitelství izraelsko-evropské výzkumné spolupráce (ISERD), s důrazem spolupráce v oblasti hospodaření s vodou a odpady. V programu *DELTA 2* od roku 2020 je navázána spolupráce s agenturami ze států a regionů Kanady, Brazílie, Číny, Japonska, Korejské republiky, Izraele, Tchajwanu a Vietnamu.¹⁵⁷

Dále je zajišťována podpora v rámci mezinárodních programů *LIFE* a *Copernicus*. Ty jsou zacílené na ekoinovační projekty a spolupráci na globálním monitoringu životního prostředí a pozorovacím systému Země (GEO/GEOSS).

https://www.czso.cz/documents/10180/127637655/zakladni_ukazatele_zamestnanci_2008_2018.pdf/4ef2c3f9-9850-4dfe-b012-ea5c21021ec0?version=1.1.

¹⁵⁷ TA ČR (2017) *Závěrečná zpráva průběžného hodnocení Programu Delta*, dostupné z: https://www.tacr.cz/wp-content/uploads/2019/10/Z%C3%A1v%C4%9Bre%C4%8Dn%C3%A1-zpr%C3%A1va-pr%C5%AFb%C4%9B%C5%BE%C3%A9ho-hodnocen%C3%AD-programu-DELTA_170403-1.pdf.

TAČR (2018) *Základní informace pro uchazeče 1 veřejné soutěže Programu Delta*, dostupné z https://www.tacr.cz/wp-content/uploads/documents/2019/09/30/1569848883_Zakladni_informace_pro_uchazece.pdf.

9.b Podporovat rozvoj technologií, výzkumu a inovací v rozvojových zemích, včetně zajišťování příznivého politického prostředí mimo jiné pro průmyslovou diverzifikaci a výrobu zboží s přidanou hodnotou

oranžová

Od roku 2008 vzrostl **podíl přidané hodnoty odvětví středně pokročilých a špičkových technologií na přidané hodnotě zpracovatelského průmyslu ze 42,5 % na 50,6 % (ind. 9.b.1 – str. 182).** K největšímu meziročnímu nárůstu došlo v roce 2010, kdy podíl těchto odvětví vzrostl o 3,5 %. Největší měrou k tomu přispěly odvětví Výroba základních chemických látek, hnojiv a dusíkatých sloučenin, plastů a syntetického kaučuku v primárních formách, Výroba elektrických motorů, generátorů, transformátorů a elektrických rozvodných a kontrolních zařízení, Výroba motorových vozidel a jejich motorů a Výroba dílů a příslušenství pro motorová vozidla a jejich motory. Poslední dvě jmenovaná odvětví mají zároveň největší podíl na přidané hodnotě odvětví středně pokročilých a špičkových technologií. Zatímco odvětví Výroba dílů a příslušenství pro motorová vozidla a jejich motory má již od roku 2008 přibližně 20% podíl, odvětví Výroba motorových vozidel a jejich motorů je nejrychleji rostoucím odvětvím, které v roce 2008 mělo 13 % a v roce 2017 již 20% podíl na přidané hodnotě odvětví středně pokročilých a špičkových technologií.

ČR prosazuje svá stanoviska v mezinárodních zemědělských otázkách prostřednictvím Společné obchodní politiky, která naplňuje parametry rozvojových cílů (special and differential treatment, EBA, GSP). V rámci oficiální rozvojové pomoci byla také kupříkladu podpořena výroba inovovaných produktů ze superpotravin moringa v Etiopii s pozitivním ekonomickým dopadem na místní komunitu, konkurenceschopnost a technologické know-how regionu.

9.c Výrazně zvýšit přístup k informačním a komunikačním technologiím a usilovat o poskytování všeobecného a cenově dostupného přístupu k internetu v nejméně rozvinutých státech do roku 2020

zelená

Pokrytí mobilními sítěmi v ČR dosahuje velmi dobrých parametrů. Síť ve standardu LTE (4G) je celkově pokryto **99,8 %** populace (ind. 9.c.1 – str. 182), přičemž ve všech krajích ČR dosahuje úroveň pokrytí **alespoň 99 % populace daného kraje.**

Zlepšování **kvality vzdělávání v rozvojových zemích** představuje jeden z klíčových aspektů rozvojové spolupráce. Cílem programu Vysílání českých učitelů do rozvojových zemí je zvýšit úroveň a odbornost vysokoškolské výuky v partnerských prioritních zemích ZRS ČR. Díky zapojení pedagogů českých vysokých škol přímo do výuky nebo výzkumné činnosti v partnerských institucích dochází k přenosu know-how a navazování vztahů mezi akademickými obcemi. V roce 2019 bylo zrealizováno 11 projektů v Afghánistánu, Bosně a Hercegovině, Etiopii, Kambodži, Gruzii, Mongolsku, Ukrajině a Zambii.

ČR každoročně dále odvádí členský příspěvek Mezinárodní telekomunikační unii (ITU), v současnosti cca 7,7 milionů Kč. EU celkově je pak největším donorem ITU. Z těchto prostředků jsou podpořeny projekty ITU-D (rozvojový sektor ITU) a částečně i ITU-R (radiokomunikační sektor ITU).

10 MĚNĚ NEROVNOSTÍ

SDG 10 Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi

SDG 10 je průřezový cíl, který se prolíná prakticky se všemi ostatními cíli v ekonomické a sociální oblasti a zasahuje i do oblastí zahraniční politiky. Podrobnější hodnocení je proto obsaženo v ostatních SDGs. Pokud bychom měli načrtnout souhrnné hodnocení, pak v oblasti příjmové nerovnosti je situace ČR poměrně příznivá, stranou hodnocení ovšem zůstává nerovnost majetková. Příjmy z kapitálu v poměru k HDP, které přinášejí potenciálně větší míru nerovnosti, převažují nad příjmy z práce (mzdy a sociální transfery), nepoměr se ale v posledních letech mírně snížil. Pozitivní rovněž je, že ČR si je různých forem strukturálních nerovností a diskriminace vědoma a existují snahy o jejich odstraňování. Efekt těchto snah ale zatím není dostatečný. Nadále přetrvávají problémy sociálního vyloučení, genderové nerovnosti, nerovnosti ve vzdělávání a obtíže se systémem inkluze dětí se zdravotním postižením.

10.1 Do roku 2030 postupně dosáhnout a udržet růst příjmů spodních 40 procent populace na úrovni vyšší, než je národní průměr

zelená

Ve srovnání s evropskými zeměmi vykazuje ČR dlouhodobě jednu z nejnižších hodnot koeficientu **nerovnosti příjmů** (poměr S80/S20). V letech 2010-2018 nabyl tento koeficient nejvyšší hodnoty 3,51 (2015) a nejnižší 3,32 (2018).¹⁵⁸ Rovněž Giniho index se dlouhodobě, od roku 2010 do roku 2018, udržuje na hodnotách kolem 24-25 bodů, tedy pod průměrem EU.¹⁵⁹ Z hlediska podcíle jde v obou případech o žádoucí stav. O tomtéž z jiné perspektivy vypovídá také míra ohrožení příjmovou chudobou, která je v kontextu EU rovněž nízká a dlouhodobě stagnuje (viz hodnocení **SDG 1.2**). Průměrný roční růst mezd nízkopříjmové skupiny zaměstnanců, tzv. spodních 10 %, dosahoval mezi lety 2016 a 2018 přibližně 9,4 % a byl tedy vyšší, než růst průměrné mzdy (7,7 %).

¹⁵⁸ EUROSTAT (2020) S80/S20 income quintile share ratio by sex and selected age group - EU-SILC survey. Dostupné z: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di11&lang=en.

¹⁵⁹ EUROSTAT (2020) Gini coefficient of equivalised disposable income - EU-SILC survey. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?lang=en&dataset=ilc_di12.

U skupiny 1. kvartilu (tzn. spodních 25 %) to pak již bylo přibližně ve výši růstu průměrné mzdy.¹⁶⁰ Ve všech případech ale hovoříme o příjmu, což může být hlediska nerovností problém jak pro způsob konstrukce a sběru dat (viz **SDG 1.2**), tak proto, že míra nerovnosti příjmů není bezezbytku smysluplně interpretovatelná bez uvážení míry nerovnosti majetku.

10.2 Do roku 2030 posilovat a podporovat sociální, ekonomické a politické začleňování všech, bez ohledu na věk, pohlaví, zdravotní postižení, rasu, etnický původ, náboženské vyznání a ekonomické či jiné postavení

oranžová

Méně příznivá je situace v oblasti začleňování těch, kteří jsou z různých důvodů ze společnosti vyčleňováni. Ať již hovoříme o sociálním vyloučení jako v případě podcíle 10.2, nebo různých formách diskriminace dle podcíle 10.3.

V ČR je zhruba 95 000-115 000 osob vykazujících známky **sociálního vyloučení**, hovoříme tedy cca o 1 % obyvatel. Přesná situace ale není známa, protože původně plánované další vlny výzkumu již nebyly realizovány. Přestože se podle řady ukazatelů míra ohrožení sociálním vyloučením po roce 2015 snížila, prostorová diferenciaci sociálního vyloučení přetrvává nebo se dokonce posiluje. Na nejnižší úrovni je prostorová koncentrace chudoby a sociálního vyloučení (v počtu minimálně 20 osob) sledována na úrovni sociálně vyloučených lokalit, ve kterých v roce 2015 žilo více než 100 000 obyvatel. Ve srovnání s rokem 2006 vzrostl k roku 2015 počet lokalit ve všech krajích, v Karlovarském a Moravskoslezském kraji však více než trojnásobně. Mapování v roce 2015 identifikovalo celkem 606 vyloučených lokalit ve 297 obcích.¹⁶¹ Problémy se ČR snaží řešit na základě *Strategie sociálního začleňování 2014-2020* a *Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2016-2020*. Opatření z této strategie jsou plněna průběžně, nicméně s řadou problémů a zatím nejasným efektem.

10.3 Zajistit rovné příležitosti a zmírnit nerovnosti, zejména odstraňováním diskriminačních zákonů, politik a postupů a podporou vhodných právních předpisů, politik a postupů

oranžová

Základním právním opatřením pro plnění tohoto podcíle je tzv. antidiskriminační zákon (zákon č. 198/2009 Sb).¹⁶² Dále existují vládní strategické dokumenty, které se věnují různým typům **diskriminací** ohroženým a zranitelných skupin. Obecné plnění spočívá v aplikaci antidiskriminačního zákona soudy a správními orgány. Systém ochrany před diskriminací nebyl dosud příliš měněn. Jedinou změnou je snížení poplatku za soudní žalobu ve věcech diskriminace na 1 000 Kč. Jiné iniciativy, jako antidiskriminační žaloba ve veřejném zájmu, kterou by podával jiný subjekt než samotná oběť, nebyly dosud úspěšné. Uplatňují se nepřímá opatření jako např. rozšíření přístupu k právní pomoci.

Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2015–2020 se věnuje všem důležitým oblastem života osob se zdravotním postižením. Opatření jsou z větší části

¹⁶⁰ Zpracováno na základě dat ČSÚ – Distribuce hrubých měsíčních mezd zaměstnanců.

¹⁶¹ MPSV ČR (2019) Strategie sociálního začleňování 2021-2030. Údaje (vč. odhadu osob vykazujících známky sociálního vyloučení) jsou vesměs k roku 2015, protože později již obdobně rozsáhlý výzkum nebyl realizován.

¹⁶² Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.

plněna. Významnými kroky bylo zavedení jednotné sazby minimální mzdy pro všechny a implementace „inkluzivní“ novely školského zákona. Pokračuje také reforma psychiatrické péče v souvislosti s duševním zdravím, blíže viz **SDG 3.4**. Veřejný ochránce práv byl stanoven monitorovacím mechanismem Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Dosud nesplněnými či pouze částečně splněnými úkoly jsou například koordinace a financování rehabilitace, zavedení multidisciplinárního posuzování zdravotního stavu pro sociální účely, nebo materiálně technického standardu sociálních služeb. V oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením došlo v roce 2018 k systémové změně v rámci novely zákona o zaměstnanosti, přičemž tato oblast je i nadále analyzována a na základě poznatků z aplikační praxe dochází k dílčím legislativním úpravám.

U romské menšiny je většina protidiskriminačních opatření realizována prostřednictvím sociálního začleňování. *Strategie romské integrace do roku 2020* má např. za cíl sledovat a vyhodnocovat bariéry a diskriminační okolnosti, které brání Romům v přístupu k bydlení. Nový systém sociálního bydlení nebyl dosud zaveden. MPSV podporuje zavádění a rozvoj sociálního bydlení v jednotlivých obcích. V oblasti nediskriminačního přístupu Romů k zaměstnání pak MPSV administruje projekty na podporu zaměstnávání osob ze zvláště zranitelných skupin včetně Romů. V roce 2018 bylo podpořeno 6 takových projektů. Jiné projekty se věnují např. i podpoře Romů v oblasti zdravotní péče.

Vládní strategie rovnosti žen a mužů na léta 2014-2020 se věnuje rovněž hlavním problémovým oblastem. Rozdíly v zaměstnanosti mužů a žen patří k nejvyšším v rámci EU, a to především v souvislosti s rodičovstvím, což se projevuje v rozdílech v průměrných mzdách žen a mužů. Z toho důvodu je kromě kontroly dodržování zásady rovného zacházení se ženami a muži v pracovněprávních vztazích rovněž důležité podporovat dostupnost služeb péče o děti a vyšší míru zapojení mužů do péče o děti. Řešení genderové nerovnosti na trhu práce a v ekonomické oblasti včetně nízkého zastoupení žen ve vedoucích pozicích bude i jednou z priorit připravované *Strategie rovnosti žen a mužů na léta 2021-2030*. Její předložení vládě ČR se předpokládá v první polovině roku 2020. Pro obsáhlejší obraz nerovností žen a mužů viz hodnocení SDG 5.

10.4 Přijmout politická opatření, zejména v oblasti fiskální, mzdové a v oblasti sociální ochrany, a postupně dosáhnout větší rovnosti

zelená

Podrobnější hodnocení jednotlivých politiky ve vztahu k dílčím oblastem a to vč. otázek nerovností poskytujeme v hodnocení jiných SDGs (např. sociální ochrana a politika zaměstnanosti je podrobněji hodnocena v **SDG 8.5**, téma chudoby a sociálních transferů v **SDG 1.2**, proměny vzdělání a vlivu nerovností v **SDG 4.1**, **4.5** a **4.7** atd.). Pro souhrnné hodnocení v kontextu tohoto podcíle volíme proto jiné kritérium, a sice **podíl nákladů práce na HDP**. To nám poskytuje informaci o vztahu příjmů z práce (mzdy a sociálních transferů) a příjmů z kapitálu (např. renty, zisky či úroky). Pokud produktivita práce (tzn. HDP na zaměstnance) roste rychleji než příjmy z práce, narůstá podíl příjmů z kapitálu na tvorbě celkového důchodu v ekonomice.

Protože příjmy z kapitálu bývají ve společnosti více nerovnoměrně rozloženy, nižší či klesající podíl příjmů z práce na celkovém příjmu domácností vede dlouhodobě k prohloubení sociální nerovnosti.

V rozvinutých ekonomikách převažuje větší podíl příjmů z kapitálu. ČR představuje mezi rozvinutými zeměmi malou výjimkou v tom smyslu, že od roku 2016 podíl příjmů z práce roste a v roce 2018 tvořil 43 % HDP (ind. 10.4.1 – str. 183). Děje se tak zejména v důsledku nižšího růstu produktivity práce – jakkoli jde stále o růst – a výrazného nárůstu mzdových nákladů v posledních letech. Součástí tohoto trendu je též vývoj minimální mzdy, která je v posledních letech významně navyšována. Mezi lety 2016 a 2019 vzrostla o 34,8 % na 13 350,- Kč. Oproti tomu růst průměrné mzdy mezi rokem 2016 a 2019 byl přibližně 22 %. Dynamický nárůst v letech 2016 až 2020 souvisel zejména s tím, že minimální mzda nebyla v letech 2007 až 2012 zvyšována vůbec a její úroveň patří dlouhodobě k nejnižším v Evropské unii. Poměr minimální mzdy vůči průměrné činil v roce 2019 cca 39 %. Nicméně dříve uvedený podíl nákladů práce na HDP znamená, že současný ekonomický růst generuje stále více příjmů vlastníkům kapitálu než zaměstnancům, nebo důchodcům.¹⁶³

10.5 Zlepšit regulaci
a monitoring globálních
finančních trhů a institucí
a posílit uplatňování těchto
opatření

zelená

Regulaci a dohled nad finančním trhem a příslušnou mezinárodní spolupráci v této oblasti vykonává Česká národní banka. ČNB se aktivně podílí na činnosti evropských i mezinárodních institucí působících v oblasti regulaci finančních trhů a dohledu nad nimi. Důležité jsou zejména činnosti v evropských orgánech, Evropské rady pro systémová rizika, Evropské centrální banky, jakož i aktivity v dalších mezinárodních organizacích, např. Basilejského výboru pro bankovní dohled, Mezinárodní organizace sdružující komise pro cenné papíry či Mezinárodního sdružení orgánů dohledu v pojišťovnictví.

Český finanční trh je stabilní. Např. hovoříme-li o kapitálové přiměřenosti – u níž je minimálním požadavkem dle Basel III je 6 % Tier 1 kapitálu vůči rizikovým aktivům – regulace ČNB určuje minimální požadavek na úrovni 8 % a české banky v posledních letech dosahují více než 19 %. Ukazatele zdraví finančního sektoru (Financial Soundness Indicators) jsou dlouhodobě sledovány Mezinárodním měnovým fondem. V ČR národní monitoring provádí ČNB čtvrtletně a od roku 2019 dále zvýšila harmonizaci s ukazateli MMF.¹⁶⁴

Pozvolný nárůst zadluženosti soukromého sektoru v ČR se může ve střednědobém či dlouhodobém horizontu stát zdrojem zranitelnosti, jakkoli v mezinárodním srovnání je úroveň zadluženosti stále nízká.¹⁶⁵ Vyšší míra zadluženosti by mohla mít v případě zpomalení

¹⁶³ Zpracováno na základě dat ČSÚ – Mzdy a náklady práce, údaje za 4. čtvrtletí 2016-2019.

¹⁶⁴ ČNB (2020) Základní ukazatele finančního zdraví dle MMF, dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/souhrnne-informace-fin-trhy/zakladni-ukazatele-financniho-zdravi/>.

¹⁶⁵ ČNB (2019) Zpráva o finanční stabilitě 2018/2019, dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/zpravy-fs/zprava-o-financni-stabilite-2018-2019/>.

ekonomického růstu či recese nepříznivý vliv na její hloubku i délku trvání. Bankovní sektor v posledních letech posílil kapitálovou vybavenost a ziskovost a disponuje vysokou likviditou. Důležitým prvkem posilujícím odolnost bank vůči negativnímu vývoji recese jsou právě kapitálové rezervy. ČNB také od roku 2015 navyšuje stanovenou úroveň proticyklické kapitálové rezervy bank, která zvyšuje odolnost a působí jako polštář v případě konce rostoucí fáze finančního cyklu.

10.6 Zajistit větší zastoupení a silnější hlas pro rozvojové státy v rozhodování v mezinárodních ekonomických a finančních institucích s cílem vybudovat efektivnější, věrohodnější, spolehlivější a legitimnější instituce

oranžová

Mezinárodní ekonomická a finanční architektura se dlouhodobě vyznačuje z hlediska počtu zastoupených obyvatel proporcčně nevyváženým **zastoupením rozvojových zemí** v poměru k zemím rozvinutým. Snahou Agendy 2030 proto je podpořit reformy organizační struktury (zejména podíl na hlasovacích právech, volba šéfů a vrcholového managementu) klíčových mezinárodních ekonomických a finančních institucí tak, aby byly více reprezentativní, aby jejich mandát, rozsah působení a zodpovědnost více podporovaly realizaci SDGs (zejména s ohledem na potřeby rozvojových zemí), ale zároveň neohrožily jejich funkčnost a akceschopnost, které jsou pro mezinárodní společenství, včetně ČR, klíčové. V kontextu tohoto podcíle je nejvýznamnějším tématem zejména reforma Mezinárodního měnového fondu a skupiny Světové banky, Světové obchodní organizace, regionálních rozvojových bank, ale i dalších institucí mezinárodní finanční architektury, jež se podílejí na nastavování globálních standardů.

V rámci připravované revize hlasovacích práv Mezinárodní asociace pro rozvoj (IDA) podpořila ČR takovou formu revize, která bude chránit hlasovací sílu rozvojových zemí přijímajících financování IDA.¹⁶⁶ Silnějšímu zapojení rozvojových zemí do rozhodování v mezinárodních institucích obecně se ČR nebrání, aktivně jej však nepodporuje, blíže viz hodnocení **SDG 16.8**.

10.7 Usnadňovat řízenou, bezpečnou, a zodpovědnou migraci a mobilitu lidí, zahrnující uplatňování plánovaných a dobře řízených migračních politik

zelená

ČR se stala cílovou destinací pro cizince ze třetích zemí, kteří se zde trvale usazují. Největší část tvoří cizinci z Ukrajiny. ČR splňuje 86,66 % kritérií (ind. 10.7.2 – str. 183), podle kterých International Organization for Migration (IOM) hodnotí dobré řízení politiky **migrace** a její migrační politika může být z tohoto úhlu pohledu hodnocena jako úspěšně realizovaná. Základní rámec pro jednání státu v této oblasti poskytuje *Strategie migrační politiky ČR* (2015), související oblast integrace cizinců pokrývá *Koncepce integrace cizinců* (2016, aktualizované znění 2019). Na druhou stranu, ČR se potýká s nedostatečnou kapacitou úřadů imigrační správy, v jejímž důsledku dochází ke zdržování administrativních a rozhodovacích procesů. Téma je politicky velmi citlivé. ČR hlasovala v roce 2018 rovněž proti globálnímu paktu OSN o migraci (Globální pakt pro bezpečnou, řízenou a legální migraci).

¹⁶⁶ Report MPSV ČR k hodnocení SDGs (2019).

10.a Uplatňovat zásadu zvláštního a diferencovaného přístupu k rozvojovým zemím, zejména k těm nejméně rozvinutým, v souladu s dohodami Světové obchodní organizace

zelená

10.b Podporovat oficiální rozvojovou pomoc (ODA) a finanční toky zahrnující přímé zahraniční investice do států, které to potřebují nejvíce, zejména nejméně rozvinuté země, africké země, malé ostrovní a vnitrozemské rozvojové státy, v souladu s jejich národními plány a programy

oranžová

ČR je součástí společného trhu EU. Na zboží pocházející mimo zemí EU je aplikován jednotný systém cel, zároveň jsou však dlouhodobě vyjednávány preferenční dohody s rozvojovými státy, jako kupříkladu s Mosambikem. V těchto případech je ze strany EU kladen důraz zahrnutí kapitol vztahující se k udržitelnému rozvoji.

Na základě statistického výkaznictví oficiální rozvojové pomoci ČR (**ODA** ČR) v dolarovém vyjádření mezi r. 2017, 2018 a 2019 mírně rostla: z 304,12 na 305,36 mil. USD v r. 2018, resp. na 306,09 mil. USD v r. 2019 (poslední údaj dle předběžného výkaznictví). Podíl ODA/HND ČR však ve stejné době poklesl z 0,15 na 0,13 %¹⁶⁷, a to především z důvodu výrazného růstu české ekonomiky.¹⁶⁸ Bilaterální výdaje ODA/HND ČR na nejméně rozvinuté země tvořily v roce 2018 0,007 % Blíže viz **SDG 17.2**.

Součástí **ZRS** ČR je podpora investic na náročnějších a rizikových trzích v rozvojových zemích (i v těch nejméně rozvinutých, afrických aj. státech), a to nejen na úrovni velkých podniků, ale i malých a středních firem. Podmínkou podpory je udržitelnost takovýchto investic, jejich rozvojový dopad a jednoznačná přidaná hodnota (tzv. adicionalita). Roku 2018 byl usnesením vlády ČR založen program *Záruka ZRS* a jeho řízením byla pověřena Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB) ve spolupráci s MZV. ČMZRB se tímto stala rozvojovou finanční institucí ČR de facto (mandát podporovat malé a střední podnikatele uvnitř ČR si ponechala, ale rozšířila si jej o zahraničí, tj. právě na garance do rozvojových zemí). ČMZRB poskytuje záruky za úvěr do 50 procent výše úvěru. Musí jít o úvěr na investici firmy v rozvojové zemi, přičemž součástí musí být rozvojové dopady (typicky založení výrobní pobočky, která např. vytvoří pracovní místa, vyškolí místní zaměstnance, přinese ekologicky šetrnější technologii...). První výzva ČMZRB firmám k podávání návrhů projektů byla vyhlášena 4/2019. K dispozici pro první ročník je 50 mil. Kč (z rozpočtu ZRS ČR).¹⁶⁹

Celkové finanční toky ČR na rozvoj (ODA, přímé zahraniční investice a jiné finanční toky) v roce 2018 činily 10,88 mld. Kč (ind. 10.b.1 – str. 183).

Z hlediska samotného zaměření ZRS je třeba, aby hledisko potřebnosti MZV zohledňovalo při tvorbě pozic České republiky vůči Evropské unii, kde Česká republika podporuje především zaměření na teritoria

¹⁶⁷ MZV (2019) *Oficiální rozvojová pomoc (ODA) ČR za rok 2018*. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koncepce_publicace/vyrocní_přehledy/oficialni_rozvojova_pomoc_oda_cr_za_rok_5.html.

¹⁶⁸ Report MPSV ČR k hodnocení SDGs (2019).

¹⁶⁹ Report MPSV ČR k hodnocení SDGs (2019).

10.c Do roku 2030 snížit
náklady na převody
remitencí migrantů na méně
než 3 procenta a eliminovat
transakční kanály s náklady
vyššími než 5 procent

oranžová

Západního Balkánu a východního sousedství EU, jež patří většinou mezi země středního příjmu. ZRS je kromě toho doposud většinově vázaná, a tedy i z větší části tažená dárcovskou zemí, což výrazně omezuje vlastnictví rozvoje.¹⁷⁰

Remittance jsou finanční prostředky, které migranti posílají do země svého původu, často např. k podpoře vlastní rodiny. Vysoké náklady na převod remitencí zhoršují finanční situaci rodin podporovaných migranty, a proto doléhají negativně především na migranty z rozvojových zemí. Pro podrobnosti hodnocení viz **SDG 17.3**.

¹⁷⁰ Report MPSV ČR k hodnocení SDGs (2019).

11 UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE

SDG 11 Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

Až 2/3 obyvatel ČR žijí ve městech, která jsou chápána jako centra rozvoje. Ve městech se koncentrují pracovní příležitosti, inovace, služby, možnosti kulturního vyžití, zároveň však život ve městech přináší negativní dopady na životní prostředí (znečištění ovzduší, produkce komunálního odpadu atd.). Nicméně, je třeba upozornit na specifickou povahu sídelní struktury ČR, kdy většina z více než 6250 obcí má méně než 2 tis. obyvatel. Se zajištěním dostupného bydlení má ČR dlouhodobý problém, který se nedaří vyřešit. Existuje poměrně rozvinutý systém veřejné dopravy, ale bezpečnost silniční dopravy – jako jednoho z významných aspektů udržitelné dopravy jako celku – není dobrá. Ochrana kulturního a přírodního dědictví je systémová, zejména v případě přírodního dědictví ale stále nedostatečně účinná.

11.1 Do roku 2030 zajistit všem přístup k odpovídajícímu, bezpečnému a cenově dostupnému bydlení a základním službám a zlepšit podmínky bydlení ve slumech

oranžová

Strategickým základem pro přístup ČR k otázkám bydlení jsou *Koncepce bydlení ČR do roku 2020* (2011, revidována 2016) a *Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025* (2014). V perspektivě obou strategií je bydlení především osobní odpovědností jednotlivce, spojenou s jeho vlastními prostředky. Pro naplnění této odpovědnosti stát vytváří vhodné prostředí, tento přístup stát motivuje. Pouze v případě, že si lidé nejsou schopni prostředky z „objektivních důvodů“ zajistit sami, příp. se ocitají ve zranitelném postavení, stát a obce jim pomáhají. Druhá jmenovaná strategie pak označuje bydlení za právo, spojuje jej však pouze s určitými skupinami (sociální skupiny, rodiny, lidé určitého věku) a zdůrazňuje, že toto právo nelze chápat jako povinnost státu zajistit každému přiměřenou životní úroveň vč. bydlení. V kontextu podcíle je tedy domácí perspektiva značně reduktivní, jakkoli v praxi naplňování uvedených strategických materiálů se v jednotlivých případech může perspektivě podcíle blížit. Napomáhá tomu zejména současné naplňování *Strategie sociálního začleňování 2014-2020* (2014), které pokrývá hlavní oblasti významné pro začleňování osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených, mj. právě

téma bydlení. Pozornost je bydlení věnována i v nově přijaté *Strategii sociálního začleňování 2021-2030* (2020).

Po formální stránce je na dostupnost bydlení brán ohled i v územním plánování. Dle vyhlášky č. 500/2006 Sb.¹⁷¹ je třeba v územně analytických podkladech vyhodnocovat stav a vývoj území též s ohledem k bydlení, dále s ohledem k občanské vybavenosti vč. její dostupnosti a konečně s ohledem k dopravní a technické infrastruktuře vč. její dostupnosti. Širší uplatnění metodiky se nicméně předpokládá až při pravidelné úplné aktualizaci územně analytických podkladů krajů a obcí v roce 2020.

V roce 2018 bylo v České republice shledáno okolo 54 tis. domácností v bytové nouzi, z toho necelých 10 tis. tvořily rodiny s dětmi.¹⁷²

Nejvyostřenější formou nedostupnosti bydlení je v ČR **bezdomovectví**. Hlavní příčinou pádu do bezdomovectví jsou v ČR dluhy (cca 90 %).¹⁷³ I přes snahu vlády zamezit byznysu s dluhy nadále roste počet obyvatel s exekucí, kterou má nařízenou bezmála desetina všech obyvatel ČR starších 15 let. Počet lidí bez domova stále roste a v některých případech se jejich situace stává bezvýchodnou. Ani zaměstnání, ani rostoucí platy situaci neřeší, neboť dlužníci platí především úroky, sankce a náklady na vymáhání bez perspektivy, že své dluhy budou kdy schopni splatit. Proto také někteří jedinci hledají řešení své situace na nelegálním trhu práce. Překážkou v efektivní prevenci ztráty bydlení a bezdomovectví je nedostatečné využívání a systémová neprovázanost nástrojů prevence ztráty bydlení. Nástroje prevence ztráty bydlení v sobě zahrnují nástroje sociální politiky a nástroje bytové politiky (opatření občanského zákoníku, nastavení státní bytové politiky, jako je např. systémová podpora družstevního a obecního nájemního bydlení, realizace bytové politiky na obecní úrovni jako např. včasné upozornění na dluhy, práce s dlužníky, efektivní a spravedlivý výběr nájemníků, kultivace trhu s bydlením atp.).¹⁷⁴

Cenová dostupnost bydlení je v ČR obecným a stále se zvětšujícím problémem. Sama komerční výstavba nových bytů nepřináší řešení. V rámci EU má ČR spíše nižší podíl obecních bytů i nízký počet nově vznikajících sociálních bytů. Podpora je poskytována především na individuální úrovni. V případě domácností s nízkými příjmy má tato podpora jednak formu finanční (příspěvek na bydlení a doplatek na

¹⁷¹ Vyhláška č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷² Platforma pro sociální bydlení (2019), Zpráva o vyloučení z bydlení. Dostupné z: <https://socialnibydleni.org/wp-content/uploads/2019/04/Zpr%C3%A1va-o-vylou%C4%8Den%C3%AD-z-bydlen%C3%AD-za-rok-2018.pdf>.

¹⁷³ ÚV ČR (2019) Zpráva o realizaci Národního programu reforem České republiky, včetně provádění doporučení Rady EU. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Zprava-o-realizaci-NPR-2019.pdf>.

¹⁷⁴ MPSVČR (2013) Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020.

bydlení), jednak formu sociální práce a sociálních služeb.¹⁷⁵ Zejména ve vyloučených lokalitách je společným jmenovatelem hluboce substandardní kvalita bydlení za neúměrně vysoké nájemné dotované státem prostřednictvím dávek na bydlení v situaci, kdy je běžný trh s byty této skupině obyvatel uzavřen či výrazně omezen. V současnosti neexistuje žádná komplexní právní úprava, která by ochranu a podporu v oblasti přístupu k bydlení rámovala a vymezovala její smysl či směr.¹⁷⁶ Návrh zákona o sociálním bydlení, který v letech 2015-2017 připravovalo MPSV, vláda neprojednala a úkol připravit zákon o sociálním či dostupném bydlení, který mělo v letech 2017-2019 MMR, byl stažen z legislativních plánů. Namísto toho byl v roce 2019 vyhlášen program „Výstavba“, určený k pořízení sociálních bytů, sociálních domů nebo sociálních bytů ve smíšeném domě prostřednictvím investiční dotace; efekt programu zatím není znám.¹⁷⁷ Vedle toho běží podprogram Podporované byty, jehož cílem je vznik bytů sloužících k poskytování sociálního bydlení pro osoby, které mají ztížený přístup k bydlení v důsledku zvláštních potřeb (věk, zdravotní stav).¹⁷⁸ Připravuje se také legislativa, která reviduje a sjednocuje poskytování dávkové podpory státu v oblasti bydlení.

11.2 Do roku 2030 poskytnout všem přístup k bezpečným, finančně dostupným, snadno přístupným a udržitelným dopravním systémům, zlepšit bezpečnost silničního provozu zejména rozšířením veřejné dopravy, se zvláštním důrazem na potřeby osob v těžké situaci, jako ženy, děti, osoby se zdravotním postižením a starší osoby

oranžová

V ČR existuje tradičně poměrně rozvinutý **systém veřejné dopravy**, zajišťované aktuálně především na základě zákona č. 194/2010 Sb.¹⁷⁹, který upravuje postup státu, krajů a obcí při zajišťování dopravní obslužnosti veřejnými službami v přepravě cestujících veřejnou drážní osobní dopravou a veřejnou linkovou dopravou. Nejde ale přísně vzato o standard dostupnosti, ten by měl vzejít z aktivit pracovní skupiny MV ČR pro definici standardů dostupnosti veřejných služeb, jež se po delším čase začala znovu scházet v roce 2019.

Systém veřejné hromadné dopravy tvoří linková autobusová a železniční doprava, v případě větších měst také tramvajová, či trolejbusová doprava, v případě Prahy podzemní dráha/metro. Městská hromadná doprava je zpravidla propojena s dopravou příměstskou a regionální v integrovaný systém veřejné dopravy, míra a způsob propojení jsou však různé. Po strategické stránce se přístup opírá o *Bílou knihu – Koncept veřejné dopravy 2015-2020 s výhledem do roku 2030* (2015) a *Dopravní politiku ČR pro období 2014-2020 s výhledem do roku 2050* (2013). S ohledem k potřebám udržitelné mobility mohou obce a kraje plánovat svou dopravu s pomocí *Metodiky pro přípravu plánů udržitelné mobility měst České republiky* (2015).

¹⁷⁵ Zákon č. 108/2006, o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁶ MMR ČR (2016) Koncepce bydlení České republiky do roku 2020.

¹⁷⁷ SFRB (2019) Výstavba pro obce. Dostupné z: <http://www.sfrb.cz/programy-a-podpory/vystavba-pro-obce/?L=0%28%28%27.%2C>.

¹⁷⁸ MMR ČR (2019) Podprogram Podporované byty. Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-bydleni/program-podpora-bydleni-pro-rok-2019/podprogram-podporovane-byty-\(1\)](https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace/podpora-bydleni/program-podpora-bydleni-pro-rok-2019/podprogram-podporovane-byty-(1)).

¹⁷⁹ Zákon č. 194/2010 Sb. o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů.

Doprava je druhým největším zdrojem emisí skleníkových plynů a podstatným zdrojem znečišťujících látek v sídlech a dalších hustě obydlených oblastech, což zvyšuje dopady znečištěného ovzduší na zdraví obyvatel. I z těchto důvodů je žádoucí podporovat takové formy dopravy, které budou celkové emisní zatížení snižovat, skrze změnu skladby dopravních výkonů, snižování energetické a emisní náročnosti vozidel a využívání alternativních paliv.

Zavádění alternativních paliv v silniční dopravě je rámováno v *Národním akčním plánu čisté mobility* (2015), který mj. zavádí státní podporu na obnovu městského dopravního parku skrze nákup autobusů s alternativními pohony, nebo ve *Státní energetické koncepci ČR* (aktualizovaná 2015), která hovoří mj. o zvyšování podílu elektrizované veřejné dopravy.

V bezpečnosti silničního provozu, který je dalším rozměrem podcíle, vykazuje ČR dosti nepříznivé výsledky, blíže viz **SDG 3.6**.

11.3 Do roku 2030 posílit inkluzivní a udržitelnou urbanizaci a kapacity pro participativní, integrované a udržitelné plánování a správu měst a obcí všech zemích

oranžová

Přibližně dvě třetiny obyvatel ČR žijí ve městech s průměrnou koncentrací 350 obyv./km². Lidskými sídly zastavěná plocha tvoří 1,68 % celkové rozlohy ČR.¹⁸⁰ Záležitostí **územního plánování** a rozhodování se věnuje zákon č. 183/2006 Sb. (stavební zákon).¹⁸¹ Nástrojem pro celostátní územní plánování, koordinaci územně plánovací činnosti krajů aj. je zastřešující strategický dokument *Politika územního rozvoje ČR* (poslední aktualizace 2019). V roce 2017 bylo územně plánovací dokumentací pokryto 94 % rozlohy území ČR, územním plánem disponovalo 4 157 obcí. Pro vlastní výstavbu jsou klíčové stavební úřady, které v přenesené působnosti vykonávají obecní a krajské úřady. V současnosti je v řešení nový návrh stavebního zákona. V každém případě, právě řízení vedená stavební úřady umožňují **participaci veřejnosti**, a to nejen v rámci procesů posouzení vlivů záměrů na životní prostředí (EIA). Minimální standard účasti subjektů z řad dotčené veřejnosti (zejména se jedná o vlastníky dotčených pozemků) je zachován pro všechna řízení o povolení záměru. V případě záměrů, které podléhají posouzení vlivů na životní prostředí (EIA), navrhovaná právní úprava, obdobně jako platná právní úprava, dodržuje standardy plynoucí z tzv. Aarhuské úmluvy, resp. unijního práva prováděcího požadavky z této úmluvy.

Přímo s udržitelnou urbanizací je spojen přístup Místní Agendy 21 (MA21), tedy mechanismu pro uplatnění perspektivy udržitelného rozvoje na místní úrovni (obce, MAS, mikroregiony, kraje). ČR jej podporuje v různých formách od roku 2006. Zapojení veřejnosti je konstitutivním prvkem mechanismu, není však prvkem jediným a není ani cílem sám o sobě. Municipality, která naplňují kritéria příslušnosti

¹⁸⁰ ČÚZK (2020), *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Dostupné z: https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2020.aspx.

¹⁸¹ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

k MA21, je však v poměru k celkovému množství obcí v ČR jen velmi málo a v kategorii splňující i náročné podmínky na participaci veřejnosti jde pouze o jednotky (např. Chrudim, Litoměřice, Jihlava nebo Praha 14). MA21 však může mít větší nepřímý vliv (přelévání principů, aniž by municipality formálně přebíraly institucionalizovaný závazek MA21). Některá města proto postupují obdobným způsobem, jakkoli ne pod hlavičkou MA21. Příkladem může být hlavní město Praha.¹⁸²

Některé mechanismy podporují participaci na místní úrovni se zřetelem ke specifickému účelu. Příkladem může být Národní síť místních akčních skupin nebo Agentura pro sociální začleňování, která podporuje obce, jež řeší problém sociálního vyloučení. A v rámci tohoto řešení má své místo také proces participativního plánování, jehož výstupem jsou místní strategické dokumenty, které následně schvalují orgány obce. Cílem je nejen zapojení širokého spektra relevantních osob, ale i přispívat k postupné změně postojů směrem k proinkluzivnímu pojetí.

K tématu participace blíže viz **SDG 16.7**.

11.4 Zlepšit úsilí na ochranu
a záchranu světového
kulturního a přírodního
dědictví

zelená

Hmotné kulturní dědictví používá podle platné české právní úpravy v oblasti památkové péče různé intenzity ochrany. Záleží na tom, zda jde v rámci individuální ochrany o národní kulturní památku nebo kulturní památku, zda jde v rámci územní ochrany o památkovou rezervaci nebo o památkovou zónu. Okolo všech výše uvedených předmětů památkové ochrany může být vymezeno ochranné památkové pásmo. Specifickou součástí památkového fondu je archeologické dědictví.¹⁸³

Na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO má ČR celkem 14 nejvýznamnějších kulturních statků. Dále se v ČR nachází 350 národních kulturních památek a více než 40 000 nemovitých kulturních památek a jejich souborů a přes 48 000 záznamů o movitých kulturních památkách, kdy řada těchto záznamů k movitým kulturním památkám v sobě zahrnuje rozsáhlé soubory movitých věcí (např. mobiliární fondy hradů a zámků). V ČR se rovněž nachází přes 600 plošně chráněných urbanistických celků, z toho 297 měst (konkrétně je to 42 městských památkových rezervací a 255 městských památkových zón) a 277 vesnic (přesněji 61 vesnických památkových rezervací a 216 vesnických památkových zón), 25 krajinných památkových zón a 8 archeologických rezervací.¹⁸⁴

Legislativně je ochrana památek zakotvena v zákoně č. 20/1987 Sb.,¹⁸⁵ do budoucna ji však může zásadním způsobem ovlivnit změna stavebního zákona, soudě dle návrhu, který nyní projednává vláda. Obnova kulturních památek a jejich prezentace je finančně podporována sadou tematických programů (*Program Podpora pro památky UNESCO*,

¹⁸² MA21 (2020) Oficiální stránky Informačního systému místní Agendy 21. Dostupné z: <https://ma21.cenia.cz/>.

¹⁸³ MK ČR (2014) Strategie podpory využití potenciálu kulturního dědictví 2014+.

¹⁸⁴ NPÚ (2020) *Památkový fond*. Dostupné z: <https://www.npu.cz/pamatkovy-fond>.

¹⁸⁵ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Program Kulturní aktivity v památkové péči, Havarijní program, Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón, Program záchrany architektonického dědictví, Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny, Program restaurování movitých kulturních památek). K péči o kulturní dědictví přispívají dále finanční prostředky z ESI fondů, a to prostřednictvím *Programu rozvoje venkova* (PRV) a prostřednictvím *Integrovaného operačního programu* (IROP).

Za účelem podpory kultury a památek byla zpracována koncepce *Státní kulturní politika na léta 2015-2020* (s výhledem do roku 2025). Cílem pro financování oblasti kultury je přiblížit se 1% podílu výdajů ze státního rozpočtu na oblast kultury jako veřejné služby. Dalším cílem je zajistit přímou vazbu mezi příjmy z turistiky a výdaji na záchranu a údržbu památkového fondu a důsledně využít fondů EU a norského finančního mechanismu na opravy památek. Turismus sám ale zároveň představuje velkou výzvu, jak pro zachování přírodního dědictví, tak pro zachování dědictví kulturního. Udržitelný turismus je zatím spíše vizí než reálně nastoupeným směrem vývoje. Blíže viz **SDG 8.9**, **12.b** a **15.4**.

Snaha o propojení ochrany kulturního dědictví a nároků plynoucích z klimatické změny se dostaly do některých programových dokumentů jako např. *Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu*. Pozornost se zde věnuje např. potřebě retence vody v krajině a problémům městských tepelných ostrovů – rekonverze zpevněných ploch s nepropustným povrchem na propustné, zohledňuje úpravu historických center měst a obcí, podpoře brownfields a zajištění podmínek pro vyhlášení památkových zón, jež je nástrojem ochrany kulturního dědictví včetně významného prvku k zajištění diverzity krajiny. MK se dále podílí na tvorbě a revizi územních systému ekologické stability (tzv. ÚSES) a ochrany významných krajinných prvků (VKP) aj. MK ale nemá pro tento účel vyčleněny žádné zvláštní prostředky a zahrnutí rekonverze není nijak prioritizováno.

Ochrana přírodního dědictví je systémová, opřená především o zákon č. 114/1992 Sb. Její účinek ale stále není dostatečný, viz **SDG 15.4** a **15.5**.

11.5 Do roku 2030 významně snížit počet úmrtí a dalších negativních dopadů přírodních katastrof zahrnujících pohromy spojené s vodou. Týká se to také přímých ekonomických ztrát ve vztahu ke globálnímu HDP. Zvláštní pozornost je nutné věnovat ochraně chudých a zranitelných lidí.

zelená

V podmínkách ČR existuje propracovaný systém Integrovaný záchranný systém (IZS), který je efektivní při řešení mimořádných událostí, které mají přímý dopad na životy a zdraví osob. To potvrzuje i skutečnost, že počet úmrtí v důsledku živelních pohrom a technických havárií se v letech 2016 a 2017 pohyboval v řádu jednotek případů na 100 000 obyvatel. Základním plánovacím dokumentem, který zajišťuje připravenost obcí a krajů na krizové situace a jejich řešení je krizový plán. Zpracovatelem krizového plánu kraje je hasičský záchranný sbor (HZS) kraje ve spolupráci s dalšími orgány krizového řízení. Z těchto plánů jsou dále zpracovány krizové plány obcí s rozšířenou působností.

Dále je téma hodnoceno v rámci podcíle 11.b. Žádný ze strategických dokumentů – počítaje v to i *Koncepci environmentální bezpečnosti 2016-*

11.6 Do roku 2030 snížit nepříznivý dopad životního prostředí měst na jejich obyvatele, zejména mimo jiné zaměřením na kvalitu ovzduší a nakládání s komunálním i jiným odpadem

oranžová

2020 s výhledem do roku 2030 (2015), která byla vypracována v souladu s globálním Rámcem ze Sendai – ani existující legislativa ovšem nebere v potaz specificky chudé a osoby ve zranitelném postavení, s výjimkou osob hendikepovaných. To však lze chápat jako výraz rovného přístupu IZS k obyvatelům v krizových situacích.

Život ve městech přináší některé nepříznivé dopady na kvalitu života jejich obyvatel. Z hlediska ČR jsou zvláště podstatné dvě oblasti – **produkce komunálního odpadu a znečištění ovzduší**.

Současná situace v oblasti produkce a nakládání s odpadem není v ČR příliš pozitivní. Celková produkce odpadů mezi lety 2017 a 2018 meziročně stoupla o 9,5 % na 37 784,8 tisíc tun. Od roku 2009 tak došlo k jejímu 17,1% navýšení. Ačkoli dochází k nižší spotřebě materiálů na jednotku vytvořeného HDP (2000-2017 o 41,9 %), dlouhodobě se nedaří dosáhnout absolutního poklesu materiálové spotřeby při růstu ekonomiky.¹⁸⁶ V nakládání s komunálními odpady v ČR stále převažuje skládkování, které je levné a nevyhovující s ohledem na nově přijaté cíle recyklace komunálních odpadů a redukce komunálních odpadů v rámci legislativy EU. Za dílčí úspěch lze považovat zvyšující se podíl materiálově využitých odpadů (2009 až 2018 ze 72,5 % na 83,4 %), které napomáhají ke snižování míry skládkování z celkové produkce odpadů.¹⁸⁷ Dále je Parlamentem projednávána nová právní úprava odpadového hospodářství, která by měla od roku 2021 efektivně regulovat nakládání s odpady, obaly a vybranými výrobky s ukončenou životností. Cíl stále spočívá v důslednějším snižování skládkovaných komunálních odpadů z jejich celkového vyprodukovaného množství a současně zvyšování jejich materiálového a energetického využití (zejména v souladu s principy oběhového hospodářství). Tomu může napomoci i zvýšení poplatku za skládkování a zvýšení třídění komunálních odpadů. Relevantnějším tématem pro ČR v oblasti odpadu je spíše třídění a recyklace nežli jeho svážení, které je ve všech českých městech dnes již samozřejmostí (ind. 11.6.1 – str. 184). Účast na třídění postupně narůstá, zejména díky dobré dostupnosti systému třídění a osvětě. Podíl odpadů z obalů evidovaných v rámci systému EKO-KOM z celkového množství vzniklých obalových odpadů v roce 2018 činil 92,6 %.¹⁸⁸

Zásadní roli v této oblasti hrají osvětové aktivity, a to na všech úrovních: jedinci, veřejná správa, vzdělávání na všech úrovních, které by spočívaly např. ve zvyšování povědomí o třídění odpadů a recyklace, podpory oprav a opětovného užívání výrobků. V této oblasti se angažuje

¹⁸⁶ MŽP ČR (2018) *Produkce a nakládání s odpady*. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odpady_podrubrika/\\$FILE/OODP-Produkce_a_nakladani_2018-20191025.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odpady_podrubrika/$FILE/OODP-Produkce_a_nakladani_2018-20191025.pdf).

¹⁸⁷ MŽP ČR (2018) *Souhrnná data o odpadovém hospodářství ČR v letech 2009-2018*. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odpady_podrubrika/\\$FILE/OODP-Souhrnna_data_2009_2018-20191025.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/odpady_podrubrika/$FILE/OODP-Souhrnna_data_2009_2018-20191025.pdf).

¹⁸⁸ MŽP ČR (2018) *Zpráva o životním prostředí České republiky 2018*.

např. MŽP chytrými systémy odpadkového hospodářství obcí jako jsou systémy PAYT (zaplat, kolik vyhodíš) a „door-to-door“ (sběr ode dveří ke dveřím) nebo iniciativou #dostbyloplastu, která se prostřednictvím zapojených podniků a institucí snaží nabídnout lidem možnost vzdát se jednorázových obalů a nádobí. ČR usiluje, v souladu s EU, o skládkování maximálně 10 % komunálních odpadů do roku 2035. Z legislativního hlediska by měly záměrům v roce 2020 napomoci některé nové právní předpisy. Např. návrh zákona o odpadech zvyšuje poplatky za ukládání vybraných odpadů na skládky. Na druhou stranu, zákaz skládkování směsného komunálního odpadu a recyklovatelného odpadu se z roku 2024, který platil dosud, posouvá návrhem odpadového zákona na rok 2030.¹⁸⁹ K tématu odpadů a oběhového hospodářství blíže v hodnocení **SDG 12.5**.

Život ve městě může přinášet negativní dopad také v oblasti vod. Ačkoli velká část domů je v ČR připojena na čistírnu odpadních vod, 82,4 %, téměř 18 % obyvatel ČR stále bydlí v domech připojených ke kanalizaci bez ČOV (3,1 %), nebo bez připojení na kanalizaci (14,5 %).¹⁹⁰ Blíže viz **SDG 6.2** a **6.3**.

Současná podoba života ve městech má také negativní dopady na kvalitu ovzduší. Hovoříme-li o produkovaném množství emisí znečišťujících látek do ovzduší obecně, pak tato množství dlouhodobě klesají. Největší pokles byl zaznamenán v období mezi lety 1990 a 2000, a to především v jeho úvodu, v důsledku strukturálních změn hospodářství. V období let 2005-2018 trend poklesu pokračoval, zejména v případě SO₂, NO_x a VOC. Hovoříme-li ale nejen o dopadu na životní prostředí jako celek, ale též na lidské zdraví, a to zejména v případě měst, je situace méně příznivá. Střední roční úroveň výskytu jemných tuhých částic (např. PM_{2,5} a PM₁₀) se v případě českých měst nesnižuje, situace se dlouhodobě nelepší (ind. 11.6.2 – str. 184). Tyto částice pocházejí především ze starších dieselových a benzinových motorů, příp. ze spalování uhlí a vlhkého dřeva v domácnostech. 1,5 % zanedbaných dieselových aut v provozu ČR přitom ve městech produkuje až 50 % PM_{2,5} a 15 % technicky zanedbaných dieselových a benzinových aut emituje 90 % rizikových emisí automobilů. V roce 2018 zemřelo v ČR v důsledku spolupůsobení expozic prachu frakce PM₁₀ cca 5 600 osob. Zvýšení průměrné roční koncentrace PM_{2,5} o 10 µg/m³ zvyšuje celkovou úmrtnost exponované populace průměrně o 6,2 %, což je závažné pro místa v blízkosti intenzivní dopravy a v blízkosti komínů domácích topenišť. Emise tohoto původu tak usmrtí více osob, než je usmrceno při dopravních nehodách, o násilných trestných činech ani nemluvě. Kromě ztráty lidských životů způsobují jemné částice i poškození zdraví (např. chronické záněty průdušek a chronické

¹⁸⁹ MŽP ČR (2018) *Zpráva o životním prostředí České republiky 2018*.

¹⁹⁰ SZÚ (2020) *Kvalita vody*. Dostupné z: <http://szu.cz/tema/zivotni-prostredi/kvalita-vody>.

obstrukční nemoci plic a oběhové selhávání. vznik diabetu II. typu atd.).¹⁹¹

11.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup k bezpečné, inkluzivní a přístupné městské zeleni a veřejnému prostoru, zejména pro ženy a děti, starší osoby a osoby se zdravotním postižením

oranžová

Problémem v ČR není bezpečná městská zeleň, ale **městská zeleň** obecně ve smyslu její funkce a dostupnosti. Zvláštní význam nabývá v kontextu dopadů změn klimatu, významných i bezprostředně pro kvalitu života obyvatel (např. tlumení efektu městského tepelného ostrova). Proto se tématu městské zeleně dotýkají i některá opatření *Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu*, převážně však nepřímo. Otázka dostupnosti městské zeleně, resp. dostupnosti veřejných prostranství je v ČR okrajově předmětem vyhlášky č. 501/2006¹⁹² a metodického doporučení MMR *Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury* (2017). Půda je však ve městech velmi cenným statkem, plochy městské zeleně jako plochy technicky relativně snadno zastavitelné proto čelí soustavnému a silnému tlaku na změnu svého charakteru. V městském prostoru také dochází ke střetu požadavků na zajištění dostatečných ochranných pásem inženýrských sítí, jejichž zabezpečení jde zpravidla na úkor městské zeleně. Příslušné normy ČSN upravuje pouze požadavky tzv. technické infrastruktury, zatímco tzv. modrozelená infrastruktura není dosud nikde ukotvena.

11.a Podporovat pozitivní ekonomické, sociální a environmentální vazby mezi městskými, příměstskými a venkovskými oblastmi zlepšením národního a regionálního rozvojového plánování

zelená

ČR si je vědoma potřeby pozitivních vazeb mezi městskými, příměstskými a venkovskými oblastmi. Za pólů rozvoje, které mohou takové vazby nejlépe vytvářet, pokládá města. Na tomto základě je postavena **regionální politika** ČR, kterou bude po strategické stránce nyní určovat především *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ (2019)*. Vznikla v souladu se zákonem č. 248/2000 Sb.,¹⁹³ a na jejím vzniku se podíleli také významní územní partneři (zástupci jednotlivých resortů, krajů, obcí, soukromého a neziskového sektoru a akademické sféry). Strategie reflektuje různé typy území, kterým se snaží nabídnout řešení pro další rozvoj a nabídnout vodítko při tvorbě krajských strategií. Záměry formuluje strategie ve vztahu k pěti strategickým cílům, resp. pěti typům území. Jednu skupinu tvoří metropolitní území, aglomerace a regionální centra a jejich venkovské zázemí, tedy tři typy měst/pólů rozvoje. Druhou skupinu tvoří jednak strukturálně postižené regiony (Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj) – které se v minulosti orientovaly na těžební, zpracovatelský či chemický průmysl a v současné době vykazují nízký ekonomický růst a zaostávají za ostatními vyspělejšími regiony – jednak hospodářsky a sociálně postižená území.

Specifickým rozměrem zlepšování regionálního rozvoje je pozornost věnovaná oněm třem strukturálně postiženým regionům, které jsou od roku 2017 podporovány prostřednictvím zvláštního programu RE:START. Díky tomu získala vláda i regiony transparentní, systémový

¹⁹¹ SZÚ (2020) *Kvalita ovzduší*. Dostupné z: <http://szu.cz/tema/zivotni-prostredi/kvalita-ovzduši>.

¹⁹² Vyhláška č. 501/2006 o obecných požadavcích na využívání území, ve znění pozdějších předpisů, pojednává § 7 odst. 2.

¹⁹³ Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů.

11.b Do roku 2020 výrazně zvýšit počet měst a obcí, které přijímají a realizují integrované politiky a plány na podporu inkluze, účinného využívání zdrojů, zmírňování a adaptace na změnu klimatu, odolnosti vůči katastrofám, a vypracovat a realizovat komplexní řízení rizik katastrof na všech úrovních v souladu se Sendaiským rámcem pro DRR 2015-2030

zelená

11.c Podporovat nejméně rozvinuté země, mimo jiné prostřednictvím finanční a technické pomoci, při stavbě udržitelných a odolných budov s využitím místních materiálů

oranžová

a dlouhodobý nástroj na řešení specifických problémů rozsáhlého území.¹⁹⁴ K tématu venkova viz také **SDG 2.3**.

V ČR existuje funkční rámec pro **omezování rizik spojených s živelními pohromami či technickými haváriemi** (ind. 11.b.1 – str. 184). Jeho základem jsou *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* (2013) a *Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030* (2015), druhá z nich byla vypracována v souladu s globálním Rámcem ze Sendai pro snižování rizika katastrof. ČR má zpracované plány pro zvládání povodňových rizik (2015), jehož součástí je vymezení oblastí s významným povodňovým rizikem (2 966 km vodních toků.)

Adaptační strategie na změnu klimatu zpracovávají velká města, či obecní úřady s rozšířenou působností, které se věnují adaptaci sídel také na úrovni územního plánování (např. pořizováním územních studií krajiny). Členy evropské iniciativy Pakt starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima sdružující samosprávy usilující snížení emisí CO₂ nejméně o 40 % do roku 2030 a zvýšení odolnosti vůči dopadům změny klimatu, jsou kupříkladu velká města jako Praha, Brno nebo Ostrava, obecně je však členská základna málo početná (19 obcí). Otázce adaptace na změnu klimatu v celostátním měřítku se věnuje pozornost zejména v SDG 13., 14 a 15, zejména však **SDG 13.1**, **13.2**, **13.3** a **14.3**.

Co se týče podpory, kterou ČR poskytuje jiným státům v naplňování tohoto podcíle, jedná se převážně o nástroje zahraniční rozvojové spolupráce, která je rámována *Strategií zahraniční rozvojové spolupráce na období 2018-2030*. V kontextu SDG 11 specificky se uvažuje o zprostředkování zkušeností s naplňováním SDG, které mají experti na místní úrovni ČR, místním aktérům v jiných zemích. Zprostředkovatelem by měla být ČRA, zatím jde však jen o úvahu.¹⁹⁵

SDG 11 není prioritou české ZRS. **Stavby udržitelných a odolných budov** – pokud se realizují – jsou proto výsledkem aktivit ČR jen jako vedlejší produkt jiného záměru. Česká rozvojová agentura (ČRA) nicméně podpořila několik projektů B2B, které kladou důraz na využití recyklovaných materiálů pro stavebnictví, nebo vhodných materiálů k obnově památek, což v obou případech znamená místní materiály.¹⁹⁶ Konkrétně např. ve využívání recyklovaných materiálů pro stavebnictví a obnovu kulturního dědictví v Sýrii (podpora ZRS 250 tis. Kč na rok 2018).¹⁹⁷ ČRA podporuje méně rozvinuté země spíše prostřednictvím finanční a technické pomoci.¹⁹⁸

¹⁹⁴ RE:START (2020) RE:START regionu. Dostupné z: <https://restartregionu.cz/>.

¹⁹⁵ MZV ČR (2017) Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.

¹⁹⁶ MZV ČR (2017) Strategie zahraniční rozvojové spolupráce České republiky.

¹⁹⁷ ČRA (2018) *Příležitosti pro spolupráci při využívání recyklovaných materiálů pro stavebnictví a obnovu kulturního dědictví v poválečných oblastech Sýrie*. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/projekty/prilezitosti-pro-spolupraci-pri-vyuzivani-recyklovanych-materialu-pro-stavebnictvi-a-obnovu-kulturniho-dedictvi-v-povalecnich-oblastech-syrie/>.

¹⁹⁸ ČRA (2020) *Co děláme*. Dostupné z: <http://www.czechaid.cz/nase-aktivity/co-delame/>.

12 ODPOVĚDNÁ VÝROBA A SPOTŘEBA

SDG 12 Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu

Udržitelná spotřeba a výroba získává postupně větší význam a promítá se jak do strategických materiálů, tak jednotlivých aktivit. Trendy v oblasti materiálové spotřeby, zpětný návrat materiálů do ekonomiky i tomu odpovídající způsob nakládání s odpady však nejsou zcela přesvědčivé. Oběhové hospodářství je zatím spíše dlouhodobým cílem, než jasně nastoupenou cestou.

ČR dělá významné kroky zejména v oblasti potravinového odpadu a obalových materiálů a dosahuje velmi dobrých výsledků v oblasti nebezpečných látek a odpadů, kde se přidržuje evropského rámce. ČR soustavně podporuje osvětu a vzdělávání o udržitelném chování ve školách i obyvatel a popularizaci odpovědného podnikání. Tématem se stalo i odpovědné veřejné zadávání. Naopak trend ukazatelů materiálové spotřeby se v posledních letech znovu obrací nežádoucím směrem, jakkoli stále ještě můžeme hovořit o lepší situaci, než jaká zde byla na počátku 21. století. Udržitelný cestovní ruch je také zatím spíše předmětem úvah než konání. Výše podpory fosilních paliv se bohužel dlouhodobě nemění a pro srovnání ročně dosahuje dvojnásobku výdajů na prioritní osu ochrany ovzduší v OPŽP.

12.1 Uplatňovat desetiletý rámec programů pro udržitelnou spotřebu a výrobu se zapojením všech států v čele s rozvinutými a s přihlédnutím k rozvoji a schopnostem států rozvojových

zelená

Rámec udržitelné spotřeby a výroby (USV) OSN představuje deklaratorní a souhrnný přístup k environmentálně šetrné výrobě a zodpovědné spotřebě. Na národní úrovni je tento program ve svých částech začleněn do řady strategických materiálů (ind. 12.1.1 – str. 185) jako Česká republika 2030, Státní politika životního prostředí, Politika druhotných surovin, Program předcházení vzniku odpadů, Národního akčního plánu pro energetickou účinnost, či Plán odpadového hospodářství 2015-2024. Od roku 2019 se tvoří také strategický rámec *Cirkulární Česko 2040*, která tak bude komplexním plánem přechodu na oběhové hospodářství. Jeho přijetí se očekává v roce 2021. V roce 2019 byla také připravena a předložena Parlamentu ČR nová odpadová

legislativa implementující Balíček oběhového hospodářství EU z roku 2018 zvyšující nároky na recyklaci a posilující principy oběhového hospodářství.

12.2 Do roku 2030 dosáhnout udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a jejich efektivního využívání

oranžová

Udržitelné hospodaření je v ČR statisticky vyjadřováno **domácí materiálovou spotřebou** (DMC), která udává celkovou environmentální zátěž spojenou s užíváním materiálů. V delším časovém horizontu od roku 2005 se DMC a také zátěž životního prostředí na jednotku HDP snížily, přičemž největší vliv měl pokles spotřeby nekovových nerostů a fosilních paliv (ind. 12.2.2 – str. 185). Od roku 2013 však opět dochází k postupnému navyšování DMC na obyvatele a tento ukazatel zůstává výrazně nad evropským průměrem.

Od roku 2018 zavedla ČR novou povinnost odevzdávání neprodejných, ale bezpečných **potravin** na charitu a potravinovým bankám. Jejich funkce je zároveň podporována z veřejných zdrojů s cílem snížení plýtvání potravinami, předcházení vzniku potravinového odpadu a zároveň tak podpořit distribuci potravin lidem na hranici hmotné nouze, kteří jsou bez adekvátního přístupu k základním potravinám. Od roku 2016 došlo ke strmému nárůstu takto zachráněných a poskytnutých potravin a drogerie, kterých v roce 2019 bylo 4 700 tun¹⁹⁹.

Nakládání s nebezpečnými látkami monitoruje a bezpečnost při nakládání s odpady zajišťuje v ČR Česká inspekce životního prostředí. Vhodné nakládání s chemickými látkami a nebezpečnými odpady kontroluje ČR v rámci chemické politiky EU (REACH) a při kontrole dodržování Basilejské, Rotterdamské, Stockholmské a Minamatské úmluvy a Montrealského protokolu, kterých je ČR signatářem (ind. 12.4.1 – str. 186). Při kontrolách je výrazně větší porušování nařízení REACH shledáváno u zahraničních výrobků, než u výrobků domácích (60 % chemických látek pocházejících z EU nevyhovovalo českým chemickým předpisům, u českých to bylo 33 %). Specifickým problémem ČR v oblasti nakládání s nebezpečným odpadem je nelegální nakládání s autovraky, resp. dovoz vozidel za účelem rozebrání na náhradní díly.²⁰⁰

Podíváme-li se na **odpadové hospodářství** obecněji, ČR je stále velmi závislá na skládkování, jakožto levném způsobu odstraňování odpadů. Podíl skládkování komunálního odpadu je velmi vysoký a snižuje se velmi pozvolna. Zároveň narůstá celkové množství vyprodukovaného odpadu.

V roce 2020 by měly být schváleny nové právní předpisy (návrh zákona o odpadech, návrh zákona o výrobcích s ukončenou životností, novela zákona o obalech a návrh změnového zákona) v návaznosti na revidované směrnice EU. Kupříkladu v návrhu zákona o výrobcích

12.3 Do roku 2030 snížit v přepočtu na hlavu na polovinu globální plýtvání potravinami na maloobchodní a spotřebitelské úrovni a snížit ztráty potravin v celém výrobním a zásobovacím procesu, včetně posklizňových ztrát

zelená

12.4 Do roku 2020 dosáhnout k životnímu prostředí šetrného nakládání s chemickými látkami a odpady během celého jejich životního cyklu, v souladu s dohodnutými mezinárodními rámci, a významně snížit jejich uvolňování do ovzduší, vody a půdy tak, aby se minimalizovaly nepříznivé dopady na lidské zdraví a životní prostředí

zelená

12.5 Do roku 2030 výrazně snížit produkci odpadů s pomocí prevence, redukce, recyklace a opětovného používání

oranžová

¹⁹⁹ ČFPB (2020) Výsledky potravinových bank 2019. Dostupné z: <https://potravinovebanky.cz/ke-stazeni/>

²⁰⁰ ČIŽP (2019) Výroční zpráva 2018.

s ukončenou životností se zavádí tzv. ekomodulace, neboli zohlednění dopadu vybraného výrobku na životní prostředí při určování výše finančního příspěvku pro splnění povinnosti zpětného odběru. Zohledňována bude zejména opětovná použitelnost vybraného výrobku, jeho recyklovatelnost, obsah nebezpečných látek a požadavky stanovené jinými právními předpisy. Zákon o odpadech také zvyšuje poplatky za ukládání vybraných odpadů na skládky. Na druhou stranu, zákaz skládkování směsného komunálního odpadu a recyklovatelného odpadu se z roku 2024, který platil dosud, posouvá návrhem odpadového zákona na rok 2030. Nic se nemění na záměru snížit do roku 2035 (hmotnostní) množství skládkovaného komunálního odpadu na 10 % nebo méně z celkového množství vzniklého komunálního odpadu.²⁰¹

V rámci předcházení vzniku jsou podporovány tzv. chytré systémy odpadového hospodářství obcí, jako jsou systémy PAYT (zaplať, kolik vyhodíš) a „door-to-door“ (Sběr ode dveří ke dveřím), jejichž cílem je motivovat občany k důslednému třídění odpadů a tím snížit množství komunálních odpadů produkovaných na území obcí. MŽP tyto systémy odpadového hospodářství obcí podporuje také prostřednictvím *Operačního programu Životní prostředí 2014-2020*, stejně jako další projekty pro předcházení vzniku komunálních odpadů (Prioritní osa 3, specifický cíl 3.1 – Prevence vzniku odpadů).

Politika druhotných surovin České republiky pro období 2019-2022 (aktuálně schválená verze) vytváří strategický rámec pro efektivní využívání 10 vybraných komodit druhotných surovin a jejich zdrojů, které jsou důležité pro hospodářství ČR. Aktualizací tohoto dokumentu bylo reagováno na významné změny na úrovni Evropské unie v oblasti legislativních, ekonomických a dobrovolných nástrojů souvisejících s přechodem evropského průmyslu na oběhové hospodářství. Cílem aktualizované Politiky je pokračovat v trendu zvyšování podílu zpětně navrácených surovin do hospodářství ČR na celkové spotřebě surovin v ČR, hodnota tohoto ukazatele je Eurostatem definována jako „Circular Material use Rate (CMU)“. V tomto ukazateli s hodnotou 7,6 % dosahuje ČR pouze ucházejících a celoevropsky podprůměrných výsledků²⁰². Stejně tak v oblasti obchodování s recyklovatelnými druhotnými surovinami s ostatními státy EU.

ČR dlouhodobě spolupracuje s ostatními členskými státy EU na aktualizaci požadavků na **ekodesign** v návaznosti na technologický vývoj a zahrnutí nových výrobních skupin. Nově jsou v rámci revizí nařízení také stanovovány požadavky na materiálovou účinnost výrobků s cílem účinnějšího využívání zdrojů. Mezi tyto požadavky patří dostupnost nejčastěji potřebných náhradních dílů po určitou dobu od

²⁰¹ Report MŽP k hodnocení SDGs (2019)

²⁰² Eurostat (2019) Circular material use rate, data k roku 2017. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/sdg_12_41

12.6 Podporovat podniky, zejména velké a nadnárodní společnosti, aby přijaly udržitelné postupy a začlenily informace o udržitelnosti do svých pravidelných zpráv

oranžová

ukončení dodávání výrobku na trh, zajištění přístupu k informacím o opravě a údržbě výrobku pro nezávislé opraváře a povinná rozmontovatelnost výrobku pro další využití nebo recyklaci materiálů.

ČR podporuje popularizační aktivity v souvislosti se **společenskou odpovědností organizací** (CSR). Jsou organizovány konference a akce na podporu udržitelnosti v podnikání. Rada kvality ČR pořádá společně se Svazem obchodu a cestovního ruchu konferenci „Trvale udržitelná produkce a nákup potravin pro české spotřebitele“. Dále je pořádána odborná konference z cyklu konferencí „za pět minut dvanáct“ na téma „Trvale udržitelná produkce a nákup potravin pro české spotřebitele“, která se zabývá jak přístupem vládních institucí, tak obchodníků s potravinami, či tradiční CSR konference na téma „Společenskou odpovědností a kvalitou k udržitelnosti“. ČR dále spolupracuje s příslušnými asociacemi firem, které podporují odpovědné a udržitelné podnikání. V neposlední řadě ČR implementovalo Směrnici OECD pro nadnárodní podniky a umožňuje tak podání stížnosti a její projednání v případě zjištění neetického či společensky škodlivého chování takového podniku. ČR podporuje začleňování aspektů ESG do nefinančního reportingu firem, či v rámci firemních CSR reportů na dobrovolné úrovni. V otázce povinného vykazování ESG kritérií je ČR naopak velmi zdrženlivá, zejména kvůli relativně nízkému počtu akciových společností (v řádech desítek), na které by tato potenciální legislativní povinnost byla uvalena.

12.7 Prosazovat udržitelné postupy v zadávání veřejných zakázek v souladu s národními politikami a prioritami

oranžová

Zaměříme-li se v užším smyslu na oblast environmentálně odpovědného zadávání, veřejná správa může využívat *Metodiku pro environmentálně odpovědný přístup při zadávání veřejných zakázek a nákupech státní správy a samosprávy* z roku 2017. Činí tak ale jen některá ministerstva a často jen v omezeném rozsahu. Podobná situace je v případě přímo uplatnitelných metodik Evropské komise pro Green Public Procurement. Environmentální i sociální aspekty jsou přítomny v širší pojetí projektu MPSV, který podporuje obecně udržitelné či strategického zadávání, byť jádrem je zadávání sociální odpovědné. Téma je zakotveno též v *Klientsky orientované veřejné správě 2030*, strategii rozvoje veřejné správy, která začne platit od roku 2021.

12.8 Do roku 2030 zajistit, aby lidé na celém světě měli relevantní informace a povědomí o udržitelném rozvoji a životním stylu v souladu s přírodou

zelená

Páteří **vzdělávacích aktivit** v tomto směru jsou *Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy, osvěty a environmentálního poradenství na léta 2016-2025* (EVVO) a *Rámcové vzdělávací programy* (RVP). Zatímco EVVO je celé zaměřeno na dané téma, v případě RVP jde jen o určité aspekty. Do RVP pro základní vzdělávání je začleněno průřezové téma Environmentální výchova, jehož tematický okruh Lidské aktivity a problémy životního prostředí obsahuje téma odpadů a hospodaření s odpady (odpady a příroda, principy a způsoby hospodaření s odpady, druhotné suroviny). Problematika potravin je taktéž důležitou součástí RVP, a to skrze tematiku výběru, nákupu a skladování potravin, která je zahrnuta ve vzdělávací oblasti *Člověk a svět práce*. Správná výživa, výběr a způsoby uchovávání potravin pak ve vzdělávací oblasti *Člověk a zdraví*. Mimo to je realizován projekt *Víš,*

co jíš, který obsahuje problematiku plýtvání potravinami a ČR podporuje projekty neziskového sektoru zaměřené na environmentální vzdělávání, výchovu a osvětu (např. iniciativy zero waste, kompostování či re-use center).

12.a Podporovat rozvojové země, aby posílily své vědecké a technologické kapacity, a přešly tak k udržitelnějšímu způsobu výroby a spotřeby

zelená

12.b Vytvořit a zavést nástroje pro sledování dopadů udržitelného rozvoje na cestovní ruch, který vytváří pracovní místa a podporuje místní kulturu a produkty

červená

Podpora technologií pro udržitelnou výrobu a spotřebu a rozvojová podpora výzkumných kapacit a inovací v zahraničí je detailněji přiblížena v hodnocení **SDG 9.4**.

Téma **udržitelného cestovního ruchu** začalo být diskutováno v posledních letech, s ohledem ke zvýšenému náporu turistů v případě některých měst, jejich vlivu na strukturu služeb a jejich dostupnost pro místní obyvatele, lokálním dopravním kolapsům či degradaci přírodních památek (např. historická jádra Prahy a Českého Krumlova, či lokalita Adršpašsko-teplických skal). Promítlo se do strategických materiálů, např. *Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu*, *Strategie ochrany biologické rozmanitosti*, nebo *Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2014-2020* resp. příslušného akčního plánu. Na jejich základě jsou podporována např. provozní opatření pro ochranu a obnovu zeleně zámeckých parků, parků národních kulturních památek či lokalit soustavy Natura 2000. Monitoring a vyhodnocení dopadu cestovního ruchu na životní prostředí a kvalitu života místních obyvatel je součástí připravované *Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021-2030*. Doposud ale nebyly realizovány analýzy dopadu změny klimatu na cestovní ruch v ČR či ekologicky šetrného způsobu zasněžování v horských oblastech. Konkrétní metodická práce v uvedeném směru je také teprve na začátku. Metodika pro monitoring a vyhodnocení indikátorů udržitelného cestovního ruchu bude do roku 2025 vytvořena a otestována.

12.c Usměrnit neefektivní dotace na fosilní paliva podporující nadbytečnou spotřebu odstraňováním pokřivení trhu v souladu s podmínkami v jednotlivých státech, mimo jiné prostřednictvím daňové restrukturalizace a rušením těchto škodlivých dotací tam, kde existují, aby byl zřejmý jejich dopad na životní prostředí. Je potřeba přitom brát plně v úvahu specifické potřeby a podmínky rozvojových zemí a minimalizovat možné negativní dopady na jejich rozvoj způsobem, který bude chránit chudé a dotčené komunity

červená

Dotace na fosilní paliva je nutné rozdělit do přímé a nepřímé podpory. Přímá dotační podpora spotřeby fosilních paliv existuje v ČR pouze ve formě příspěvku na bydlení, tj. sociální podpory pro vytápění domácností pevnými palivy, která umožňuje podporu spotřeby uhlí v domácích kotlích. Tato podpora je však poskytována jen 0,33 % domácnostem v ČR²⁰³. Případný útlum této formy dotace je od roku 2019 analyzován a výhledově pravděpodobně dojde k modifikaci této sociální podpory.

Daleko významnějším typem podpory je však v ČR podpora nepřímá, a to ve formě **daňových osvobození a úlev**, respektive rozpočtových transferů. Příklady této podpory jsou osvobození od daně z energie v případě zemního plynu, snížená daň z energie pro stlačený a zkapalněný zemní plyn v dopravě z důvodu menšího dopadu na znečištění ovzduší ve městech či vrátka části spotřební daně z motorové nafty v sektoru zemědělství. Dále kupříkladu osvobození od daně z energie pro pevná paliva při některých druzích použití, či daňové zvýhodnění minerálních olejů. Přísně vzato lze za podporu považovat také investiční a provozní podporu zdrojů spalujících fosilní paliva a **rozpočtové transfery** na náklady spojené s ukončením těžby v neekonomických podzemních dolech a pozemních lomech.

Ilustrativní výši této podpory fosilních paliv lze odhadnout na základě neúplného seznamu rejstříku podpory fosilních paliv OECD dle národních dat Ministerstva financí k roku 2017. Roční výše podpory formou daňových úlev, zejména u zemědělské nafty a zemního plynu, dosahuje 5,7 miliard Kč. Podpora rozpočtovými výdaji, zejména výdajů na restrukturalizaci uhelných regionů dotčených těžbou, pak dosahuje necelých 1,6 miliardy Kč²⁰⁴. Tato podpora, vč. opatření na její odstranění a další energetické dotace, je také nově sledována v rámci *Vnitrostátního plánu v oblasti energetiky a klimatu* z roku 2020.

²⁰³ Dle dat MPSV.

²⁰⁴ OECD (2019), Fossil Fuel Support. Dostupné z: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FFS_CZE.

13 KLIMATICKÁ OPATŘENÍ

SDG 13 Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládání jejích dopadů

ČR se na globálních emisích skleníkových plynů podílí přibližně 0,25 %. Při přepočtu na obyvatele je však obrázek jiný a emisní náročnost ekonomiky je jednou z nejvyšších v EU. Klíčovým faktorem je v tomto směru energetický mix a vysoký podíl průmyslu na tvorbě HDP. ČR nicméně dlouhodobě naplňuje své mezinárodní a EU závazky, týkající se snižování emisí skleníkových plynů i závazky vyplývající z legislativy EU. Emise skleníkových plynů ČR se mezi roky 1990 a 2018 snížily téměř o 36 %. Značný díl tohoto snížení je spojen s restrukturalizací českého hospodářství v 90. let 20. století. Emise však dále klesaly u většiny sektorů (s výjimkou dopravy a odpadů) i v uplynulých dvou dekádách. V roce 2018 a 2019 se na emisní bilanci negativně projevil vliv probíhající kůrovcové kalamity v českých lesích, který se bude projevovat i v dalších letech.

13.1 Ve všech zemích zvýšit odolnost a schopnost adaptace na nebezpečí související s klimatem a přírodními pohromami

zelená

V ČR existuje funkční rámec pro **omezování rizik spojených s živelními pohromami** či technickými haváriemi. Jeho základem jsou Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 (2013) a Koncepce environmentální bezpečnosti 2016-2020 s výhledem do roku 2030 (2015), druhá z nich byla vypracována v souladu s globálním Rámcem ze Sendai pro snižování rizika katastrof. Koncepce environmentální bezpečnosti formuluje preventivní, mitigační a adaptační opatření, která vedou k postupnému snižování rizik mimořádných událostí a krizových situací. Dílčí témata jsou diskutována v rámci Národní platformy pro snižování rizika katastrof, která je poradním orgánem ministra životního prostředí. Vyhodnocení plnění opatření k realizaci Koncepce bude k dispozici na konci roku 2020 (ind. 13.1.2 – str. 187). Obdobně k problematice omezování rizik v souvislosti s živelními pohromami také **SDG 1.5 a 11.b**.

13.2 Začlenit opatření
v oblasti změny klimatu do
národních politik, strategií
a plánování

zelená

13.3 Zlepšit vzdělávání
a zvyšování povědomí
o klimatické změně, rozšířit
lidské i institucionální
kapacity pro zmírňování
změny klimatu, adaptaci na
ni, snižování jejích dopadů
a včasné varování

oranžová

Existují dva základní strategické materiály, které se zaměřují na **ochranu klimatu a adaptace na jeho změnu** v ČR: Politika ochrany klimatu v České republice (POK) a Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR (NAS). POK představuje strategii v oblasti ochrany klimatu do roku 2030 a zároveň plán rozvoje nízkoemisního hospodářství do roku 2050. Její plnění bude vyhodnoceno do konce roku 2021 a aktualizace strategie je v návaznosti na přezkum závazků v rámci Pařížské dohody naplánována do konce roku 2023. Hlavním cílem POK je naplnit závazky, které ČR přijala na základě mezinárodních dohod o ochraně klimatu (Rámcová úmluva OSN o změně klimatu a její Kjótský protokol, Pařížská dohoda a závazky vyplývající z legislativy Evropské unie). NAS je připravena na roky 2015-2020 s výhledem do r. 2030 a je implementována *Národním akčním plánem adaptace na změnu klimatu* (NAP). Na plnění POK a NAP spolupracuje celá řada ministerstev. Oba dokumenty formulují nástroje a opatření v jednotlivých sektorech hospodářství (POK), nebo ve vztahu ke konkrétním cílům (NAP).

V případě POK jsou opatření dílem průřezová, dílem míří do konkrétních oblastí.

V případě průřezových opatření lze upozornit na chybějící motivaci skrze cenu CO₂ v sektorech mimo EU ETS. Na toto téma bylo v uplynulých letech zpracováno několik analýz. Stávající vláda však deklarovala, že ona sama tento typ zdanění zavádět nebude.

V oblasti **průmyslu, energetiky a konečné spotřeby energie** jde například o efektivní implementaci EU ETS po roce 2020, podporu využívání nízkoemisních a obnovitelných zdrojů energie snižování energetické náročnosti včetně zvýšení energetické účinnosti prostřednictvím operačních programů (OPŽP 2014-2020, OP PIK, IROP) a státních programů (mj. Nová zelená úsporám). Motivace pro zvyšování energetické účinnosti při využívání uhlí ve velkých zdrojích je nízká, do konce roku 2015 měly být zavedeny tzv. malusy pro nízko účinnou výrobu elektřiny z uhlí, žádný takový mechanismus však dosud nebyl zaveden. Současně sem spadá i naplňování Národního akčního plánu jaderné energetiky. Stávající Národní akční plán pro energii z OZE bude pro období po roce 2020 nahrazen Vnitrostátním plánem ČR v oblasti energetiky a klimatu, který byl schválen počátkem roku 2020. Podrobněji viz **SDG 7.1**.

Oblast **dopravy** zahrnuje například podporu multimodality v osobní i nákladní dopravě, podporu nákupu vozidel s alternativním pohonem a podporu výstavby související infrastruktury (NPŽP, operační programy), výkonové zpoplatnění nákladní dopravy a rozvoj šetrných způsobů dopravy včetně zajištění implementace Národní strategie rozvoje cyklistické dopravy. K problematice udržitelné mobility na úrovni sídel a alternativních typů dopravy podrobněji **SDG 11.2**.

Opatření z oblasti zemědělství a lesnictví se týkají podpory bioplynových stanic, kontroly dodržování standardů Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy a dodržování povinných požadavků na hospodaření, podpory zalesňování na zemědělské půdě a environmentálních lesnických opatření (Program rozvoje venkova), podpora ekologického zemědělství (Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016-2020 resp. Program rozvoje venkova), podpora agroenvironmentálně klimatických opatření, optimalizace hospodaření s hnojivý (transpozice aktualizované nitrátové směrnice), nebo využití obnovitelných zdrojů energie a zvyšování energetické účinnosti (Program rozvoje venkova). Problematika lesů a zemědělské půdy je pojednána také v **SDG 15.2 a 15.3**.

Otázce **odpadů** se POK věnuje v souvislosti s plněním Plánu odpadového hospodářství ČR pro období 2015-2024, do budoucna však bude mít větší význam připravovaný strategický rámec Cirkulární Česko 2040, blíže viz **SDG 12.1** k problematice odpadů na komunální úrovni podrobně **SDG 11.6**.

Opatření v oblasti **osvěty a vzdělávání** zahrnují např. zajištění strategického plánování a koordinaci mezi jednotlivými rezorty a TAČR při přípravě tematických výzev v oblasti ochrany klimatu, nastavení podmínek a podporu přípravy domácích projektů pro programy typu LIFE nebo Horizon v oblasti změny klimatu, zajištění implementace cíle 5.5 Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy, osvěty a poradenství na léta 2016-2025 (EVVO, k otázce klimatu orientován cíl 5) a začlenění problematiky snižování emisí a energetické a materiálové náročnosti ekonomiky do rámcových vzdělávacích programů (environmentální vzdělávání je jedním z průřezových témat, přítomno ve většině vzdělávacích oblastí; aktuálně je připravována nová Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+). Problematika EVVO je detailněji pojednána v **SDG 4.7**.

NAP je strukturován převážně podle hlavních projevů změn klimatu (dlouhodobé sucho, povodně a přívalové deště, zvyšování teplot, extrémní meteorologické jevy a přírodní požáry), na jejich základě jsou formulovány desítky dílčích cílů a na ně navázaných opatření. Tato opatření se týkají zejména **lesního hospodářství, zemědělství, vodního hospodářství, urbanizované krajiny, biodiverzity, zdraví a hygieny, dopravy, průmyslu a energetiky a mimořádných událostí environmentální bezpečnosti vč. zkvalitnění integrovaného záchranného systému nebo rozvoje bezpečnostního výzkumu a vývoje, a také výchovy, osvěty a vzdělávání**²⁰⁵. Řada opatření NAP má velký význam rovněž pro **SDG 2.3 , 2.4 , 6.3 , 6.6 , 15.2 a 15.3**.

Co se efektu oněch strategických materiálů týče, ČR naplňuje své mezinárodní závazky týkající se snižování emisí skleníkových plynů

²⁰⁵ Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

i závazky vyplývající z legislativy EU. Emise skleníkových plynů ČR se mezi roky 1990 a 2018 snížily téměř o 36 %.²⁰⁶ Největší díl tohoto snížení je ovšem spojen s restrukturalizací českého hospodářství v 90. let 20. století. Emise však dále klesaly u většiny sektorů (s výjimkou dopravy a odpadů) i v uplynulých dvou dekadách.²⁰⁷ V roce 2018 se na emisní bilanci negativně projevil vliv probíhající kůrovcové kalamity v českých lesích. Emise skleníkových plynů na obyvatele v ČR (12,2 t CO₂ ekv.obyv.) byly v roce 2017 o 47,1 % nad průměrem celé EU28. Emisní náročnost ekonomiky ČR byla v roce 2017 čtvrtá nejvyšší v EU28 a evropský průměr přesáhla o 61,2 %. Emisní náročnost jednotlivých zemí je závislá především na podílu emisně náročných sektorů (průmyslu a jeho materiálově a energeticky náročných odvětvích) na tvorbě HDP a na skladbě energetického mixu. Tak je tomu i v případě ČR, klíčovou oblastí je v jejím případě energetika.²⁰⁸

13.a Uvést do praxe závazek přijatý vyspělými zeměmi, Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu a do roku 2020 společně dát k dispozici ze všech zdrojů 100 miliard ročně na řešení potřeb rozvojových zemí v souvislosti se smysluplnými opatřeními na zmírňování a transparentností při jejich zavádění a plně zprovoznit Zelený klimatický fond v co nejkratší době

oranžová

ČR poskytuje tzv. klimatické finance vykazatelné jako součást ODA. Finanční prostředky k tomuto účelu určené jsou závislé na každoročním rozpočtování a schvalování vládou. Pro období po roce 2020 se u příspěvku ČR do Zeleného klimatického fondu (Green Climate Fund) předpokládá použití části výnosů z aukcí emisních povolenek.

V rámci oficiální rozvojové pomoci (ODA) poskytnuté ČR v roce 2018 bylo na aktivity v oblasti zmírňování dopadů změny klimatu a na adaptace na změnu klimatu vynaloženo celkem 184,664 mil. Kč. Výdaje na tento účel však nedosahují požadovaného růstu.

13.b Podporovat mechanismy pro zvyšování kapacit pro efektivní plánování a řízení v oblasti změny klimatu v nejméně rozvinutých zemích se zaměřením se na ženy, mládež, místní a přehlížené komunity

oranžová

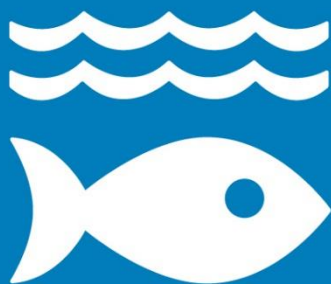
K podcíli 13. b lze uvést např. projekty z Etiopie zaměřené na „udržitelné nakládání s půdou v kontextu klimatických změn“ nebo projekty v Mongolsku, jež byly v roce 2018 zaměřeny na přenos know-how v rovině zemědělství a rozvoj venkova s důrazem na lesnictví a odstraňování ekologických zátěží. Důležitým společným prvkem u projektů v sektoru zemědělství a lesnictví byla adaptace na změny klimatu, šlo o projekty v oblasti rekultivace degradovaných půd, zlepšení lesního plánování a obnovy místních ekotypů dřevin.

²⁰⁶ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí*. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf).

²⁰⁷ Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

²⁰⁸ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí*. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf).

14 ŽIVOT VE VODĚ

SDG 14 Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje

Jako vnitrozemský stát věnuje ČR využívání oceánů a moří jen malou pozornost.

ČR se soustředí na aktivity, které neslouží primárně k dosažení tohoto cíle, nýbrž k dosažení cílů jiných, zejména SDG 13 a 6. Jde o snižování emisí skleníkových plynů, jež má dopad na okyselování oceánů a snahy o omezení znečištění vodních toků, které má zprostředkovaný dopad na celkové znečištění moří. Diplomatické snahy ČR v oblasti SDG 14 jsou skrovné, omezují se na pozorování, nebo sledují konsensuální linii EU, v některých případech se ČR ani nemůže jednání účastnit.

14.1 Do roku 2025 předcházet a výrazně snižovat znečištění moří, zejména znečištění, které je způsobováno činností na pevnině, včetně odpadků a znečištění z živin

oranžová

V případě ČR mohou být **zdrojem znečištění moří** především aktivity na pevnině, které mají vliv na vodní toky, jež ústí do moří (v rámci mezinárodních oblastí povodí Labe, Odry a Dunaje). Může jít např. o znečištění dusičnany či pesticidy používanými v zemědělství, mikroplasty, farmaky atd. Řadu těchto problémů ČR řeší, ovšem ve vztahu k vlastnímu životnímu prostředí, příspěvek k čistotě moří je pouze vedlejším produktem. Dle souhrnného hodnocení základních ukazatelů (ČSN 75 7221)²⁰⁹ můžeme říci, že jakost vody v tocích ČR je uspokojivá a dlouhodobě se zlepšuje. Odvrácenou stranou této zprávy však je, že velká část toků v ČR je stále hodnocena III. třídou (znečištěná voda) a horší.²¹⁰ Ke kvalitám vod blíže **SDG 6.3**.

²⁰⁹ ČSN 757221 Kvalita vod – Klasifikace kvality povrchových vod.

²¹⁰ MŽP (2019), Zpráva o stavu životního prostředí 2018.

14.2 Do roku 2020 udržitelně spravovat a chránit mořské a pobřežní ekosystémy, aby se zabránilo výrazným negativním dopadům, mimo jiné posilováním jejich odolnosti a opatřeními na jejich obnovu s cílem zajistit zdravé a produktivní oceány

oranžová

14.3 Minimalizovat a řešit dopady okyselování oceánů, mimo jiné prohlubováním vědecké spolupráce na všech úrovních

oranžová

Míru znečištění vodních toků v ČR monitorujeme na základě národní legislativy (především zákona č. 254/2001 o vodách a vyhlášky č. 98/2011²¹¹) a legislativy EU. Nemáme ale jasnou představu o podílu ČR na celkovém znečištění moří, k němuž dochází prostřednictvím vodních toků. Jedinou aktivitou ČR v tomto směru je účast v Joint Danube Survey 4, realizovaný pod záštitou Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje (ICPDR), který se týká nebezpečných látek a organismů. Předmětem zájmu je ale pouze Dunaj a úmoří Černého moře (v případě ČR povodí Moravy, tj. cca třetina území ČR)²¹². Výzkum začal v polovině roku 2019, první výsledky budou k dispozici v r. 2020. Předchozí výzkum proběhl v r. 2013. Možné znečištění moří v důsledku zámořské dopravy zboží a surovin spotřebovaných v ČR (ropné znečištění, toxické látky, odpady) pak leží už zcela mimo zorný úhel domácí veřejné správy.

Ve vztahu k ochraně a obnově mořských a pobřežních ekosystémů specificky nelze uvést nic jiného, než bylo řečeno ve vztahu ke znečištění moří obecně. Tedy, že pokud ČR vyvíjí nějakou aktivitu, která dosažení podcíle přispívá, pak tak činí jen nepřímo.

Hlavní **příčinou okyselování oceánů** jsou emise CO₂, oceány pohltí každoročně až třetinu globálních emisí. ČR se na globálních emisích CO₂ podílí přibližně 0,3 % a dlouhodobě naplňuje své mezinárodní závazky, týkající se snižování emisí skleníkových plynů i závazky vyplývající z legislativy EU. Emise skleníkových plynů ČR se mezi roky 1990 a 2017 snížily o 35,1 % a emise CO₂ o 35,7 %.²¹³ Hlavním strategickým nástrojem této snahy je *Politika ochrany klimatu*. Žádnou aktivitu specificky ve vztahu k řešení dopadů okyselování oceánů ČR neprovádí, ani nepodporuje, a to ani aktivitu vědeckou.

²¹¹ Zákon č. 254/2001 Sb. o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů a Vyhláška č. 98/2011 Sb. o způsobu hodnocení stavu útvarů povrchových vod, způsobu hodnocení ekologického potenciálu silně ovlivněných a umělých útvarů povrchových vod a náležitostech programů zjišťování a hodnocení stavu povrchových vod.

²¹² Report MZe ČR k hodnocení SDGs (2019)

²¹³ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí*. Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf) a Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

14.4 Do roku 2020
dosáhnout účinné regulace
rybolovu a skoncovat
s nadměrným rybolovem,
nezákonným, nehlášeným
a neregulovaným rybolovem
a nešetrnými metodami
rybolovu, zavést vědecky
podložené plány
hospodaření s cílem obnovit
populace ryb v co nejkratším
možném čase přinejmenším
na úroveň, která dokáže
produkovat maximální
udržitelný výnos podle
biologických vlastností
jednotlivých druhů

zelená

14.6 Do roku 2020 zakázat
některé formy dotací na
rybolov, které přispívají
k nadměrnému rybolovu,
odstranit dotace, které
přispívají k nezákonnému,
nehlášenému
a neregulovanému rybolovu
a upustit od zavádění
obdobných nových
obdobných dotací
s vědomím, že odpovídající
a efektivní zvláštní
a diferencovaný přístup
k rozvojovým a nejméně
rozvinutým zemím by se měl
stát nedílnou součástí
vyjednávání Světové
obchodní organizace
o dotacích na rybolov

zelená

Dalšího rozměru udržitelného přístupu k mořím a oceánům, tedy udržitelného **mořského rybolovu**, není ČR přímo účastna, protože je vnitrozemským státem. Aktivita EU, které se týká regulace rybolovu či jeho subvencování, jsou sledovány, ale nejsou ze strany zástupců ČR předmětem velkého zájmu. V orgánech EU, kde může mít ČR na věc jistý vliv – a kde se účastní pravidelných jednání k fungování Evropského námořního a rybářského fondu (ENRF) – se domácí zástupci orientují především na zajištění co nejvýhodnějších podmínek pro české chovatele ryb a obecněji na otázku sladkovodního rybářství. Aktivita na úrovni WTO jsou pak prerogativem EU, ČR samostatnou aktivitu nevyvíjí a podporuje společný postup EU.

14.c Posílit ochranu
a udržitelné využívání
oceánů a jejich zdrojů
prostřednictvím
mezinárodního práva, jak je
zapsáno v Úmluvě
o mořském právu, která
stanovuje právní rámec pro
zachování a udržitelné
využívání oceánů a jejich
zdrojů, s odvoláním na
článek 158 dokumentu
„Budoucnost, jakou chceme“
(The Future We Want)

zelená

ČR podporuje dosažení dohody v rámci Úmluvy OSN o mořském právu (UNCLOS) na právně závazném **mezinárodním nástroji** pro zachování a udržitelné využívání biologické rozmanitosti moří za hranicemi národní jurisdikce (international legally binding instrument on the conservation and sustainable use of marine biological diversity of areas beyond national jurisdiction; dále jen BBNJ). Čtvrté kolo jednání je plánováno na r. 2020. Po přijetí BBNJ vyvstane pro MZV úkol zajistit vnitrostátní projednání a ratifikaci. ČR působí také v pracovní skupině Rady EU pro mořské právo (COMAR), kde se koordinuje pozice EU při vyjednávání BBNJ²¹⁴.

ČR průběžně sleduje aktivity států v oblasti Severního ledového oceánu a podporuje dodržování Úmluvy OSN o mořském právu (UNCLOS) a svobody plavby v oblasti, do věci však aktivně nezasahuje. ČR je rovněž zastoupeno v Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) a UNEP má pozorovatelský status v Arctic Council, která je mezivládním fórem pro řešení otázek spojených s Arktidou (samotná ČR pozorovatelským státem Arctic Council není). ČR se do řešení otázek Arktidy skrze Arctic Council v praxi nezapojuje.

²¹⁴ Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

14.5 Do roku 2020
zakonzervovat alespoň
10 procent pobřežních
a mořských oblastí v souladu
s vnitrostátním
i mezinárodním právem a na
základě nejlepších
dostupných vědeckých
informací

14.7 Do roku 2030 zvýšit
ekonomický přínos
z udržitelného využívání
mořských zdrojů, mimo jiné
prostřednictvím řízení
rybolovu, akvakultury
a cestovního ruchu, pro malé
ostrovní rozvojové
a nejméně rozvinuté země

14.a Rozšířit vědecké
poznání, rozvíjet výzkumné
kapacity a transfer
námořních technologií
s ohledem na Kritéria
a pokyny Mezivládní
oceánografické komise
o transferu námořních
technologií a s cílem zlepšit
zdraví oceánů a zvýšit přínos
biologické rozmanitosti moří
na rozvoj rozvojových zemí,
zejména malých ostrovních
rozvojových států a nejméně
rozvinutých států

14.b Zajistit malým rybářům
přístup k mořským zdrojům
a trhům

Řada podcílů SDG 14 ovšem není pro ČR relevantní, protože se týkají aktivity přímořských a ostrovních států (např. ochrana pobřeží, udržitelné využívání mořských zdrojů, přenos námořních technologií, přístup drobných rybářů k místním mořským zdrojům a trhům) a ČR jako vnitrozemský stát je vykonávat nemůže.

15 ŽIVOT NA SOUŠI

SDG 15 Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity

Suchozemské ekosystémy poskytují zásobovací, regulační, podpůrné a kulturní služby. Ve všech případech je poskytují člověku, v některých případech především nebo výhradně jemu. Vzdor tomu ekosystémy ztrácejí svou původní kvalitu, nejsme schopni je dostatečně účinně chránit a naše snahy o jejich obnovu jsou jen dílčí, stojíme v nich na počátku, nebo postupujeme velmi pomalu.

Velkou roli v našich problémech hraje změna klimatu. Ta se projevuje nejen epizodami sucha, ale přispěla také ke kůrovcové kalamitě, která od roku 2016 roky zničila v ČR přes sto tisíc hektarů lesa. Roli v tom hraje rovněž nevhodná, historický daná druhová skladba lesů, kterou lze vzhledem k produkční době lesa měnit pouze pozvolna. Z těchto důvodů se v dlouhodobém horizontu zaměřujeme na obnovu lesa stanovištně vhodnými dřevinami, zvyšování odolnosti lesů a schopnosti adaptace na změny klimatu. Rychlým tempem pokračuje degradace zemědělské půdy, zvyšuje se zejména riziko extrémní eroze. Obvyklé nástroje ochrany přírody používáme (např. chráněná území), ale je nutné vyrovnat se s novými tlaky (turismus). V rámci mezinárodní mnohostranné spolupráce hrajeme ve vybraných případech výraznější regionální či omezenou globální roli (Nagojský protokol, CITES, FLEGT). Méně rozvinutým zemím se snažíme pomoci prostřednictvím know-how a finančně (ZRS), ale nelze hovořit o „mobilizaci zdrojů“ pro tento účel.

15.1 Do roku 2020 zajistit ochranu, obnovu a udržitelné využívání suchozemských a vnitrozemských sladkovodních ekosystémů a jejich služeb, zejména lesů, mokřadů, hor a suchých oblastí, v souladu se závazky z mezinárodních dohod

oranžová

Spolupráce je založena na strategických materiálech, které se ale netýkají primárně SDG 15, např. *Národní akční plán adaptace na změnu klimatu (NAP)*, či *Strategie resortu Ministerstva zemědělství ČR*. K problematice strategických materiálů na ochranu klimatu a k adaptaci podrobněji **SDG 13.2**. Tato forma naplňování vychází z mezinárodních cílů, jejichž plnění na mezinárodní úrovni ČR podporuje aktivním zapojením, jak do *Úmluvy o biologické rozmanitosti*, resp. návazného strategického plánu boje proti ztrátě biologické rozmanitosti (tzv. cíle z Aiči), tak *Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do r. 2020*. Mezi nejdůležitější národní implementační nástroje patří zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny²¹⁵ vč. prováděcích vyhlášek. Strategický rámec aktivitám v oblasti biodiverzity poskytuje od roku 2016 *Strategie ochrany biologické rozmanitosti (SOBR)*, přičemž její cíle jsou formulovány tak, aby pokrývaly cíle Aiči. První vyhodnocení SOBR ovšem proběhne až v roce 2020²¹⁶. Je pravděpodobné, že ohrožení druhů a biotopů se bude vzhledem k projevům změny klimatu zvyšovat. Ve většině indikátorů²¹⁷ je stav setrvalý, někde došlo i k jeho zhoršení (např. u problémů spojených s klimatickým suchem nebo těch způsobených člověkem, jako jsou rostoucí spotřeba pesticidů). V důsledku nevhodných způsobů hospodaření a homogenní krajiny se dlouhodobě zvyšuje citlivost vůči jednotlivým projevům změny klimatu a může zvyšovat nebezpečí zavlečení nepůvodních druhů do stávajících ekosystémů.

15.2 Do roku 2020 podpořit zavádění udržitelného hospodaření se všemi typy lesů, zastavit odlesňování, obnovit zničené lesy a podstatně zvýšit zalesňování a obnovu lesů na celém světě

oranžová

Lesy dlouhodobě pokrývají zhruba třetinu území ČR a jejich rozloha se velmi zvolna zvyšuje již několik let. Pro rok 2018 to znamená 34.62 % (ind. 15.1.1 – str. 188) území ČR. Také podíl lesů v chráněných územích, kde jsou podřízeny přísnějším pravidlům využívání, vykazuje po předchozím poklesu mírný růst (ind. 15.2.1 – str. 188). Stav lesů nebo způsob jejich využívání ale ukazují méně pozitivní obrázky. Přes dlouhodobou snahu a postupné mírné zlepšování druhová skladba lesů neodpovídá ani tzv. doporučené skladbě (která bere v potaz také ekonomické zájmy spojené s využíváním lesa), natož skladbě přirozené. Poškození lesních porostů vyjádřené procentem relativní ztráty listové plochy v koruně (defoliace) zůstává vysoké. Po zlepšení stavu ve druhé polovině 90. let 20. století můžeme po roce 2000 sledovat zhoršení, a to ve všech kategoriích. Od roku 2016 exponenciálně roste plocha rozpadlých lesních porostů (sucho, kůrovec), holin a mladých kultur, které ještě neplní většinu ekosystémových služeb.²¹⁸

²¹⁵ Zákon České národní rady č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁶ Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

²¹⁷ CENIA (2019) *Hodnocení zranitelnosti ČR ve vztahu ke změně klimatu k roku 2017*. Dostupné z: <https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/03/Hodnocen%C3%AD-zranitelnosti-CR-vuci-ZK-2017.pdf>.

²¹⁸ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí*. Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf); a informace MZe.

Sektor lesnictví díky své krajinnotvorné a hydrologické funkci významně ovlivňuje potenciální dopady změny klimatu i v jiných sektorech hospodářství ČR. Jeho vysoká zranitelnost vůči projevům změny klimatu má tedy dopad i na ostatní ekosystémy.

V ČR v pesimistickém scénáři v souvislosti se změnou klimatu narůstá počet měsíců s výskytem klimatického sucha nebo extrémně silným větrem. Navíc kombinace sucha a prodlužujícího se vegetačního období zvyšuje škody způsobené v lesích hmyzími škůdci.

Negativně se do života lesů promítá rovněž objem nahodilé těžby a s ním související celková rozloha holin, ty je často obtížné znovu zalesňovat a pro zvýšení odolnosti lesů vůči projevům změny klimatu je žádoucí omezovat vznik holin po těžbě. Pro zvýšení odolnosti lesů vůči projevům změny klimatu je žádoucí po těžbě zakládat les s bohatou druhovou skladbou. Předpokládáme, že dopady sucha, kůrovcové a větrné kalamity budou dále narůstat a povedou k nárůstu plochy holin, jejichž celkové omezování by se pravděpodobně dalo dosáhnout pouze za cenu významného zvýšení ploch suchých (mrtvých) porostů. Vzhledem k omezené možnosti přirozené obnovy lesů na rozsáhlých kalamitních holinách a omezené dostupnosti osiva a sadby dřevin odolnějších vůči extrémním projevům změny klimatu není vždy využito celé spektrum stanovištně vhodných dřevin. Dochází tak k zalesňování části kalamitních holin smrkem jako přípravnou dřevinou, kterou bude dříve či později nutné s ohledem na měnící se stanovištní podmínky nahradit odolnějšími dřevinami cílové druhové skladby, které dostatečně reflektují měnící se klimatické podmínky. Podíl přirozené obnovy v posledních desetiletích narostl a je podporovaným způsobem hospodaření, přesto dosud není plně využíván.²¹⁹

Defoliace a nevhodná skladba dřevin s převahou smrkových monokultur, působí špatnou odolnost vůči suchu a hmyzím škůdcům. V roce 2018 nízká odolnost lesních porostů a na ní navazující důsledky sucha a kůrovcové kalamity byly příčinou dosud nejvyššího objemu celkové těžby dřeva v historii (25,7 mil. m³), nahodilá/kalamitní těžba činila 89,6 % objemu této těžby. Nadpoloviční většinu nahodilé těžby tvořila těžba hmyzová, která od roku 2014 prudce stoupá (v roce 2018 byla 11,5krát vyšší než v roce 2014), a v roce 2018 byla vyšší než celkový objem hmyzové těžby za celé minulé desetiletí.²²⁰

Plocha lesa s certifikací trvale udržitelného hospodaření (zásady PEFC a FSC) sice zahrnuje více než dvě třetiny lesů v ČR, ale dlouhodobě stagnuje a v roce 2018 poklesla na nejnižší úroveň od počátku sledování v roce 2005 (ind. 15.2.1 – str. 188). Většina oné lesní plochy je certifikována podle zásad PEFC, které odpovídají podmínkám

²¹⁹ MŽP (2020) Státní program ochrany přírody a krajiny České republiky pro období 2020-2025.

²²⁰ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí* a informace MZe. Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR).

udržitelného hospodaření s lesy a splňují vysoké nároky právní úpravy ČR. Systémem FSC, který je založen na ještě přísnějších zásadách, jsou certifikovány jen zhruba 2 % výměry lesů.²²¹ Nemusí to nutně znamenat, že spolu s poklesem míry certifikace se zřetelně zhoršuje i podoba hospodaření v praxi. Je možné, že vlastníci lesů nevěří v přínos certifikace lesů v podmínkách České republiky nebo pro ně představuje ekonomickou zátěž v kontextu zhoršených ekonomických podmínek lesnického sektoru.

Česká republika zavedla systém monitorování původu dřeva a přispívání k boji proti nelegálnímu kácení na základě Akčního plánu FLEGT EU a nařízení EUTR. V roce 2013 přijala ČR zákon o dřevě,²²² na jehož základě je zajišťována kontrola systému monitorování původu dřeva. Napomáhá se tak boji proti nelegálnímu kácení lesů mimo EU, včetně tropických pralesů. Kontroly jsou vykonávány i u dovážejících hospodářských subjektů.

15.3 Do roku 2030 bojovat proti rozšiřování pouští, obnovovat znehodnocenou půdu, včetně pozemků postižených rozšiřováním pouští, suchem či záplavami, usilovat o dosažení světa, ve kterém již nedochází k degradaci půdy

červená

Zemědělská půda v ČR trvale ubývá, zejména ve prospěch zastavěných a ostatních ploch. Je pozitivní, že v rámci zemědělského půdního fondu roste podíl plochy trvalých travních porostů na úkor orné půdy, vliv tohoto faktoru je však silně limitovaný. V roce 2018 bylo 56,7 % zemědělské půdy potenciálně ohroženo vodní erozí, z toho 17,8 % erozí extrémní a 18,4 % zemědělské půdy erozí větrnou. Trend v tomto ohrožení je přitom dlouhodobě nepříznivý a varovná je zvláště skutečnost, že výrazně roste míra potenciálního ohrožení extrémní erozí.²²³ Legislativní úpravy (zákona č.139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě²²⁴) jsou v přípravě. Stále také chybí dlouho připravovaná protierozní vyhláška.

Počínaje rokem 2017 se sice ČR snaží zefektivnit komplexní pozemkové úpravy, které by měly riziko snižovat, ale pozemkové úpravy obecně byly dosud ukončeny na necelých 30 % zemědělské půdy a komplexní pozemkové úpravy na ploše ještě menší.²²⁵

Zvyšující se teploty a dlouhodobé sucho vedou ke sníženému obsahu vody v půdě, ke změně její struktury i k výše zmíněné půdní erozi.

²²¹ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí*. Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR).

Více o šetrně obhospodařovaných lesích na: <http://www.czechfsc.cz/>.

²²² Zákon č. 226/2013 Sb, o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh, ve znění pozdějších předpisů.

²²³ MŽP (2019), *Zpráva o stavu životního prostředí*. Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR).

²²⁴ Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

²²⁵ Report MZe ČR k hodnocení SDGs (2019)

Citlivost sektoru zemědělství vůči projevům změny klimatu je způsobena mj. vysokým podílem velkých půdních bloků, které jsou obhospodařovány nevhodným způsobem (tj. mají nevhodnou strukturu plodin, nízký obsah organické složky v půdě nebo jsou zatěžovány nadměrným používáním minerálních hnojiv a pesticidů).

S ohledem na projevy změn klimatu lze do budoucna předpokládat zvýšený tlak na odběry vody pro zemědělství a možné zasolování půdy. Sektor zemědělství není doposud dostatečně připraven na probíhající a očekávané změny klimatu, zvláště pak s ohledem na zvyšující se projevy sucha. K problematice zemědělské půdy z hlediska produkčního a z hlediska udržitelné zemědělské výroby viz **SDG 2.3 a SDG 2.4**.

15.4 Do roku 2030 zajistit zachování horských ekosystémů, včetně jejich biodiverzity, aby se zvýšila jejich schopnost poskytovat výhody, které jsou nezbytné pro udržitelný rozvoj

oranžová

Horské oblasti jsou oblasti zvláště citlivé a zranitelné. Právě na ně je proto zaměřena přednostní pozornost v konstrukci velkoplošných chráněných území – horské oblasti v roce 2019 tvorí 57,1 % rozlohy všech chráněných území v ČR (ind. 15.4.1 – str. 189). To určuje režim i limity chování v nich. Konkrétními nástroji jsou např. zonace nebo plány péče. Potud je ochrana horských ekosystémů zajištěna. Hrozbu pro tyto oblasti ale dnes znamená zejména cestovní ruch. Strategické materiály na téma v posledních letech začaly reagovat (*NAP, SOBR, Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2014-2020* resp. příslušný akční plán). Konkrétní metodická práce v uvedeném směru je teprve na začátku a nepřináší dosud efekty. Připravují se indikátory udržitelného cestovního ruchu. Aktivita, které z uvedených materiálů vycházejí, navíc nejsou zaměřeny specificky na horské oblasti. Přesto lze zdokladovat, že v desetiletí 2009 až 2018 se zatíženost cestovním ruchem zvýšila. To ukazují data o celkovém množství návštěvníků či ukazatel využití lůžek či pokojů v ubytovacích zařízeních hotelového typu.²²⁶ Ve 20 nejnavštěvovanějších horských střediscích souhrnný nárůst návštěvníků vzrostl v roce 2018 o 55 % proti roku 2009. Je nepochybné, že zvýšený cestovní ruch přináší do horských lokalit finance či nová pracovní místa, současně však je zdrojem jejich zvýšeného zatížení, ať je to dopravní zátěž spojená s množstvím návštěvníků nebo na ně navázaná logistika (zásobování, spotřeba vody, umělé zasněžování, sezónní zátěže pro ČOV aj.), kterým nejsou místní ekosystémy schopny se přizpůsobit. O problematice udržitelného cestovního ruchu podrobněji pojednává **SDG 8.9 a 12.b**.

Územní **ochrana** je zakotvena v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,²²⁷ a jeho prováděcích vyhláškách. Prostřednictvím zvláště chráněných území je nyní chráněno 17,2 % území ČR, prostřednictvím soustavy Natura 2000 14,1 %.²²⁸ Meziročně došlo

²²⁶ Hotely 5*, 4*, ostatní hotely a pensiony.

²²⁷ Zákon České národní rady č. 114/1992 o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

²²⁸ MŽP (2019), *Zpráva o životním prostředí České republiky 2018*. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publicace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf).

15.5 Přijmout neodkladná a výrazná opatření na snižování degradace přirozeného prostředí, zastavit ztrátu biodiverzity a do roku 2020 chránit a zabráňovat vyhynutí ohrožených druhů

červená

k mírnému nárůstu v rozloze maloplošných zvláště chráněných území. Chráněná území se částečně překrývají a celkově zahrnují 22 % plochy ČR.²²⁹

V posledním desetiletí se také postupně zvyšuje počet evropsky významných druhů živočichů hodnocených v příznivém stavu. V posledním hodnotícím období 2013-18 je ovšem patrné zpomalení. Totéž hodnocení zároveň ukazuje zhoršení v případě evropsky významných druhů rostlin. A musíme si uvědomit, že ve stavu nedostatečném či nepříznivém se stále nachází 60,3 % evropsky významných druhů živočichů a 75,4 % evropsky významných druhů rostlin. Na červených seznamech je pak mezi kriticky ohrožené, ohrožené či zranitelné druhy zařazeno 908 druhů cévnatých rostlin, 162 druhů obratlovců a přes 3300 druhů bezobratlých (s výjimkou menších skupin). Teprve od roku 2017 ovšem vytváříme červené seznamy přesně dle metodiky IUCN, trend je proto zatím obtížné podchytit (ind. 15.5.1 – str. 189).

Je pravděpodobné, že ohrožení druhů a biotopů se bude i vzhledem k projevům změny klimatu zvyšovat. Ve většině indikátorů²³⁰ je stav setrvalý, někde došlo i k jeho zhoršení (např. u problémů spojených s klimatickým suchem nebo těch způsobených člověkem, jako jsou rostoucí spotřeba pesticidů). V důsledku nevhodných způsobů hospodaření a homogenní krajiny se dlouhodobě zvyšuje citlivost vůči jednotlivým projevům změny klimatu a roste nebezpečí zavlečení nepůvodních druhů do stávajících ekosystémů.

K uvedeným problémům významně přispívá postupující fragmentace krajiny a zároveň šíření invazních druhů. Podíl nefragmentované krajiny dlouhodobě klesá, příčinou je především zastavování a dopravní stavby. Aktuální data nejsou zatím k dispozici, podle posledních údajů z 2010 klesl podíl nefragmentované krajiny na 63,4 % celkové rozlohy ČR a dle prognóz bude klesat i nadále. Alespoň částečným řešením je ochrana migračních koridorů, děje-li se tak důsledně až po úroveň jednotlivých řešení v územně plánovací dokumentaci.

Opatření proti šíření invazních druhů jsou projednávána v rámci novely zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v Parlamentu ČR.

Koncepčním dokumentem definujícím priority v oblasti ochrany a udržitelného využívání biologické diversity je Strategie ochrany biologické rozmanitosti České republiky pro období 2016-2025, která si klade za cíl zabránit pokračujícímu úbytku biologické rozmanitosti na území ČR a implementovat přiměřená opatření a činnosti vedoucí

²²⁹ MŽP (2019), *Zpráva o životním prostředí České republiky 2018*. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publikace/\\$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/zpravy_o_stavu_zivotniho_prostredi_publikace/$FILE/OP_ZPUR-Zprava_ZP_CR_2018_20200207.pdf).

²³⁰ CENIA (2019) *Hodnocení zranitelnosti ČR ve vztahu ke změně klimatu k roku 2017*. Dostupné z: <https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/03/Hodnocen%C3%AD-zranitelnosti-CR-vuci-ZK-2017.pdf>.

k jejímu zlepšení. Zatím však pokles biologické rozmanitosti v ČR trvá, ohroženy jsou především druhy obývající nelesní prostředí.

15.6 Zajistit spravedlivé rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů a podporovat odpovídající přístup k těmto zdrojům

zelená

Spravedlivé a rovnocenné sdílení přínosů plynoucích z využívání **genetických zdrojů** má zajišťovat Nagojský protokol k Úmluvě o biologické rozmanitosti, který vstoupil v platnost v roce 2014. Jeho smluvní stranou je také EU, jež příslušná mezinárodní pravidla týkající se dodržování povinností ze strany uživatelů zavádí v EU prostřednictvím přímo použitelného nařízení (EU) č. 511/2014. ČR se stala smluvní stranou protokolu v roce 2016 a nařízení EU implementovala do českého právního řádu zákonem č. 93/2018 Sb. o podmínkách využívání genetických zdrojů podle Nagojského protokolu (ind. 15.6.1 – str. 189). MŽP v této věci vyvíjí činnost osvětovou, metodickou i kontrolní. ČR tak plní své mezinárodní závazky vyplývající z protokolu.

15.7 Přijmout neodkladná opatření ke skoncování s pytláčením a pašováním chráněných druhů rostlin a živočichů a řešit nabídku i poptávku po nelegálních přírodních produktech

oranžová

Obchod s chráněnými druhy je regulován prostřednictvím *Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy rostlin a živočichů (CITES)*, která je plně transponována do české legislativy formou zákona č. 100/2004 Sb. (zákon o obchodování s ohroženými druhy)²³¹ a vyhlášky č. 210/2010 Sb.²³² Potřebná opatření se provádějí v rámci kompetencí MŽP (Česká inspekce životního prostředí), MZe (Veterinární správa) a MF (Celní správa). Systém CITES ale ovlivňuje míru pytláčení a nelegálního mezinárodního obchodu spíše nepřímo (např. přesunem určitých druhů či celých skupin mezi vzácné a podléhající tudíž regulaci CITES, nebo mechanismem možného přezkumu, neporušují-li zúčastněné státy povinnosti, které jim z úmluvy vyplývají).²³³ Jistým problémem je i samo sledování těchto jevů. Jsme schopni určit množství chráněných rostlin a živočichů, které byly nelegálně importovány do ČR a tento import se podařilo odhalit. Potud můžeme říci, že od roku 2015 nelegální import trvale stoupá, představuje však stále jen nepatrný podíl na importu legálním (ind. 15.7.1 a 15.c.1 – str. 190). Limitující je ovšem skutečnost, že vycházíme jen z toho, co se podařilo odhalit. Skutečný podíl nelegálního importu může být větší.

15.c Zvýšit mezinárodní podporu boji proti pytláčení a pašování chráněných druhů, mimo jiné zvyšováním schopností místních komunit věnovat se udržitelným příležitostem k obživě

oranžová

Informace o stavu pytláčení přímo v ČR nejsou přesně známy. Záměrem veřejné správy je v každém případě úplné ukončení nelegálního zabíjení živočichů na území ČR, a proto v roce 2020 přijala *Národní strategii řešení nelegálního zabíjení a otrav volně žijících živočichů v České republice 2020-2030*. Strategie se nezaměřuje pouze na pytláčení za účelem nelegálního obchodu, ale na nelegální zabíjení jako celek, a to jak úmyslné, tak neúmyslné. Připravován je také *Národní akční plán*

²³¹ Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatření k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů.

²³² Vyhláška č. 210/2010 Sb, o provedení některých ustanovení zákona o obchodování s ohroženými druhy.

²³³ Report MŽP ČR k hodnocení SDGs (2019)

k potlačení nelegálního obchodování s ohroženými druhy volně žijících živočichů.

V ČR funguje systém **monitorování původu dřeva**, založený na *Akčním plánu EU pro vymahatelnost práva, správu a obchod v lesnictví a na evropské legislativě* (režim licencí *FLEGT* v rámci TRACES).²³⁴ Domácí legislativní oporu poskytuje od roku 2013 zákon č. 226/2013 Sb. (zákon o dřevě)²³⁵, na jehož základě je zajišťována kontrola systému monitorování původu dřeva. Napomáhá se tak boji proti nelegálnímu kácení tropických pralesů. Na něj je navázána kontrolní praxe v gesci MZe. Kontroly jsou vykonávány i u dovážejících hospodářských subjektů.

ČR tedy plní všechny své závazky. Účinnost celého systému ale úzce souvisí se stavem vyjednávání dobrovolných dohod o partnerství mezi EU a jinými státy, na jejichž základě systém licencí *FLEGT* funguje. Aktuálně je vyjednána pouze dohoda s Indonésií. ČR vyjednání dalších dohod podporuje, ale nemůže jej přímo ovlivnit.

ČR se věnuje i vnější dimenzi obou podcílů. Poptávka po nelegálních produktech v ČR a současně možnosti omezení nabídky se staly předmětem informační kampaně v prostředí vietnamské komunity v ČR a současně předmětem jednání zástupců ČR s představiteli Vietnamu a Malajsie v letech 2018 a 2019. Schopnosti místních komunit věnovat se udržitelným příležitostem k obživě se ČR věnuje do té míry, do jaké je téma obsaženo ve *Strategii zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018-2030 (Strategie ZRS)*.

15.8 Do roku 2020 zavést opatření proti zavlečení invazivních druhů do suchozemských a vodních ekosystémů a výrazně snížit jejich dopad na tyto ekosystémy, kontrolovat nebo vymýtit prioritní invazivní druhy

oranžová

15.9 Do roku 2020 začlenit hodnoty ekosystému a biodiverzity do národního i regionálního plánování, rozvojových procesů a strategií na snižování chudoby

oranžová

Jak jsme zmínili již v souvislosti s chráněnými územími a fragmentací krajiny, mezi vážná ohrožení biologické rozmanitosti patří rovněž **nepůvodní druhy**, zejména druhy invazní. Z celkového počtu 1 454 nepůvodních druhů rostlin, které se vyskytují, či byly zaznamenány na území ČR, je za invazní považováno 61 druhů.

Strategický rámec našim snahám poskytuje *SOBR* a v legislativním procesu je novela zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, tzv. invazní novela (ind. 15.8.1 – str. 190).

V obecné rovině jsou hodnoty ekosystému zahrnuty jak do legislativy, tak do strategických rámců na centrální úrovni (viz první odstavec). Podobně jako u ostatních států, ani v České republice zatím veřejná správa uvedenou problematiku samostatně neřeší. Konkrétní hodnocení ekosystémových služeb se v ČR stále neaplikuje, přestože existují metodické materiály certifikované MŽP. O souvislosti mezi hodnotami ekosystémů a chudobou česká veřejná správa dosud neuvažuje.

²³⁴ Report MZe ČR k hodnocení SDGs (2019)

²³⁵ Zákon č. 226/2013 Sb., o uvádění dřeva a dřevařských výrobků na trh, ve znění pozdějších předpisů.

15.a Mobilizovat a významně zvýšit finanční prostředky ze všech zdrojů na zachování a udržitelné využívání biodiverzity a ekosystémů

oranžová

15.b Mobilizovat značné prostředky ze všech zdrojů na všech úrovních na financování udržitelného hospodaření s lesy a poskytnout odpovídající pobídky rozvojovým zemím na zlepšení tohoto hospodaření, včetně ochrany a obnovy lesů

oranžová

SDG 15 je zahrnut mezi priority *Strategie ZRS*, nutno však říci, že postupný nárůst prostředků na ZRS se v roce 2019 zastavil a pro období do roku 2022 bude objem klesat. Údaje o výši zahraniční rozvojové pomoci (ODA) pro konkrétní účel SDG 15 sledujeme relativně nově, trend ještě nemůžeme postihnout (indik. 15.a.1 a 15.b.1 – str. 190). Navýšení českého příspěvku do Global Environment Fund OSN (GEF) a Green Climate Fund (GCF) je zvažováno.

16 MÍR, SPRAVEDLNOST A SILNÉ INSTITUCE

SDG 16 Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

ČR je zemí bezpečnou a prostou „tvrdých“ hrozeb. Fyzické násilí je přítomno v malé míře a jeho výskyt klesá. Je také vybudována a funguje struktura institucí, které zajišťují přístup ke spravedlnosti, jsou odpovědné veřejnosti a v různé míře též inkluzivní, nebo transparentní. V tomto směru představuje ČR standardní zemi EU. Existují ovšem dlouhodobé slabiny v oblasti reálné efektivity vládnutí (resortismus, nedostatek datově založeného přístupu, nízká míra inovativnosti v tvorbě politik), v oblasti vlastní demokratické participace veřejnosti a konečně v oblasti politické kultury. Jejich odstraňování probíhá jen velmi pomalu. Ve svých zahraničních aktivitách v oblasti SDG 16 je ČR velmi aktivní.

16.1 Významně snížit všechny formy násilí a související míru úmrtnosti všude na světě

oranžová

Extrémní fyzické násilí je v ČR poměrně řídké. Množství vražd, tedy úmyslných zabití jako nejkrajnější formy fyzického násilí, se pohybuje v desítkách obětí ročně a od roku 2007 množství obětí zvolna klesá (ind. 16.1.1 – str. 191). ČR je v tomto směru pod průměrem EU, OECD i průměrem světovým. Složitější situace je v případě **jiných forem násilí, ať již fyzického, psychického či sexuálního rázu**. Jakkoli i zde je z používaných datových zdrojů patrný celkový pokles (ind. 16.1.3 – str. 192), nejsme schopni říci, jaký podíl obyvatelstva je tomuto druhu násilí vystaven, ani jak přesně vypadá aktuální situace. Vycházíme totiž ze statistik registrovaných skutků určitého typu, tedy případů, které byly odhaleny, nebo nahlášeny, skutečných může být více. Nesledujeme také, jedná-li se o vícečetné násilí na jedné osobě. Navíc, z důvodu rekonstrukce statistiky kriminality nejsou nyní k dispozici srovnatelné údaje za období od roku 2016 do roku 2018 (ind. 16.1.3 – str. 192). Nemůžeme tedy ani říci, jestli u některého typu násilí dochází v posledních letech ke zřetelnému nárůstu.

16.2 Skoncovat se zneužíváním, vykořisťováním, a obchodem s lidmi a všemi formami násilí na dětech a jejich mučení

oranžová

Problému násilí se věnujeme i specificky **v případě zvláště zranitelných skupin, jako jsou děti**. Obecně platí, že děti (mladší 18 let) mají v ČR proti zneužívání, vykořisťování a různým formám násilí záštitu v legislativě (zejména zákon č. 359/1999 Sb.).²³⁶ V praxi plní roli orgánu sociálně-právní ochrany dětí zejména obecní a krajské úřady, v určitém rozsahu také MPSV a Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Celý systém péče o ohrožené děti procházel v posledních letech transformací, v rámci naplňování *Národní strategie ochrany práv dítěte 2012-2018*.

Ani ve vztahu k problému zneužívání, vykořisťování či obchodu s dětmi ale nedisponujeme těmi typy údajů, které bychom potřebovali. Jsme např. schopni říci, kolik skutků obchodu s lidmi bylo registrováno. Podle nich se míra obchodování s lidmi pohybuje dlouhodobě v řádech nižších desítek a podíl dětí (mladších 15 let) je až na výjimky malý (ind. 16.2.2 – str. 192). Hovoříme však jen o čínech, které byly odhaleny a klasifikovány. Současně ani v tomto případě nemáme srovnatelné údaje pro období 2016–2018. Tématu je ovšem věnována dlouhodobá pozornost, o čemž svědčí aktuální *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi* – příslušná strategie se vytváří každé tři roky již od roku 2003 – stanovila pro léta 2016-19 dvě priority a jednou z nich je právě boj proti obchodování s dětmi.

16.3 Podporovat svrchovanost práva na národní a mezinárodní úrovni a zajistit rovný přístup ke spravedlnosti pro všechny

zelená

16.b Podporovat a prosazovat nediskriminační zákony a politiky udržitelného rozvoje

oranžová

Zdrojem násilí může být i samotný stát. Příkladem může být např. úmyslně nadměrné použití násilí ze strany policie, nebo jiných ozbrojených složek. V tomto ohledu nejsou v ČR dostupné ucelené informace, které by umožnily problém dobře posoudit a je možno konstatovat jen tolik, že nejde o problém masový. Indikátorem násilí může být také množství lidí, kteří jsou dlouhodobě vězněni, aniž by bylo rozhodnuto o jejich vině, zejména pokud by počty těchto lidí i jejich podíly na počtu vězněných narůstaly. V tomto ohledu je trend ČR pozitivní. Počet obviněných vzatých do vazby od roku 2005 stále klesá a klesá i jejich podíl na celkovém počtu vězňů. V posledních letech se tento podíl pohybuje mezi 8 a 9 % z celkového počtu vězňů (ind. 16.3.2 – str. 192).

16.a Posílit příslušné instituce státu, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní spolupráce, pro budování kapacit na všech úrovních pro předcházení násilí a boj proti násilí, terorismu a trestné činnosti, zejména v rozvojových státech

zelená

Mimo orgánů moci soudní bdí nad **dodržováním zákonnosti a lidských práv** také **veřejný ochránce práv** (ombudsman). Je zároveň preventivním mechanismem ve smyslu Opčního protokolu k úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. V návaznosti na tzv. **antidiskriminační zákon** (zákon č. 198/2009 Sb.)²³⁷ je národním orgánem pro rovné zacházení, dále monitoruje Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením a sleduje také proces vyhošťování cizinců dle tzv. „návrátové směrnice“. Přestože dosavadní pojetí role ombudsmana v ČR směřuje k přetvoření v instituci

²³⁶ Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁷ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů.

dle Pařížských principů, status orgánů tohoto typu u NHRI neobdržel (ind. 16.a.1 – str. 193) a přinejmenším část politické elity v ČR s uvedeným pojetím nesouhlasí.

Extrémní fyzické násilí nebo jiné **formy nebezpečného jednání mohou být na stát také zacíleny**. Mohou být vedeny úmyslem poškodit ústavní zřízení či obranyschopnost ČR, narušit její strukturu, zastrašit její obyvatelstvo či třeba přinutit nezákonně vládu k určitému jednání. Potom hovoříme o **terorismu**. V ČR jde o jev naprosto marginální.²³⁸ Základní rámec aktivitám ČR v této oblasti dávají *Strategie České republiky pro boj proti terorismu* (2013) a *Bezpečnostní strategie České republiky* (2015). Téma je rovněž předmětem bezpečnostního výzkumu, prováděného na základě *Meziresortní koncepce podpory bezpečnostního výzkumu ČR 2017-2023 s výhledem na období do roku 2030* a realizovaného prostřednictvím dvou programů, stát podporuje také českou účast v příslušné výzvě programu Horizont 2020 (výzva SC7).

16.4 Do roku 2030
významně snížit pohyb
nezákonných finančních
prostředků a zbraní, usilovat
o navrácení odcizeného
majetku a bojovat proti všem
formám organizovaného
zločinu

zelená

Výskyt násilí samotného není ale jediný jev relevantní bezpečnosti. Významná je i sama míra rozšíření **prostředků násilí**, zejména zbraní, nebo sofistikované formy finanční kriminality, které poškozují zejména daňové příjmy státu.

Množství střelných zbraní v ČR dlouhodobě roste, jejich celkový objem ale není možné určit, protože přesnější údaje máme jen o legálně držných zbraních. Dlouhodobě a každým rokem narůstá počet legálně držných střelných zbraní (632 216 v roce 2004 – 863 029 v roce 2018). Počet zbrojních průkazů je naopak dlouhodobě stabilní, jedná se o cca 300 000 osob, tedy necelé 4 % dospělé populace ČR. Počty nelegálně držných střelných zbraní nejsou známy. Co se struktury nelegálně držných zbraní týče, podle odhadu Policie ČR se jedná zejména o zbraně coby pozůstatky 2. světové války a případně o menší počty zbraní nelegálně upravovaných ze zbraní znehodnocených nebo poplašných.

Co se nelegálního obchodu se zbraněmi týče, česká legislativní úprava je v souladu se závazky plynoucími z mezinárodních úmluv, mj. z *Protokolu proti nezákonné výrobě střelných (palných) zbraní, jejich částí a dílů a střeliva a proti obchodování s nimi* nebo *Úmluvy o zákazu nebo omezení použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky*. ČR je rovněž zapojena do dalších mezinárodních schémat pro regulaci obchodu se zbraněmi, jako je např. *Smlouva o obchodu se zbraněmi* z roku 2013. Trestněprávní rámec je poměrně robustní a reaguje na činy spojené s nelegálním obchodem s vojenským materiálem třemi ustanoveními trestního zákoníku. Systém registrací zabraňuje

²³⁸ Téměř od chvíle, kdy byly v ČR zavedeny stupně ohrožení terorismem, platí stupeň 1, tedy druhý ze čtyř stupňů. Značí obecné a potenciální ohrožení vyplývá ze situace v zahraničí, není však známa žádná konkrétní hrozba teroristických aktivit na území ČR. Fakticky se jedná o nejmenší míru ohrožení, protože nulový stupeň v praxi téměř nelze vyhlásit.

snadnému přesunu zbraní do nelegální sféry a nelegálnímu obchodu s nimi. V souvislosti s nedovoleným zacházením se zbraněmi jsou postihovány i trestné činy nedovoleného ozbrojování a vývoj, výroba a držení zakázaných bojových prostředků. Národní centrála proti organizovanému zločinu zřídila útvar věnující se odhalování a potírání nelegálního obchodu se zbraněmi a Policie ČR spolupracuje na mezinárodní úrovni jak bilaterálně, tak prostřednictvím organizací EUROPOL a INTERPOL.²³⁹

Pohyb nezákonných finančních prostředků pokrývají mezinárodní standardy v boji proti praní špinavých peněz a financování terorismu. V ČR se této problematice týká zejména zákon č. 253/2008 Sb.,²⁴⁰ který je průběžně aktualizován dle evropské legislativy (4th Anti-Money Laundering Directive, AMLD 4)²⁴¹ a standardů FATF. Specifickým rozměrem problému nezákonných finančních prostředků jsou – v souladu s přístupem Addis Ababa Action Agenda – **daňové úniky a obecně daňová kriminalita**, v případě ČR s těžištěm v krácení spotřebních daní. Od roku 2014 působí v této oblasti poměrně úspěšně tzv. Daňová Kobra, společný tým Národní centrály proti organizovanému zločinu, Generálního finančního ředitelství a Generálního ředitelství cel. K souvisejícím problémům viz **SDG 17.1**.

16.5 Podstatně omezit
korupci a úplatkářství ve
všech formách

oranžová

Zaměříme-li se nyní na postavení ČR v jiných aspektech vládnutí, než je bezpečnost, zjistíme – měřeno mezinárodními indexy dobrého vládnutí – že se dlouhodobě pohybujeme relativně vysoko nad úrovní světového průměru, ale pod úrovní průměru OECD příp. EU. Na špičku referenčních zemí (skandinávské státy) ČR výrazně ztrácí. Ve srovnání s počátkem 90. let 20. století se Česká republika ve většině parametrů zlepšila, po roce 2000 však spíše stagnuje. Celkově lze říci, že vládnutí je u nás nesporně demokratické, existují však slabiny v oblasti efektivity vládnutí, v oblasti demokratické participace veřejnosti a kvality reprezentace a konečně v oblasti politické kultury.²⁴²

Koordinací boje proti **korupci** je na vládní úrovni pověřeno Ministerstvo spravedlnosti, které aktivně působí v mezinárodních organizacích a hodnotících mechanismech zaměřených na boj proti korupci (Skupina států proti korupci – GRECO, Pracovní skupina OECD proti zahraničnímu podplácení a Úmluva OSN proti korupci – UNCAC).

²³⁹ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁴⁰ Zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴¹ Zákon č. 368/2016 Sb. kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁴² Polášek, M. a kolektiv. *Vládeme si dobře? Vládnutí v kontextu trvale udržitelného rozvoje*. Praha: Úřad vlády ČR, 2018. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/ANAL%C3%9DZA_V%C3%A1ldeme-si-dob%C5%99e.docx.pdf

Údaje k roku 2017. Situace se od té doby nezměnila. Použity byly agregované indexy Světové banky (WGI), Democracy Index, Sustainable Governance Indicators, Global Innovation Index, Gender Equality Index, data projektu Varieties of Democracy a data projektu Quality of Government.

Na domácí úrovni je klíčovým dokumentem *Vládní koncepce boje s korupcí na léta 2018 až 2022*, která je prováděna akčními plány. V oblasti boje proti korupci jsou vládní úkoly plněny a vyhodnocovány průběžně a výsledky zohledňovány při zpracování navazujících strategických dokumentů. Mezi nejdůležitější v současnosti naplňovaná protikorupční opatření patří přijetí zákona o ochraně oznamovatelů, zákona o státním zastupitelství a zákona o soudech a soudcích, kterými jsou naplňována některá z doporučení GRECO, dále přijetí zákona o lobbování, implementace tzv. V. AML směrnice a rozšíření pravomocí NKÚ. Mezi významné aktivity rovněž patří příprava na spuštění eSbírký a eLegislative a další kroky navazující na implementaci zákona o státní službě, např. zavádění principů řízení kvality ve služebních úřadech. Ministerstvy a ústředními správními úřady je rozpracován vládní *Rámcový rezortní interní protikorupční program*. Úředníci veřejné správy jsou průběžně seznamováni s protikorupčními opatřeními a etickými kodexy, např. prostřednictvím vstupních školení a e-learningových programů. Zisk empirických dat o korupci je vzhledem ke skryté povaze tohoto jevu velmi obtížný a na míru korupce a na její změny lze ve většině případů poukázat pouze pomocí nepřímých indikátorů, indexů, sektorových analýz a komparací.²⁴³ Například v kompozitním Indexu vnímání korupce, sestavovaném na expertním podkladě Transparency International, se ČR oproti roku 2012 zlepšila, dlouhodobě však spíše stagnuje a pohybuje se pod průměrem EU.²⁴⁴

16.6 Vybudovat účinné, odpovědné a transparentní instituce na všech úrovních

oranžová

Dlouhodobou efektivitu vládnutí, příp. v užším smyslu účinnost politik podvazují především tři věci: **Resortismus** a nedostatek horizontální koordinace. Dobře patrné je to zvláště na průřezových tématech, např. udržitelném rozvoji, ačkoli v tomto směru nyní existuje snaha koordinovat postup za pomoci sítě kontaktních bodů na jednotlivých ministerstvech. Dalším problémem jsou **mezery v argumentačně a datově založeném přístupu** (evidence-informed policy). V poslední době se dokonce některé dalekosáhlé strategické záměry přestávají projednávat ve standardních připomínkových řízeních a vláda rozhoduje na základě velmi nedostatečných informací. Konečně, česká veřejná správa má dlouhodobý problém s **inovacemi**, jak politik samotných, tak mechanismů svého vlastního fungování. Perspektiva existujících strategických materiálů a politických elit je spojena většinou ještě s přístupy New Public Management – přičemž často nejde ani o vědomou reflexi – nebo nanejvýš s optimistickým očekáváním stran digital-era governance a e-Governmentu. Systémové myšlení (systems thinking), behaviorální přístupy, experimentální testování politik, nebo alespoň pilotáže jsou stále ještě výjimečné. Dobrou zprávou je, že se ve veřejné správě postupně formuje síť lidí – jakkoli zatím stále převážně na základě osobní iniciativy a zájmu, než jako výsledek promyšlené podpory shora – kteří o inovacích uvažují a snaží se je prosazovat (např.

²⁴³ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁴⁴ TI (2019) *Corruption Perception Index*. Dostupné z: <https://www.transparency.org/cpi2019#report>.

testování inovací v politikách gesčně zaštitěných MPSV, nebo fungování policy lab v souvislosti s budováním Portálu občana). Snahu o podchycení uvedených problémů a jejich řešení představuje nová koncepce rozvoje veřejné správy, *Klientsky orientovaná veřejná správa 2030*, která začne být naplňována v roce 2021.²⁴⁵

Některé formy **participace veřejnosti** mají zákonný, příp. též přímo ústavní podklad. Jedná se v první řadě o volby do zákonodárných sborů na všech úrovních (obě komory parlamentu, zastupitelstva obcí a krajů, Evropský parlament) plus volbu prezidenta. Volební účast v ČR ve všech typech voleb od počátku 90. let 20. století klesá či stagnuje, nebo je dlouhodobě relativně nízká. V posledním desetiletí se volební účast pohybuje kolem 60 % u voleb prvního řádu a dlouhodobě pod úrovní 50 %, v některých případech dokonce i dlouhodobě pod úrovní 30 % u voleb druhého řádu. Ve srovnání s průměrem EU, resp. Evropy a OECD je tempo poklesu volební účasti v ČR rychlejší, a především výsledná účast je nižší, než je průměr EU, resp. Evropy a OECD (a to i tehdy, když pro srovnání vybereme volby parlamentní, které v ČR vykazují nejvyšší volební účast. V takovém případě je Česká republika mírně nad průměrem EU, ale pod průměrem Evropy a OECD).²⁴⁶

Existuje rovněž možnost pořádat referenda na místní a krajské úrovni. Zatímco na místní úrovni jsou využívána, krajské referendum se za deset let, kdy je ho možné pořádat, neuskutečnilo ani jedno. Na možnosti obecného/celostátního referenda se přes mnohaleté úsilí a opakované pokusy nenašla shoda a jediným případem referenda tohoto rozsahu tak zůstává ad hoc referendum ke vstupu do EU v roce 2003.

Občané mají možnost participovat též přímo v procesu tvorby politik, zejména v souvislosti mechanismy odhadu dopadů regulací (RIA), posuzování vlivu koncepcí na životní prostředí (SEA) nebo posuzování vlivu projektů na životní prostředí (EIA). Participace veřejnosti je doporučena také při tvorbě strategických záměrů a existují pro to určité technické pomůcky, zůstává však zcela na vůli veřejné správy, zda se pro tuto možnost rozhodne. Participace je nejčastěji jednorázová, nebo k ní dochází jen jednou za několik let; trvalou součástí práce veřejné správy není, pokud to nepředepisuje přímo zákon a realizována je nejčastěji jen v nejjednodušších formách písemného připomínkování. Deliberativní rozměr mává zřídka a pokud ano, omezuje se zpravidla na jednání různých pracovních skupin nebo rad vlády s omezeným přístupem. Široký proces participace, který provázel přípravu strategie udržitelného rozvoje je výjimkou, stejně tak snahy o soustavný přístup na místní úrovni jsou limitovány omezeným počtem zapojených obcí

²⁴⁵ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁴⁶ Polášek, M. a kolektiv. *Vládeme si dobře? Vládnutí v kontextu trvale udržitelného rozvoje*. Praha: Úřad vlády ČR, 2018. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/ANAL%C3%9DZA_VI%C3%A1dneme-si-dob%C5%99e.docx.pdf. Údaje jsou k roku 2017. Volby, které proběhly od r. 2017 na tom (dle údajů ČSÚ <https://volby.cz/>) nic nezměnily.

(např. MA 21). Ani sama myšlenka přímé participace veřejnosti na tvorbě politik není v ČR zcela samozřejmá, jak ukazují snahy části politické elity (např. opakované snahy o omezení vlivu veřejnosti v posuzování vlivu na životní prostředí), nebo latentní nedůvěra, kterou se vyznačuje veřejná správa (pramenící dílem z nejasnosti, jak participaci smysluplně provést a zužítkovat, dílem z obav z prodloužení přípravy politik). Téma je nicméně reflektováno v novém strategickém záměru pro rozvoj veřejné správy (*Klientsky orientovaná veřejná správa 2030*), který začne být realizován v roce 2021 a pro místní úroveň je součástí nově připravovaného programu v rámci fondů EHP a Norska.²⁴⁷

Formálně institucionalizovanou podobu má tzv. sociální dialog, tedy možnost zástupců zaměstnanců a zaměstnavatelů účastnit se tvorby politik a diskutovat je před tím, než je vláda schválí (Rada hospodářské a sociální dohody). Tentýž tripartitní mechanismus funguje též na úrovni jednotlivých krajů ve vztahu ke krajským politickým reprezentacím.

ČR je v oblasti SDG 16 aktivní též na mezinárodním poli. Kromě dlouhodobé podpory multilateralismu a činnosti mezinárodních organizací podporuje občanskou společnost, boj proti korupci a kriminalitě, vládu práva a nutnost dodržování zákonů prostřednictvím agentur a orgánů OSN (OHCHR, UNDP, UNDEF, UNODC atd.), Rady Evropy či EU a jejích regionálních instrumentů (zejména EIDHR, dále DCI, ENI, IPA a mimorozpočtového EDF). ČR plní a nadále bude plnit roli hlavního předkladatele rezoluce OSN k rovné politické a veřejné participaci, za tím účelem spolupracuje s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva. MZV aktivně pracuje s odkazem předsednictví ČR v Hospodářské a sociální radě OSN (ECOSOC, 2017-18) a navázalo aktivitami jako je školení participativních metod v oblasti místní samosprávy ve městě Tubas na Palestinských autonomních územích. Na žádost sekretariátu UNODC pomáhá ČR také malým ostrovním státům (SIDS) v boji proti korupci, a to radami a doporučeními k vyžádaným tématům. Zástupci ČR se účastní jednání Výboru pro veřejné vládnutí (PGC) OECD. V poslední době na jednáních rezonuje téma inovací ve veřejné správě, genderového mainstreamingu, otevřeného vládnutí a koherence politiky pro udržitelný rozvoj; ČR podpořila všechna doporučení, která byla v těchto oblastech formulována.²⁴⁸

ČR se ovšem na mezinárodním poli profiluje v nemalém rozsahu též samostatně. V první řadě *Programem transformační spolupráce*, jehož prostřednictvím podporuje od roku 2005 projekty zaměřené na dobrou správu věcí veřejných. To znamená jednak budování institucí na ochranu lidských práv, nezávislých soudů, či bezpečnostních složek (vč. jejich výcviku a školení v otázkách lidských práv a právního státu), jednak podporu účasti veřejnosti na veřejných záležitostech, příp.

²⁴⁷ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁴⁸ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

obecněji spolupráci veřejné správy se subjekty občanské společnosti, zástupci tzv. zranitelných skupin a dalšími relevantními subjekty. V roce 2018 bylo v rámci tohoto programu, který zahrnuje aktivity relevantní nejen podcílům 16. a 16.7, ale celému SDG 16 – financováno 79 projektů českých nestátních neziskových organizací a institucí. Realizovány byly ve spolupráci s jejich partnery v cílových zemích, jakož i samostatných aktivit MZV, uskutečněných převážně prostřednictvím zastupitelských úřadů ČR v zahraničí. Celkově bylo na projekty vynaloženo 63 087 817,39 Kč. ČR také zvolila SDG 16 za jednu z pěti tematických priorit *Strategie ZRS 2018-2030*. Z plánu ZRS ČR v gesci České rozvojové agentury bylo v roce 2018 na projekty spadající pod tuto prioritu vynaloženo 53,3 mil. Kč. Projekty byly realizovány v Bosně a Hercegovině, Gruzii, Moldavsku a Srbsku.²⁴⁹

16.8 Rozšířit a posílit zapojení rozvojových v mezinárodních institucích

oranžová

Rozšíření a posílení **účasti rozvojových zemí v mezinárodních organizacích** se ČR nebrání, nespátřuje v něm však prioritu a tento záměr proto není obsažen v žádné z aktuálních koncepcí zahraniční politiky. ČR podporuje spíše obecně spravedlivé a vyvážené zastoupení států v mezinárodních organizacích a mezinárodní systém založený na multilateralismu a mezinárodním právu.²⁵⁰ Pouze nepřímo můžeme aktivity odpovídající dikci podcíle spatřovat ve finanční podpoře institucím, v nichž jsou rozvojové země zastoupeny v rozhodování rovnou měrou jako rozvinuté (např. Green Climate Fund), nebo v posilování kapacit méně rozvinutých států, aby byly schopny realizovat své zájmy v rámci stávajících mechanismů (např. prostřednictvím Aid for Trade).

16.9 Do roku 2030 poskytnout všem právní subjektivitu, včetně registrace při narození

zelená

Právní subjektivita je automaticky poskytována všem lidem v ČR. Registrováno je 100 % narozených dětí (ind. 16.9.1 – str. 193), registrace je zákonnou povinností a není pravděpodobné, že by byla porušována.

16.10 Zajistit veřejnosti přístup k informacím a ochranu základních svobod, v souladu s vnitrostátními předpisy a mezinárodní legislativou

zelená

Veřejný přístup k informacím a s ním související svobody jsou v ČR zajištěny (ind. 16.10.2 – str. 193). Na obecnější rovině jsou zakotveny ústavně (resp. v Listině základních práv a svobod). Konkretizován je pak tento přístup v zákonech, a to zejména zákoně č. 106/1999 Sb.²⁵¹ a v zákoně č. 123/1998 Sb.²⁵² Určité aspekty veřejného přístupu k informacím pokrývá rovněž Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 (GDPR), které zakotvuje právo člověka na přístup ke shromážděným osobním údajům, které se ho týkají, dále zákon č.

²⁴⁹ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁵⁰ Report MV ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁵¹ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ve znění pozdějších předpisů.

²⁵² Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.

340/2015 Sb.,²⁵³ a konečně v zákonech o obcích a krajích, které zakotvují např. povinnost veřejných jednání zastupitelstva, pořizování zápisů z těchto jednání, stejně jako všechny další případy, kdy musí být konkrétní informace veřejně přístupné.

Přístup k informacím pak v praxi zlepšuje či by mělo v dohledné době zlepšit využívání nástrojů eGovernmentu. Ať již jde o dlouhodobý, stále však neukončený projekt e-Legislativa a e-Sbírka, již existující propojení Systému základních registrů se sítí kontaktních míst CZECH Point, rozbíhající se Portál občana nebo rozvoj Národního katalogu otevřených dat.

ČR je rovněž jednou ze součástí působení ČR v již zmíněné dobrovolné mezinárodní iniciativě Partnerství pro otevřené vládnutí, která slouží k podpoře otevřenosti, transparentnosti, boji proti korupci a zvýšení občanské angažovanosti. ČR přistoupila k této mezinárodní iniciativě v roce 2011, závazky plynoucí z iniciativy jsou postupně implementovány konkrétními časově ohraničenými akčními plány.

²⁵³ Zákon č. 340/2015 Sb., o zvláštních podmínkách účinnosti některých smluv, uveřejňování těchto smluv a o registru smluv.

17 PARTNERSTVÍ KE SPLNĚNÍ CÍLŮ

SDG 17 Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování

Cíl 17 je zaměřen na nástroje implementace Agendy 2030, kterými jsou zejména finanční zdroje a technologické a statistické kapacity. Agenda 2030 klade důraz na mobilizaci domácích zdrojů především prostřednictvím výběru daní, zapojení soukromého sektoru, zlepšení soudržnosti politik a vytvoření partnerství mezi sektory a aktéry podílejícími se na rozvoji (vládními a nevládními, národními a regionálními atd.). Ve vnější dimenzi jsou nepostradatelnými nástroji oficiální rozvojová pomoc, rozvojové investice a podpora zapojení rozvojových zemí do světové ekonomiky. V ČR má klíčovou roli v mobilizaci domácích finančních zdrojů na implementaci opatření k udržitelnosti rozvoje vláda a zejména Ministerstvo financí. V aktivitách podpory rozvojovým zemím zastupuje ČR především Ministerstvo zahraničních věcí, které Cíle udržitelného rozvoje integrovalo do Strategie zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018-2030.

Přes problematické měření progresu v plnění Cíle 17 z důvodu nedostatku dat lze konstatovat, že ČR má úspěšně nakročeno v záležitostech týkajících se daňové oblasti, rozvojových investic a partnerství pro udržitelný rozvoj. Problematický je zejména závazek k minimální výši oficiální rozvojové pomoci, který ČR dlouhodobě neplní. Nutná opatření zatím nebyla realizována ani v oblasti koherence politik pro udržitelný rozvoj. Řada podcílů je spíše globálního charakteru, a přestože je přijetí dodatečných opatření a posílení role ČR v jejich naplňování žádoucí, dopady jsou těžko měřitelné prostřednictvím globální indikátorové sady.

17.1 Posílit mobilizaci
domácích zdrojů, mimo jiné
prostřednictvím mezinárodní
podpory rozvojovým zemím,
ke zlepšení domácích
kapacit pro výběr daní
a dalších příjmů

oranžová

Hlavním mezinárodním fórem, které se zabývá reformou **daňových standardů** a pravidel na mezinárodní úrovni je Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Projekt OECD/G20 BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) zahrnuje v současné době přes 135 států, mezi nimiž je řešena především problematika daňových úniků, koherence mezinárodních daňových pravidel a transparentnost daňového prostředí. Zástupci České republiky se pravidelně účastní jednání týkajících se problematiky mezinárodního zdaňování či smluv o zamezení dvojímu zdanění. Někteří čeští experti se rovněž v současnosti přímo podílí i na posilování kapacit rozvojových zemí pro výběr daní, např. zapojením do iniciativy OECD/UNDP Tax Inspectors without Borders či jako lektori na seminářích organizovaných OECD o daňové problematice. V tomto kontextu nelze opomenout ani práci zástupců ČR uskutečňovanou na úrovni OSN v rámci Výboru expertů na mezinárodní spolupráci v daňových záležitostech, který věnuje speciální pozornost právě rozvojovým zemím.

Česká republika podporuje uzavírání bilaterálních smluv v daňové oblasti, které mohou pomoci k posílení hospodářských vztahů a spolupráce daňových správ, např. v kontextu zabraňování daňovým únikům či podvodům. Nicméně, bilaterální smlouvy o zamezení dvojímu zdanění mohou mít také negativní dopady na domácí výši celkově vybrané daně z příjmů a popř. i z majetku²⁵⁴, přičemž nejchudší země světa nemusí mít ani dostatek kapacit a zkušeností pro administraci vzájemně výhodných daňových smluv.²⁵⁵ Současně samozřejmě platí, že smlouvy mohou napomoci většímu výběru daně z příjmů a popř. z majetku, a to právě díky tomu, že na jejich základě dojde k ekonomické aktivitě subjektů jednoho státu na území státu druhého, či že smlouvy zajišťují spolupráci daňových správ v oblasti boje proti daňovým únikům. ČR uzavřela bilaterální smlouvy v daňové oblasti s některými nízkopříjmovými státy,²⁵⁶ státy s nižším středním příjmem²⁵⁷ a prioritními zeměmi ZRS.²⁵⁸ Dopad, který mají uzavřené smlouvy na rozvoj těchto států není znám. ČR vychází z předpokladu, že uzavřené bilaterální smlouvy nejsou pro rozvojové země nevýhodné, neboť by je jinak neuzavřely, žádaly by obnovu vyjednávání, či by je okamžitě vypověděly, což se doposud nestalo.

²⁵⁴ Např. ActionAid (2018) The impact of tax treaties on revenue collection: A case study of developing and least developed countries, dostupné z:

https://actionaid.org/sites/default/files/the_impact_of_tax_treaties.pdf;

Glopolis a Policy Research Center (2017) Mapping of Double Taxation Treaties (DTTs) of selected Central and Eastern European (CEE) countries with primary focus on treaties with developing countries, dostupné z: http://glopolis.org/wp-content/uploads/Report_DTTs-in-CEE-final2.pdf.

²⁵⁵ UN DESA (2019) United Nations Manual for the Negotiation of Bilateral Tax Treaties between Developed and Developing Countries 2019, dostupné z: <https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2019/06/manual-bilateral-tax-treaties-update-2019.pdf>.

²⁵⁶ Etiopie, Tádžikistán, Sýrie, KLDR.

²⁵⁷ Egypt, Kyrgyzstán, Gruzie, Filipíny, Mongolsko, Nigérie, Pákistán, Srí Lanka, Tunisko, Ukrajina, Vietnam, Uzbekistán.

²⁵⁸ Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Moldavsko.

Dlouhodobě nevyřešeným problémem zůstává také charakter mezinárodního prostředí, které umožňuje existenci tzv. daňových rájů a agresivní daňové plánování. Nejde přitom jen o prostředí světové, znaky uvedených jevů vykazují i některé členské státy EU.

Zvyšování domácí kapacity pro výběr daní je relevantní též pro samotnou ČR, mimo jiné s ohledem na předvídaný pokles příjmů ze strukturálních fondů EU. V roce 2018 činily příjmy sektoru vládních institucí 40,97 % HDP (ind. 17.1.1 – str. 194). Podíl výdajů sektoru vládních institucí financovaných daňovými příjmy se od roku 2015 zvýšil ze 48,2 % na 51,3 % v roce 2018 (ind. 17.1.2 – str. 194).

17.2 Plně realizovat závazky rozvinutých zemí v rámci oficiální rozvojové pomoci (ODA), včetně závazku mnoha vyspělých zemí poskytnout 0,7 procenta hrubého národního důchodu pro oficiální rozvojovou pomoc rozvojovým zemím a 0,15 až 0,20 procenta ODA/HND nejméně rozvinutým zemím; poskytovatelé ODA by měli zvážit stanovení cíle poskytnout alespoň 0,20 procenta ODA/HND nejméně rozvinutým zemím

červená

Závazek ČR poskytovat **oficiální rozvojovou pomoc (ODA)** v minimální výši 0,33 % hrubého národního důchodu (HND) se dlouhodobě nedaří naplnit. Přestože ODA ČR v dolarovém vyjádření v posledních třech letech postupně mírně narůstala, v roce 2017 dosáhla oproti závazku, jehož původní termín naplnění byl rok 2015, pouze výše 0,15 % HND. Vzhledem k silnému ekonomickému růstu navíc došlo v letech 2018 a 2019 ke snížení na 0,13 % HND (ind. 17.2.1a – str. 194), i když v absolutních číslech ODA kolísala mezi 6,6 až 7,1 mld. CZK (7,1 mld. v r. 2017, 6,6 mld. v r. 2018 a 7 mld. v r. 2019).

Pro rok 2019 počítal plán zahraniční spolupráce s pokračujícím navyšováním rozpočtu ZRS. Pro rok 2020 (a indikativně pro roky 2021-2022) vláda naopak rozhodla o snížení rozpočtu na bilaterální ZRS. Dosažení stanoveného cíle si tak vyžádá zvýšené úsilí gesčních resortů, a především politické vůle vlády jako celku.

Oficiální rozvojová **pomoc pro nejméně rozvinuté země** (LDCs) k hrubému národnímu příjmu dosáhla v roce 2018 0,02 % ODA/HND. Tento údaj započítává bilaterální výdaje a příspěvek ČR do EU, který byl využit na LDCs. Tedy část multilaterálních výdajů (příspěvky mimo EU) na LDCs není započítána. Bilaterální výdaje ODA/HND na LDCs tvořily v roce 2018 0,007 % (ind. 17.2.1b- str. 194), výdaje z příspěvku ČR do EU na LDCs tvořily ve stejném roce 0,013 %.

17.3 Mobilizovat dodatečné finanční prostředky z různých zdrojů pro rozvojové státy

oranžová

Z hlediska **mobilizace dodatečných finančních prostředků** nad rámec stávající ODA lze vzít v úvahu škálu zdrojů, které mají různý potenciální rozvojový dopad. Patří mezi ně např. remitence, přímé zahraniční investice a využívání dalších soukromých zdrojů, či filantropie. Ty veřejné by měl zachycovat v OECD nově vyvíjený ukazatel celkové oficiální podpory pro udržitelný rozvoj TOSSD. Některé z nových zdrojů mají smíšený charakter – výdaje na podporu investic do rozvojových zemí, včetně tzv. blendingu, kombinují prostředky z veřejných a soukromých zdrojů. Na unijní úrovni je hlavním pilířem implementace Evropský fond pro udržitelný rozvoj, který má s cílem mobilizace soukromého kapitálu pro účel investic propojovat různé zdroje financování: granty z veřejných prostředků s půjčkami se zárukami.

Remitence jsou finanční prostředky, které migranti posílají do země svého původu, často např. k podpoře vlastní rodiny. Vysoké náklady

na převod remitencí snižují rozvojový potenciál, který tyto nezanedbatelné finanční toky mají především v rozvojových zemích. Výše nákladů na transfer remitencí však zajímá i české občany pracující v zahraničí, kteří posílají více peněz do ČR (85 751 mil. Kč v roce 2018). Velkou část tohoto objemu nicméně tvoří převody v rámci Evropy, jejichž náklady nejsou významné. Objem remitencí z ČR se od roku 2015 téměř zdvojnásobil a v roce 2018 dosáhl výše 60 619 mil. Kč. Největšími příjemci jsou Slovensko, Německo a Polsko, z mimoevropských zemí se mezi ně řadí USA, Ukrajina, Rusko, Vietnam a Čína.²⁵⁹ Průměrné náklady na převod remitencí pocházejících z ČR v roce 2017 tvořily 9,9 %.²⁶⁰ Problematika transakčních nákladů je v ČR závislá na tržních mechanismech a cenách stanovených soukromými subjekty. Na trhu nicméně vznikají nové platební služby pro bezhotovostní převody peněžních prostředků, které konkurují tradičním službám využívaným k transferu remitencí.

K hodnocení investic viz podcíl 17.5

17.4 Pomoci rozvojovým zemím při dosahování dlouhodobé dluhové udržitelnosti prostřednictvím koordinovaných politik zaměřených na podporu financování dluhu, oddlužení a restrukturalizaci dluhu dle potřeby, a zabývat se vnějším zadlužením silně zadlužených chudých zemí, aby se snížila jejich míra zadluženosti

oranžová

Podcíl se zaměřuje především na tzv. **těžce zadlužené chudé země** (HIPC) – skupinu rozvojových zemí, které se kvůli své chudobě a předluženosti od roku 1996 kvalifikovaly pro zvláštní pomoc od Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. V oblasti poskytování úvěrů rozvojovým zemím je významná zejména činnost mezinárodních bankovních institucí, jichž je ČR členem. Ve vztahu k bilaterálním půjčkám se ČR řídí platnými mezinárodními smlouvami. Obecný mechanismus zajišťující odpovědné půjčování v současné době v ČR neexistuje.²⁶¹

17.5 Přijmout a realizovat režimy na podporu investic pro nejméně rozvinuté státy

oranžová

České republiky se kromě podpory mezinárodních finančních institucí nabízí také možnost podporovat **investice v nejméně rozvinutých státech** využitím finančních nástrojů na národní a unijní úrovni. Nejvýznamnějším nástrojem v oblasti mobilizace soukromého kapitálu a inovativního financování je v současnosti Evropský plán vnějších investic (EEIP), který se teritoriálně zaměřuje na země Afriky a Evropského sousedství.

ČR dále učinila významný pokrok v oblasti národní podpory soukromých investic do udržitelného rozvoje v rozvojových zemích, kdy na již existující program „B2B“ v gesci ČRA navázalo od roku 2019 vytvoření nového programu garancí „Záruka“ v gesci ČMZRB. Také při

²⁵⁹ ČSÚ (2020) *Databáze národních účtů*. Dostupné z:

<http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocnkavyber.remit>.

²⁶⁰ Světová banka (2020) *Remittance Prices Worldwide*. Dostupné z:

<https://data.worldbank.org/indicator/SI.RMT.COST.OB.ZS>.

²⁶¹ Report MZV ČR k hodnocení SDGs (2019).

poskytování služeb ČEB a EGAP obě instituce přihlíží k rozvojovému efektu a udržitelnosti projektů.²⁶²

17.6 Posílit spolupráci sever-jih, jih-jih, trojstrannou regionální a mezinárodní spolupráci v přístupu k vědě, technologiím a inovacím, a posílit sdílení znalostí za vzájemně dohodnutých podmínek, mimo jiné prostřednictvím lepší koordinace stávajících mechanismů, zejména na úrovni OSN, a prostřednictvím mechanismu mezinárodního zpřístupňování technologií

oranžová

17.7 Podporovat rozvoj, transfer a rozšiřování technologií šetrných k životnímu prostředí do rozvojových zemí za výhodných podmínek, včetně koncesí a preferenčních podmínek na základě vzájemných dohod

oranžová

17.8 Plně zprovoznit technologickou banku a mechanismy budování vědeckých, technologických a inovačních kapacit pro nejméně rozvinuté státy do roku 2017 rozšířit používání technologií, zejména informačních a komunikačních

oranžová

V rámci ČR je nejrelevantnější podpora a účast České republiky na společném programování rozvojové spolupráce EU, tedy v rámci **spolupráce sever-jih**. Kapacity zahraniční rozvojové spolupráce pro trojstrannou spolupráci ČR např. ve formátu ČR-Čína/Indie-afričské země jsou velmi omezené a vedly by k tříštění již tak omezených prostředků. Česká republika ale podporuje tento typ spolupráce a spolupráci jih-jih v Evropské unii a mezinárodních organizacích, protože rozvojové země mohou mít velmi relevantní know-how, avšak nikoli již prostředky pro jejich přenos do dalších rozvojových, zejména nejméně rozvinutých zemí.

K naplňování tohoto podcíle se ČR zavázala mimo jiné také prostřednictvím Pařížské dohody. V rámci Strategie ZRS není **podpora technologií šetrných k životnímu prostředí** samostatně monitorována, naplňování tohoto podcíle však podporují mnohé projekty v rámci bilaterální ZRS a je podporován i skrze program zapojení soukromého sektoru do ZRS. Rozsah podpory je, ač z pohledu tohoto podcíle složitě vyčíslitelný, nezanedbatelný a v kontextu české ZRS má již své tradiční místo. Na národní úrovni by za účelem podpory tohoto cíle mohl být využit také program Aid for Trade. Výhodné obchodní podmínky vyjednává ČR na unijní úrovni v rámci Společné obchodní politiky EU. V závislosti na využití financí může v tomto směru být za relevantní považována podpora Zeleného klimatického fondu a německé iniciativy Climate Finance Readiness Programme ze strany ČR.

Česká republika se aktivit vedoucích od roku 2011 směrem k založení **Technologické banky** pro nejméně rozvinuté země světa v Turecku neúčastnila. Jako země globálního severu se slabým výzkumem a vývojem technologií specificky použitelných nejméně rozvinutými zeměmi světa nemá ani expertízu, kterou by k Technologické bance, např. jejímu depozitáři licencí mohla přispět.

Jediný zatím dostupný globální indikátor tohoto podcíle je spojen s rozšířením informačních technologií, ale není příliš relevantní pro ČR. Vypovídat bude především o změně situace v nejméně rozvinutých zemích. Pokud jej přesto budeme brát v úvahu též pro ČR, můžeme konstatovat, že podíl uživatelů internetu se rok od roku zvyšuje. V roce 2018 poprvé přesáhl podíl uživatelů internetu mezi osobami staršími 16 let hranici 80 %. Z hlediska struktury uživatelů je ovšem zřetelná disproporce mezi věkovými skupinami. Podíl uživatelů ve skupině osob starších 65 let je oproti průměru méně než poloviční (ind. 17.8.1 –

²⁶² Report MZV ČR k hodnocení SDGs (2019).

str. 195). Tyto údaje však mají větší význam pro podcíle **SDG 10.2** nebo **16.10**.

17.9 Posílit mezinárodní podporu pro realizaci efektivního a cíleného budování kapacit v rozvojových zemích na podporu národních plánů naplňování všech cílů udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím spolupráce sever-jih, jih-jih a trojstranné spolupráce

oranžová

17.10 Podporovat univerzální, standardizovaný, otevřený, nediskriminační a spravedlivý multilaterální obchodní systém pod dohledem Světové obchodní organizace (WTO), a to i prostřednictvím závěrů vyjednávání v Rozvojové agendě WTO z Dauhá

oranžová

17.12 Umožnit nejméně rozvinutým státům bezcelní a bezkvótový přístup na trhy v dlouhodobém měřítku, v souladu s rozhodnutími Světové obchodní organizace, mimo jiné zajištěním toho, že preferenční pravidla původu vztahující se na dovoz z nejméně rozvinutých států jsou transparentní a jednoduchá a přispívají k usnadnění přístupu na trhy

oranžová

V dolarech vyjádřená finanční a technická pomoc (oficiální rozvojová pomoc a další oficiální toky) mezi lety 2015 a 2018 zaznamenala více než třetinový nárůst (ind. 17.9.1 – str. 195), avšak z dlouhodobého hlediska se závazek ODA nedaří ČR plnit (více viz podcíl 17.2)

K hodnocení spolupráce sever-jih, jih-jih a trojstranné spolupráci viz podcíl 17.6.

Problematika podcílů je řešena prostřednictvím jednání, na kterých v rámci WTO zastupuje ČR Evropská unie. Spolu s celou EU ČR usiluje o posílení role WTO jako základu mnohostranného obchodního systému přispívajícího mj. i k posílení globálního ekonomického rozvoje. V tomto ohledu napomáhá významně Společná obchodní politika EU, a její opatření – dohody o hospodářském partnerství či jednostranná opatření v rámci Systému všeobecných celních preferencí (GSP), který je zaměřen na rozvojové a nejméně rozvinuté země a pomáhá zvýšit podíl těchto zemí na mezinárodním obchodu díky snadnějšímu přístupu na trh EU. Tyto země mají bezcelní a bezkvótový přístup např. v rámci režimu Vše kromě zbraní (EBAs), díky němuž mohou dovážet do EU bezcelně produkty kromě zbraní a střeliva. Bezcelní a bezkvótový přístup je zajištěn také prostřednictvím Dohod o ekonomickém partnerství (EPAs) EU sjednanými či sjednávanými se zeměmi Afriky, Karibiku a Pacifiku (AKT). Dále se tématům těchto podcílů věnují i další aspekty **obchodní politiky**, jako jsou bilaterální či biregionální dohody o volném obchodu (např. FTAs EU-Korea, EU-Vietnam, EU-Chile, EU-Mexiko a RTA EU-MERCOSUR) či vyjednávání komplexnějších mezinárodních, resp. regionálních smluv, které obchodní politiku zahrnují, např. CETA EU-Kanada, EPA EU-Japonsko, Dohody o ekonomickém partnerství se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří (EPAs) v širším rámci Dohod z Cotonou.

Bilaterální/biregionální obchodní dohody se stávají v poslední době dominantním nástrojem liberalizace světového obchodu, poté co se komplikují jak vyjednávání v rámci jednotlivých Rozvojových agend WTO z Dauhá, tak fungování WTO jako takové (zejména blokad fungování Odvolacího orgánu jako součásti řešení sporů). Bez modernizace organizace je proto její role v naplnění podcílů 17.10 a 17.12 omezená. Klíčové je především obnovení negociační funkce a reforma zvláštního zacházení pro rozvojové země (SDT).

Potenciál pro usnadnění přístupu rozvojových zemí na trhy má kromě výše zmíněného také e-commerce.

17.11 Výrazně zvýšit vývoz rozvojových zemí, zejména s cílem zdvojnásobit podíl nejméně rozvinutých států na světovém vývozu do roku 2020

zelená

17.13 Posílit globální makroekonomickou stabilitu, mimo jiné prostřednictvím koordinace politik a jejich koherence

oranžová

17.14 Podporovat politickou soudržnost pro udržitelný rozvoj

oranžová

Podcíl je globálního charakteru. Česká republika k jeho naplnění přispívá svojí rozvojovou politikou (podporou konkrétních bilaterálních projektů ZRS formou B2B či Aid for Trade) i obchodní a investiční politikou. Velmi významnou roli má také unijní Systém všeobecných celních preferencí GSP, prostřednictvím kterého díky celním úlevám výrazně zlevňuje dovoz surovin či produktů, které se v Evropské unii nevyrábějí s cílem podpořit rozvojové ekonomiky. Aktuální GSP je v platnosti do roku 2023 a dle průběžné hodnotící zprávy jde o funkční mechanismus s pozitivním dopadem na podíl rozvojových zemí na světovém vývozu.²⁶³

Globální makroekonomická stabilita se stala významným tématem udržitelného rozvoje zejména po globální finanční krizi 2008-2009, která v řadě zemí zpomalila či dokonce zvrátila naplňování zejména ekonomických a sociálních cílů. Pro Českou republiku coby středně velkou, otevřenou ekonomiku výrazně závislou na mezinárodním ekonomickém prostředí představuje důležitou agendu, kterou ovlivňuje skrze svůj hlas v příslušných mezinárodních finančních organizacích (MMF, Světová banka), především však skrze aktivní podíl na příslušných pozicích EU v dalších institucích tzv. mezinárodní finanční architektury, jako je Financial Stability Board (mj. místo vzniku BASEL III – dobrovolného regulatorního rámce pro kapitálovou přiměřenost bank), Bank for International Settlement, International Accounting Standards Board, či Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF, viz i podcíl 17.1) nebo v rámci jednání skupiny G-20. Pro naplnění tohoto podcíle má velký význam členství ČR v OECD a spolupráce v oblasti hospodářství (ekonomické analýzy), koherence politik či implementace Agendy 2030.

ČR podporuje rozšíření konceptu **koherence politik** pro rozvoj (zabránění negativních dopadů domácích politik na rozvojové země) v gesci MZV také do vnitřní dimenze udržitelného rozvoje. Zavázala se proto k zajištění koherence všech politik ve vztahu k udržitelnému rozvoji ve smyslu konceptu Policy Coherence for Sustainable Development (PCSD). K naplnění tohoto závazku do roku 2023 by měla pomoci užší spolupráce MŽP a MZV a nastavení mechanismů sledování a zajišťování PCSD v souladu s doporučeními OECD. Klíčové je také zohlednění perspektivy udržitelného rozvoje v hodnocení dotačních politik a hodnocení dopadů regulace (Regulatory Impact Assessment – RIA). V případě procesu RIA se nepředpokládá žádná zásadní změna mechanismu, půjde spíše o zkvalitnění stávajících postupů a metodické vedení.

V roce 2019 byl úspěšně ukončen projekt „STRATeduka – vzdělávací program ke strategickému řízení ve veřejné správě“, který byl zaměřen

²⁶³ Evropská komise (2018) *Mid-Term Evaluation of the EU's Generalised Scheme of Preferences (GSP)*. Dostupné z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/october/tradoc_157434.pdf.

17.15 Respektovat politiku jednotlivých států při zavádění a provádění politik pro vymýcení chudoby a udržitelný rozvoj

oranžová

17.16 Posílit globální partnerství pro udržitelný rozvoj podporované mnohostranným partnerstvím ve prospěch mobilizace a sdílení znalostí, expertízy, technologií a finančních zdrojů na podporu dosažení cílů udržitelného rozvoje ve všech zemích, zejména rozvojových

oranžová

17.17 Podněcovat a podporovat efektivní partnerství veřejných institucí, partnerství veřejného a soukromého sektoru a partnerství v rámci občanské společnosti, a to na základě zkušeností a využívání zdrojových strategií partnerství

zelená

na posílení strategického řízení a plánování ve veřejné správě.²⁶⁴ Dále byl zahájen projekt „Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě“, v jehož rámci (realizace 2019-2023) bude mj. provozován modul přípravy strategických dokumentů s ohledem na kvalitu vládnutí, nástroje sledování koherence politik a evaluační modul. Klíčová bude i koordinace mezi státní správou a samosprávou i dalšími aktéry působícími na celostátní, regionální a místní úrovni.

ČR se hlásí k principům **vlastnictví rozvojového procesu** rozvojovými zeměmi, harmonizaci postupu donorů při přípravě programů i při dokládání výsledků, respektování rozvojových programů připravených rozvojovými zeměmi a (vzájemné) odpovědnosti formulovaných v Pařížské deklaraci o efektivnosti pomoci (2005) a znovu zdůrazněnými např. také v Akční agendě z Akry. Míra využívání výsledkových rámců a plánovacích nástrojů přijímajících zemí poskytovatelem rozvojové pomoci (tzn. ČR) činila v roce 2018 68 % (ind. 17.15.1 – str. 195).

Princip partnerství byl jedním z hlavních principů Strategie mnohostranné rozvojové spolupráce ČR na období 2013-2017 a jeho důležitost je ukotvena i v nové Strategii zahraniční rozvojové spolupráce 2018-2030.

ČR o naplnění tohoto podcíle mimo své aktivity v rámci ZRS a působení v mezinárodních organizacích usiluje také soustavným **rozšiřováním povědomí** o tématu. Činí tak především na základě Strategie globálního rozvojového vzdělávání a osvěty o globálních souvislostech na léta 2018-2030. Hlavním účelem je zasadit perspektivu partnerství rozvinutých a rozvojových zemí do obsahu vzdělávání a do pregraduální přípravy učitelů a dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Vedle metodických aktivit jsou od roku 2018 realizovány také studijní poznávací cesty pedagogických pracovníků do rozvojových zemí. Na základě dalších strategických materiálů jsou také poskytovány prostředky na vládní stipendia v rámci rozvojové spolupráce (v roce 2019 byla vyčleněna částka 125,5 mil. Kč).²⁶⁵

V ČR existuje několik platform, v jejichž rámci se rozvíjí efektivní **partnerství veřejného a soukromého sektoru a partnerství v rámci občanské společnosti**. První z nich jsou Místní akční skupiny (MAS), založené na principech místního partnerství za účelem podpory a rozvoje venkovského regionu. V ČR je v současné době (2019) 179 MAS, které zahrnují 94 % obcí. Další možností partnerství veřejného a soukromého sektoru jsou projekty typu PPP (Public Private Partnerships), kterých v ČR existují řádově stovky, jejich efekt ale není hodnocen jednoznačně.

Uplatňují se i další formy partnerství – například v rámci meziobecní spolupráce (na jejíž podporu směřoval projekt Svazu měst a obcí ČR) či partnerství mezi veřejnou správou a např. výzkumnými či neziskovými

²⁶⁴ Report MMR ČR k hodnocení SDGs (2019).

²⁶⁵ Report MŠMT ČR k hodnocení SDG (2019).

institucemi. Tyto formy partnerství jsou často vázány na projektovou podporu a po ukončení financování často končí – nejde tedy vesměs o dlouhodobá a pro obě strany udržitelná partnerství. Partnerství různých „stakeholderů“ je v jádru mechanismu/metody řízení municipálního rozvoje MA21, jejímž cílem je prosazování udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Další možnou platformu pro plnění díkce cíle poskytuje participativní rozhodování či např. participativní tvorba místních rozpočtů. To však obdobně jako MA 21 není na místní a regionální úrovni v ČR zdaleka běžné. K naplňování principů partnerství přispívá Národní stálá konference (NSK) a Regionální stálá konference (RSK). NSK přispívá k zajištění vzájemné provázanosti a koordinace státu a regionů. RSK je zřízena na principech partnerství s územní působností v jednotlivých krajích ČR.

Příkladem spolupráce veřejného, nevládního a soukromého sektoru, která vyrůstá „odspodu“ a díky tomu přináší inovativní řešení, je vyhlašování Cen SDGs, kterému od roku 2017 každoročně předcházelo vyhodnocování projektů v oblasti udržitelného rozvoje a úspěšná národní mediální kampaň.²⁶⁶

V kontextu podcíle se jedná zejména o **podporu kapacity rozvojových zemí sledovat a vyhodnocovat svůj vlastní vývoj**. ČR jako země s dlouhou tradicí statistického zjišťování pro potřeby veřejné správy a organizacemi k tomu účelu sloužícími, má co nabídnout. Předně má sama zavedenou národní legislativu o statistice, jež je v souladu se Základními zásadami úřední statistiky (ind. 17.18.2 – str. 196) a národní statistický plán, který je plně financován a realizován (ind. 17.18.3 – str. 196). V pravidelných desetiletých intervalech již od roku 1869 probíhá na území dnešní ČR census (ind. 17.19.2 – str. 196). Vedle zapojení do příslušných orgánů multilaterálních institucí (zejména EU, OECD, OSN) poskytuje Český statistický úřad (ČSÚ) technickou asistenci při rozvoji statistické služby v zahraničí, a to od roku 2005, zpravidla skrze projekty financované mezinárodními organizacemi, jimiž je ČR členem (na základě přímých dohod se statistickými úřady v přijímajících zemích nebo zapojením do projektů vedených jinými statistickými úřady či konzultačními společnostmi). Převážně se jedná o projekty financované z prostředků EU a Světové banky koordinované zahraničními partnery, které doplňují projekty realizované v rámci české ZRS. Samostatný program zahraniční rozvojové spolupráce na podporu statistického výkaznictví ČR v roce 2018 nerealizovala, avšak podpora statistických kapacit je obvykle součástí projektů týkajících se budování kapacit státní správy a tvoří cca 5-10 % projektu (ind. 17.19.1 – str.196).

Rozvíjí se i **měření pokroku v oblasti udržitelného rozvoje** specificky, klíčovou roli má Rada vlády pro udržitelný rozvoj a její Výbor pro indikátory, kterému předsedá ČSÚ. Výbor se již od roku 2016 intenzivně věnuje vypracování národní indikátorové sady pro měření naplňování

17.18 Do roku 2020 zvýšit podporu budování kapacit rozvojových zemí, včetně nejméně rozvinutých a malých ostrovních rozvojových států, k výraznému zvýšení dostupnosti vysoce kvalitních, aktuálních a spolehlivých údajů členěných podle příjmů, pohlaví, věku, rasy, etnického původu, migračního statutu, zdravotního postižení, geografické polohy a dalších relevantních charakteristik v národním kontextu

zelená

17.19 Do roku 2030 stavět na stávajících iniciativách s cílem rozvinout prostředky pro měření pokroku v oblasti trvale udržitelného rozvoje, které doplní hrubý domácí produkt a podporou budování statistických kapacit rozvojových států

oranžová

²⁶⁶ Report MZV ČR k hodnocení SDG (2019).

udržitelného rozvoje, posuzování dostupnosti globální indikátorové sady Agendy 2030 a koordinaci a sběru dat. V rámci projektu Úřadu vlády „Systém dlouhodobých priorit udržitelného rozvoje ve státní správě“ vznikla také rozsáhlá sada indikátorů kvality života, ke které bude přihlíženo při pravidelném reportingu naplňování Strategického rámce Česká republika 2030.

Národní a mezinárodní hodnocení

Od roku 2016 pravidelně vychází množství hodnotících zpráv o naplňování globálních Cílů udržitelného rozvoje (SDGs). Obecně lze úroveň monitoringu Agendy 2030 rozdělit na globální, mezinárodní a národní (popř. regionální a lokální).

Globální hodnocení zajišťuje Organizace spojených národů, která na základě schváleného globálního indikátorového rámce (244 indikátorů zveřejněných v globální databázi) zpracovává každoročně souhrnnou zprávu Generálního tajemníka OSN. Druhou hodnotící zprávu OSN, obsahující především vizualizace dat a infografiku, vydává každoročně Oddělení pro ekonomické a sociální záležitosti (UN-DESA). Obě zprávy obecně hodnotí naplňování Cílů na globální úrovni a na úrovni regionů (resp. regionálních komisí) OSN a neobsahují profily jednotlivých zemí.

Mezinárodním hodnocením je zpráva Eurostatu (*Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*). Vychází každoročně a využívá vlastní sadu indikátorů udržitelného rozvoje (pravidelně cca 100 indikátorů), které jsou relevantní pro existující politiky EU. Tyto indikátory nejsou přímo kompatibilní s globální indikátorovou sadou, nicméně jsou dle relevance přiřazeny k jednotlivým SDGs. Zpráva Eurostatu se zaměřuje především na trendy v naplňování cílů na úrovni celé EU a neobsahuje profily jednotlivých zemí.

Monitoringu SDGs na mezinárodní úrovni se věnují jak další mezinárodní organizace (OECD), tak i neziskové organizace a think-tanky (např. Síť pro řešení udržitelného rozvoje, tj. Sustainable Development Solutions Network, dále jen „SDSN“, a Bertelsmannova nadace).

Globální a mezinárodní zprávy mají pro tvorbu národních politik pouze omezenou využitelnost, protože zpravidla nehodnotí úroveň naplnění podcílů SDGs (či je hodnotí pouze vágně), využívají ad hoc zvolených indikátorů z oficiálních i neoficiálních zdrojů (data neziskových organizací, dílčí studie atd.) či opomíjí národní kontext (např. cílové skupiny, regionální disparity atd.). Část těchto problémů je způsobena nedostatkem dat. Výsledky mezinárodních hodnocení navíc kvůli změnám v indikátorových sítích a metodologii nelze meziročně srovnávat. Z výše zmíněných důvodů jednotlivé zprávy také často dochází k rozdílným výsledkům.

Potřeba národního hodnocení, včetně sledování dalších národně relevantních indikátorů, které doplňují globální indikátorovou sadu, je proto přímo ukotvena v samotné Agendě 2030 i jejím monitorovacím rámci, který byl schválen Generálním shromážděním OSN v roce 2017. Národní hodnocení mohou nedostatek dat na globální úrovni kompenzovat využitím jiných relevantních ukazatelů a mapovat tak detailněji národně specifické výzvy i úspěchy. Národní hodnocení poskytuje také lepší představu o vazbě mezi naplňováním cílů a konkrétními aktivitami.

Na národní úrovni je možné mezinárodní srovnání, které využívá profily jednotlivých zemí (*SDG Index and Dashboard* a studie OECD *Measuring Distance to SDG Targets*) především jako zdroj obecného přehledu o silných a slabých stránkách a následně k hledání států s podobnými typy problémů, s nimiž by bylo možné sdílet zkušenosti. Pro národní účely může být dále přínosná také metodologie stanovování cílových hodnot indikátorů na základě meziročního srovnání (typicky na základě nejlepšího a nejhoršího výsledku v rámci zkoumaném regionu), příp. měření rychlosti změny vyvinuté a užívané Eurostatem.

Mezinárodní hodnocení by však neměla být jediným vodítkem pro konkrétní postup vlády.

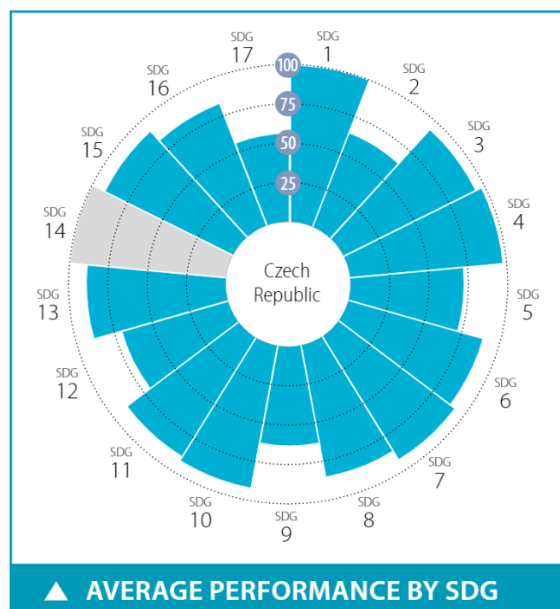
Tabulka č. 1 Srovnání mezinárodních hodnocení plnění Agendy 2030

	Periodicita	Globální indikátorová sada	Hodnocení na úrovni podcílů	Profily jednotlivých zemí
Zpráva GT OSN	Každoročně	✓	✗	✗
UN DESA	Každoročně	✓	✗	✗
Eurostat	Každoročně	✗	✗	✗
SDG Index a Dashboard	Každoročně	✗	✗	✓
OECD	2017, 2019	✓	✓	✓

Na dvou konkrétních příkladech bude názorně ukázána výpovědní hodnota vybraných mezinárodních hodnocení, která provádějí hodnocení až na úroveň podcílů a/nebo sestavují profily jednotlivých zemí.

SDG Index and Dashboard každoročně zpracovává SDSN a Bertelsmannova nadace. Zpráva taktéž využívá vlastní ad hoc sadu indikátorů z oficiálních i neoficiálních zdrojů (globální sadu indikátorů, relevantní data mezinárodních organizací, dílčí studie atd.), která není přímo navázána na globální indikátorový rámec. SDG Index hodnotí vzdálenost jednotlivých zemí od splnění Agendy 2030 jako celku na základě podílu naplněných indikátorů (SDG Index ČR byl v roce 2019 80,7; ČR obsadila 7. místo). SDG Dashboard dále hodnotí naplňování jednotlivých cílů na čtyřbarevné škále (zelená, oranžová, žlutá, červená) na základě dvou indikátorů s nejhorším výsledkem. Pro každý cíl je určen také trend.

Obrázek č. 2 SDG Index ČR – průměrné hodnocení dle cíle

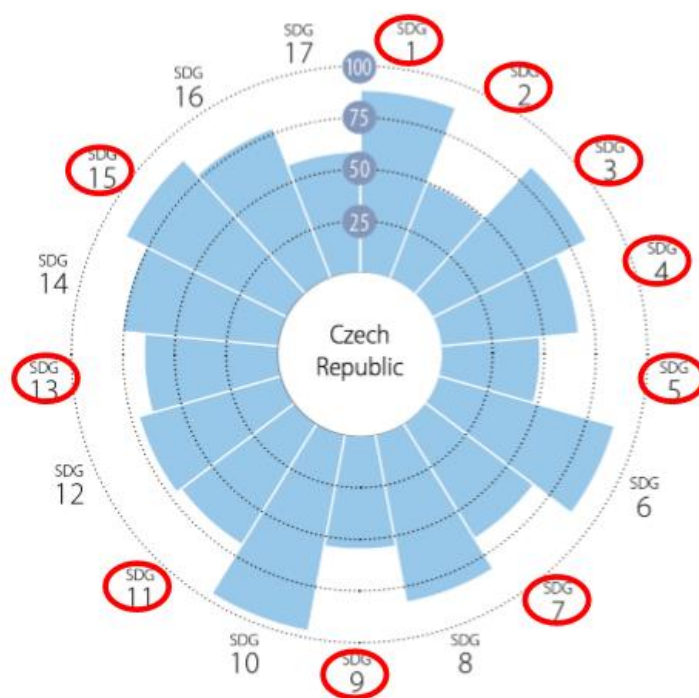
Obrázek č. 3 Současné hodnocení ČR – SDG Dashboard 2019

SDSN spolu s Ústavem pro Evropskou environmentální politiku v roce 2019 vydal také první Evropskou zprávu udržitelného rozvoje (Europe Sustainable Development Report), v níž se ČR s indexem 71,8 umístila na 8. místě. Oproti SDG indexu se na předních příčkách kromě tradičních skandinávských zemí, Francie, Rakouska a Německa před ČR objevilo také Nizozemsko. Rozdílné hodnocení vyplývá z rozdílného setu hodnocených indikátorů – indikátorový set je zde relevantnější pro evropský region, vyřazeny jsou indikátory týkající se fenoménů, které se v EU nevyskytují – např. u SDG 1 není zařazen indikátor extrémní chudoby definované jako \$1.90/den či \$3.20/den (chudoba je zde definovaná jako \$5.50/den), u SDG 2 byl vyřazen indikátor k podvýživě atd.

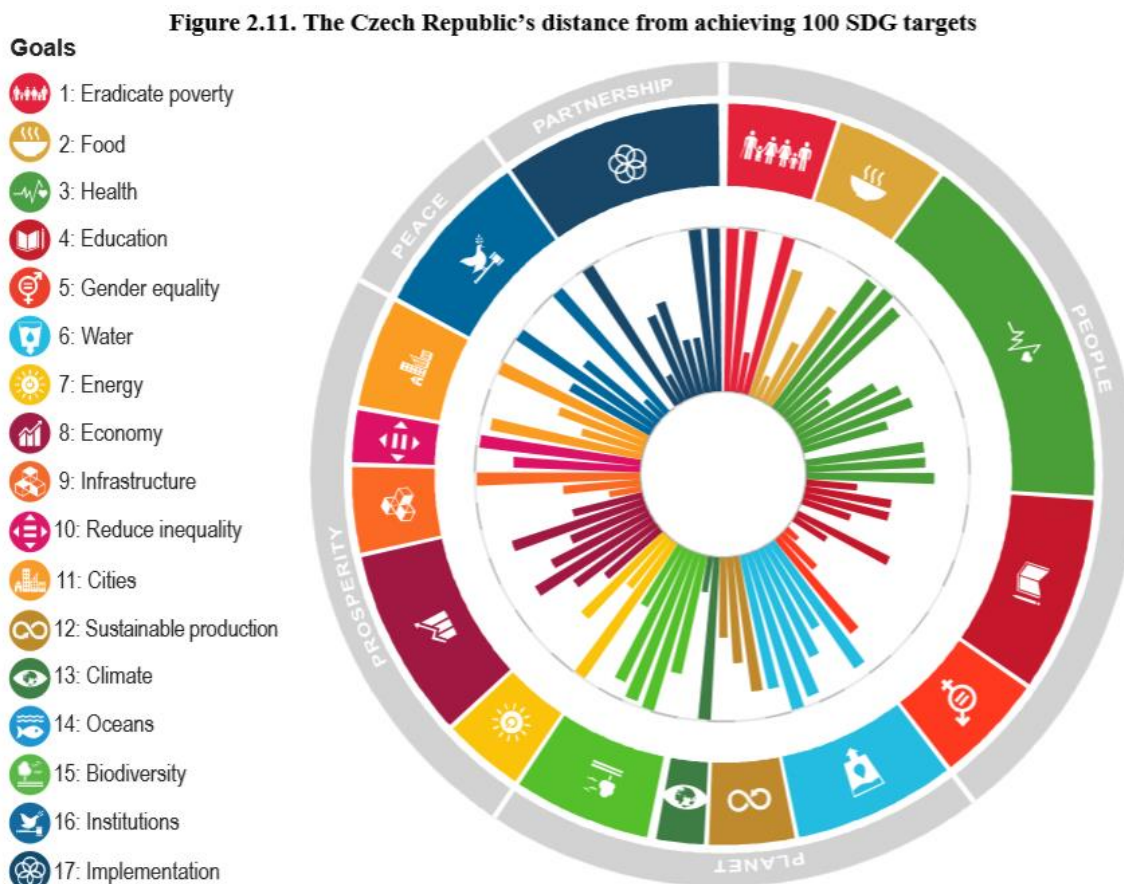
Obrázek č. 4 EU SDG Index (vyznačená jsou SDGs u kterých je výsledek zhoršený, oproti globálnímu SDG Indexu)

SDG index EU_CZ 2019

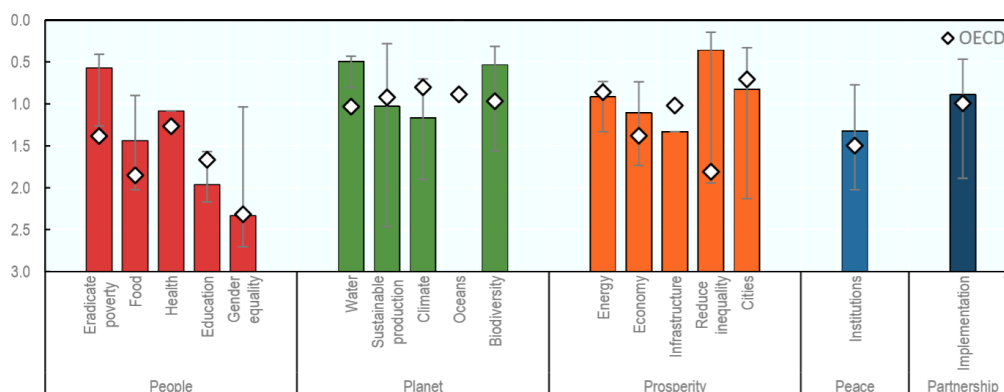
Studie OECD *Measuring Distance to SDG Targets* je v rámci mezinárodních hodnocení nejbližší globální indikátorové sadě. Data OSN z globální databáze pouze ve vhodných případech nahrazuje daty OECD. Studie ukazuje vzdálenosti, které musí země urazit pro naplnění podcílů SDGs a porovnává výsledky na úrovni cílů s průměrem OECD. Ve Studii z roku 2019 je pro ČR dostupných 127 indikátorů, které pokrývají 100 ze 169 podcílů Agendy 2030. Dle OECD z nich ČR již zcela naplnila 14 a u mnoha dalších má k naplnění blízko.

Obrázek č. 5 Současné hodnocení ČR *Measuring Distance to SDG Targets*

OECD přináší také zajímavý pohled na výsledku v kontextu chybějících dat. Následující graf ukazuje výsledky ČR v porovnání s průměrem OECD (bílá kostička). Horní hranice úsečky u každého cíle pak naznačuje možné výsledky, pokud by chybějící indikátory vykazovaly nejlepší možný výsledek, spodní hranice pak naopak nejhorší možný výsledek. Z grafu je viditelná velká nejistota výsledků, které se tudíž mohou v následujících letech výrazně měnit jen se zlepšující se dostupností dat (bez ohledu na skutečný progres, regres či stagnaci v naplňování cílů).

Graf č. 1 Průměrná vzdálenost ČR od cílové hodnoty na úrovni SDGs

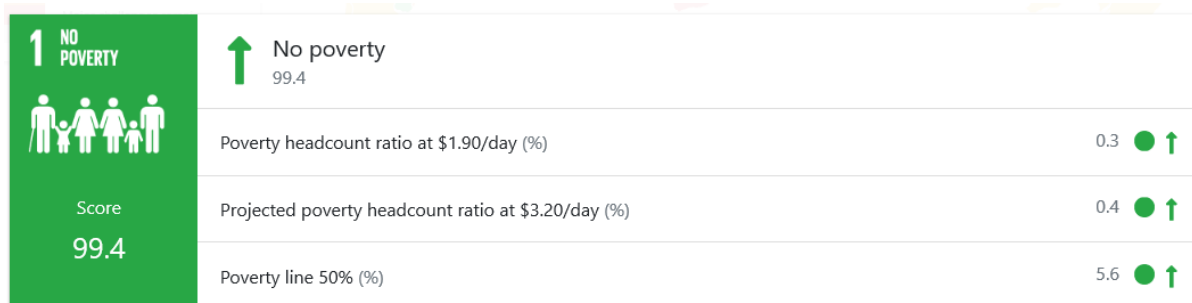

Nyní se podívejme na **příklady rozdílů v hodnocení mezi mezinárodními zprávami a národním hodnocením.**

Příklad 1 *SDG 1 Vymýtit chudobu ve všech jejích formách všude na světě*

Zpráva SDSN a Bertelsmannovy nadace v roce 2019 hodnotí naplňování SDG 1 v České republice velmi pozitivně a cíl považuje za splněný z 99,4 % (všechny hodnocené indikátory jsou hodnoceny zeleně a mají pozitivní trend). Hodnocení nicméně zcela opomíjí indikátory některých podcílů (např. podcíl 1.a týkající se zahraniční rozvojové spolupráce), regionální disparity (strukturálně postižené regiony) a specifické cílové skupiny (např. samoživitelky s dětmi, seniorky, lidé žijících v sociálně vyloučených lokalitách atd.), i další národní specifické problémy (např. velké množství lidí žijících těsně nad národní hranicí chudoby).

Obrázek č. 6 SDG Dashboard pro ČR (SDG 1)

OECD používá obdobné indikátory, ve kterých si ČR vede dobře, přihlíží však dále coby k proxy indikátoru podcíle 1.3 také k podílu populace, který žije pod hranicí chudoby (definované jako 50 % mediánového příjmu) a dostává minimální příjmové benefity. Zahrnutí tohoto indikátoru výsledek ČR zhoršuje. Pokud by OECD použilo stejnou metodologii jako výše zmíněná studie (zhodnocení dvou indikátorů s nejhoršími výsledky), SDG 1 by nebyl hodnocen jako naplněný.

Obrázek č. 7 OECD Measuring Distance to SDG Targets (SDG 1)

Indikátor	Vzdálenost ²⁶⁷
Proportion of population below international poverty line (%)	0,00
Relative income poverty rate	0,04
Share of the population living below the relative poverty threshold receiving minimum income benefits (proxy)	2,24
Countries with legislative and/or regulatory provisions been made for managing disaster risk (1 = YES; 0 = NO)	0,00

Národní hodnocení naproti tomu přináší hlubší pohled na problematiku chudoby, při němž je patrná křehkost úspěchu, na který poukazují mezinárodní studie. V situaci velkého množství lidí žijících těsně nad hranicí chudoby či při vědomí regionálních rozdílů stačí relativně malá změna, aby se situace v této oblasti podstatně zhoršila. Národní zpráva se věnuje i podcílům, které mezinárodní studie opomíjí (např. 1.4 a 1.a). V některých případech přináší detailnější národní data naopak pozitivnější pohled na problematiku, např. systémem základní sociální ochrany jsou dle dostupných dat pokryty všechny relativní příjmovou chudobou ohrožené skupiny obyvatel (podcíl 1.3).

Obrázek č. 8 Národní hodnocení SDG 1 (blíže viz zpráva)

1.1 Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 dolaru na den	✓
1.2 Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chudobě tak jak je definována v národní legislativě	—
1.3 Zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny včetně nejpotřebnějších, a do roku 2030 rozšířit jejich dosah na většinu chudých a ohrožených	✓
1.4 Do roku 2030 zajistit, aby všichni muži a ženy, zejména chudí a zranitelní, měli stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům i základním službám, na vlastnictví a možnost nakládat s půdou a stejná práva na další formy vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, příslušné nové technologie a finanční služby, jako například mikrofinancování	—
1.5 Do roku 2030 posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a environmentálními otřesy a pohromami	✓
1.a Zajistit výraznou mobilizaci prostředků z různých zdrojů, mimo jiné i dokonalejší rozvojovou spoluprací, a zajistit tak přiměřené a předvídatelné prostředky pro rozvojové země – zejména nejméně rozvinuté – na zavádění programů a politik na odstranění chudoby ve všech jejích formách	✗
1.b Vytvořit výrazné politické strategie na národní, regionální i mezinárodní úrovni, založené na genderově citlivých rozvojových strategiích na podporu chudých, které povedou ke zrychlení investic do opatření na odstranění chudoby	—

²⁶⁷ 0 = cíl byl naplněn, 3 = největší vzdálenost od cíle

Příklad 2 *SDG 15 Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity*

Dalším příkladem cíle, u kterého z hlubší analýzy vyplývá rozdílné hodnocení oproti mezinárodním studiím, je SDG 15. Studie SDSN a Bertelsmannovy nadace hodnotí naplnění cíle žluto barvou (naplnění z 91 %) s trendem, při kterém by mělo najít ke kompletnímu naplnění do roku 2030. Indikátor, který zhoršuje celkový výsledek v naplňování, jsou importované hrozby pro biodiverzitu (invazní druhy).

Obrázek č. 9 SDG Dashboard pro ČR (SDG 15)

Naplňování SDG 15 v ČR je ve studii Measuring Distance to SDG Targets hodnoceno jako nadprůměrné oproti zemím OECD. Dva podcíle jsou hodnoceny jako naplněné, u dalších dvou je k naplnění velmi blízko. OECD nehodnotí indikátory, u kterých nelze stanovit žádoucí normativní směr, kterým by se měl jejich trend ubírat. To se týká i alokace oficiální rozvojové spolupráce (ODA) do jednotlivých témat, protože každá země se dle své expertízy a relevance zaměřuje na jiná témata a tříštění ODA není vždy žádoucí. Hodnocení naplňování těchto podcílů má tedy opět smysl především na národní úrovni, vzhledem k mezinárodním závazkům, národním strategiím a koncepcím.

Z následující tabulky je zřejmé, že OECD přináší o něco lépe vypovídající hodnocení cíle, než studie SDSN a Bertelsmannovy nadace, neboť se opírá o více indikátorů, které jsou provázané s jednotlivými podcíli a s globální indikátorovou sadou.

Tabulka č. 2 OECD Measuring Distance to SDG Targets (SDG 15)

Indikátor	Vzdálenost
Land area covered by trees	0,00
Protected areas as a share of total land	1,56
Intensity of use of forest resources	0,00
Average proportion of Mountain Key Biodiversity Areas (KBAs) covered by protected areas (%)	0,03
Mountain Green Cover Index	0,13
Red List Index	0,32
Number of countries that have adopted legislative, administrative and policy frameworks to ensure fair and equitable sharing of benefits	1,71
Official development assistance for biodiversity	
Official development assistance plus other official flows to support forestry	

Z národní zprávy ovšem vyplývá méně pozitivní obrázek. Hodnocena jsou všechna témata, která SDG 15 pokrývá. Ukazují se dlouhodobé problémy s druhovou skladbou a defoliací, degradací zemědělské půdy, poklesem biodiverzity, bezprostředně pak i kůrovcovou kalamitou a s ní souvisejícím odlesňováním atd.

Tabulka č. 3 Národní hodnocení SDG 15 (blíže viz zpráva)

15.1 Do roku 2020 zajistit ochranu, obnovu a udržitelné využívání suchozemských a vnitrozemských sladkovodních ekosystémů a jejich služeb, zejména lesů, mokřadů, hor a suchých oblastí, v souladu se závazky z mezinárodních dohod	—
15.2 Do roku 2020 podpořit zavádění udržitelného hospodaření se všemi typy lesů, zastavit odlesňování, obnovit zničené lesy a podstatně zvýšit zalesňování a obnovu lesů na celém světě	—
15.3 Do roku 2030 bojovat proti rozšiřování pouští, obnovovat znehodnocenou půdu, včetně pozemků postižených rozšiřováním pouští, suchem či záplavami, usilovat o dosažení světa, ve kterém již nedochází k degradaci půdy	✗
15.4 Do roku 2030 zajistit zachování horských ekosystémů, včetně jejich biodiverzity, aby se zvýšila jejich schopnost poskytovat výhody, které jsou nezbytné pro udržitelný rozvoj	—
15.5 Přijmout neodkladná a výrazná opatření na snižování degradace přírodního prostředí, zastavit ztrátu biodiverzity a do roku 2020 chránit a zabraňovat vyhynutí ohrožených druhů	✗
15.6 Zajistit spravedlivé rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů a podporovat odpovídající přístup k těmto zdrojům	✓
15.7 Přijmout neodkladná opatření ke skoncování s pytláčením a pašováním chráněných druhů rostlin a živočichů a řešit nabídku i poptávku po nelegálních přírodních produktech	—
15.8 Do roku 2020 zavést opatření proti zavlečení invazivních druhů do suchozemských a vodních ekosystémů a výrazně snížit jejich dopad na tyto ekosystémy, kontrolovat nebo vymýtit prioritní invazivní druhy	—
15.9 Do roku 2020 začlenit hodnoty ekosystému a biodiverzity do národního i regionálního plánování, rozvojových procesů a strategií na snižování chudoby	—
15.a Mobilizovat a významně zvýšit finanční prostředky ze všech zdrojů na zachování a udržitelné využívání biodiverzity a ekosystémů	—
15.b Mobilizovat značné prostředky ze všech zdrojů na všech úrovních na financování udržitelného hospodaření s lesy a poskytnout odpovídající pobídky rozvojovým zemím na zlepšení tohoto hospodářství, včetně ochrany a obnovy lesů	—
15.c Zvýšit mezinárodní podporu boji proti pytláčení a pašování chráněných druhů, mimo jiné zvyšováním schopností místních komunit věnovat se udržitelným příležitostem k obživě	—

Agenda 2030 a financování

Tato kapitola bude v první oficiální zprávě v roce 2020 obsahovat základní informace ke dvěma oblastem: 1) tzv. zelenému rozpočtování a 2) mezinárodním závazkům v oblasti financování udržitelného rozvoje (*Addis Ababa Action Agenda*).

- 1) Tzv. zelené rozpočtování (green budgeting) je relativně novým a moderním nástrojem pro analýzu finančních toků v souvislosti s tvorbou politik. Představuje potenciálně významný nástroj pro analýzu a zlepšování koherence činností veřejné správy s environmentálními, ale také společenskými cíli. Tento přístup – na rozdíl např. od environmentálního zdanění – sice není dosud jednotně metodicky podchycen, avšak v posledních letech jsou realizovány příslušné aktivity na úrovni OECD, EK i řady dalších členských států EU²⁶⁸, s odlišnými přístupy.²⁶⁹ Základním principem je monitoring výdajů s dopadem na životní prostředí či udržitelný rozvoj a využití těchto informací při tvorbě rozpočtů (tzn. i následnou snahu zvyšovat soulad rozpočtových výdajů s politickými cíli či SDGs).

Všeobecně lze přistoupit k zelenému rozpočtování dvěma způsoby: 1. značením rozpočtových výdajů s pozitivními či negativními vlivy na životní prostředí dle stanovené metodiky (tagging); 2. analýzou a hodnocením skutečných dopadů na životní prostředí u daných rozpočtových výdajů (impact analysis). Zejména druhý přístup však představuje výrazné nároky na metody hodnocení dopadů a potřebu propojení rozpočtového výdaje z konkrétními činnostmi, a tedy de facto pravděpodobně i změnu celého rozpočtového procesu. V kontextu struktury a tvorby státního rozpočtu se tak jeví administrativně méně náročný a účelný prvotní screening na základě propojení a věcné shody výdajových paragrafů a položek s podcíli SDGs. Ambicí je toto zjištění a metodiku následně použít pro analýzu rozpočtu v příštích letech, a to zejména ke zvýšení informovanosti „decision-makers“ i odborné veřejnosti. V případě existence a sledování konkrétního indikátoru podcíle SDGs na národní úrovni tak lze zároveň sledovat korelaci ve vývoji výše státních výdajů a naplňování příslušného podcíle či podcílů udržitelného rozvoje.

- 2) *Addis Ababa Action Agenda* (AAAA), přijatá na konferenci OSN k rozvojovému financování v roce 2015, představuje základní rámec pro financování udržitelného rozvoje v té podobě, v jaké byl vymezen Agendou 2030, resp. rámec pro jeho financování méně rozvinutých zemích. Týká se nástrojů posilování daňových systémů rozvojových zemí, narovnávání podmínek mezinárodního obchodu, zahraničních dluhů rozvojových zemí, transferů znalostí a technologií, soukromých investic v rozvojových zemích, remitencí a konečně rozvojové pomoci ze strany rozvinutých států. Česká republika je jedním ze signatářů dohody. Více než čtyři roky po podpisu AAAA sice roste zájem o rozvojové investice a dostupnost technologií, největší výzvy

²⁶⁸ Zejména Francie je velmi aktivní a při návrhu rozpočtu na rok 2020 uveřejnila *Metodiku hodnocení rozpočtu* založenou na projednávané taxonomii EU a hodnotící škále pro intenzitu dopadu na životní prostředí.

²⁶⁹ Konkrétním případem je např. značení výdajů na klimatická opatření Evropskou komisí v rámci EU fondů za pomoci metody tzv. „Rio markers“ vyvinutých pro účely rozvojové pomoci. Alternativním přístupem zahrnují třeba i německou metodiku Udržitelného rozpočtu municipalit sdružení LAG 21 Netzwerk Nachhaltigkeit NRW. Zde jde o stanovení konkrétní úpravy činností, projektů a rozpočtu městských odborů a provázání jak s SDGs, tak dopadovými, tak výstupovými indikátory.

pro financování v globálním kontextu však představují napjaté obchodní vztahy, zvyšující zadluženost a klimatická krize. Vládní příjmy, které tvoří hlavní pilíř financování rozvoje, zůstávají v zemích s nízkými příjmy v průměru pod 15 % HDP, což je hodnota považovaná za nezbytně nutnou pro efektivní fungování státu. Stejně tak většina rozvinutých zemí dosud nemá v domácích politikách zavedený mechanismus financování udržitelného rozvoje nad rámec tradičních resortních rozpočtů.

Pro úplnost je třeba dodat, že během přípravy pilotní zprávy byly sice získány informace o výdajích na určité agendy, nedělo se to však systematicky a z informací nelze v tuto chvíli vyvodit žádné souhrnné závěry. Nanejvýš je možno vyvodit dílčí závěry u jednotlivých SDGs např. o poklesu či nárůstu nějakého konkrétního výdaje. Z téhož důvodu nelze zatím podchytit míru, v jaké jsou aktivity ČR pro dosažení SDGs závislé na prostředcích ze strukturálních fondů EU, a tudíž do jaké míry mohou být ohroženy změnami ve výši a struktuře prostředků poskytnutých pro další programovací období.

Spolupráce na implementaci

Dle usnesení vlády ze dne 17. října 2018 č. 670 ministerstva určila kontaktní místo zodpovědné za vnitro- i meziresortní koordinaci Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj (tzv. focal point). MŽP připravilo přehled očekávané náplně práce kontaktních osob a jejich role na ministerstvech. Jejich pojetí však není jednotné, tj. někde jsou tyto osoby chápány jako nositelé agendy na příslušném ministerstvu, jinde se vnímají jako zprostředkovatelé kontaktu na další věcně příslušné útvary ministerstva, kteří ale do obsahu věci samé nijak nezasahují.

MŽP zřídilo současně sdílené pracovní prostředí na svých serverech, většina komunikace a předávání informací probíhá elektronicky. Proběhla však také dvě osobní setkání kontaktních osob, v květnu a v prosinci 2019.

Hlavní náplní činnosti sítě focal points v roce 2019 byla příprava tohoto pilotního hodnocení, zejména vymezování přesného obsahu tzv. klíčových opatření *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice* a shromažďování informací, jež by umožnily vyhodnocení podcílů Agendy 2030. MŽP pro tento účel připravilo rovněž strukturované formuláře, které měly umožnit relativně rychlé a efektivní vyhodnocování. Vyhodnocení probíhalo ve dvou fázích. Nejprve spolugestoři poskytovali informace gestorům jednotlivých SDGs, poté tito gestoři informace syntetizovali a předávali MŽP. Paralelně byla vyhledávána a shromažďována data k indikátorům, tato data byla kontrolována ČSÚ a předávána dále MŽP.

Z procesu hodnocení vzešla některá doporučení, jak ke konkrétním změnám (např. úpravy některých tzv. klíčových opatření nebo přehodnocení užitečnosti některých indikátorů), tak metodickému přístupu. Zároveň se ukázalo, že jednotlivá ministerstva zvolila v implementaci materiálu velmi odlišné přístupy. Varianty vnitřních implementačních plánů a/nebo formálního stvrzení přístupu k agendě ze strany vedení ministerstva jsou spíše výjimečné. Ministerstva v tom však mají volnost, v usnesení vlády není tento aspekt podchycen a ani ze strany MŽP nebyl žádný konkrétní model doporučován. Pro řadu útvarů jednotlivých ministerstev byl proces vyhodnocování prvním setkáním s danou agendou.

Stabilitu sítě negativně poznamenaly vládou provedené systemizace a změny vnitřní struktury ministerstev. Už během prvního roku existence sítě focal points tak došlo v případě některých ministerstev k personální obměně kontaktních osob, někde i obměně opakované a k dalším změnám podle všeho dojde i v roce 2020. Změny zatím probíhaly především na pracovní úrovni, pouze MZV – vzhledem ke specifiku zahraniční služby, tj. rotaci zaměstnanců – obměnilo svůj tým kompletně. V případě MMR došlo na jaře 2020 i ke změnám útvarů, které mají agendu na starosti. Změny ve struktuře ministerstev vedly v některých případech ke zpoždění v přípravě podkladů.

V první řádné zprávě budou do této kapitoly ještě včleněny informace, získané během vyhodnocování *Strategického rámce Česká republika 2030* v roce 2020, budou-li relevantní též naplňování *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice*.

V první řádné zprávě budou do této kapitoly včleněny také výsledky vstupní evaluace strategického řízení pro udržitelný rozvoj, které jsou spojeny především s vyhodnocením dosavadní práce se *Strategickým rámcem Česká republika 2030*.

Seznam zkratek

ACTRIS-CZ	Výzkumná infrastruktura pro sledování aerosolu, oblačnosti a stopových plynů
AML	viz AMLD
AMLD	Anti-Money Laundering Directive (EU)
API	Agentura pro podnikání a inovace
aspekty ESG	Aspekty environmentální, sociální a dobrého řízení
BBMRI-CZ	Banka klinických vzorků mezinárodním nástroj pro zachování a udržitelné využívání biologické rozmanitosti moří za hranicemi národní jurisdikce (Marine Biodiversity of Areas Beyond National Jurisdiction)
BBNJ	
CCP	České centrum pro fenogenomiku
CENAKVA	Jihočeské výzkumné centrum akvakultury a biodiverzity hydrocenóz
CETA	Komplexní hospodářská a obchodní dohoda
CIISB	Česká infrastruktura pro integrativní strukturní biologii Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
CITES	
CMU	Míra užití cirkulárních surovin
CO2	oxid uhličitý
COMAR	pracovní skupina Rady EU pro mořské právo (Working Party on the Law of the Sea)
CSR	Společenská odpovědnost organizací
CZ	Česká republika Výzkumná infrastruktura pro mezinárodní interdisciplinární výzkum globální změny a jejich dopadů na ekosystémy
CzeCOS	
CZECRIN	Český národní uzel Evropské sítě infrastruktur klinického výzkumu
Czech-Biolmaging	Národní infrastruktura pro biologické a medicínské zobrazování
CZ-OPENSREEN	Národní infrastruktura chemické biologie
ČEB	Česká exportní banka
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
ČSÚ	Český statistický úřad
DCI	Development Cooperation Instrument (EU)
DMC	Domácí materiálová spotřeba
DPH	Daň z přidané hodnoty
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
EATRIS-CZ	Český národní uzel Evropské infrastruktury pro translační medicínu
EBAs	Vše kromě zbraní (Everything but Arms)
ECOSOC	Economic and Social Council (OSN)
EDF	European Development Fund (EU)
EEIP	Evropský plán vnějších investic
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
EHP	Evropský hospodářský prostor
EIA	Hodnocení vlivů na životní prostředí (Environmental Impact Assessment)
EIDHR	European Instrument for Democracy and Human Rights (EU)
EK	Evropská komise

EKO-COM	system sběru a recyklace odpadových materiálů (firma)
ELIXIR-CZ	Česká národní infrastruktura pro biologická data
ENI	European Neighbourhood Instrument (EU)
ENRF	Evropský národní a rybářský fond
EPAs	Dohody o ekonomickém partnerství
ESF	Evropský sociální fond
ESIF	Evropské a strukturální investiční fondy
EU	Evropská unie
EU ETS	Systém EU pro obchodování s emisemi
EUROPOL	European Police Office (EU)
EVVO	Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
FATF	Financial Action Task Force
FDI	Přímé zahraniční investice
FLEGT	Akční plán EU pro vymahatelnost práva, správu a obchod v lesnictví (Forest Law Enforcement, Governance and Trade)
FSC	system certifikace lesů (Forest Stewardship Council)
FTAs	dohody o volném obchodu
GCF	Zelený klimatický fond
GDPR	General Data Protection Regulation (EU)
GEF	Globální fond životního prostředí
GERD	Celkové výdaje na vědu, výzkum a inovace
GPF	Gender pay gap
GRECO	Group of States against Corruption
GRV	Globální rozvojové vzdělávání
GSP	Zobecněný preferenční systém
GSP	Systém všeobecných celních preferencí
GW	Gigawatt
GWh	Gigawatthodina
HDP	Hrubý domácí produkt
HIPC	těžce zadlužené chudé země (Heavily Indebted Poor Countries)
HND	Hrubý národní důchod
HZS	Hasičský záchranný sbor
ICPDR	Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje
ICT	Informační a komunikační technologie
IDA	International Development Association (Světová banka)
ind.	indikátor
INTERPOL	International Criminal Police Organization
IOM	International Organization for Migration
IPA	Instrument for Pre-Accession Assistance (EU)
Ips	Individuální projekt systémový
IROP	Integrovaný regionální operační program
ISERD	Israel-Europe RnD Directorate
IT	Informační technologie
ITU	Mezinárodní telekomunikační unie
IZS	Integrovaný záchranný systém
JPI CLIMATE	Iniciativa společného programování k propojení znalostí o klimatu v Evropě

JPI FACCE	Iniciativa společného programování pro zemědělství, zabezpečení potravin a změnu klimatu
JPI HDHL	Iniciativa společného programování Zdravá výživa pro zdravý život
JPI WATER	Iniciativa společného programování pro vodu v měnícím se světě
KČ	Koruna česká
KET	Klíčové technologie (Key emerging technologies)
KKP	Kulturní a kreativní průmysly
KVET	Kombinovaná výroba elektřiny a tepla
LDCs	nejméně rozvinuté země (Least Developed Countries)
LIFE	EU program pro životní prostředí a oblast klimatu
LTE	Vysokorychlostní mobilní síť (Long Term Evolution)
MA21	Místní agenda 21
MAS	místní akční skupiny
METROFOOD-CZ	Národní uzel Evropské výzkumné infrastruktury pro oblast zemědělství, výživu a potraviny
MF	Ministerstvo financí
mil.	milion
mld.	miliarda
MMF	Mezinárodní měnový fond
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MS	Microsoft
MSP	Malé a střední podniky
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NanoEnviCz	Výzkumná infrastruktura Nanomateriály a nanotechnologie pro ochranu životního prostředí a udržitelnou budoucnost
NAP	Národní akční plán adaptace na změnu klimatu
NAPEE III	3. Národní akční plán energetické účinnosti
NAS	Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR
NCMG	Národní centrum lékařské genomiky
NHRI	National Human Rights Institution (dle Pařížských principů)
NIDV	Národní institut dalšího vzdělávání
NKEP	Národní klimaticko-energetický plán. Oficiálním názvem Vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu
NNO	Nestátní nezisková organizace
NOx	dusičnany
Nox	oxidy dusíku
NPŽP	Národní program Životní prostředí
NSK	Národní soustava kvalifikací
NSK	Národní stálá konference
NZÚ	Nová zelená úsporám
ODA	Oficiální rozvojová pomoc (Official development assistance)

OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OHCHR	Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OSN)
OP PIK	Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP VVV	Operační program Věda, výzkum a vzdělávání
OPZ	Operační program Zaměstnanost
OPŽP	Operační program Životní prostředí
OSN	Organizace spojených národů
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
OZE	Obnovitelné zdroje energie
OZP	Osoby se zdravotním postižením
p.b.	procentní bod
PAYT	Pay-as-you-throw, Zaplat' kolik vyhodíš
PCSD	koherence politik pro udržitelný rozvoj (Policy Coherence for Sustainable Development)
PEFC	systém certifikace lesů (Programme for the Endorsement of Forest Certification)
PGC	Public Governance Committee (OECD)
PISA	Program k mezinárodnímu hodnocení studentů (Programme for International Student Assessment)
PJ	Petajoule
PM ₁₀	pevné částice o velikosti menší než 10 mikrometrů
PM _{2,5}	pevné částice o velikosti menší než 2,5 mikrometrů
POK	Politika ochrany klimatu
PPP	partnerství veřejného a soukromého sektoru (Public Private Partnership)
PRV	Program rozvoje venkova
RE:START	Projekt restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje
REACH	Legislativa registrace, hodnocení, autorizace a omezení chemických látek
RECETOX RI	Výzkumná infrastruktura pro výzkum a výuku v oblasti managementu environmentálních a zdravotních rizik souvisejících s chemickými látkami
RIA	hodnocení dopadů regulace (Regulatory Impact Assessment)
RIS3	Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligenstní specializaci
RSK	Regionální stálá konference
RTAs	regionální obchodní dohody
RVP	Rámcové vzdělávací programy
SDG	Cíl udržitelného rozvoje
SDT	zvláštní zacházení s rozvojovými zeměmi (Special and Differential Treatment)
SEA	Posuzování vlivu koncepcí na životní prostředí (Strategic Environmental Assessment)
SIDS	Small Island Developing States
SNNPR	Stát jižních národů, národností a lidu (Southern Nations, Nationalities, and Peoples' Region)
SO2	oxid siřičitý
SOBR	Strategie ochrany biologické rozmanitosti
STČ	Soubor typové činnosti
TAČR	Technologická agentura ČR
TOSSD	celková oficiální podpora udržitelného rozvoje (Total Official Support for Sustainable Development)
TRACES	program pro kontrolu dovozu a vývozu živočichů a živočišných výrobků (Trade

	Control and Expert System)
UNCAC	United Nations Convention Against Corruption
UNCLOS	Úmluva Organizace spojených národů o mořském právu
UNDEF	United Nations Democracy Fund (OSN)
UNDP	Rozvojový program OSN (United Nations Development Program)
UNEP	Program OSN pro životní prostředí
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (OSN)
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime (OSN)
USD	Americký dolar
ÚSES	územní systém ekologické stability
USV	udržitelná spotřeba a výroba
VKP	významný krajinný prvek
VOC	těkavé organické látky
VUR	Vzdělání pro udržitelný rozvoj
WHO	Světová zdravotnická organizace
WTO	Světová obchodní organizace
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

Indikátorová příloha

Tato Zpráva vychází z dat indikátorů globální sady vytvořené expertní skupinou složenou ze zástupců různých agentur OSN (Inter-Agency and Expert Group on SDG Indicators) a schválenou Statistickou komisí OSN v březnu 2017. Tato globální sada obsahovala celkem 244 indikátorů. Výbor pro indikátory udržitelného rozvoje Rady vlády pro udržitelný rozvoj se v letech 2018 a 2019 věnoval hodnocení relevance indikátorů v ČR, které zohledňovalo smysluplnost indikátorů v podmínkách ČR i jejich praktickou dostupnost. Relevanci dat prověřil a upravil i samotný proces psaní Zprávy a zasazování interpretací indikátorů do hodnocení naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v ČR. Výsledkem tohoto procesu bylo, že Zpráva vychází téměř z poloviny indikátorů globální sady relevantních pro ČR.

Tabulka č. 4 Počet a seznam indikátorů Agendy 2030 použitých ve Zprávě

SDG	počet indikátorů dle OSN	počet indikátorů použitých ve Zprávě	výčet indikátorů
1	14	3	1.2.1, 1.3.1, 1.5.3
2	13	3	2.5.1, 2.5.2, 2.a.2
3	27	21	3.1.1, 3.1.2, 3.2.1, 3.2.2, 3.3.1, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.5, 3.4.1, 3.4.2, 3.5.2, 3.6.1, 3.7.1, 3.7.2, 3.8.1, 3.9.2, 3.9.3, 3.a.1, 3.b.1, 3.b.2, 3.d.1
4	11	7	4.1.1, 4.2.2, 4.3.1, 4.4.1, 4.5.1, 4.6.1 4.b.1
5	14	9	5.1.1, 5.2.1, 5.2.2, 5.5.1, 5.5.2, 5.6.1, 5.6.2, 5.b.1, 5.c.1
6	11	6	6.1.1, 6.3.1, 6.4.2, 6.5.1, 6.5.2, 6.a.1
7	6	5	7.1.1, 7.1.2, 7.2.1, 7.3.1, 7.a.1
8	17	10	8.1.1, 8.2.1, 8.4.2, 8.5.1, 8.5.2, 8.6.1, 8.8.1, 8.10.1, 8.a.1, 8.b.1
9	12	9	9.1.2, 9.2.1, 9.2.2, 9.4.1, 9.5.1, 9.5.2, 9.a.1, 9.b.1, 9.c.1
10	11	3	10.4.1, 10.7.2, 10.b.1
11	15	3	11.6.1, 11.6.2, 11.b.1
12	13	3	12.1.1, 12.2.2, 12.4.1
13	8	1	13.1.2
14	10	0	
15	14	10	15.1.1, 15.2.1, 15.4.1, 15.5.1, 15.6.1, 15.7.1, 15.8.1, 15.a.1,

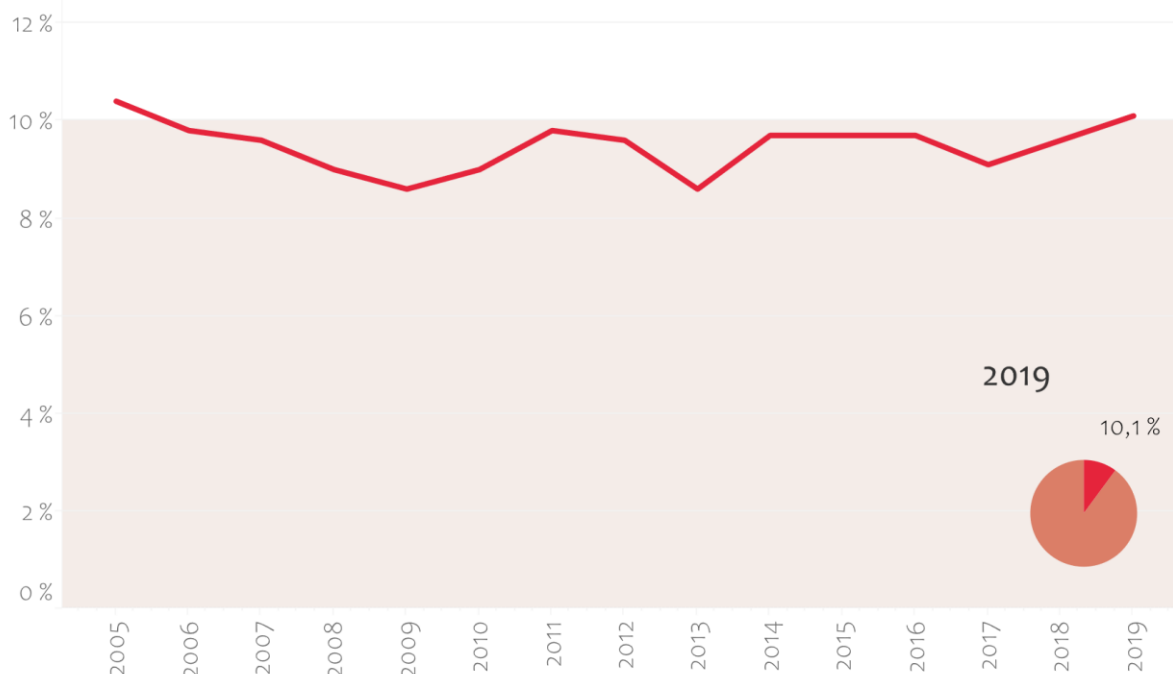
			15.b.1, 15.c.1
16	23	7	16.1.1, 16.1.3, 16.2.2, 16.3.2, 16.9.1, 16.10.2, 16.a.1
17	25	10	17.1.1, 17.1.2, 17.2.1, 17.8.1, 17.9.1, 17.15.1, 17.18.2, 17.18.3, 17.19.1, 17.19.2
CELKEM	244	110	

V březnu roku 2020 na 51. zasedání Statistické komise OSN byla globální indikátorová sada revidována: došlo k 36 hlavním změnám a sada nyní obsahuje 231 unikátních indikátorů, 12 indikátorů se však opakuje u dvou až tří různých podcílů, proto má rámec celkem 247 indikátorů. Relevance upravené sady bude vyhodnocena a bude z nich vycházet 2. Zpráva o naplňování Agendy 2030 v ČR, jež by měla být vytvořena v roce 2023.

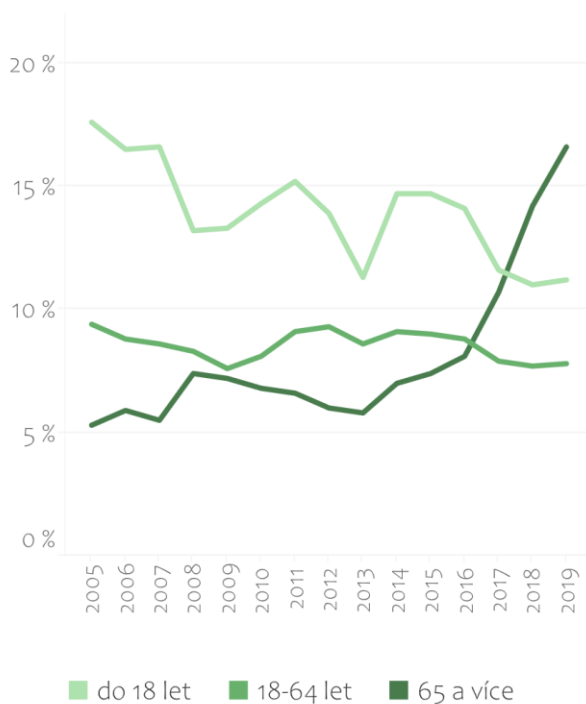
1. KONEC CHUDOBY

1.2.1 Podíl obyvatelstva, které žije pod národní hranicí chudoby

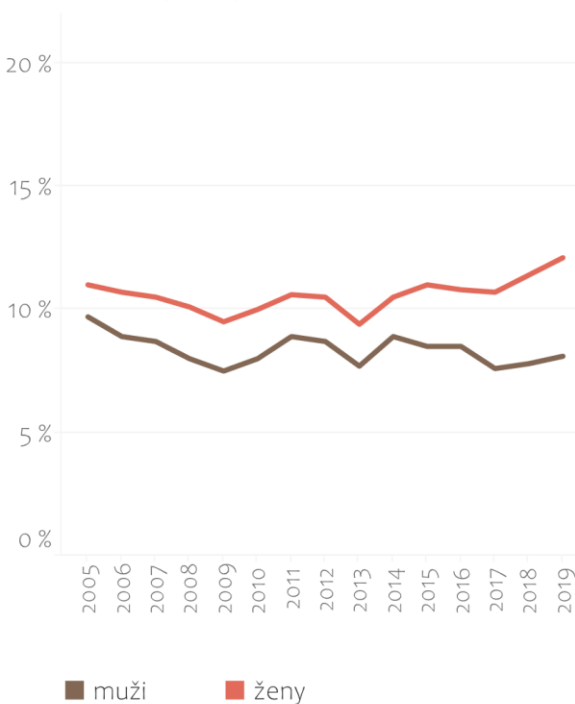
Podíl obyvatelstva pod národní hranicí chudoby: obyvatelstvo celkem

Obyvatelstvo podle věku

Obyvatelstvo podle pohlaví

Zdroj dat: ČSÚ

1.3.1 Podíl obyvatelstva, které pokrývají základní sociální ochrany / systémy sociální ochrany podle pohlaví, identifikovaných dětí, nezaměstnaných, starších osob, osob se zdravotním postižením, těhotných žen, novorozenců, obětí pracovních úrazů a chudých a zranitelných

	2005-2019
muži	100 %
ženy	100 %
novorozenci	100 %
děti	100 %
starší osoby	100 %
těhotné ženy	100 %
chudí	100 %
nezaměstnaní	100 %
oběti pracovních úrazů	100 %
osoby ze zdravotním postižením	100 %
zranitelní	100 %

Zdroj dat: MPSV ČR

1.5.3 Počet zemí, které přijímají a realizují národní strategie omezování rizik živelních pohrom a havárií v souladu s dokumentem Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 (Rámec pro omezování rizika živelních pohrom a technických havárií pro roky 2015 – 2030 ze Sendai)

Existence Rámce pro omezování rizika
živelních pohrom a technických havárií v ČR

ANO ✓

ČR v roce 2015 přijala **Koncepci environmentální bezpečnosti 2016-2020** s výhledem do roku 2030.

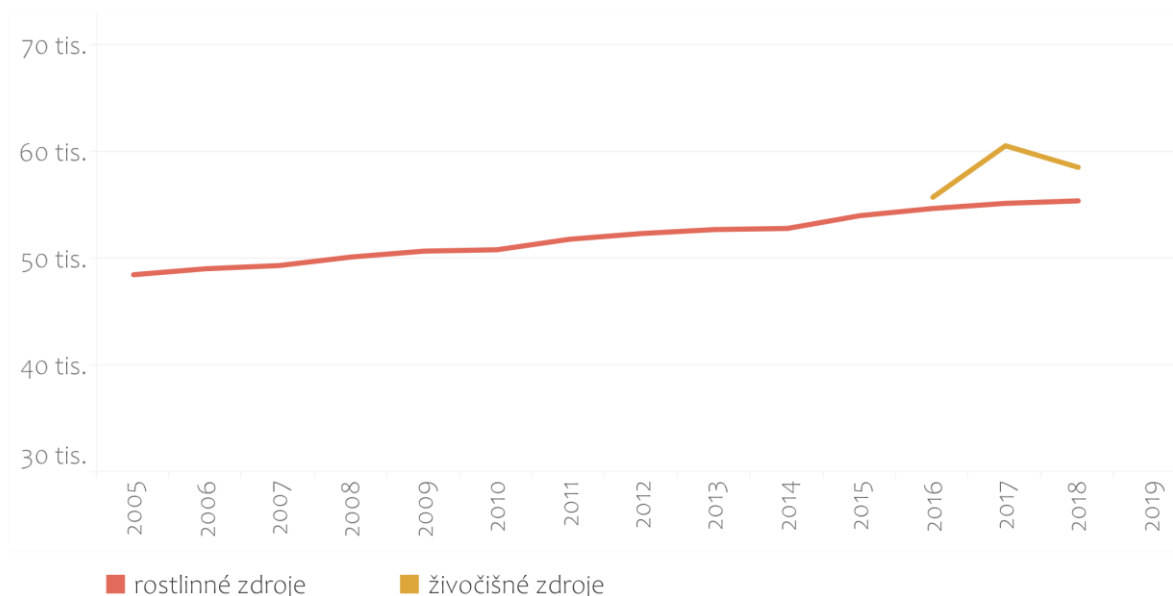
Dalším národním rámcem je:

- **Státní politika životního prostředí 2012–2020**, která uvádí tematickou oblast Bezpečné prostředí jako jednu z priorit. Zahnuje aktivity směřující k předcházení a zmírnění následků antropogenních a přírodních rizik.
- **Bezpečnostní strategie ČR**, ve které je ochrana životního prostředí zařazena mezi významné zájmy v bezpečnostní oblasti. Považuje za své strategické zájmy „... prevenci a potlačování bezpečnostních hrozeb ovlivňujících bezpečnost ČR a jejích spojenců“, kdy mezi bezpečnostní hrozby řadí mimo jiné i „... pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události“.
- Environmentální bezpečnost je rovněž ukotvena ve Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR a jejím implementačním dokumentu Národní akční plán adaptace na změnu klimatu. Environmentální bezpečnost je také horizontálně napojena na Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.

Zdroj dat: MŽP ČR / Sendai Framework for Disaster Risk Reduction Monitor

2. KONEC HLADU

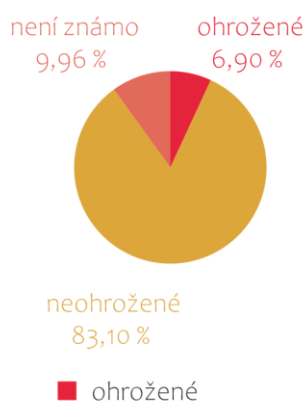
2.5.1 Počet rostlinných a živočišných genetických zdrojů pro potraviny a zemědělství, které jsou uchovávány ve středně- a dlouhodobých záchovných zařízeních

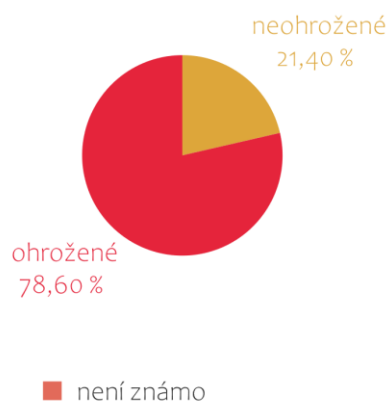
Zdroj dat: MZe ČR

2.5.2 Podíl místních plemen a odrůd, které jsou označené jako ohrožené či neohrožené vyhynutím, anebo jejich stupeň ohrožení vyhynutím není znám

Genetické zdroje rostlin
2018

Genetické zdroje zvířat
2018

Zdroj dat: MZe ČR

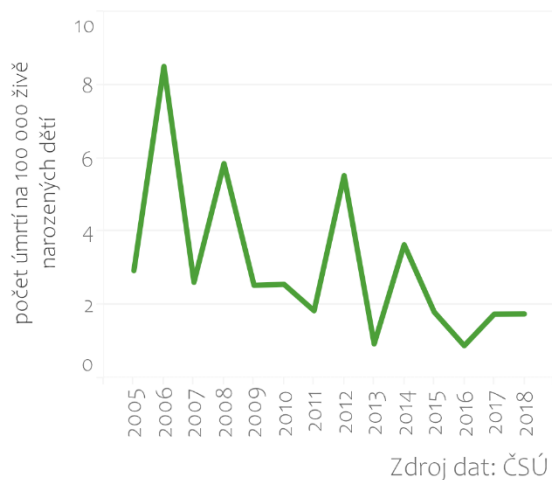
2.a.2 Celková veřejná podpora (oficiální rozvojová pomoc a jiné veřejné finanční toky) do zemědělství

101 832 046 Kč

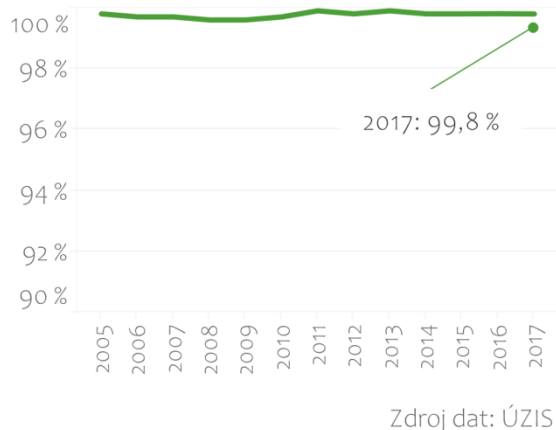
Zdroj dat: MZV ČR

3. ZDRAVÍ A KVALITNÍ ŽIVOT

3.1.1 Mateřská úmrtnost

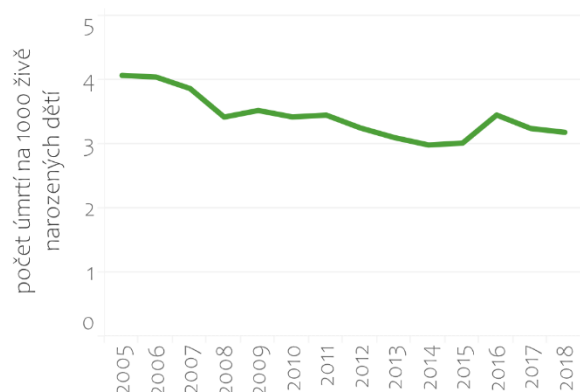

3.1.2 Podíl porodů s asistencí odborného zdravotnického personálu

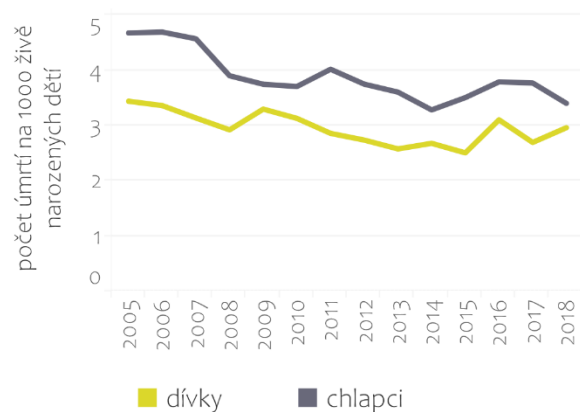

3.2.1 Úmrtnost dětí do 5 let věku

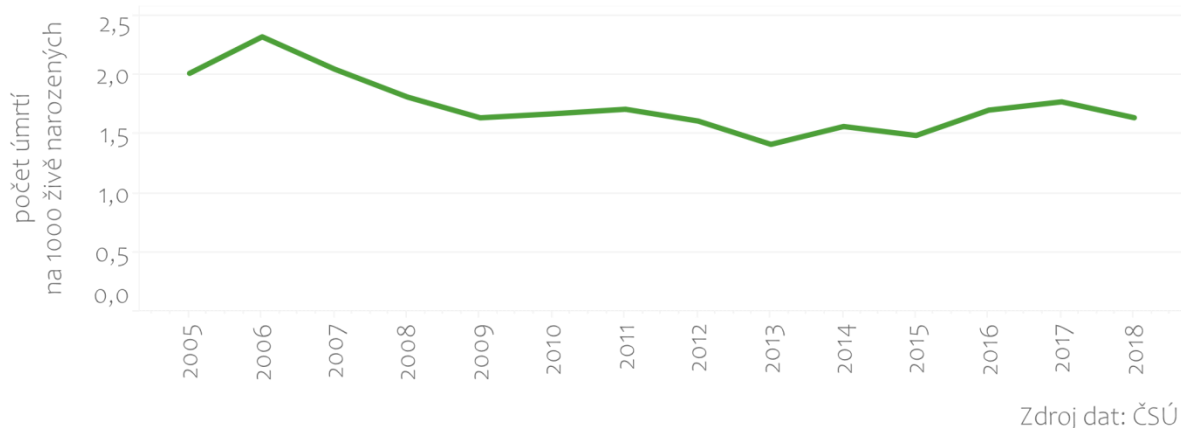
Celkem

Podle pohlaví

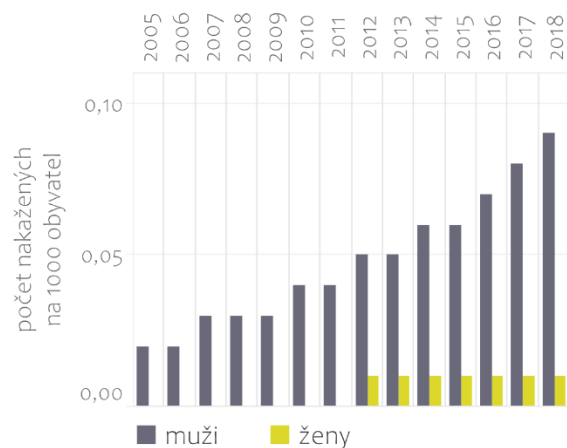

3.2.2 Novorozenecká úmrtnost (mortalita novorozenců)

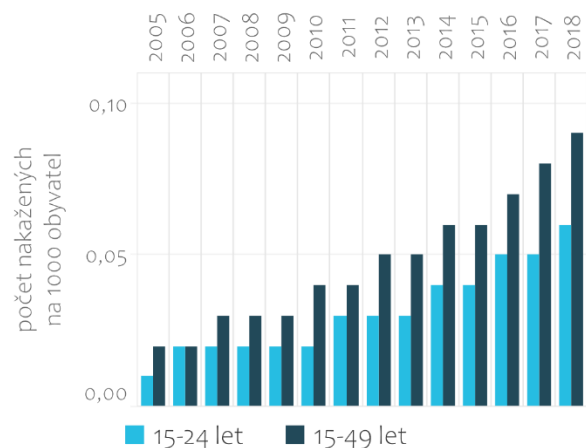

3.3.1 Počet nově nakažených HIV na 1 000 nenakažených obyvatel podle pohlaví a věku

Podle pohlaví

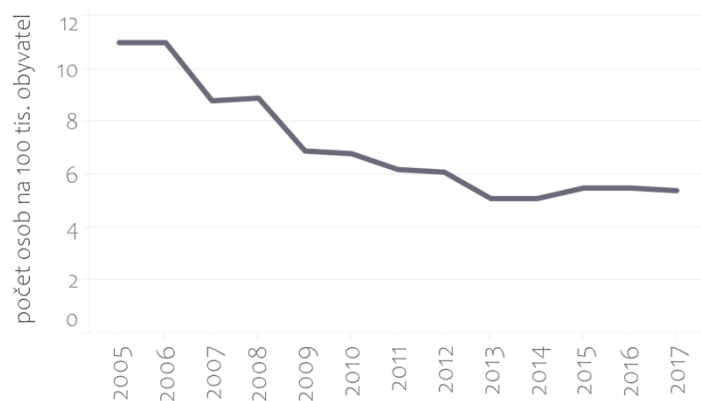

Podle věku

Zdroj dat: UNAIDS

3.3.2 Výskyt tuberkulózy na 100 000 obyvatel

Zdroj dat: WHO Global Tuberculosis Report 2018

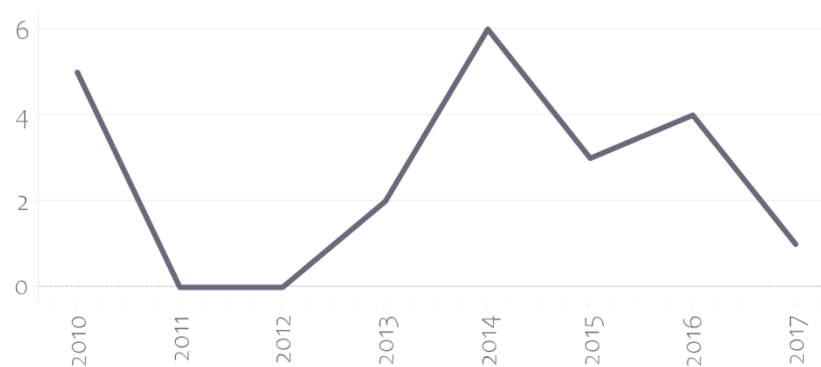
3.3.3 Výskyt malárie

Počet osob ošetřených na území ČR

2015	34
2016	40
2017	31
2018	34

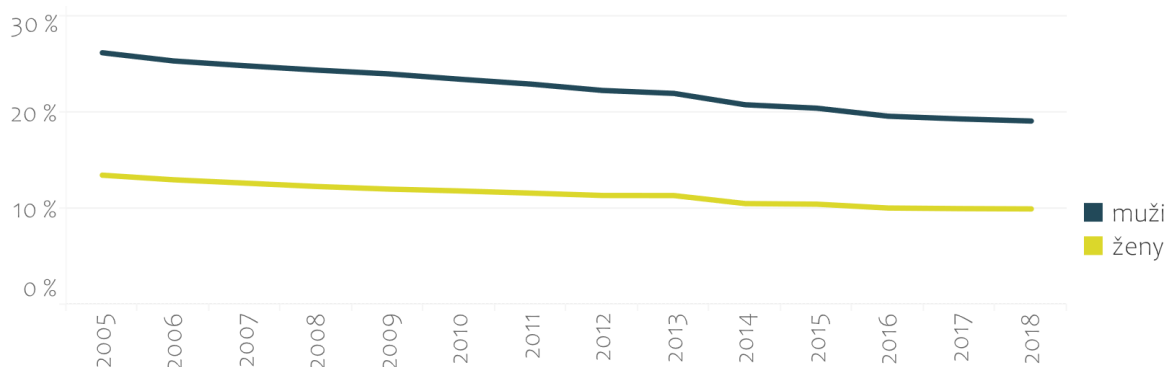
Zdroj dat: Klinika infekčních, parazitárních a tropických nemocí
Nemocnice Na Bulovce

3.3.5 Počet lidí, kteří potřebují zákrok v souvislosti se zanedbanou tropickou nemocí

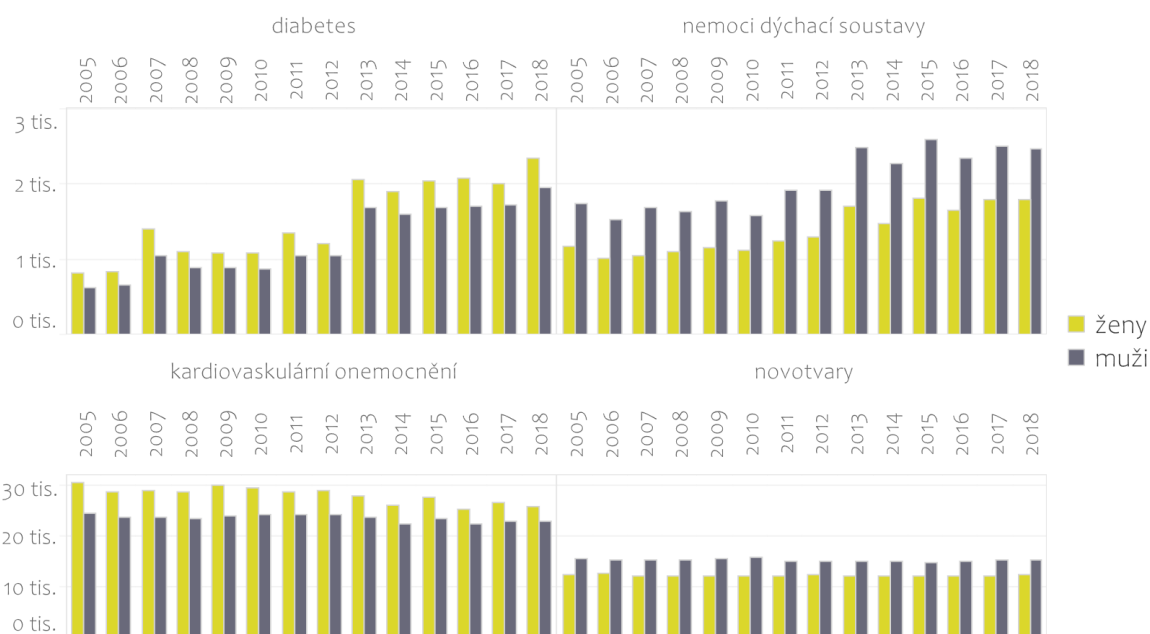

Zdroj dat: WHO Global Health Observatory

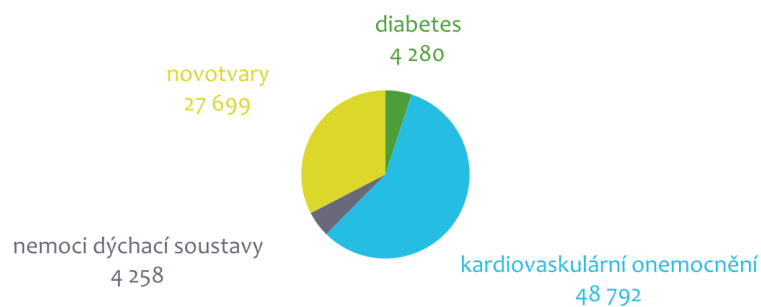
3.4.1 Úmrtnost v důsledku kardiovaskulárních chorob, rakoviny, diabetu nebo chronických chorob dýchací soustavy

Počet úmrtí ženy / muži

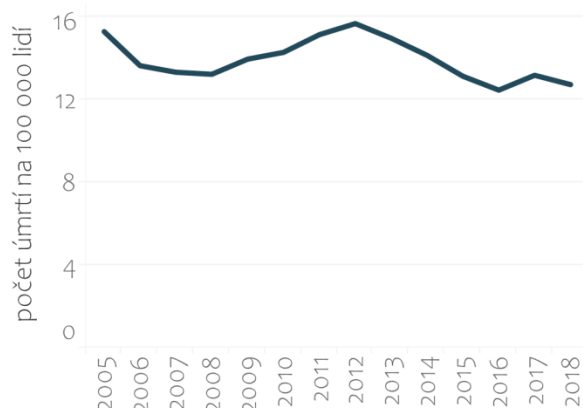
Počet úmrtí celkem
2018

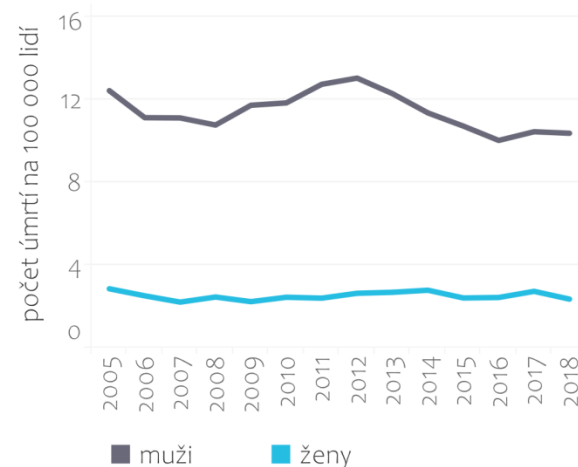
Zdroj dat: ČSÚ

3.4.2 Sebevražednost

Celkem

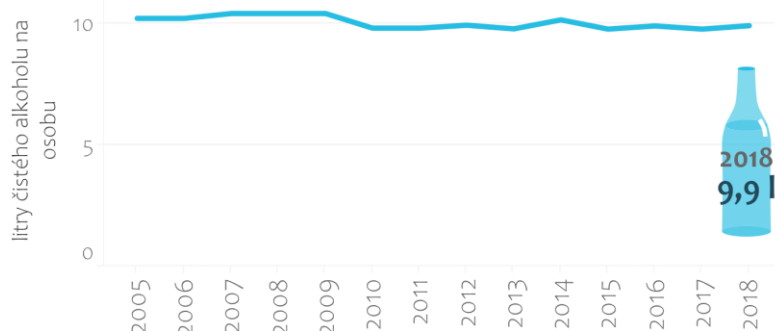

Podle pohlaví

Zdroj dat: ČSÚ

3.5.2 Škodlivé užívání alkoholu, definované v souladu s kontextem daného státu jako spotřeba alkoholu na osobu (patnáctiletou a starší) za kalendářní rok, v litrech čistého alkoholu

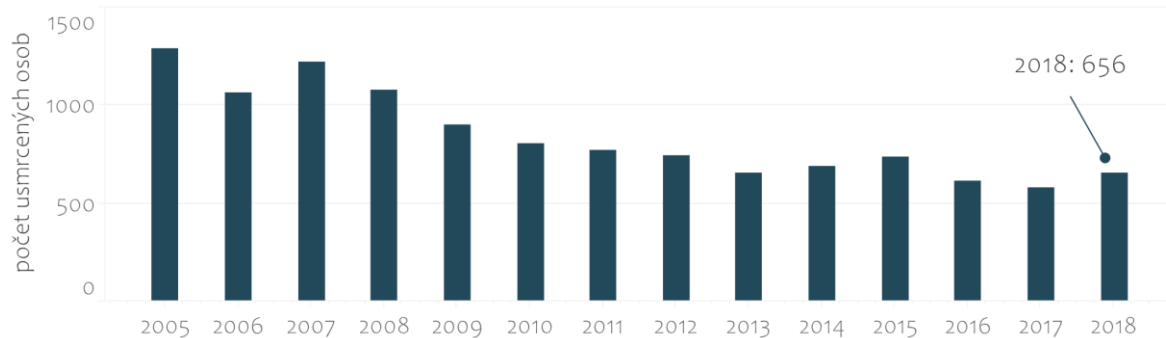

Pozn.: Spotřeba alkoholu v hodnotě čistého lihu byla propočtena jako průměr na 1 obyvatele ČR. Počet obyvatel je dán středním stavem obyvatelstva k 1.7. v příslušném roce. Je tedy zahrnuta i předproduktivní kategorie obyvatelstva ve věku 0-14 let.

Zdroj dat: ČSÚ

3.6.1 Úmrtnost na dopravní nehody

Počet usmrcených osob v důsledku silničních nehod (zahrnuje úmrtí do 24 hodin + úmrtí od 24 hodin do 30 dnů)

Zdroj dat: ČSÚ

3.7.1 Podíl žen v reprodukčním věku (ve stáří 15-49 let), jejichž potřeby plánování rodiny jsou uspokojovány moderními metodami

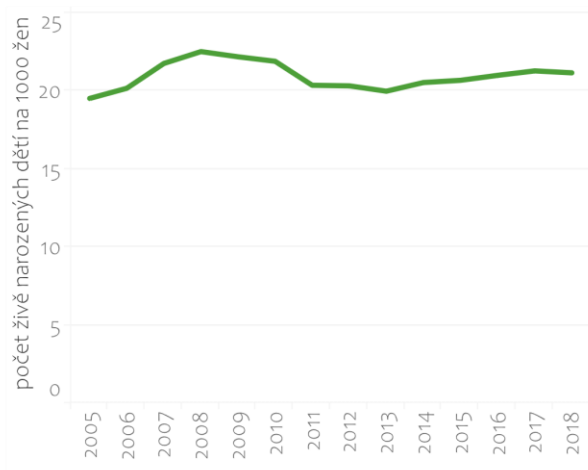
85,7 %

2008

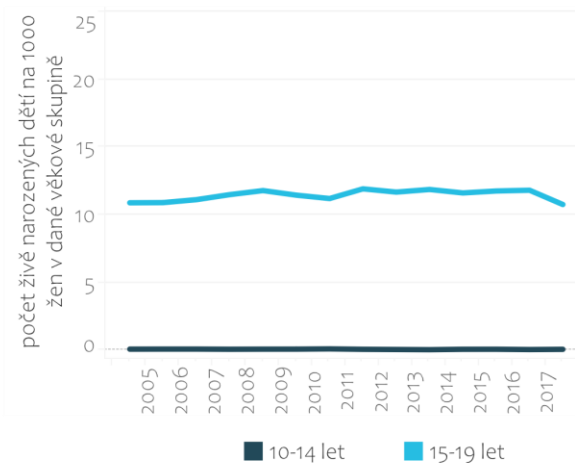
Zdroj dat: PĚF UK / Generations and Gender Survey

3.7.2 Plodnost mladých žen (nebo žen v adolescentním věku) na 1 000 žen v dané věkové skupině

Celkem (10-19 let)

Podle věku (10-14, 15-19 let)

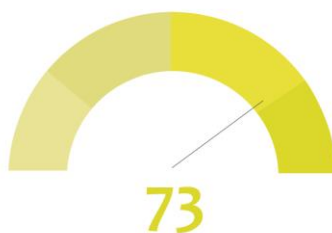

Pozn.: Úroveň plodnosti se hodnotí na základě živě narozených dětí, nikoliv porodů.

Zdroj dat: ČSÚ

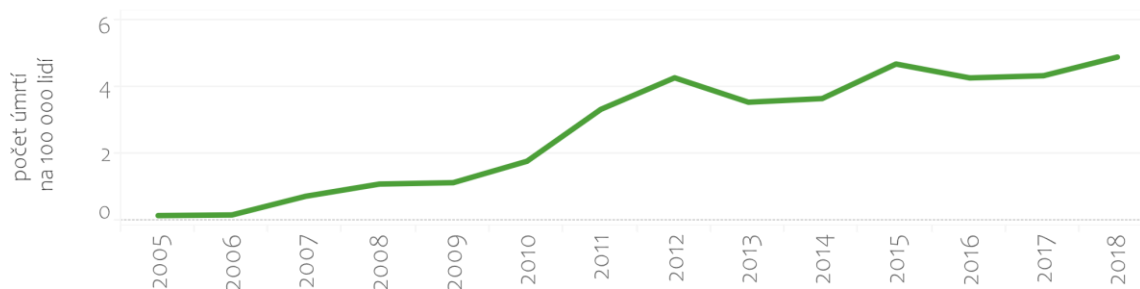
3.8.1 Pokrytí základními zdravotnickými službami (definované jako průměrné pokrytí základními službami vycházející z ukazatele zákroků vztahujících se k reprodukčnímu zdraví a zdraví matek, novorozenců a dětí infekčním nemocem, nepřenositelným nemocem a kapacitě a dostupnosti služeb mezi obyvatelstvem obecně a mezi nejvíce znevýhodněnými obyvateli)

Universal health coverage (UHC) service coverage index

Zdroj dat: WHO

3.9.2 Úmrtnost spojená s nebezpečnou vodou, nezabezpečenými sanitárními službami a nedostatkem hygieny (pokrytí službami Voda, sanitární služby a hygiena pro všechny = Water, Sanitation and Hygiene for All = WASH)

Zdroj dat: ČSÚ

3.9.3 Úmrtnost na neúmyslné otravy

Pozn.: Poslední meziroční změna (pokles mezi roky 2017 a 2018) souvisí s používáním nové verze softwaru pro automatizovaný výběr základní příčiny smrti, kde došlo k určité úpravě kódování (předchozí roky zahrnují i část otrav nezjištěného úmyslu).

Zdroj dat: ČSÚ

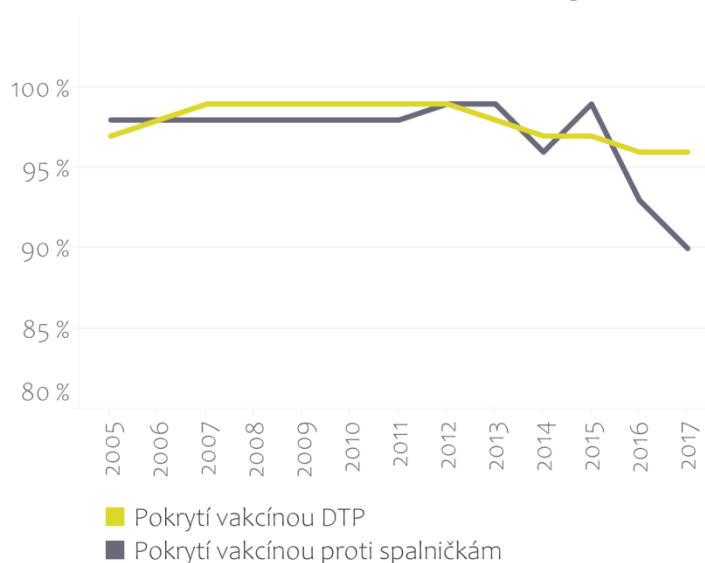
3.a.1 Věkově standardizovaná prevalence současného užívání tabáku mezi osobami ve věku 15 let a staršími

28,5 %

2018

Zdroj dat: WHO

3.b.1 Podíl cílové populace pokryté všemi očkováními, která jsou zahrnuta do jejich národních programů

Zdroj dat: WHO, UNICEF

3.b.2 Celková oficiální rozvojová pomoc (netto) na podporu lékařského výzkumu a základních služeb ve zdravotnictví

11 425 970 Kč

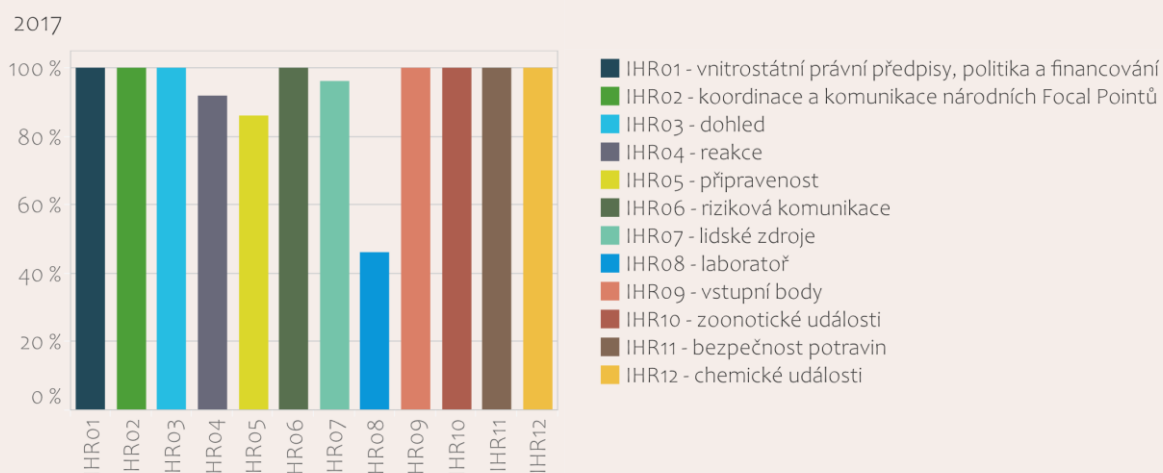
2018

Zdroj dat: MZV ČR

3.d.1 Kapacity a připravenost na mimořádné zdravotnické situace podle Mezinárodních zdravotnických předpisů (International Health Regulations - IHR)

Podíl naplnění / dosažení 13 základních schopností připravenosti

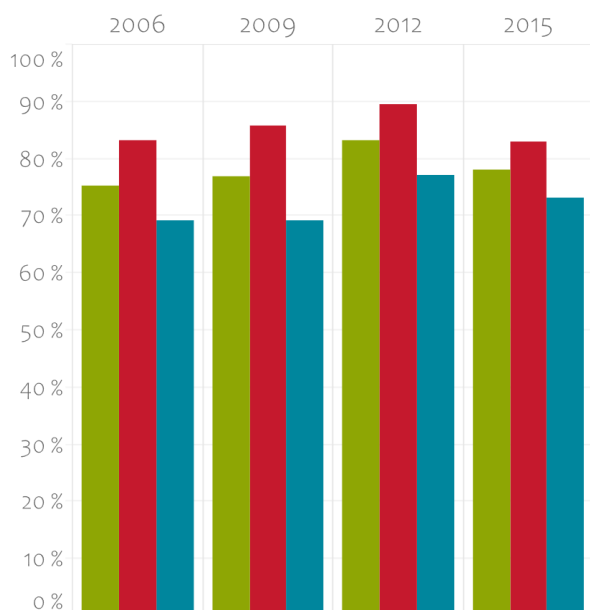
Zdroj dat: WHO

4. KVALITNÍ VZDĚLÁNÍ

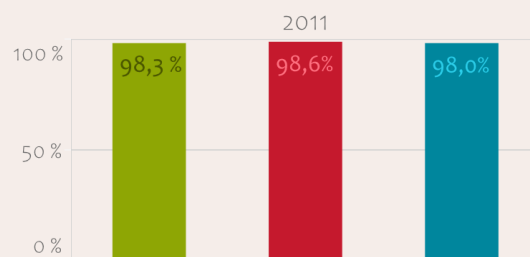
4.1.1 Podíl dětí a mládeže (a) ve 2./3. ročníku; (b) na konci primárního vzdělávání, a (c) na konci nižšího sekundárního vzdělávání, která dosahuje alespoň minimální úrovně dovednosti ve (i) čtení a (ii) matematice podle pohlaví

Dovednosti ve čtení

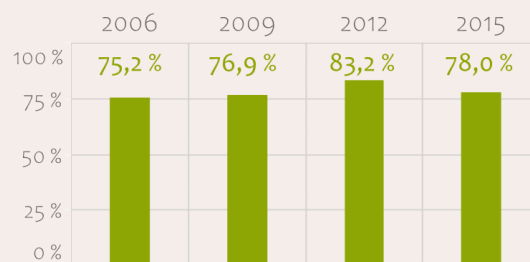
Napříč věkovými skupinami

Ve 2. / 3. ročníku

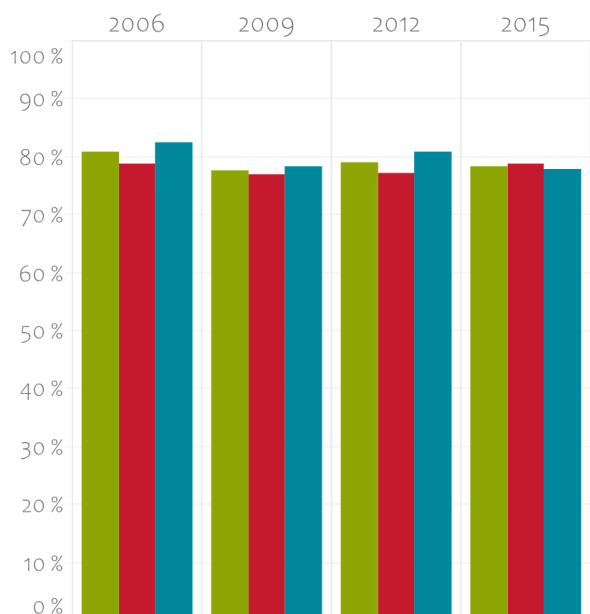
Na konci nižšího sekundárního vzdělávání

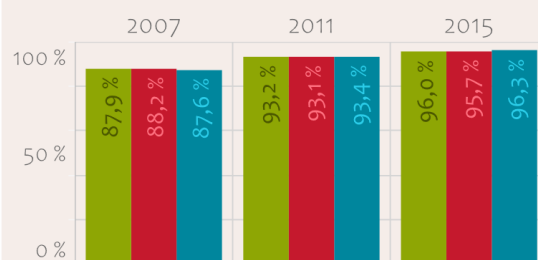
celkem děvčata chlapci

Dovednosti v matematice

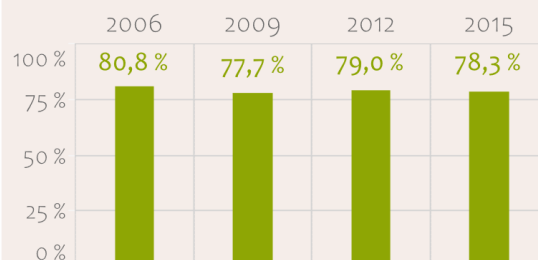
Napříč věkovými skupinami

Ve 2. / 3. ročníku

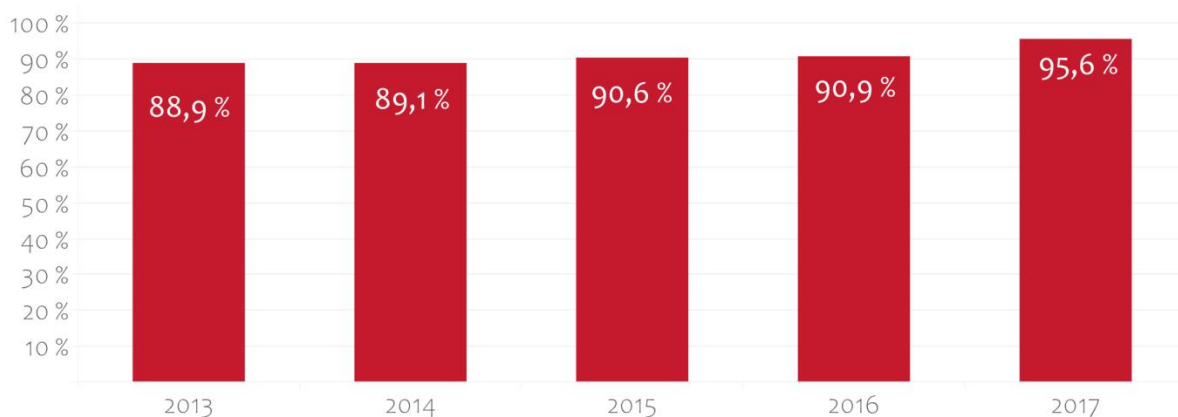
Na konci nižšího sekundárního vzdělávání

celkem děvčata chlapci

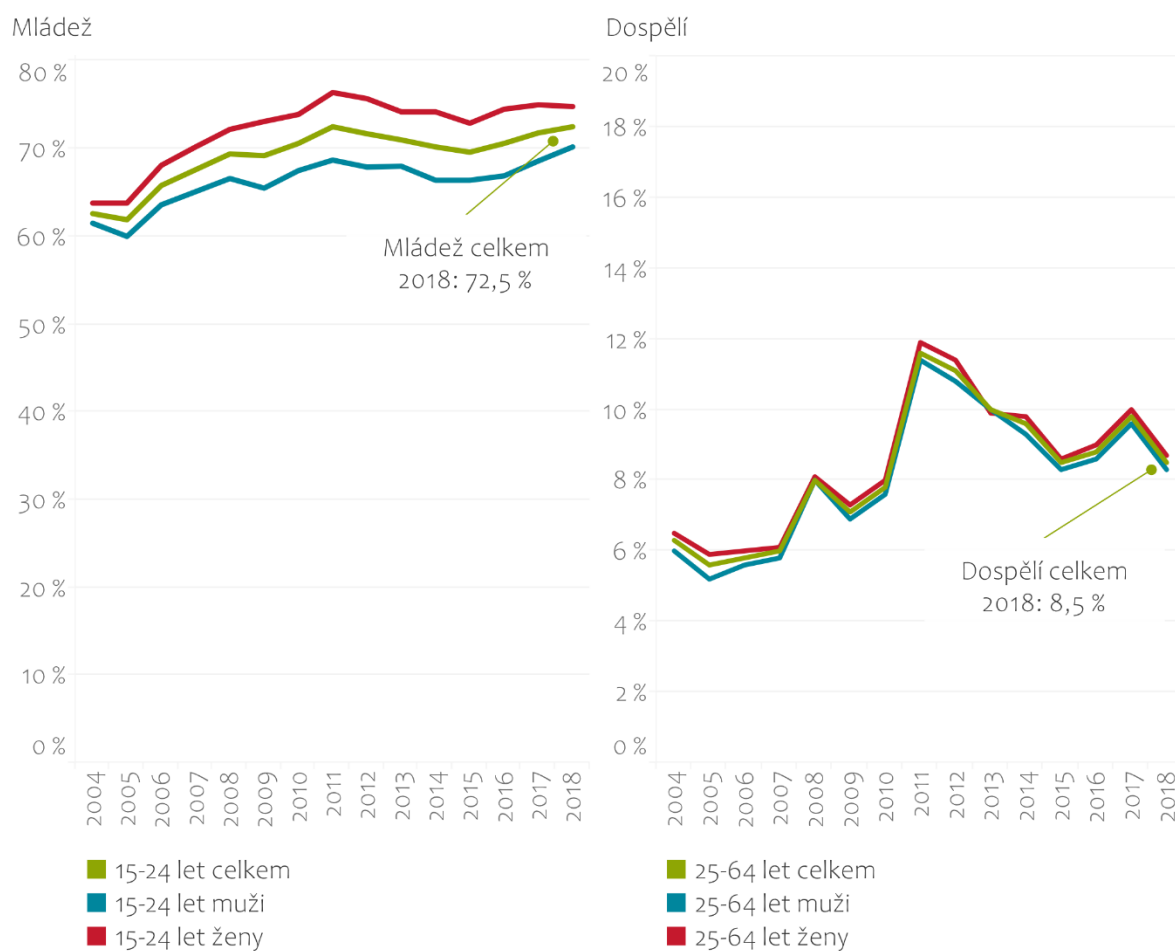
Zdroj dat: MŠMT ČR

4.2.2 Míra účasti v předškolním vzdělávání (jeden rok před věkem stanoveným pro začátek primárního vzdělávání)

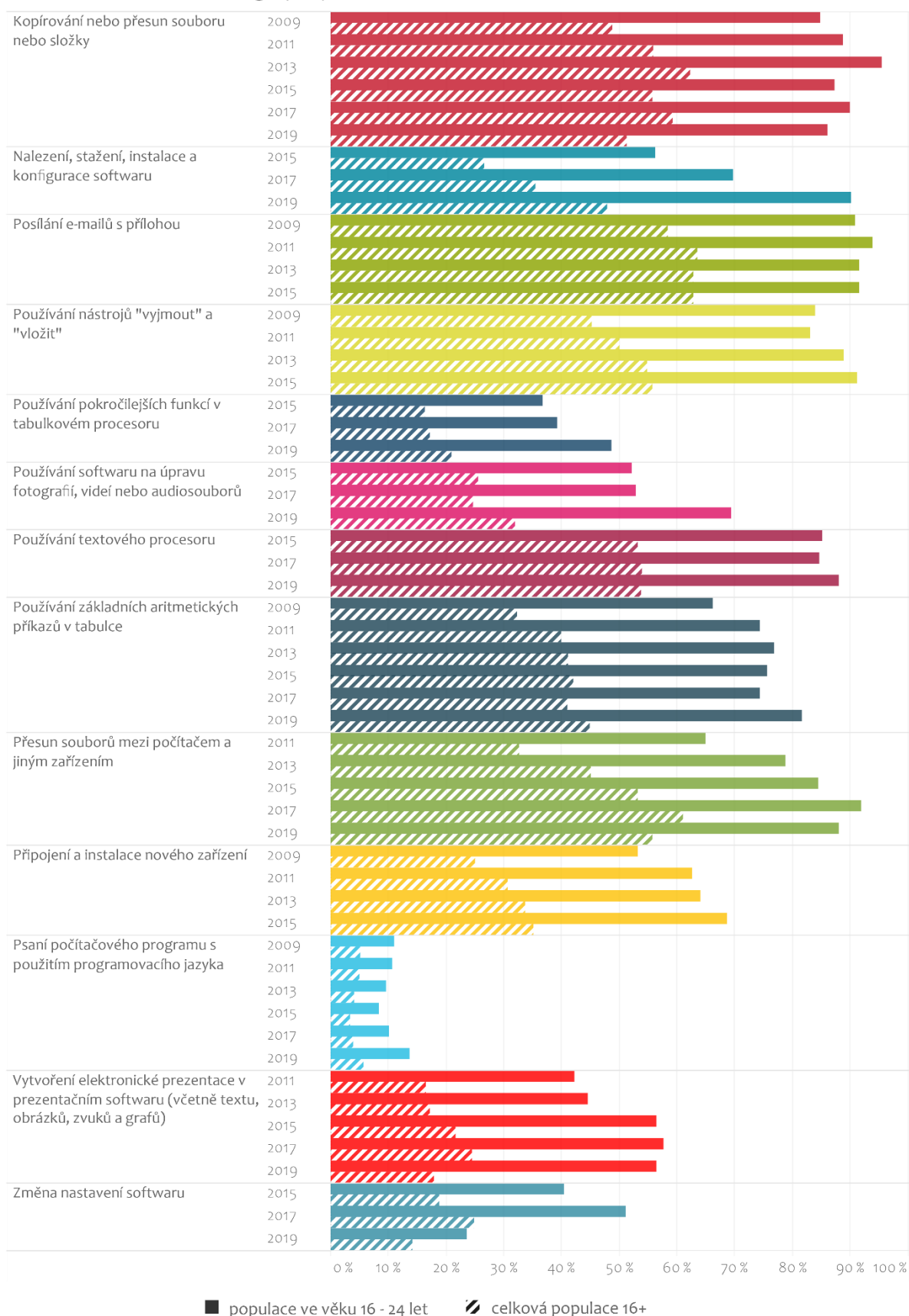
Zdroj dat: MŠMT ČR

4.3.1 Míra účasti mládeže a dospělých na formálním a neformálním vzdělávání a odborné přípravě v předcházejících 4 týdnech, podle pohlaví

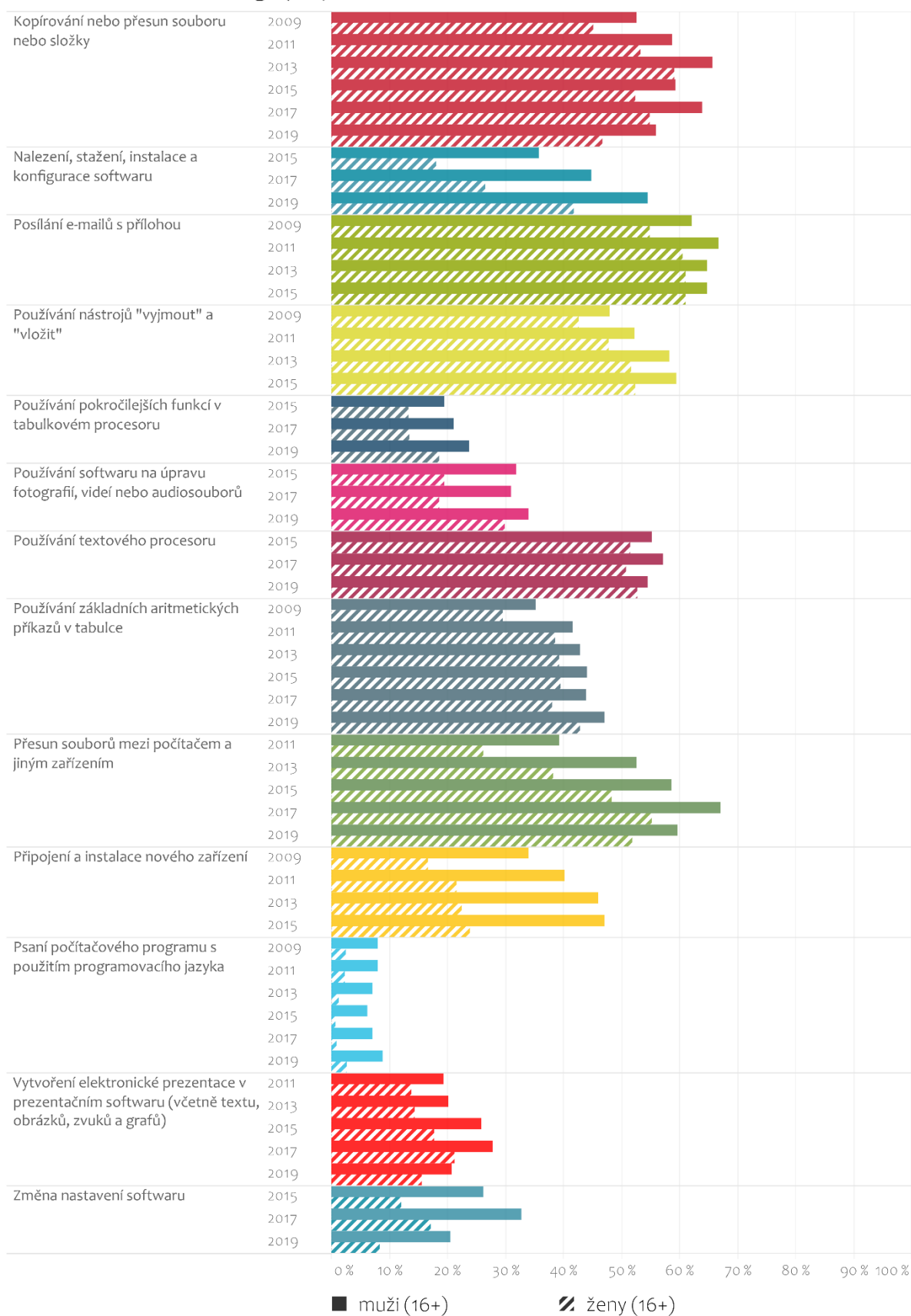
Zdroj dat: ČSÚ

4.4.1 Podíl mládeže a dospělých (16+), kteří ovládají dovednosti informačních a komunikačních technologií (ICT)

Zdroj dat: ČSÚ

4.4.1 Podíl mládeže a dospělých (16+), kteří ovládají dovednosti informačních a komunikačních technologií (ICT)

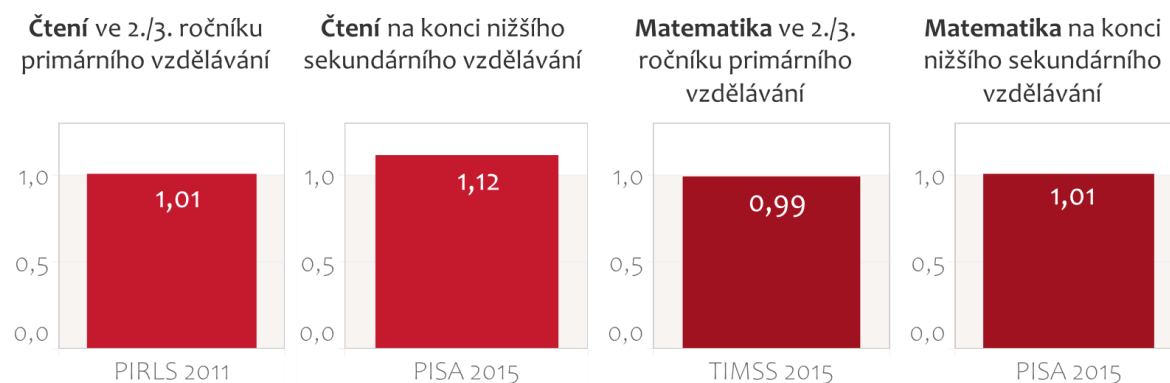

Zdroj dat: ČSÚ

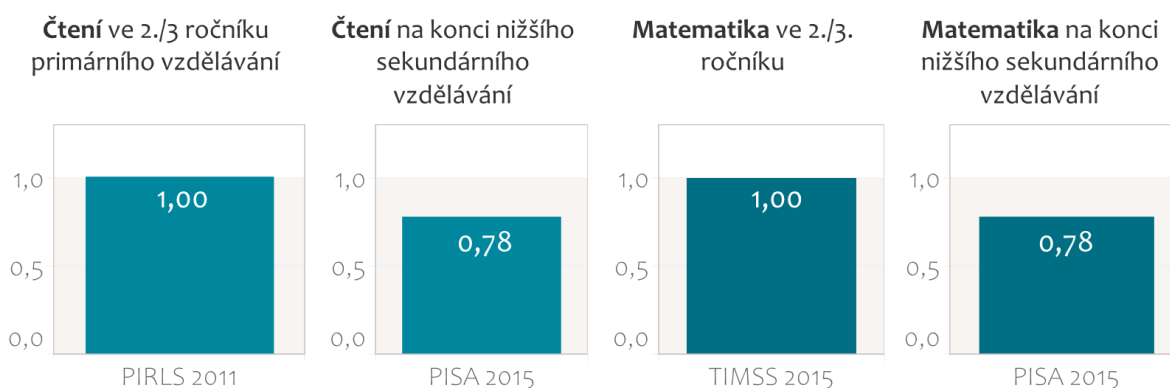
4.5.1 Ukazatele parity (ženy / muži, venkov / měst, spodní a vrchní kvintil bohatství a ostatní) pro vybrané ukazatele vzdělávání

DĚTI / MLÁDEŽ

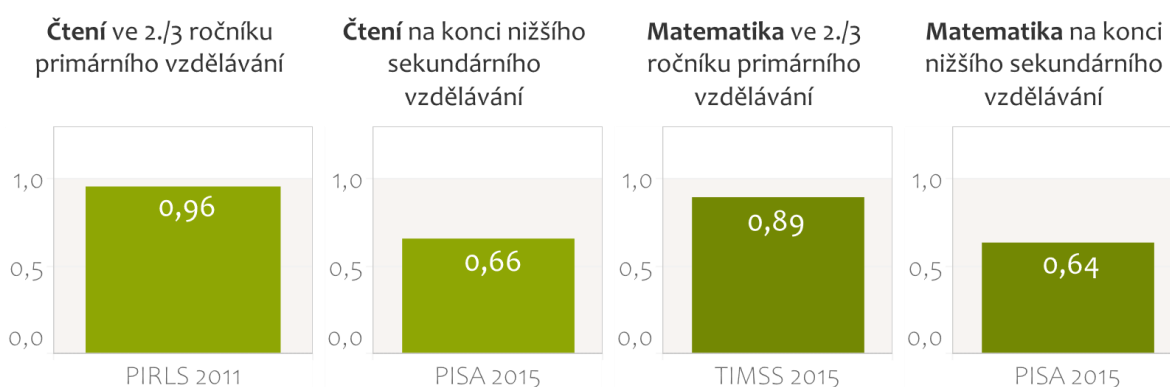
Index parity: dívky / chlapci

Index parity: žáci venkovských škol / žáci městských škol

Index parity: nízký socioekonomický status / vysoký socioekonomický status

Index parity: podíl mezi dvěma skupinami dětí a mládeže (dívky / chlapci, žáci venkovských škol / žáci městských škol, nízký / vysoký socioekonomický status), které dosahují alespoň minimální stanovené úrovně dovednosti v dané oblasti vzdělávání (matematika, čtení).

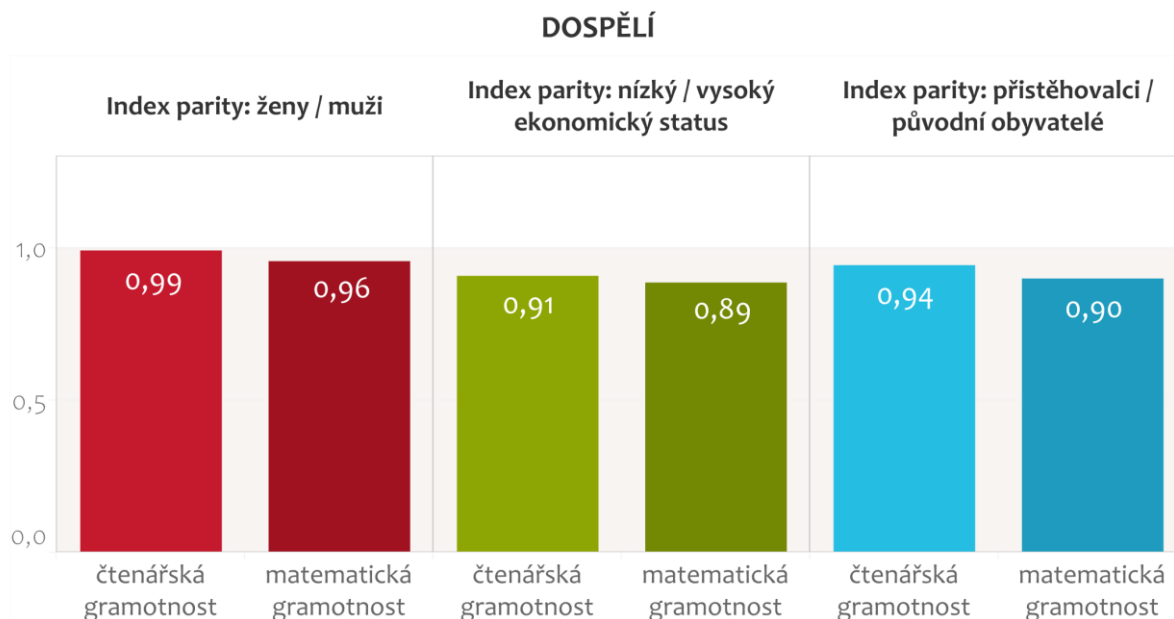
Index = 1: Minimální úrovně dosáhl stejný podíl dětí z obou skupin.

Index < 1: Minimální úrovně dosáhl nižší podíl dětí z první skupiny.

Index > 1: Minimální úrovně dosáhl vyšší podíl dětí z první skupiny.

Zdroj dat: MŠMT ČR

4.5.1 Ukazatele parity (ženy / muži, venkov / měst, spodní a vrchní kvintil bohatství a ostatní) pro vybrané ukazatele vzdělávání

PIAAC 2012

Index parity: podíl mezi dvěma skupinami dospělých (ženy / muži, nízký / vysoký socioekonomický status, přistěhovalci / původní obyvatelé), kteří dosahují alespoň minimální stanovené úrovně dovednosti v dané oblasti vzdělání (matematická gramotnost, čtenářská gramotnost).

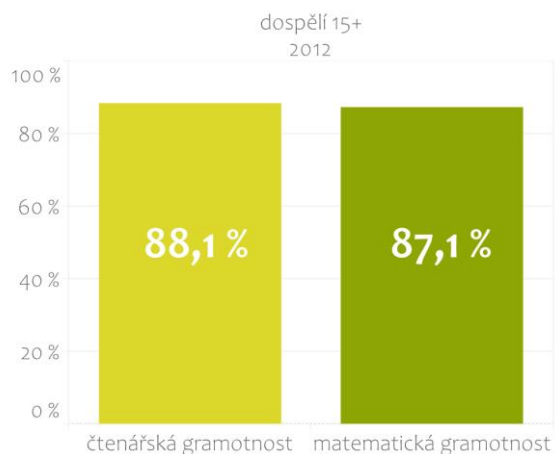
Index = 1: Minimální úrovně dosáhl stejný podíl jedinců z obou skupin.

Index < 1: Minimální úrovně dosáhl nižší podíl jedinců z první skupiny.

Index > 1: Minimální úrovně dosáhl vyšší podíl jedinců z první skupiny.

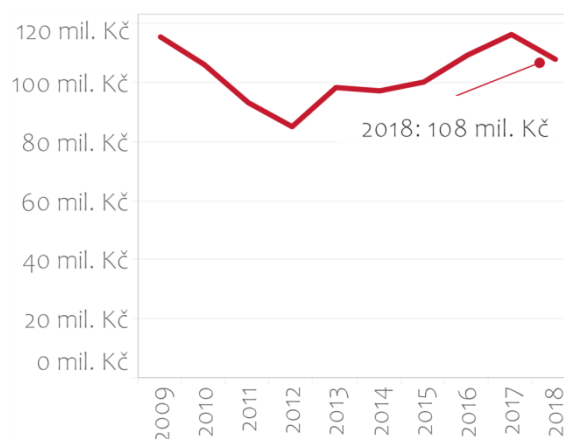
Zdroj dat: MŠMT ČR

4.6.1 Podíl obyvatelstva v dané věkové skupině, které dosahuje alespoň stanovené úrovně dovednosti ve funkční (a) čtenářské gramotnosti a (b) matematické gramotnosti

Zdroj dat: MŠMT ČR

4.b.1 Objem oficiální rozvojové pomoci na stipendia

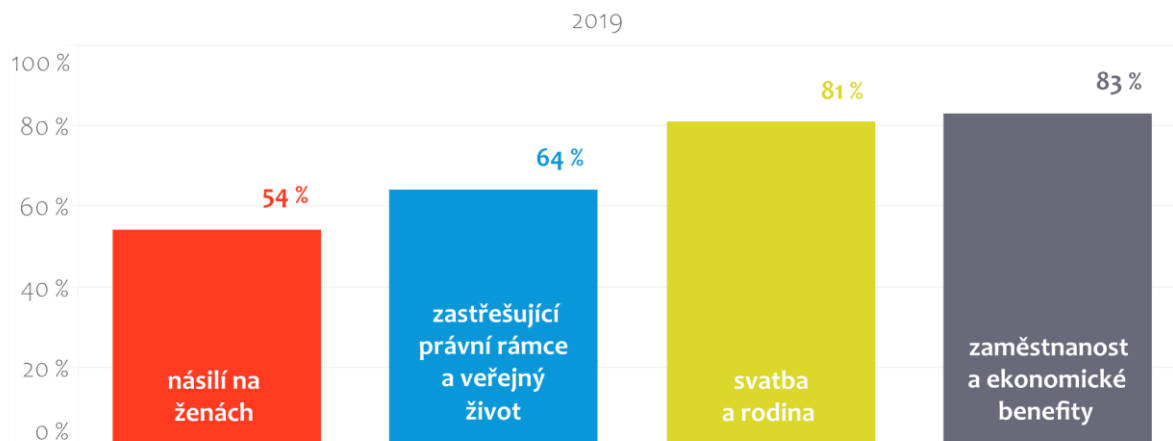

Součet stipendií zahrnutých v plánu ZRS ČR, včetně zdravotní péče pro stipendisty. V zájmu srovnatelnosti dat v časové řadě 2009-2018 součet nezahrnuje stipendia poskytnutá rozvojovým zemím skrze Mezinárodní Visegrádský fond.

Zdroj dat: MZV ČR

5. ROVNOST MUŽŮ A ŽEN

5.1.1 Zda ano či nikoli jsou zavedeny zákonné rámce pro podporu, prosazování a sledování rovnoprávnosti a nediskriminace na základě pohlaví

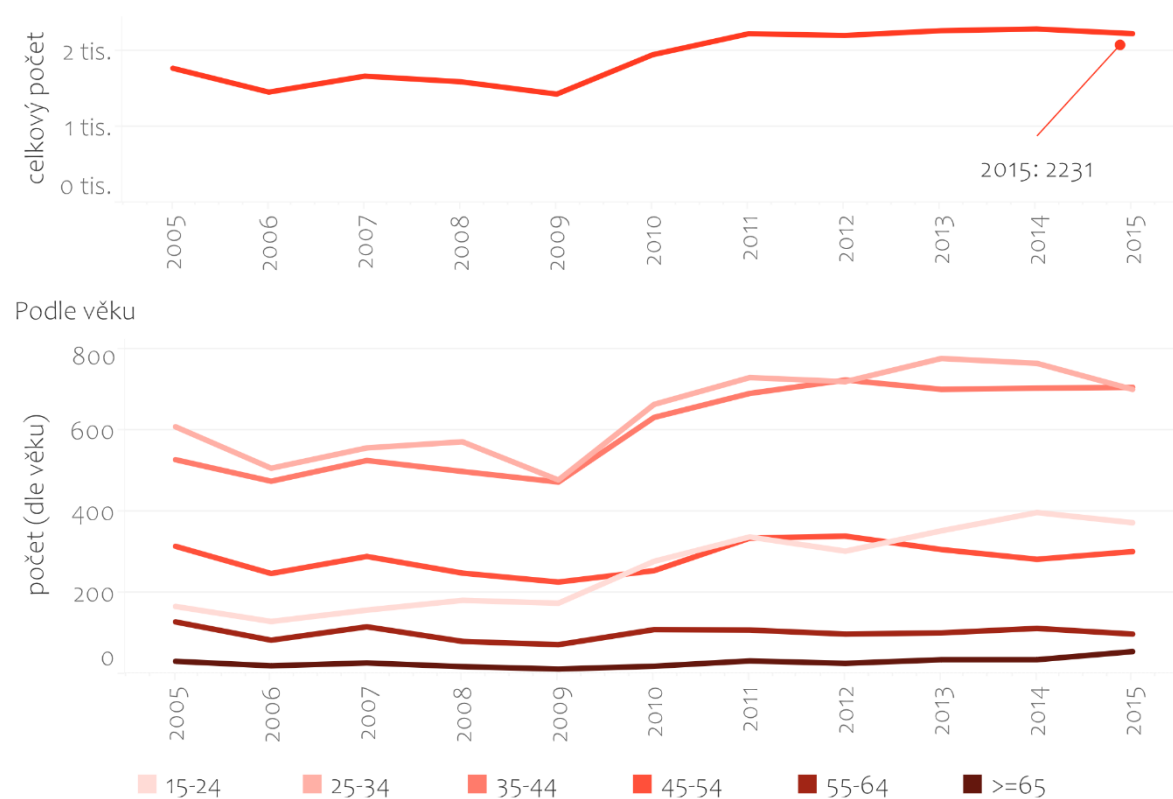

Každá oblast je vyjádřena neváženým průměrem odpovědí na otázky typu ano/ne.

Zdroj dat: ÚV ČR

5.2.1 Podíl žen a dívek ve stáří 15 a více let, které měly někdy partnera a které byly vystaveny fyzickému, sexuálnímu a/nebo psychologickému násilí od současného nebo bývalého intimního partnera v předcházející 12 měsících, podle formy násilí a podle věku

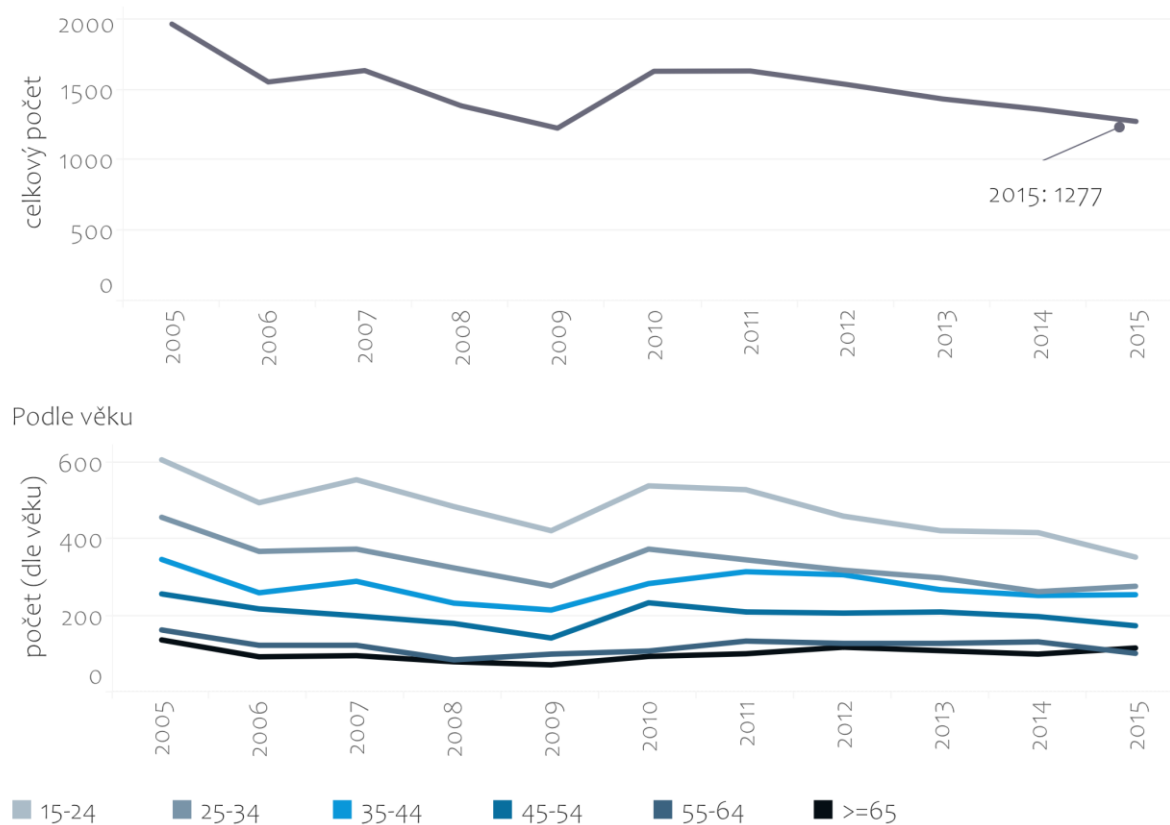
Počet registrovaných skutků fyzického, sexuálního a psychologického násilí na ženách a dívkách ve stáří 15 a více let, kde pachatelem je jejich současný nebo bývalý intimní partner

Zdroj dat: Policejní prezidium ČR

5.2.2 Podíl žen a dívek ve stáří 15 a více let, které byly vystaveny sexuálnímu anebo psychologickému násilí od osob jiných, než je jejich intimní partner, v předcházejících 12 měsících

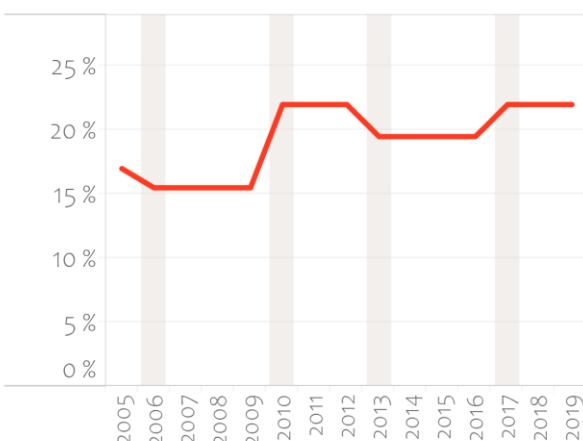
Počet registrovaných skutků sexuálního a psychologického násilí na ženách a dívkách ve stáří 15 a více let, kde pachatelem jsou osoby jiné, než je jejich intimní partner

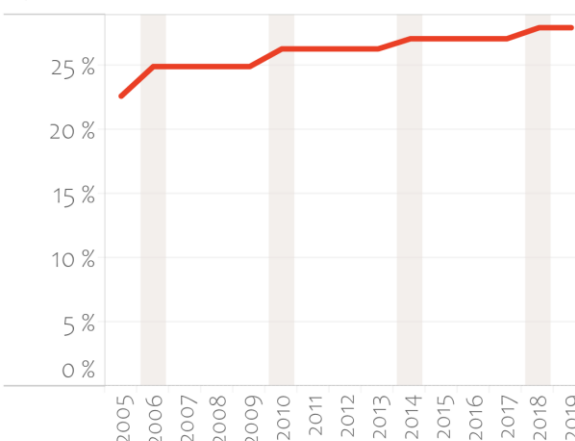
Zdroj dat: Policejní prezidium ČR

5.5.1 Podíl žen vykonávajících mandát

a) v národních parlamentech

b) na lokální úrovni

■ zastoupení v dolní komoře parlamentu (PSP ČR)

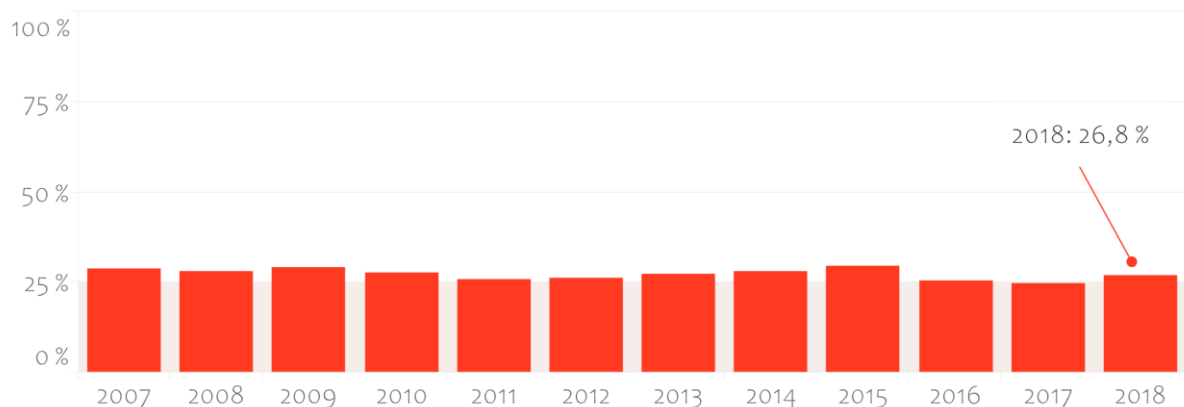
■ zastoupení v zastupitelstvech obcí

■ roky konání celorepublikových voleb

■ volby do obecních zastupitelstev

Zdroj dat: ČSÚ

5.5.2 Podíl žen v manažerských pozicích

Zdroj dat: ČSÚ / Výběrové šetření pracovních sil

5.6.1 Podíl žen ve věku 15-49 let, které činí svoje vlastní informovaná rozhodnutí ohledně sexuálních vztahů, používání antikoncepce a reprodukční zdravotní péče

2005 - 2019	
celkem	100 %
antikoncepce	100 %
reprodukční zdravotní péče	100 %
sexuální vztahy	100 %

Údaj vychází z předpokladu zajištění dostupnosti základní zdravotní péče a vzdělání pro všechny osoby dle Listiny základních práv a svobod.

Zdroj dat: ÚZIS

5.6.2 Počet zemí se zákony a předpisy, které zaručují plný a rovný přístup pro ženy a muže ve věku 15 let a starší k sexuální a reprodukční zdravotní péči, informacím a vzdělávání

Existence zákonů a předpisů, které zaručují plný a rovný přístup pro ženy a muže ve věku 15 let a starší k sexuální a reprodukční zdravotní péči, informacím a vzdělávání v České republice

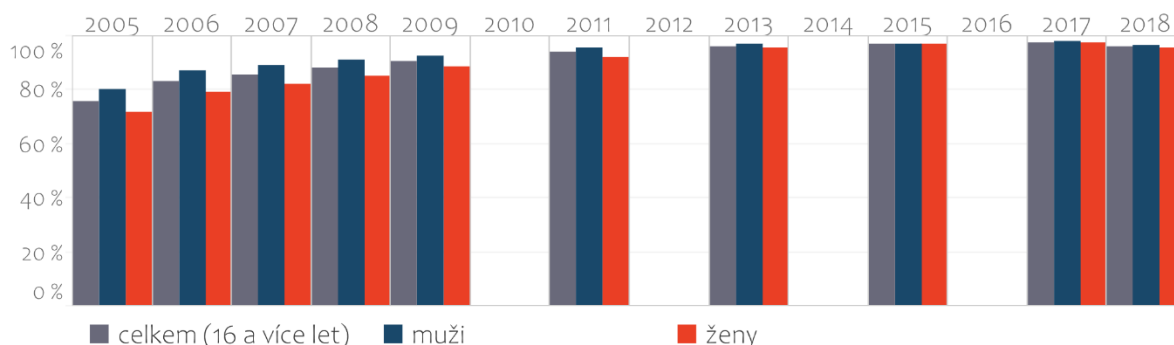
ANO ✓

2005 - 2019

Pozn.: relevantní legislativou je Základní listina práv a svobod, která zaručuje všem osobám právo na ochranu zdraví a právo na vzdělání.

Zdroj dat: MZ ČR

5.b.1 Podíl jednotlivců, kteří vlastní mobilní telefon, podle pohlaví

Pozn.: ČSÚ nesleduje vlastnictví mobilního telefonu, ale zda jej daná osoba používá.

Zdroj dat: ČSÚ

5.c.1 Podíl zemí, které mají systémy pro sledování a provádění veřejných příspěvků na genderovou rovnost a zplnomocnění žen (v posledním dokončeném fiskálním roce)

Kritérium 1: Které z následujících aspektů veřejných výdajů se odrážejí ve vašich vládních programech a alokaci zdrojů?	Otázka 1.1 Existují politiky a/nebo programy vlády navržené k řešení přesně stanovených cílů týkajících se rovnosti mužů a žen, včetně těch, které nejsou primárně zaměřeny na rovnost žen a mužů, (jako jsou veřejné služby, sociální ochrana a infrastruktura), ale zahrnují opatření k odstranění rozdílů mezi muži a ženami?	✓
	Otázka 1.2 Mají tyto politiky a/nebo programy v rámci rozpočtu adekvátní alokaci zdrojů dostačující pro splnění cílů jak obecných, tak specificky týkajících se rovnosti mužů a žen?	✓
	Otázka 1.3 Existují postupy zajišťující čerpání těchto zdrojů podle rozpočtu?	✗
Kritérium 2: Do jaké míry podporuje váš systém řízení veřejných financí cíle související s rovností mužů a žen?	Otázka 2.1 Vydává ministerstvo financí oběžníky nebo jiné podobné směrnice, které poskytují specifické pokyny pro alokaci rozpočtu dle principu genderově senzitivního rozpočtování?	✓
	Otázka 2.2 Jsou klíčové politiky a programy předloženy pro začlenění do rozpočtu ex ante posuzovány na základě očekávaného dopadu na rovnost žen a mužů?	✓
	Otázka 2.3 Používají se statistiky a data členěné podle pohlaví napříč klíčovými politikami a programy způsobem, který umožňuje jejich promítnutí do politických rozhodnutí týkajících se rozpočtu?	✓
	Otázka 2.4 Poskytuje vláda v souvislosti s rozpočtem jasné prohlášení o cílech souvisejících s rovností mužů a žen (tj. zprávu k návrhu státního rozpočtu z hlediska rovnosti žen a mužů nebo popis rozpočtových dopadů legislativy, který reflektuje hledisko rovnosti žen a mužů)?	✗
	Otázka 2.5 Jsou rozpočtové alokace předmětem „označování“ zahrnutého funkčními klasifikátory k identifikování jejich vazby na cíle týkající se rovnosti žen a mužů?	✗
	Otázka 2.6 Jsou klíčové politiky a programy předmětem ex post zhodnocení dopadů na rovnost žen a mužů?	✗
	Otázka 2.7 Podléhá rozpočet jako celek nezávislému auditu s cílem posoudit, do jaké míry podporuje opatření související s rovností žen a mužů?	✓
Kritérium 3: Jsou výše alokací na rovnost žen a mužů a posílení postavení žen zveřejňovány?	Otázka 3.1 Zveřejňují se data o alokacích souvisejících s rovností mužů a žen?	✗
	Otázka 3.2 Pokud ano, jsou tato data zveřejněna přístupným způsobem na webových stránkách Ministerstva financí (nebo úřadu zodpovědném za rozpočet) a/nebo v souvisejících oficiálních bulletiních či vyhláškách?	✗
	Otázka 3.3 Pokud ano, byla data o alokacích souvisejících s rovností mužů a žen zveřejněna včas?	✗

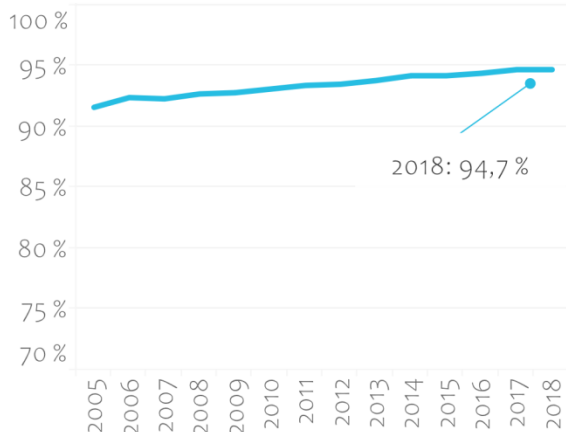
✓ ano ✗ ne

Kritérium je splněno, pokud je odpověď na většinu příslušných otázek kladná.

Zdroj dat: MF ČR

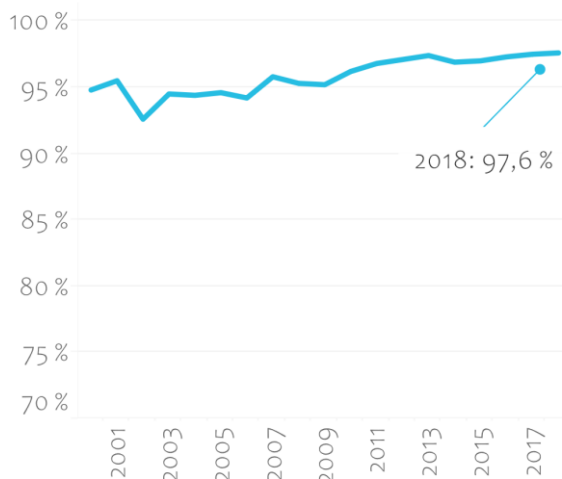
6. PITNÁ VODA, KANALIZACE

6.1.1 Podíl obyvatelstva, které využívá bezpečně spravované služby s pitnou vodou

Zdroj dat: MZe ČR

6.3.1 Podíl bezpečně čištěných odpadních vod

Zdroj dat: ČSÚ

6.4.2 Míra zátěže vodních zdrojů: odčerpávání sladké vody vyjádřené jako podíl dostupných zdrojů sladké vody

24,79 %

2017

Zdroj dat: ČSÚ

6.5.1 Stupeň integrované správy vodních zdrojů

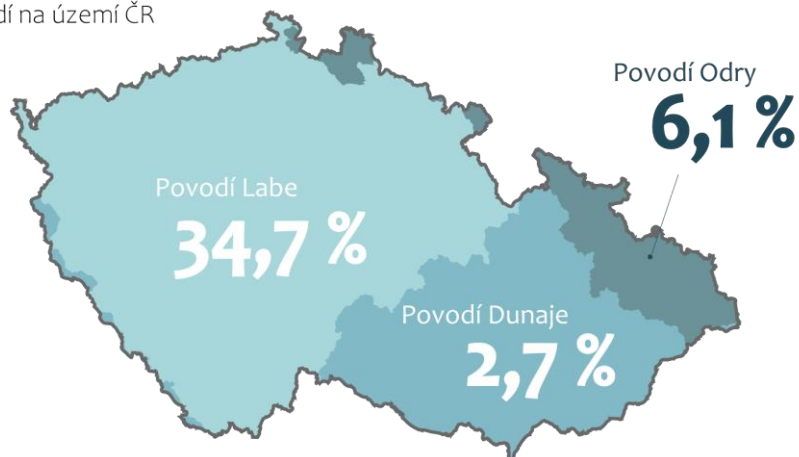
89 %

2020

Zdroj dat: IWRM

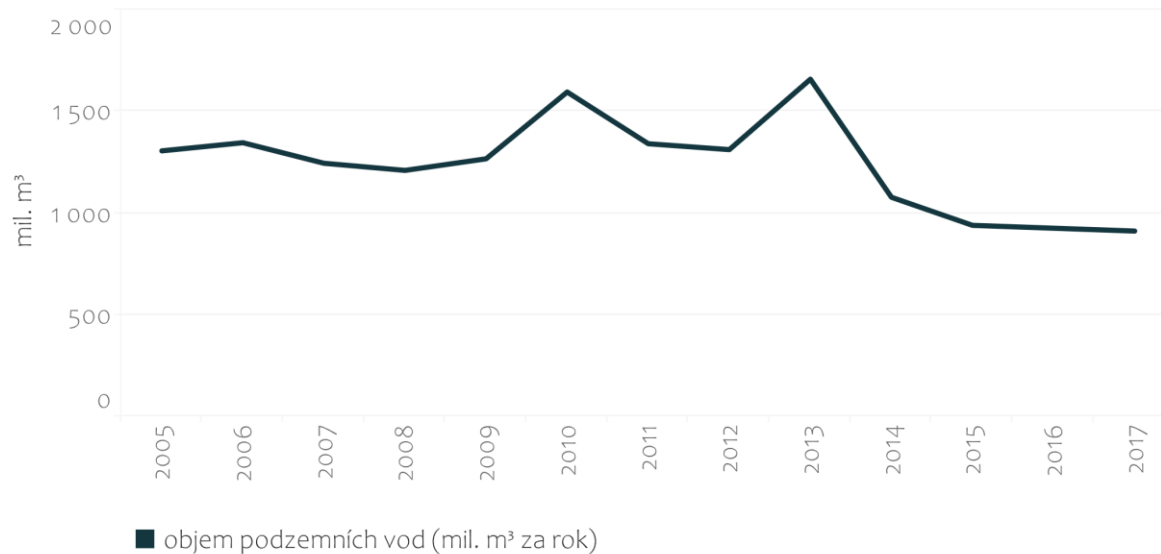
6.5.2 Podíl hranice překračujících povodí, u kterých existuje funkční ujednání o spolupráci ve vodním hospodářství

Podíl mezinárodní plochy povodí na území ČR

Zdroj dat: MŽP ČR + MZe ČR

6.6.1 Změna rozsahu vodních ekosystémů v čase

Plocha otevřených vodních útvarů

Plocha mokřadů

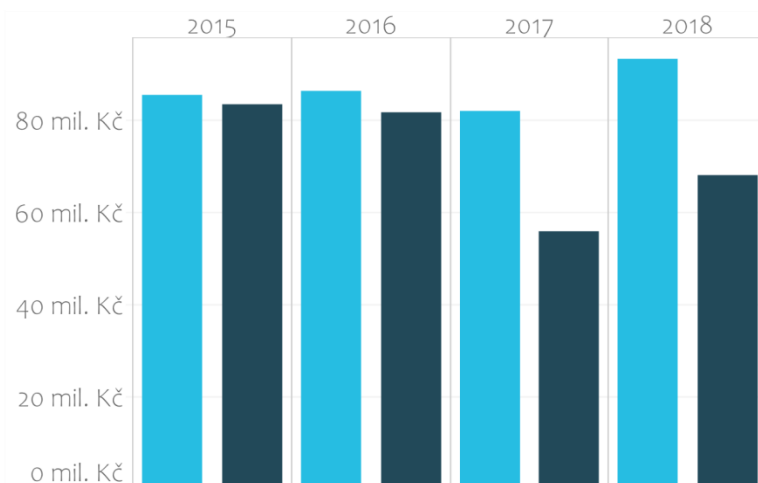
Délka řek

2016 2016 2016

870,3 km² **242,5 km²** **113 671 km**

Zdroj dat: vrstva ZABAGED (2016)

6.a.1 Částka oficiální rozvojové pomoci pro vodu, sanitární a hygienická opatření, která je součástí plánu výdajů koordinovaných státní správou

■ plánovaný rozpočet na vodu a sanitaci

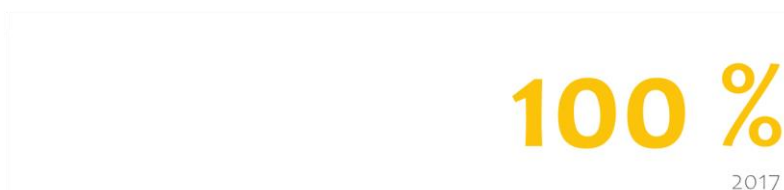
■ oficiální rozvojová pomoc pro vodu, sanitární a hygienická opatření, která jsou součástí plánu výdajů koordinovaných státní správou

Česká republika podepsala se všemi prioritními zeměmi rozvojové spolupráce program o spolupráci, který také určuje klíčové sektory rozvojové spolupráce. ČR vyhradila na rok 2018 93,29 milionů Kč na sektor voda a sanitace v programových zemích (Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko) a v Kosovu, což je projektová země. V roce 2018 se uskutečnilo 17 projektů v těchto zemích v celkové hodnotě 68,09 mil Kč, tj. 73 % plánovaného rozpočtu.

Zdroj dat: MZV ČR

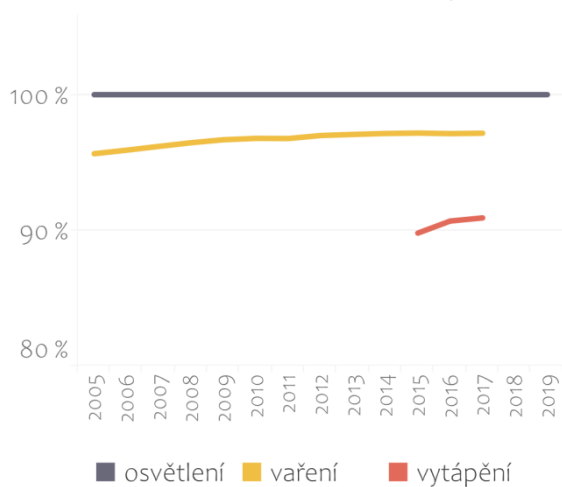
7. DOSTUPNÉ A ČISTÉ ENERGIE

7.1.1 Podíl obyvatelstva, které má přístup k elektřině

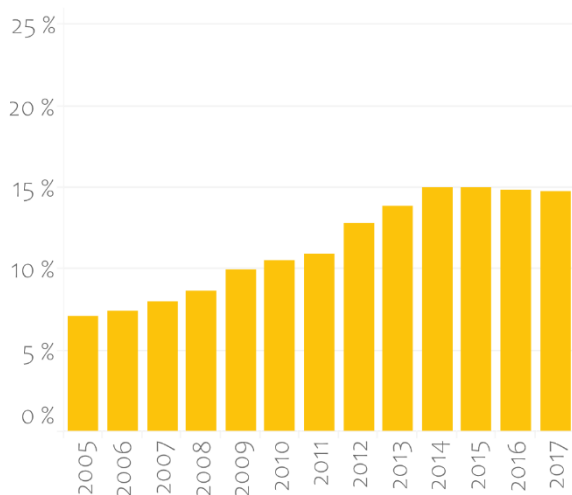
Zdroj dat: ČSÚ

7.1.2 Podíl obyvatelstva, které se primárně spoléhá na čistá paliva a technologie

Zdroj dat: ČSÚ / WHO, šetření Energo

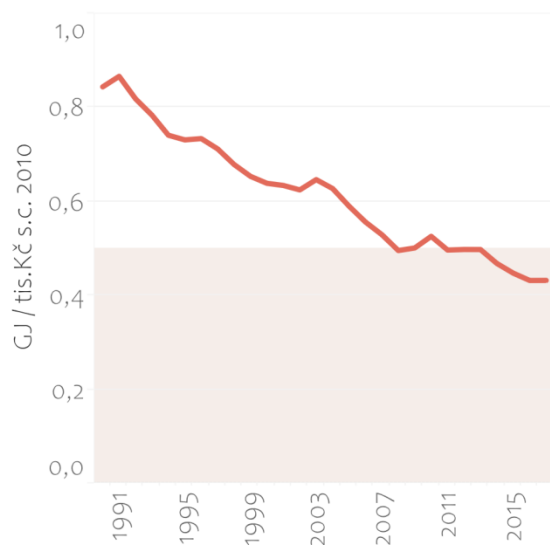
7.2.1 Podíl energie z obnovitelných zdrojů na celkové konečné spotřebě energie

Zdroj dat: MPO ČR

7.3.1 Energetická náročnost měřená jako primární energie a HDP

GJ / HDP (konstantní HDP 2010 v paritě kupní síly)

Zdroj dat: ČSÚ

7.a.1 Mezinárodní finanční toky do rozvojových zemí na podporu výzkumu a vývoje čisté energie a na výrobu energie z obnovitelných zdrojů včetně energie z hybridních systémů

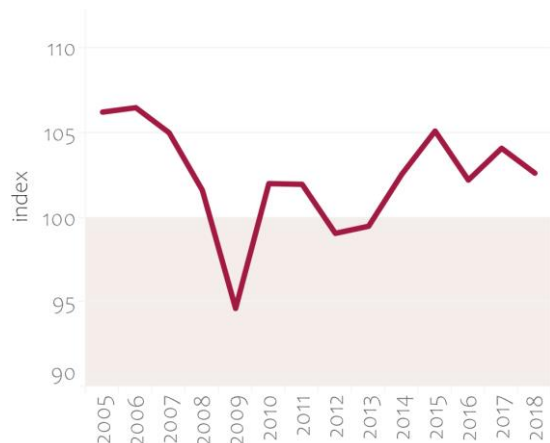
25 720 026 Kč

2018

Zdroj dat: MZV ČR

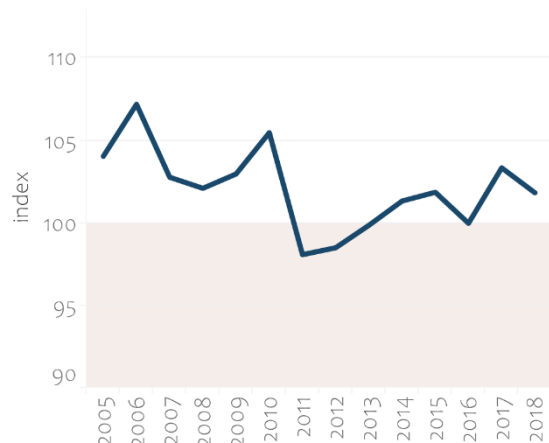
8. DŮSTOJNÁ PRÁCE A EKONOMICKÝ RŮST

8.1.1 Roční míra růstu reálného HDP na hlavu (na obyvatele)
(index)

Zdroj dat: ČSÚ

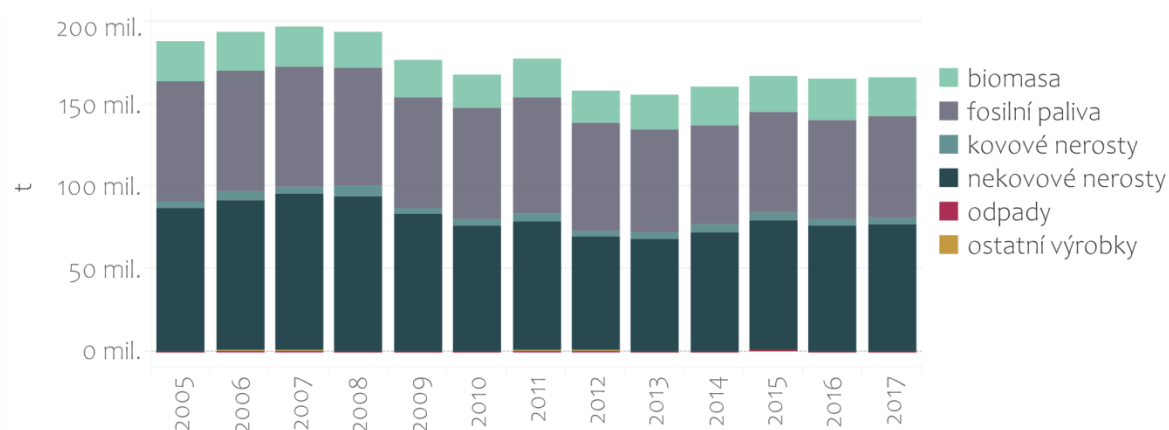
8.2.1 Roční míra růstu reálného HDP na zaměstnance
(index)

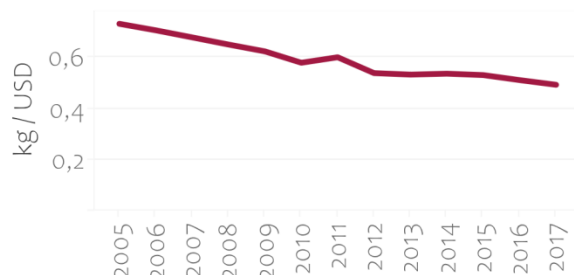
Zdroj dat: ČSÚ

8.4.2 Domácí materiálová spotřeba, domácí materiálová spotřeba na obyvatele
a materiálová náročnost

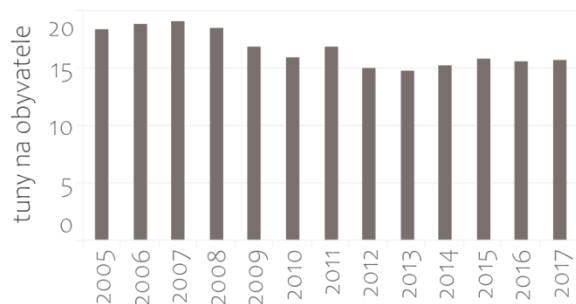
Domácí materiálová spotřeba

Materiálová náročnost
(kg / konstantní USD 2011)

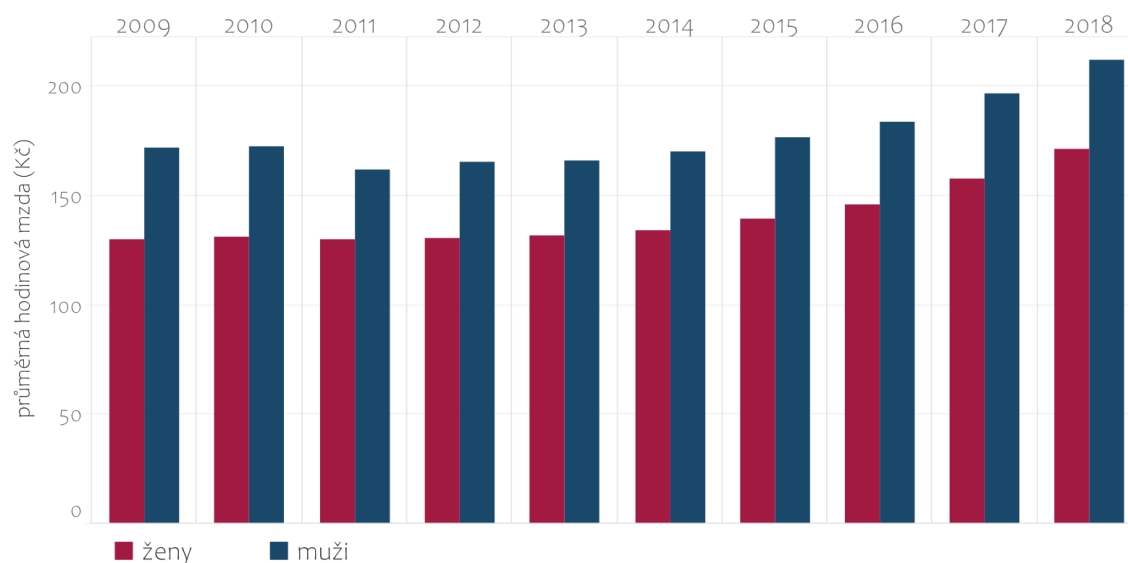
Domácí materiálová spotřeba na obyvatele

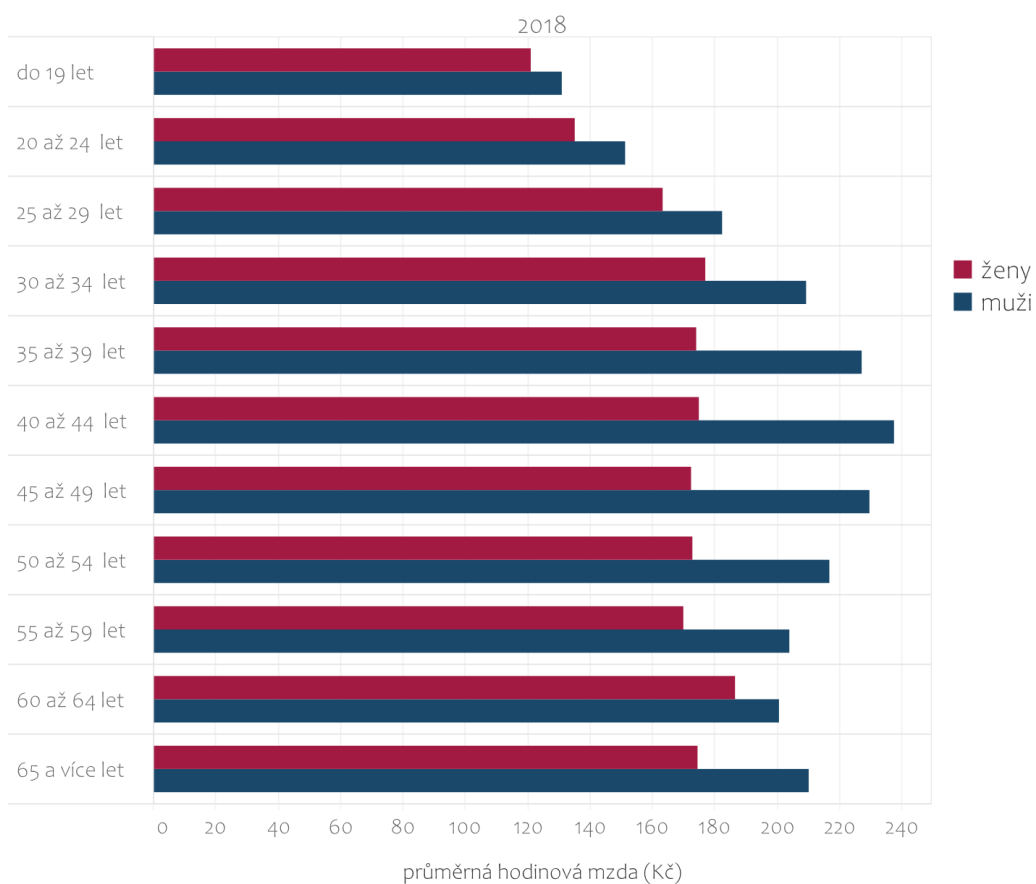
Zdroj dat: ČSÚ

8.5.1 Průměrný hodinový výdělek žen a mužů v pozici zaměstnanců podle zaměstnání, věku a podle osob se zdravotním postižením

Podle pohlaví

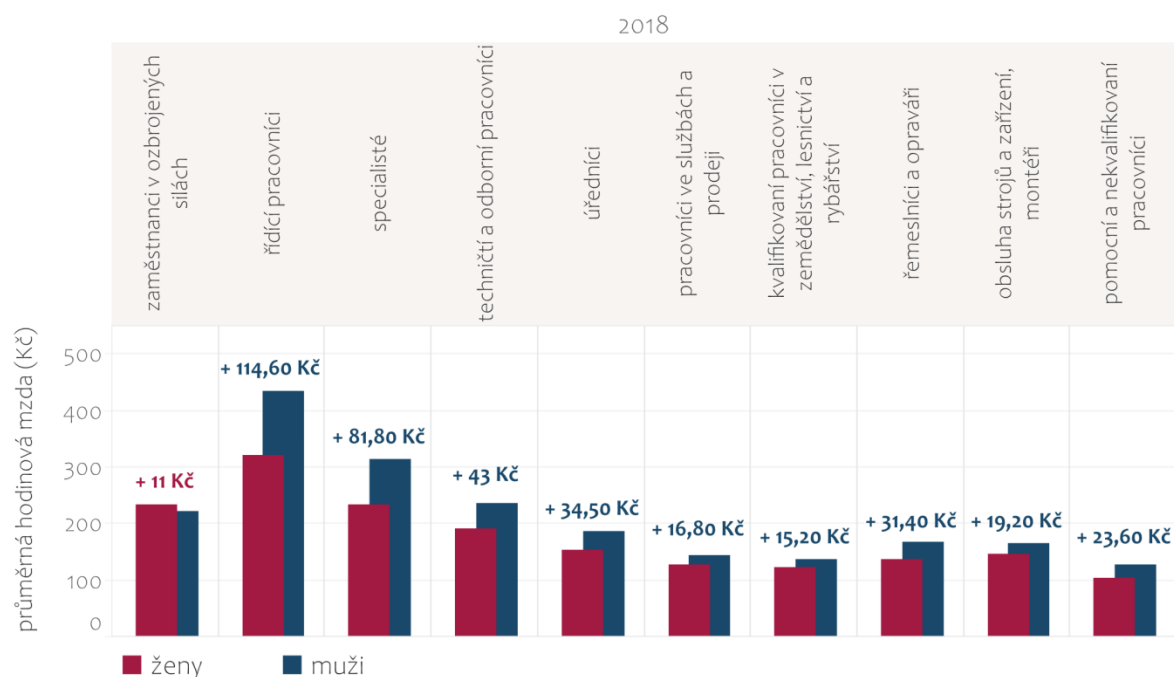

Podle věku a pohlaví

Zdroj dat: MPSV ČR, ČSÚ

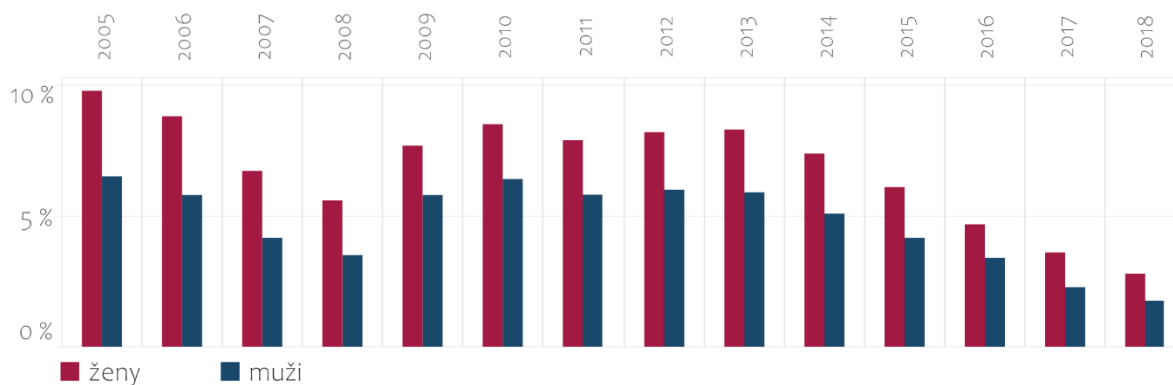
8.5.1 Průměrný hodinový výdělek žen a mužů v pozici zaměstnanců podle zaměstnání

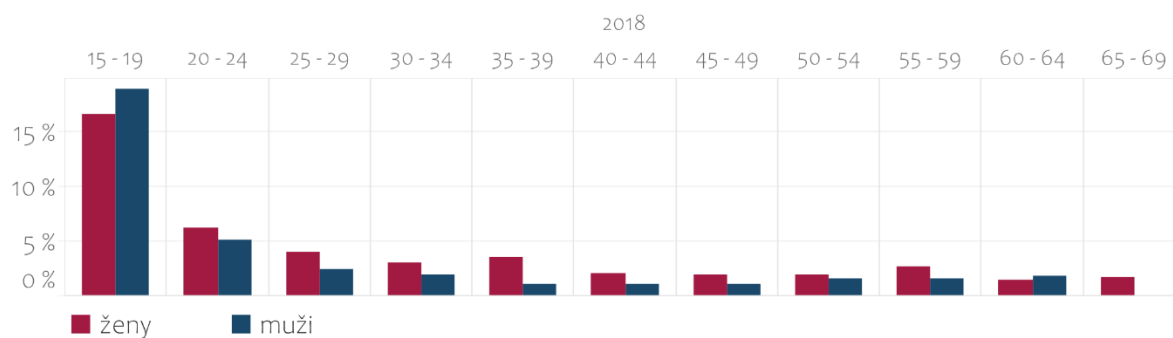
Zdroj dat: MPSV ČR, ČSÚ

8.5.2 Míra nezaměstnanosti podle pohlaví, věku a podle osob se zdravotním postižením

Podle pohlaví

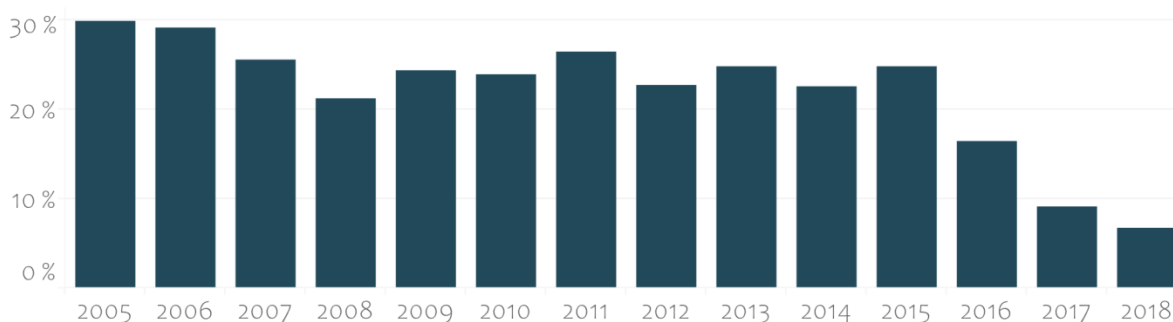
Podle věku

Zdroj dat: ČSÚ

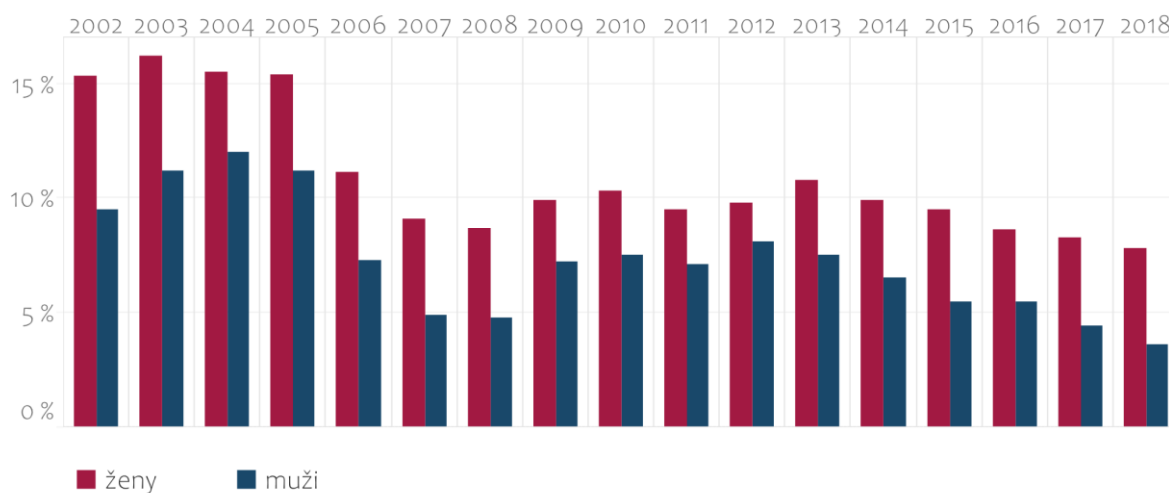
8.5.2 Míra nezaměstnanosti podle pohlaví, věku a podle osob se zdravotním postižením

Osoby se zdravotním postižením

Zdroj dat: ČSÚ

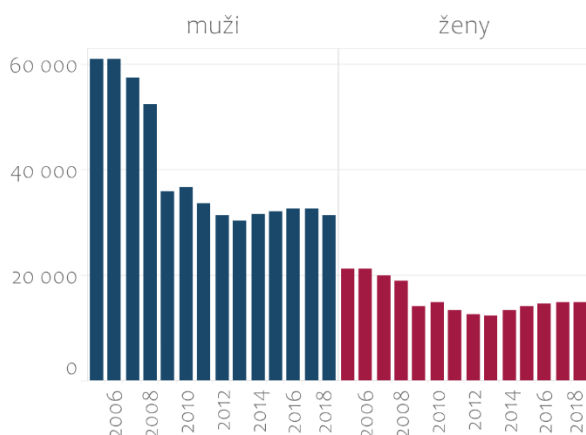
8.6.1 Podíl mladistvých (ve věku 15-24 let), kteří se nevzdělávají, nejsou zaměstnáni, ani nejsou v učení nebo zácviku

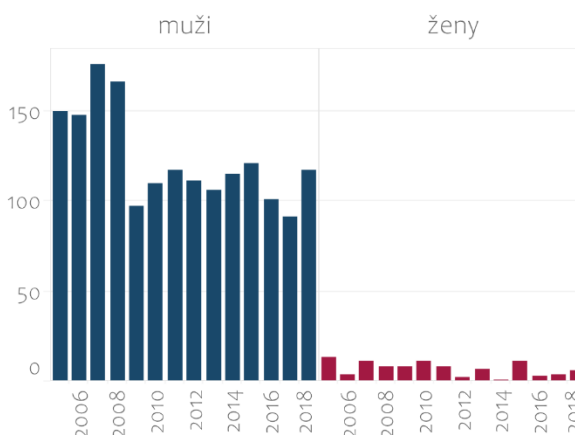
Zdroj dat: ČSÚ

8.8.1 Počty smrtelných a nesmrtelných pracovních úrazů podle pohlaví

Nesmrtelné úrazy

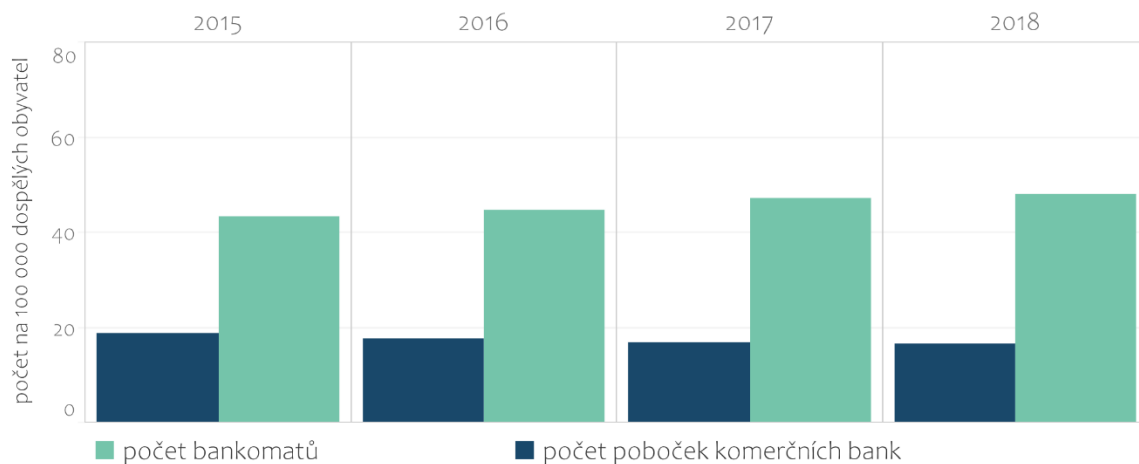

Smrtelné úrazy

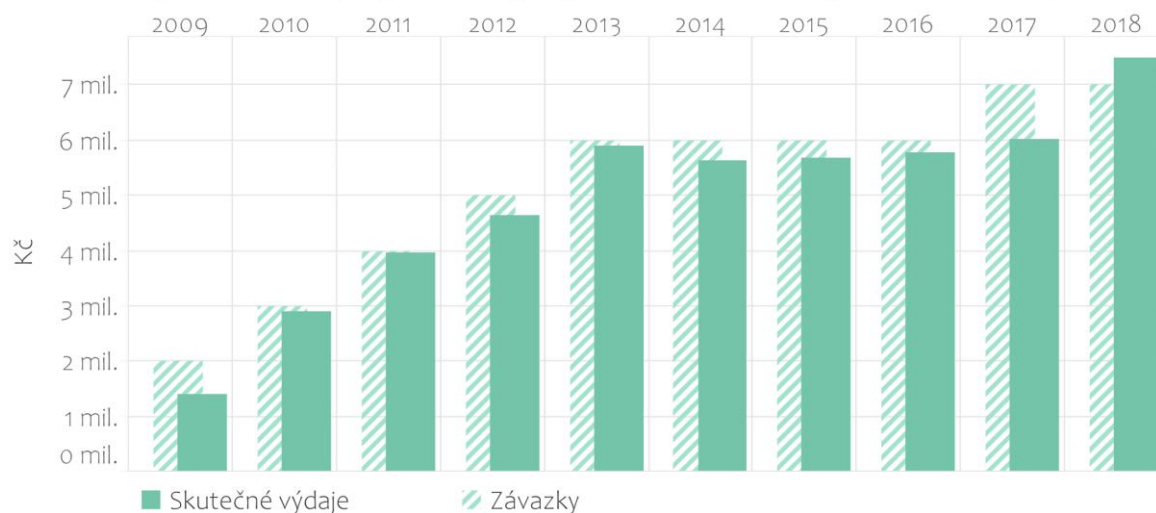
Zdroj dat: MPSV ČR

8.10.1 (a) Počet poboček komerčních bank na 100 000 dospělých obyvatel a (b) počet bankomatů (ATMs) na 100 000 dospělých obyvatel

Zdroj dat: ČNB

8.a.1 Závazky a skutečné výdaje v rámci programu Aid for Trade (Pomoc obchodu)

Zdroj dat: MZV ČR

8.b.1 Existence vypracované a do provozu uvedené národní strategie zaměstnávání mladých jako samostatné strategie nebo jako součásti národní strategie zaměstnanosti

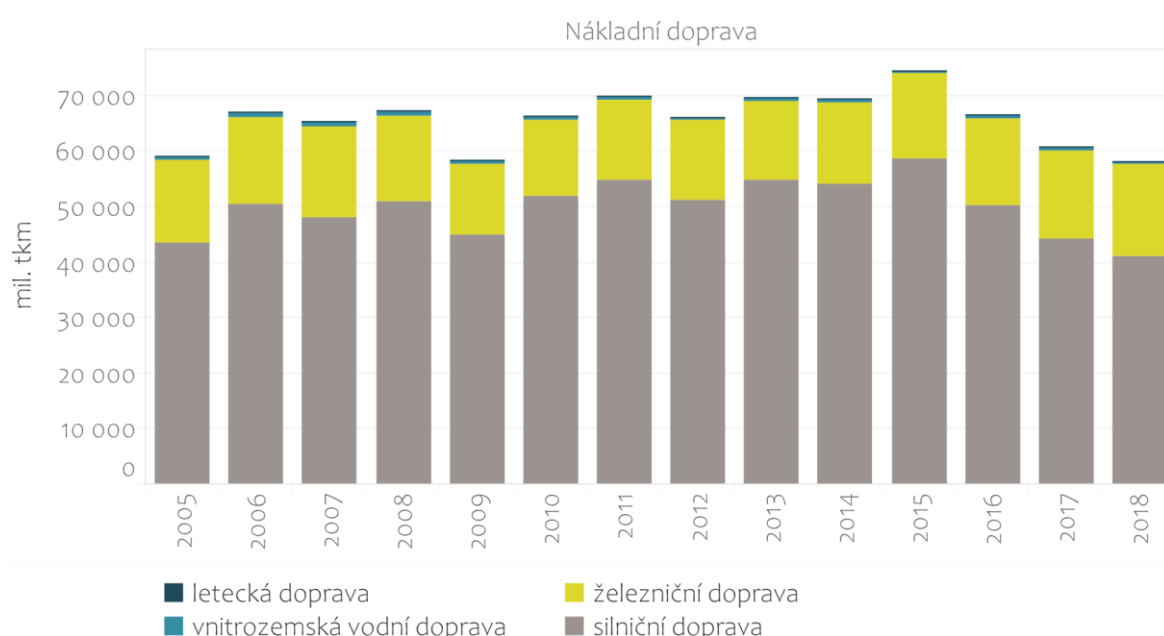
Strategie zaměstnávání mladých se v různých formách objevuje jako součást materiálů strategií a koncepcí zaměstnanosti od konce devadesátých let (Akční plán zaměstnanosti - 1999) kontinuálně až do současnosti (Koncepce politiky zaměstnanosti 2013 - 2020).

Zdroj dat: MPSV ČR

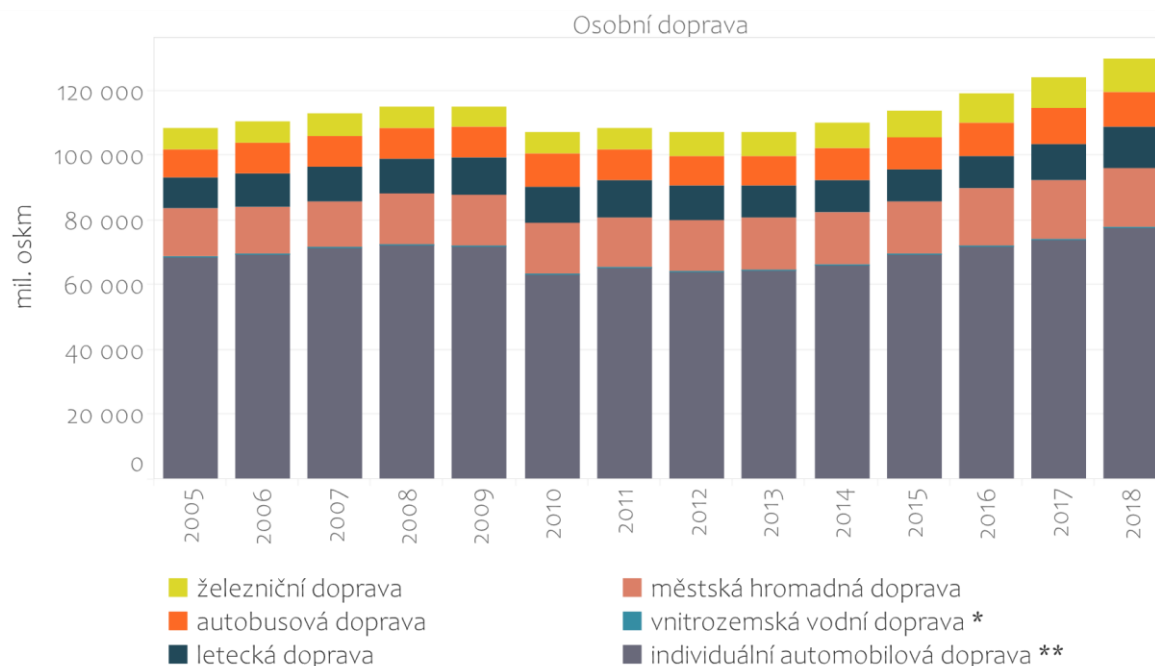
9. PRŮMYSL, INOVACE A INFRASTRUKTURA

9.1.2 Přeprava cestujících a věcí podle druhů dopravy

Přepavní výkon jednotlivých druhů nákladní dopravy

Přepavní výkon jednotlivých druhů osobní dopravy

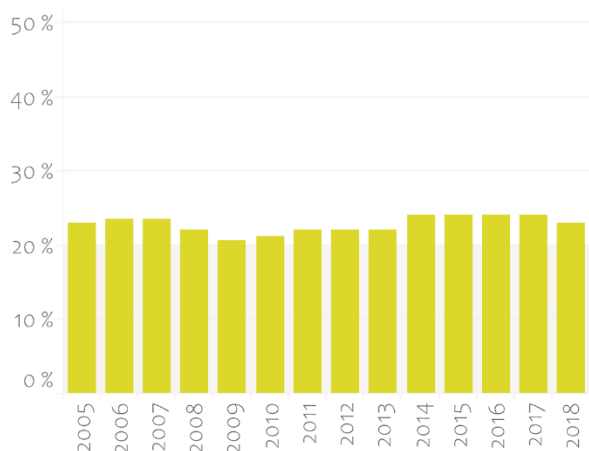
* Jedná se převážně o rekreační přepravu osob.

** Počty přepravených cestujících v individuální automobilové dopravě vychází z odborných odhadů. V roce 2010 došlo ke změně metodiky sčítání silničního provozu.

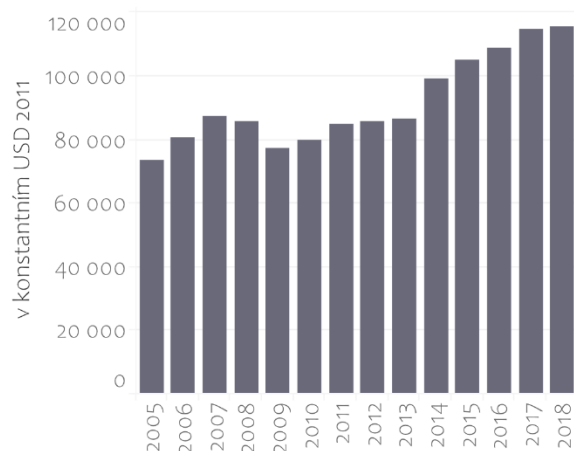
Zdroj dat: MD ČR

9.2.1 Přidaná hodnota zpracovatelského průmyslu jako podíl na HDP a na hlavu

Přidaná hodnota zpracovatelského průmyslu jako podíl na HDP

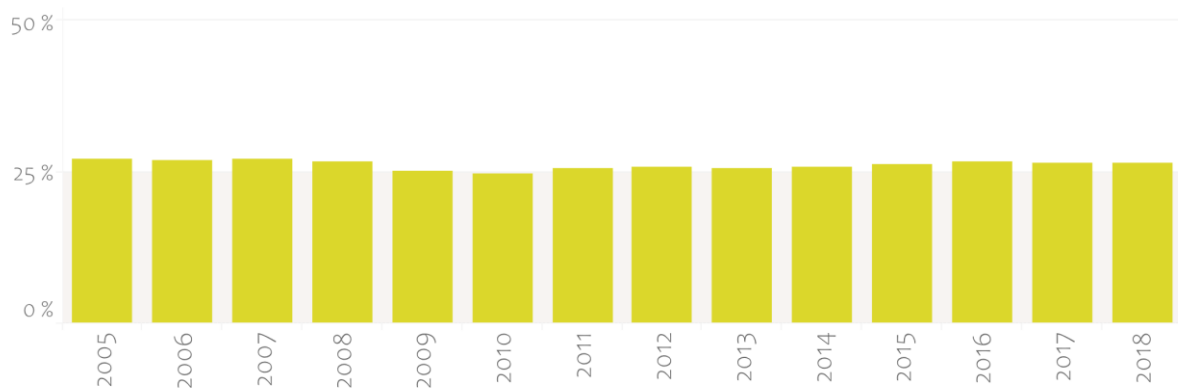

Přidaná hodnota zpracovatelského průmyslu na hlavu

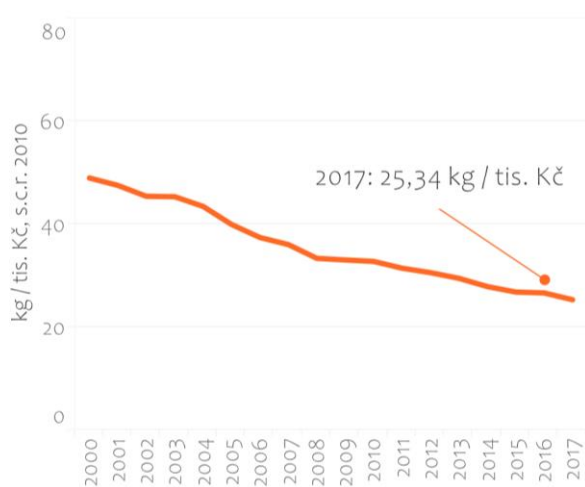
Zdroj dat: ČSÚ

9.2.2 Zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu jako podíl na celkové zaměstnanosti

Zdroj dat: ČSÚ

9.4.1 Emise CO₂ na jednotku hrubé přidané hodnoty (Gross Value Added)

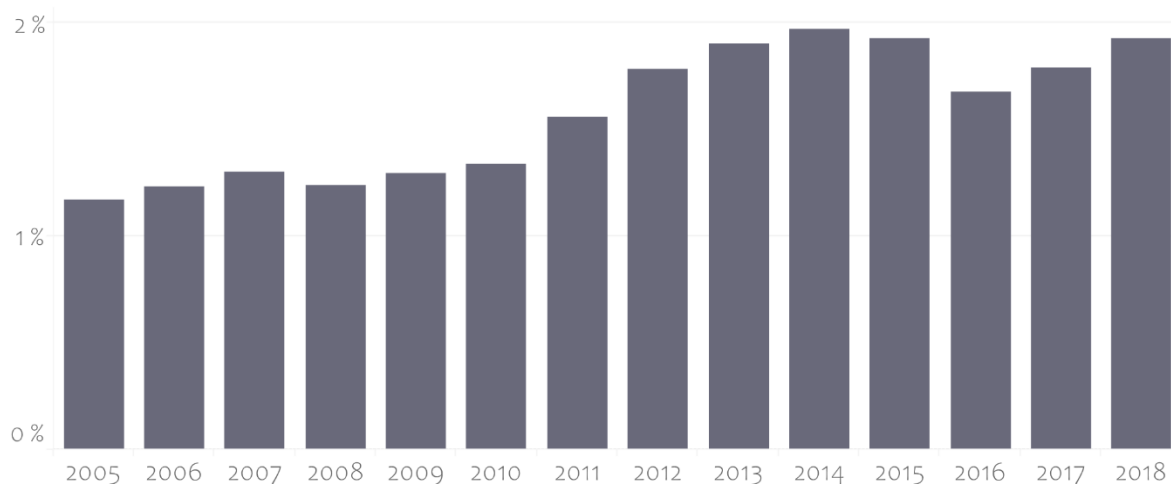

Zpracovatelský průmysl

Zdroj dat: ČHMÚ, ČSÚ, IEA, Eurostat

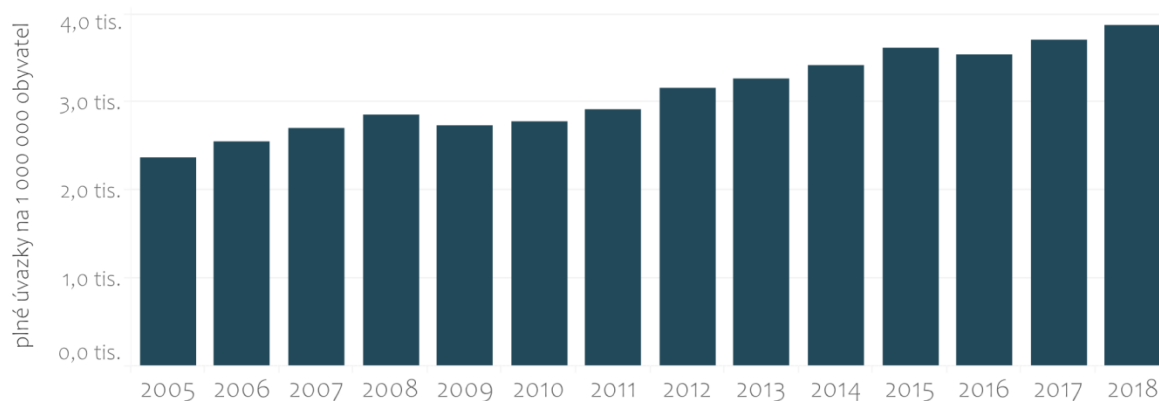
9.5.1 Výdaje na výzkum a vývoj jako podíl na HDP

Celkové výdaje na výzkum a vývoj jsou statisticky sledovány pomocí ukazatele tzv. hrubých domácích vnitřních výdajů na VaV, který je označován anglickou zkratkou GERD (Gross Domestic Expenditure on R&D). Tento ukazatel zahrnuje veškeré neinvestiční a investiční výdaje vynaložené ve sledovaném roce na VaV prováděný na území daného státu, a to bez ohledu na zdroj a způsob jejich financování.

Zdroj dat: ČSÚ

9.5.2 Výzkumní pracovníci (přepočtení na plné úvazky) na milion obyvatel

Zdroj dat: ČSÚ

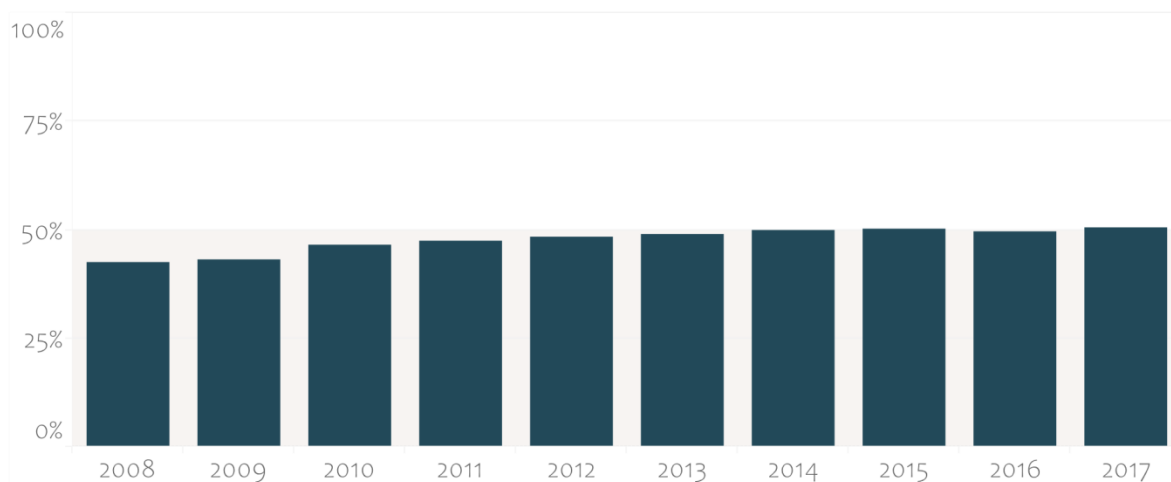
9.a.1 Celková mezinárodní podpora z veřejných zdrojů (oficiální rozvojová pomoc a jiné veřejné finanční toky) do infrastruktury

27 620 384 Kč

2018

Zdroj dat: MZV ČR

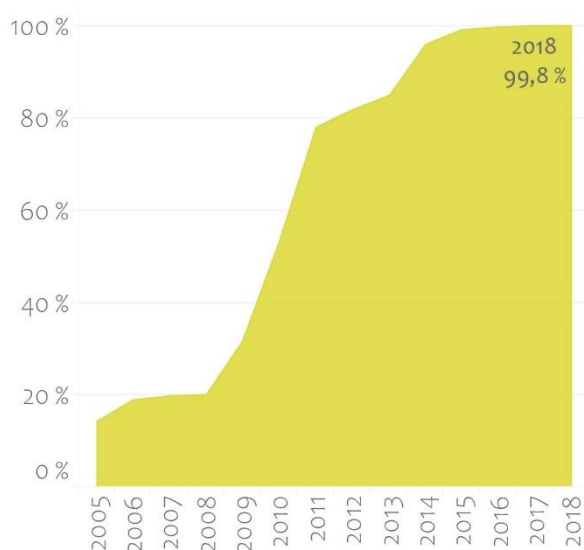
9.b.1 Podíl přidané hodnoty odvětví středně pokročilých a špičkových technologií na přidané hodnotě průmyslu celkem

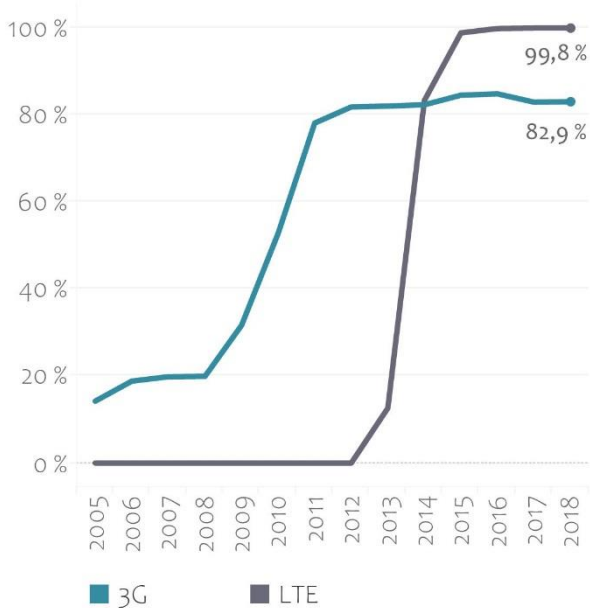
Zdroj dat: ČSÚ

9.c.1 Podíl obyvatelstva pokrytého mobilními sítěmi podle použité technologie

Pokrytí mobilními sítěmi

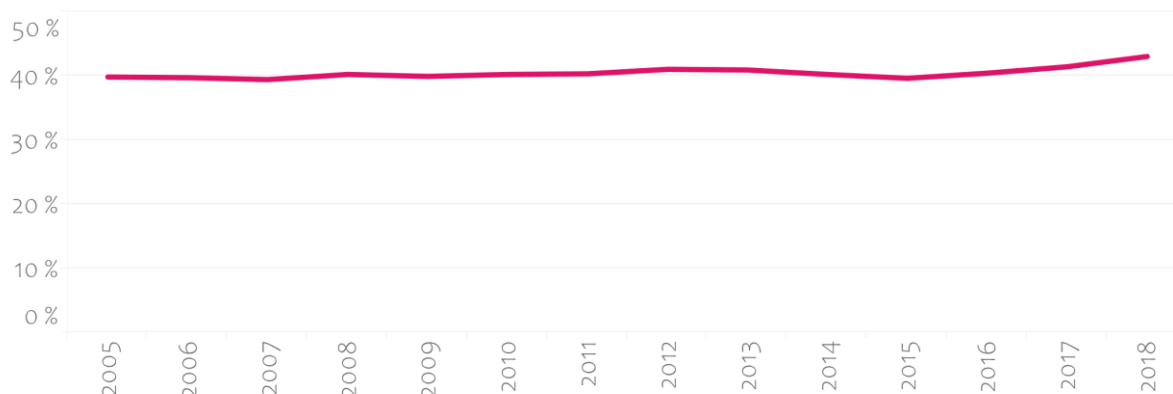
Podle technologie

Zdroj dat: ČTÚ

10. MÉNĚ NEROVNOSTÍ

10.4.1 Náklady práce jako podíl na HDP, zahrnuje mzdy a sociální příspěvky

Zdroj dat: ČSÚ

10.7.2 Počet zemí, které realizovaly dobře řízené politiky migrace

Realizace dobře řízené politiky migrace v České republice

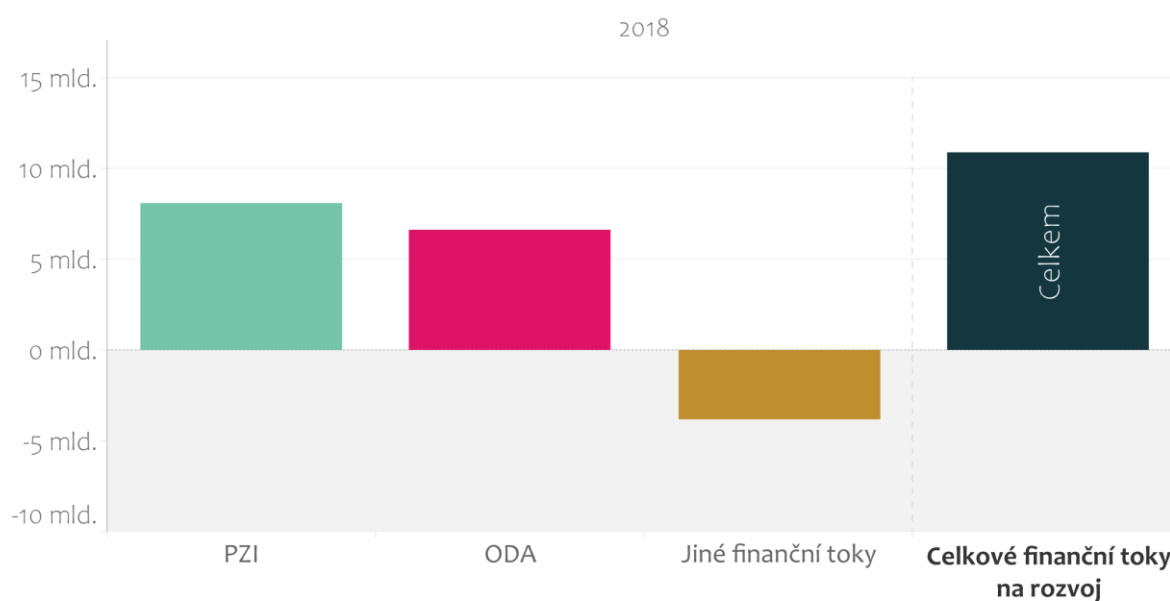
splňuje nebo zcela splňuje
(86,66 %)

2018

Kvalitativní vyhodnocení bylo provedeno gestorem migrační politiky v ČR, odborem azylové a migrační politiky MV ČR.

Zdroj dat: MV ČR

10.b.1 Celkové finanční toky na rozvoj podle druhu finančního toku (oficiální rozvojová pomoc, přímé zahraniční investice a jiné finanční toky)

Zdroj dat: MZV ČR

11. UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE

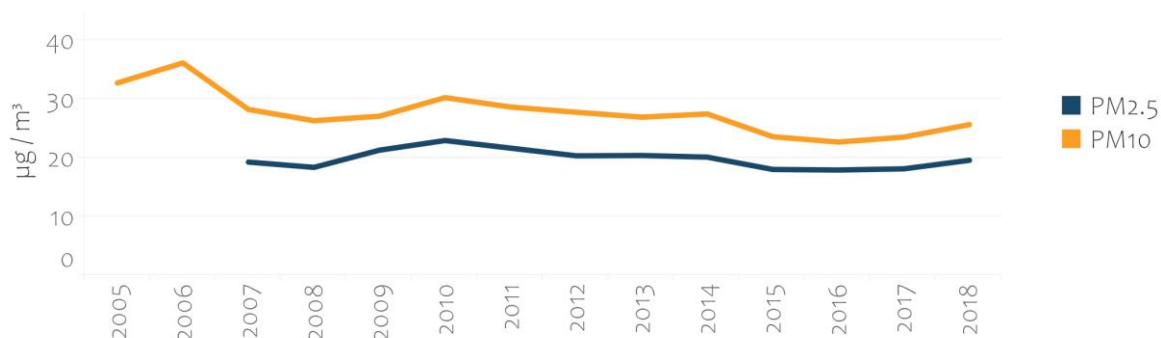
11.6.1 Podíl tuhého komunálního odpadu, který je pravidelně svážen a odpovídajícím způsobem odstraňován, na celkové produkci tuhého komunálního odpadu

100 %

(2005 - 2019)

Zdroj dat: ČSÚ

11.6.2 Střední roční úroveň suspendovaných částic (PM_{2.5} a PM₁₀) ve městech (vážená podle obyvatelstva)

Zdroj dat: ČHMÚ

11.b.1 Počet zemí, které přijímají a realizují národní strategie omezování rizik živelních pohrom a havárií v souladu s dokumentem Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 (Rámec pro omezování rizika živelních pohrom a technických havárií pro roky 2015 - 2030 ze Sendai)

Existence rámce pro omezování rizika
živelních pohrom a technických havárií v ČR

ANO ✓

ČR v roce 2015 přijala **Koncepci environmentální bezpečnosti 2016-2020** s výhledem do roku 2030. Další národním rámcem je:

- **Státní politika životního prostředí 2012–2020**, která uvádí tematickou oblast Bezpečné prostředí jako jednu z priorit. Zahnuje aktivity směřující k předcházení a zmírnění následků antropogenních a přírodních rizik.
- **Bezpečnostní strategie ČR**, ve které je ochrana životního prostředí zařazena mezi významné zájmy v bezpečnostní oblasti. Považuje za své strategické zájmy „... prevenci a potlačování bezpečnostních hrozeb ovlivňujících bezpečnost ČR a jejích spojenců“, kdy mezi bezpečnostní hrozby řadí mimo jiné i „... pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události“.
- Environmentální bezpečnost je rovněž ukotvena ve Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR a jejím implementačním dokumentu Národní akční plán adaptace na změnu klimatu. Environmentální bezpečnost je také horizontálně napojena na Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.

Zdroj dat: MŽP / Sendai Framework For Disaster Risk Reduction Monitor

12. ODPOVĚDNÁ VÝROBA A SPOTŘEBA

12.1.1 Počet zemí, které mají národní akční plány udržitelné spotřeby a výroby (sustainable consumption and production = SCP) nebo mají udržitelnou spotřebu a výrobu začleněnu jako jeden z cílů v národních politikách

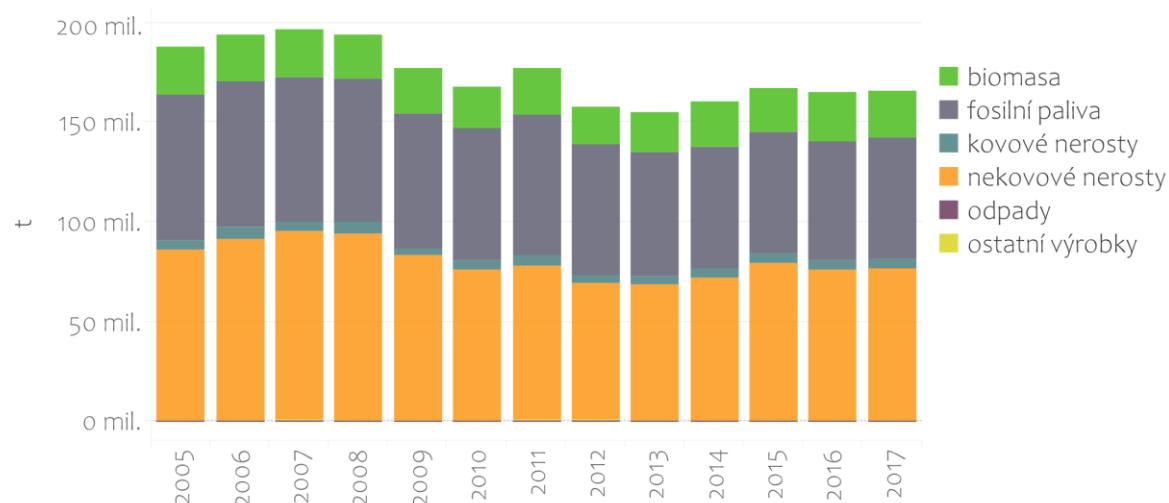
Existence národních akčních plánů
udržitelné spotřeby a výroby
v České republice nebo začlenění
udržitelné spotřeby a výroby jako
jednoho z cílů v národních politikách

ANO ✓
2019

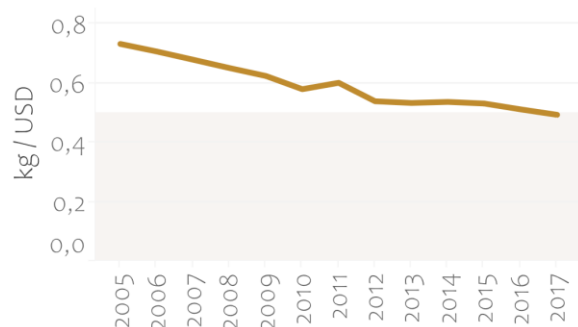
Zdroj dat: MPO ČR

12.2.2 Domácí materiálová spotřeba, domácí materiálová spotřeba na obyvatele a materiálová náročnost

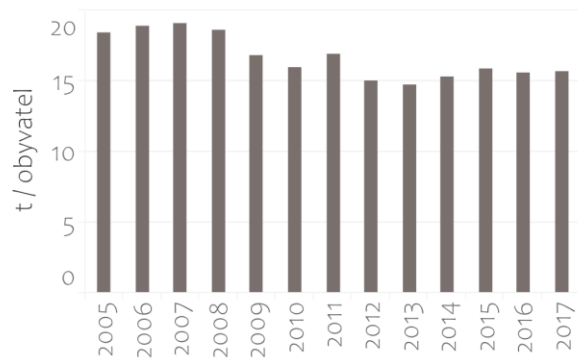
Domácí materiálová spotřeba

Materiálová náročnost
(kg / konstantní USD 2011)

Domácí materiálová spotřeba na obyvatele

Zdroj dat: ČSÚ

12.4.1 Počet stran mezinárodních multilaterálních dohod o životním prostředí o nebezpečných odpadech a ostatních chemických látkách, které splňují své závazky a povinnosti při předávání informací tak, jak to každá z příslušných dohod vyžaduje

Dodržování Montrealského protokolu	ANO ✓	platí pro roky 1993 - 2019
Dodržování Rotterdamské úmluvy	ANO ✓	platí pro roky 2004 - 2019
Dodržování Stockholmské úmluvy	ANO ✓	platí pro roky 2004 - 2019
Dodržování Minamatské úmluvy	ANO ✓	platí pro roky 2017 - 2019
Dodržování Basilejské úmluvy	ANO ✓	platí pro roky 1993 - 2019

Zdroj dat: fokální místa pro Montrealský protokol (197 stran); určené vnitrostátní orgány a oficiální kontaktní místa pro Rotterdamskou úmluvu (180 smluvních stran); oficiální kontaktní místa a národní kontaktní místa pro Stockholmskou úmluvu (156 smluvních stran); fokální místa pro výměnu informací a národní kontaktní místa pro Minamatskou úmluvu (v současné době 35 stran); fokální místa a příslušné orgány pro Basilejskou úmluvu (185 smluvních stran)

13. KLIMATICKÁ OPATŘENÍ

13.1.2 Počet zemí, které přijímají a realizují národní strategie omezování rizik živelních pohrom a havárií v souladu s dokumentem Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030 (Rámec pro omezování rizika živelních pohrom a technických havárií pro roky 2015 - 2030 ze Sendai)

Existence rámce pro omezování rizika
živelních pohrom a technických havárií v ČR

ANO ✓

ČR v roce 2015 přijala **Koncepci environmentální bezpečnosti 2016-2020** s výhledem do roku 2030.

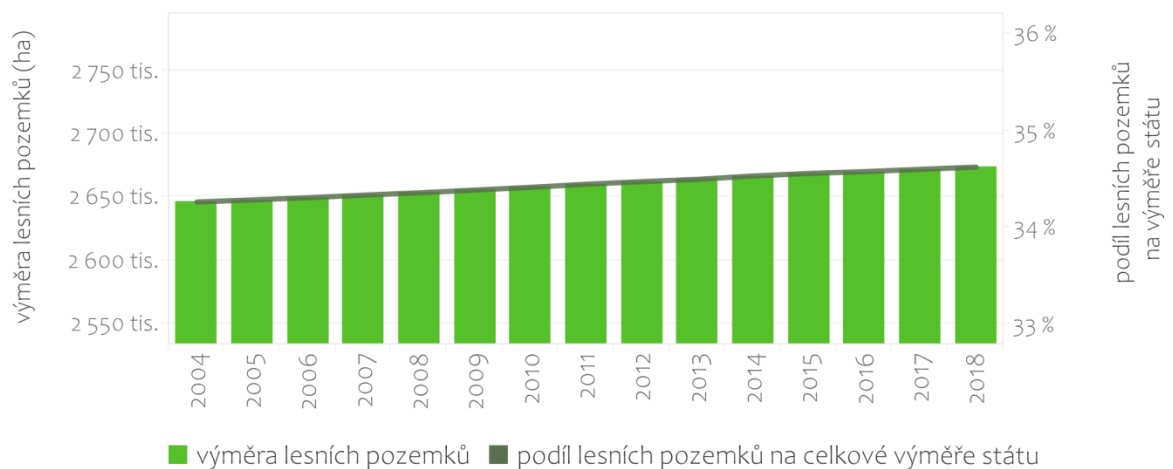
Dalším národním rámcem je:

- **Státní politika životního prostředí 2012–2020**, která uvádí tematickou oblast Bezpečné prostředí jako jednu z priorit. Zahnuje aktivity směřující k předcházení a zmírnění následků antropogenních a přírodních rizik.
- **Bezpečnostní strategie ČR**, ve které je ochrana životního prostředí zařazena mezi významné zájmy v bezpečnostní oblasti. Považuje za své strategické zájmy „ ... prevenci a potlačování bezpečnostních hrozeb ovlivňujících bezpečnost ČR a jejích spojenců“, kdy mezi bezpečnostní hrozby řadí mimo jiné i „ ... pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události“.
- Environmentální bezpečnost je rovněž ukotvena ve Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR a jejím implementačním dokumentu Národní akční plán adaptace na změnu klimatu. Environmentální bezpečnost je také horizontálně napojena na Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.

Zdroj dat: MŽP / Sendai Framework For Disaster Risk Reduction Monitor

15. ŽIVOT NA SOUŠI

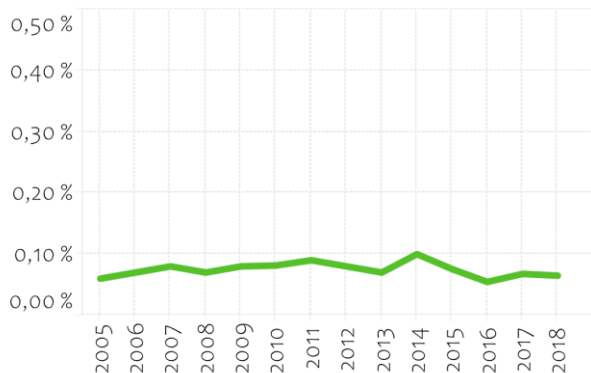
15.1.1 Výměra lesních pozemků jako podíl z celkové výměry území státu

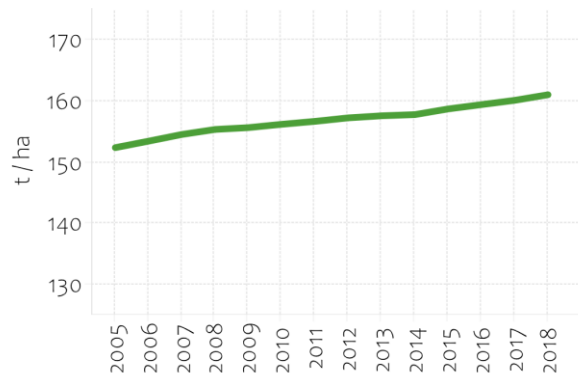
Zdroj: ČÚZK, ÚHÚL

15.2.1 Pokrok směrem k udržitelnému lesnímu hospodaření

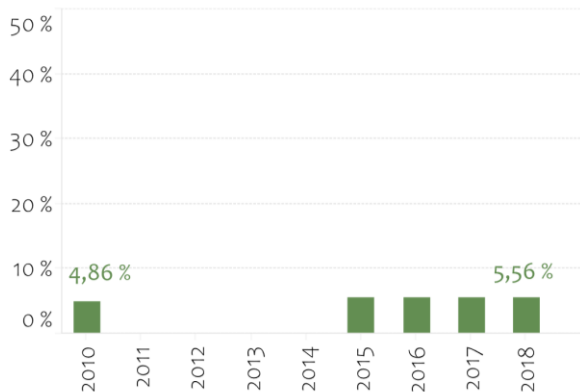
Roční změna plochy lesa

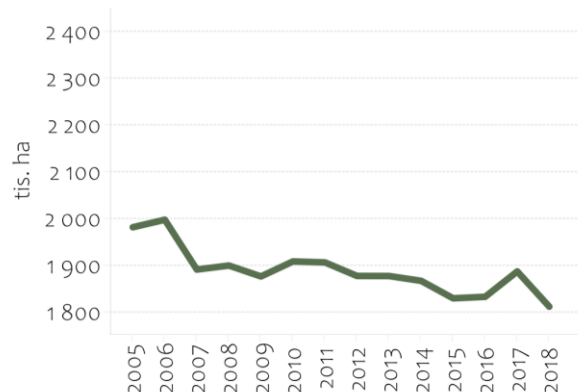
Zásoba nadzemní biomasy v lesích

Podíl plochy lesa v chráněných územích
(% z plochy lesa 2015)

Plocha lesa certifikovaného nezávislou certifikací
trvale udržitelného hospodaření

Zdroj: ÚHÚL

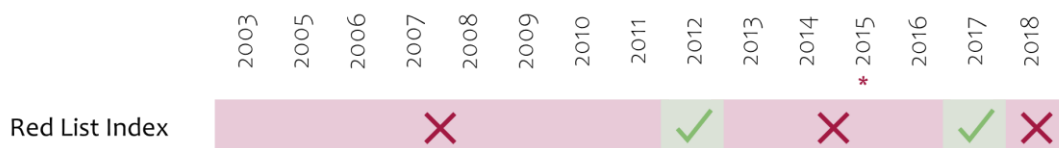
15.4.1 Procento rozlohy chráněných území nacházejících se na území horských oblastí (oblastí nad 500 m nad mořem)

57,1 %

2019

Zdroj: AOPK ČR, ČÚŽK, ARCDATA PRAHA, s.r.o.

15.5.1 Index Červeného seznamu (ohrožených druhů rostlin a živočichů) (Red List Index)

Porovnatelné indexy z Červených seznamů jsou pro ČR k dispozici pro roky 2012 a 2017, a to pro skupiny "Bezobratlí", "Obratlovci" a "Cévnaté rostliny". K těmto skupinám byly v roce 2017 vydány aktuální červené seznamy pro Českou republiku, které již byly tvořeny na základě striktního uplatnění IUCN metodiky.

* Červený seznam "Bezobratlí" neobsahuje skupiny pavouci (Araneae), kteří mají vlastní červený seznam (aktuální z roku 2015), pavouci jsou však zároveň pravděpodobně jedinou významnější evoluční skupinou skupinou, kde by připadaly v úvahu "Red indexy" pro více let, neboť jsou faunistická data o výskytu pavouků (včetně ohrožených druhů) vzhledem k velké arachnologické tradici a dlouhodobému rozsáhlému arachnologickému bádání velmi komplexní a pravidelně aktualizovaná.

Zdroj dat: AOPK ČR

15.6.1 Počet zemí, které přijaly legislativní, správní a politické rámce, aby zajistily spravedlivé a nepředpojaté sdílení výhod plynoucích z využívání genetických zdrojů

Existence legislativních, správních a politických rámců k zajištění spravedlivého a nepředpojatého sdílení výhod plynoucích z využívání genetických zdrojů

ANO ✓

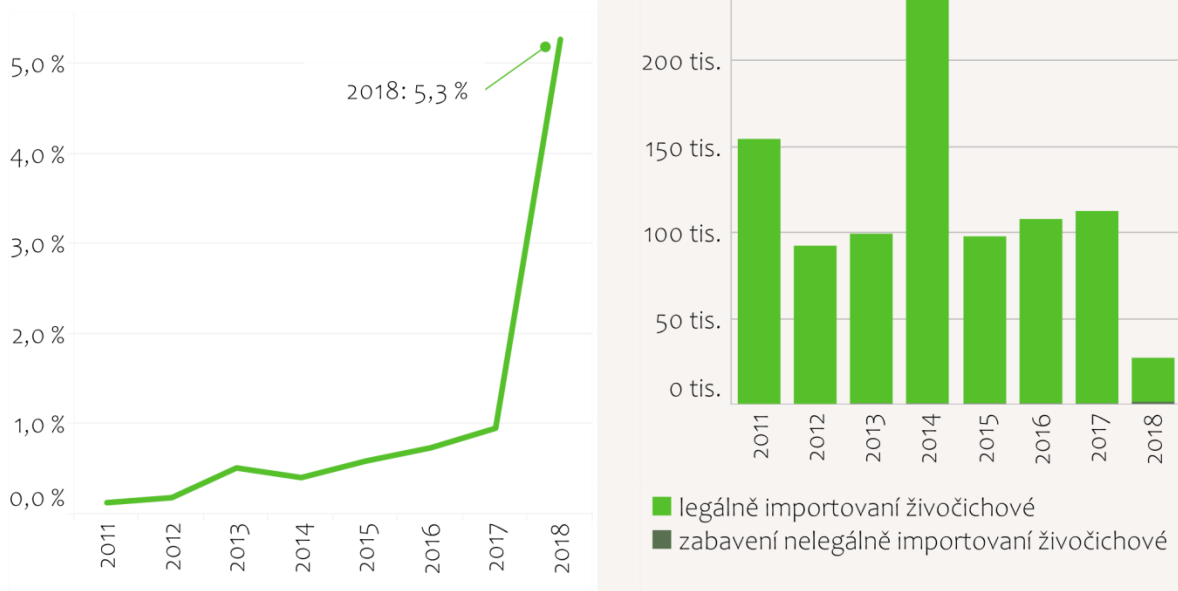
od roku 2018

Zákon 93/2018 Sb. o podmínkách využívání genetických zdrojů podle Nagojského protokolu, účinný od 20. 6. 2018

Zdroj: MZe ČR

15.7.1, 15.c.1 Podíl zabavených importovaných živočichů, kteří byli dle úmluvy CITES nezákonně přepravováni do ČR

Zobchodování volně žijící živočichové, kteří byli upytlačeni nebo nezákonně přepravováni

Zdroj: MŽP ČR, ČIŽP, webová stránka <https://trade.cites.org>

15.8.1 Podíl zemí přijímajících příslušnou národní legislativu a přiměřené zdroje pro prevenci nebo omezování invazivních nepůvodních druhů

Existence příslušné národní legislativy a přiměřených zdrojů pro prevenci nebo omezování invazivních nepůvodních druhů v České republice

NE X

Invazní druhy rostlin a živočichů dosud nebyly jednoznačně zahrnuty v žádné platné právní úpravě ČR. Jistou oporu při regulaci a kontrole invazivních druhů lze nalézt v několika právních předpisech, z nichž stěžejní jsou Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny v platném znění, Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči v platném znění a navazující Vyhláška č. 215/2008 Sb., o opatřeních proti zavlečení a rozšiřování škodlivých organismů rostlin a rostlinných produktů.

Zdroj: MŽP ČR

15.a.1, 15.b.1 Oficiální rozvojová pomoc a veřejné výdaje na ochranu a udržitelné využívání biologické rozmanitosti a ekosystémů

2018

Oficiální rozvojová pomoc na ochranu a udržitelné využívání biologické rozmanitosti a ekosystémů

33 947 440 Kč

Veřejné výdaje na ochranu a udržitelné využívání biologické rozmanitosti a ekosystémů

0 Kč

Zdroj: MZV ČR

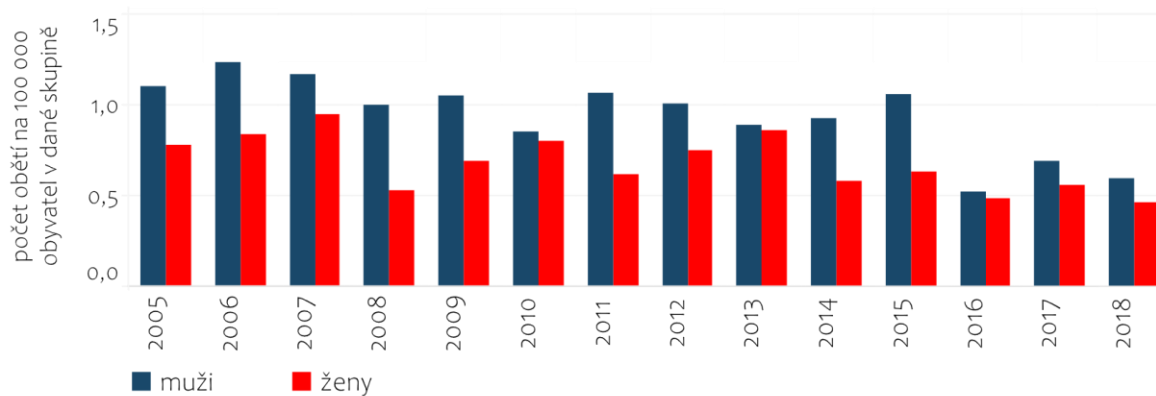
16. MÍR, SPRAVEDLNOST A SILNÉ INSTITUCE

16.1.1 Počet obětí úmyslného zavraždění na 100 000 obyvatel podle pohlaví a věku

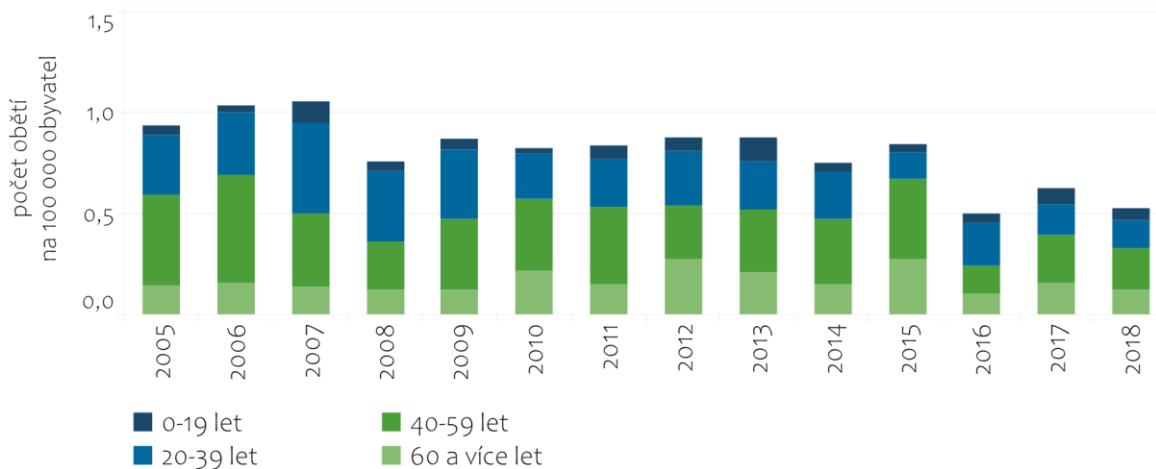
Celkem

Podle pohlaví

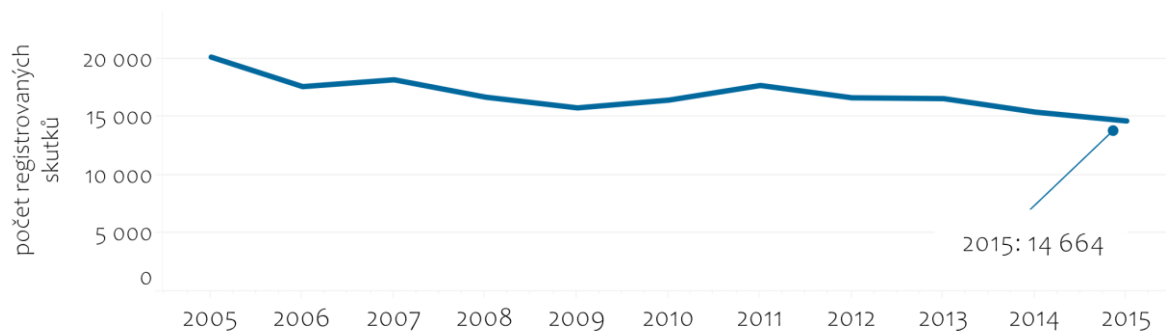

Podle věku

Zdroj dat: ČSÚ

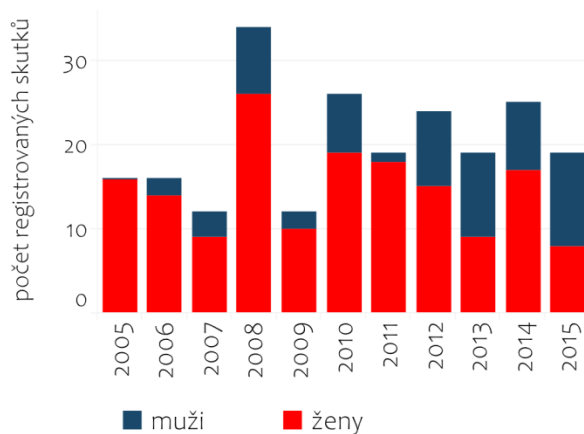
16.1.3 Počet registrovaných skutků fyzického, psychologického a sexuálního násilí na mužích a ženách na území ČR, a to za předchozí statistický rok

Zdroj dat: Policejní prezidium ČR

16.2.2 Počet registrovaných skutků obchodu s lidmi, kde obětí je muž nebo žena, a to za předchozí statistický rok podle pohlaví a věku

Oběti podle pohlaví

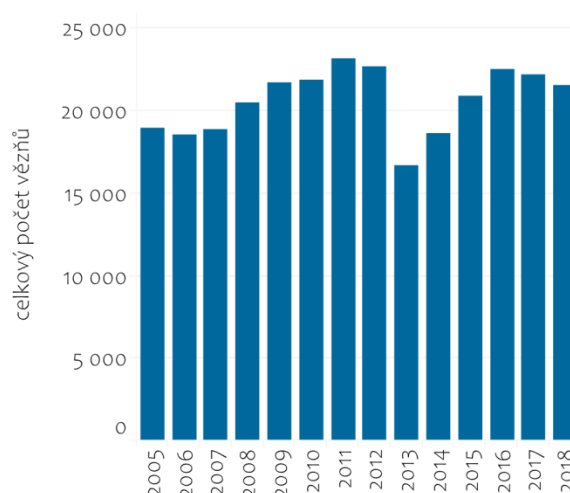
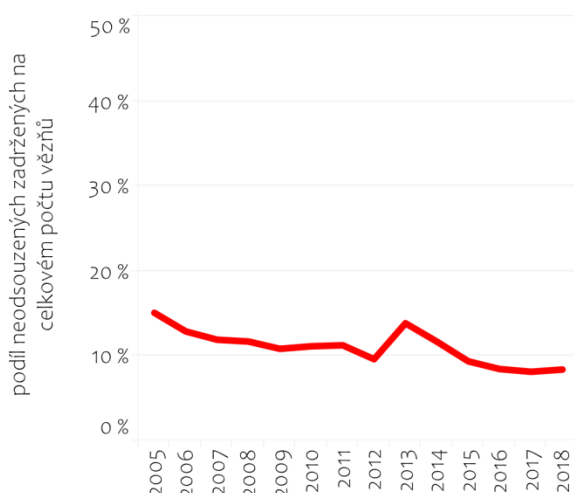

Oběti podle věku

Zdroj dat: Policejní prezidium ČR

16.3.2 Neodsouzení zadržení jako podíl celkové populace vězňů

Zdroj dat: Vězeňská služba ČR

16.9.1 Podíl dětí do 5 let věku, jejichž narození bylo zaregistrováno civilními úřady

100 %

2005 - 2018

Pozn.: V České republice se předpokládá 100% registrace narozených, neboť existuje zákonná povinnost hlásit matričním úřadům každé narozené dítě (živě i mrtvě).

Zdroj dat: ČSÚ

16.10.2 Existence a realizace ústavních a zákonných záruk pro přístup veřejnosti k informacím v ČR

ANO ✓

2015 - 2018

Přístup veřejnosti k informacím je v České republice upraven ve formě ústavních i zákonných záruk. V ústavním právu je právo na přístup k informacím obsaženo v **Listině základních práv a svobod**. Zákonné záruky pak zahrnují především **zákon č. 106 / 1999 Sb.** o svobodném přístupu k informacím, ale také **zákon č. 123 / 1998 Sb.** o právu na informace o životním prostředí. Právo na informace je legislativně upraveno i ve vazbě na problematiku zpracování osobních údajů, ukotvenou v **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016** o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR). Ve vztahu k územním samosprávným celkům je pak legislativní úprava obsažena mj. v zákonech **č. 128/2000 Sb.** o obcích, **č. 129/2000 Sb.** o krajích nebo v zákonu **č. 131/2000 Sb.** o hlavním městě Praze.

Zdroj dat: MV ČR

16.a.1 Existence nezávislých národních institucí pro podporu a ochranu lidských práv v souladu s Pařížskými principy (Paris Principles)

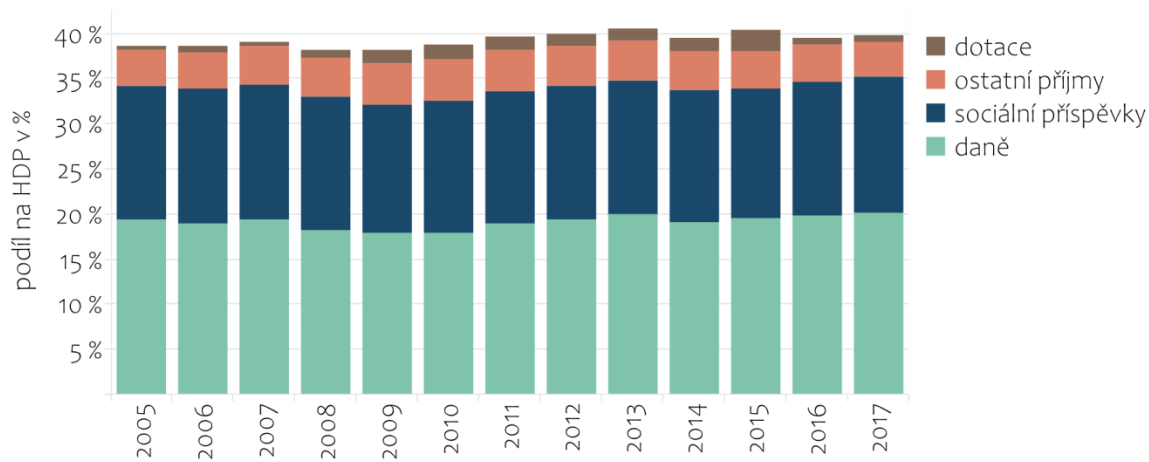
NE X

2005 - 2019

Zdroj dat: Úřad vlády ČR

17. PARTNERSTVÍ KE SPLNĚNÍ CÍLŮ

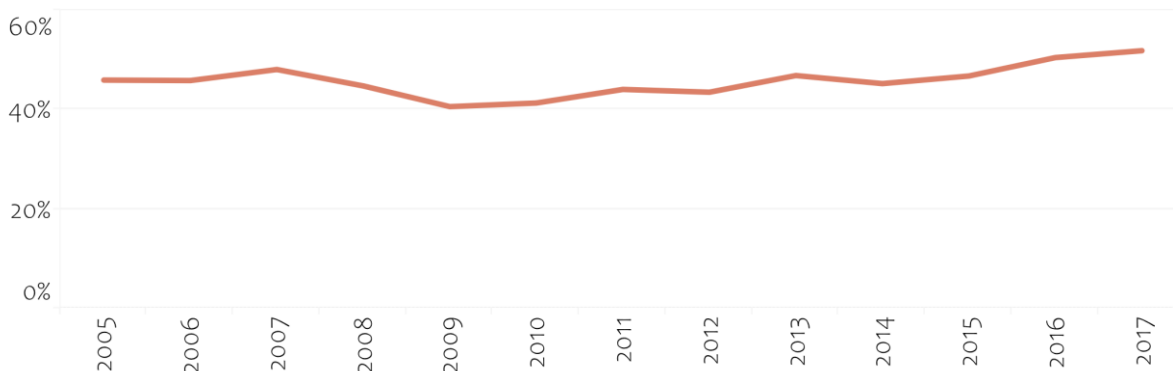
17.1.1 Vládní příjmy celkem jako podíl na HDP

Zdroj: MMF

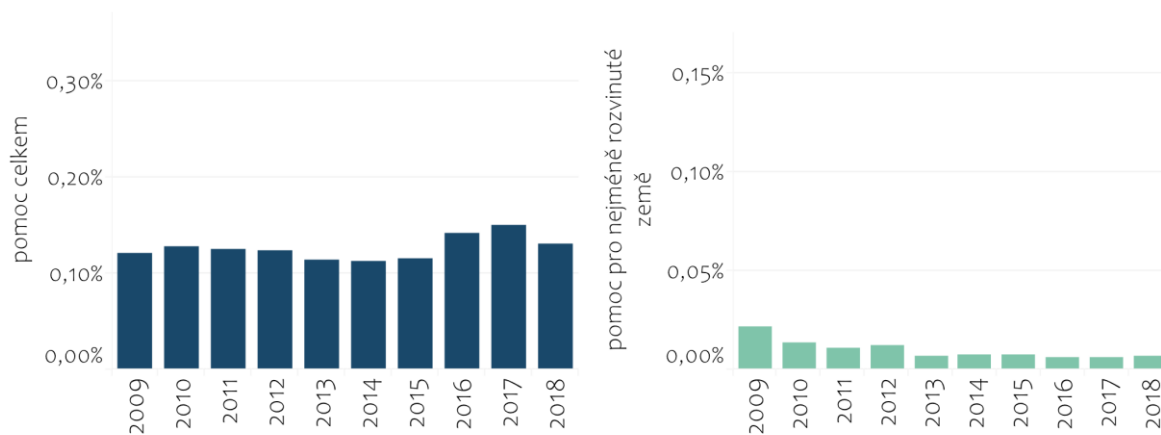
17.1.2 Podíl domácího rozpočtu, který je financován z domácích daní v %

Sektor vládních institucí

Zdroj: MMF

17.2.1.a, 17.2.1b Čistá oficiální rozvojová pomoc celkem jako podíl hrubého národního příjmu (GNI) dárců Výboru pro rozvojovou pomoc OECD (Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) Development Assistance Committee)

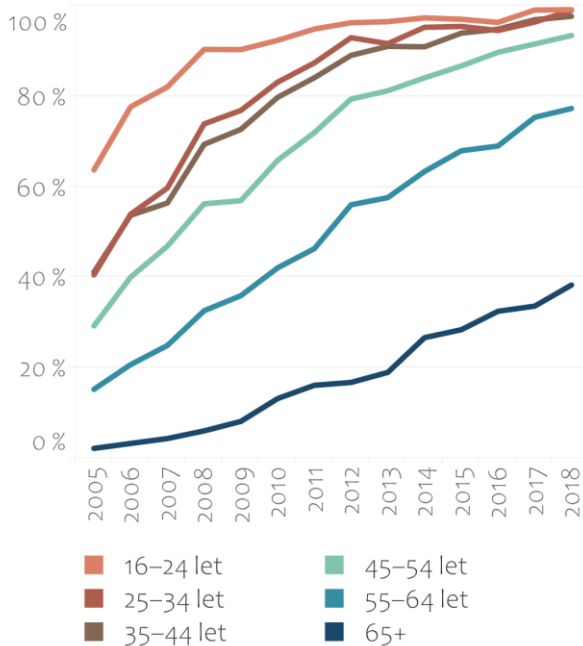

Zdroj: MZV ČR

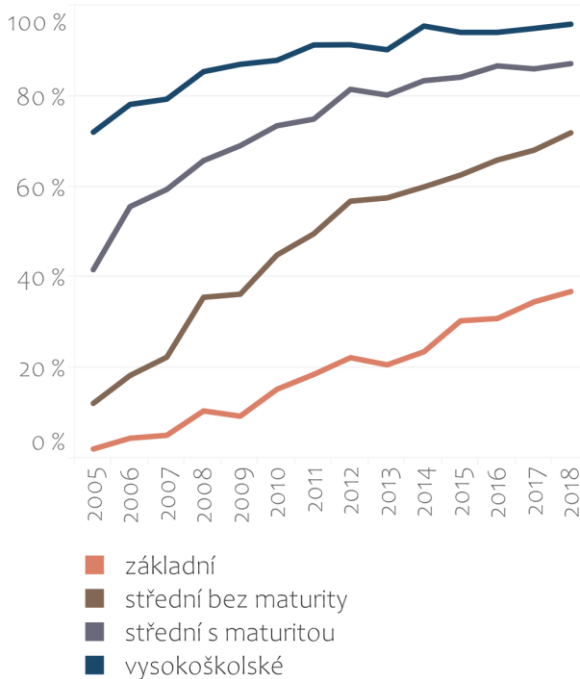
17.8.1 Podíl jednotlivců, kteří využívají internet

% v dané sociodemografické skupině

Uživatelé internetu podle věku

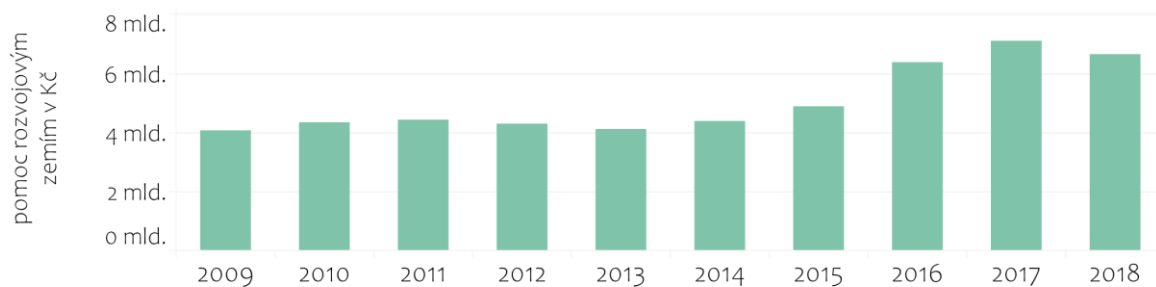

Uživatelé internetu podle vzdělání

Zdroj dat: ČSÚ

17.9.1 V dolarech vyjádřená hodnota finanční a technické pomoci určené pro rozvojové země

Zdroj: ČSÚ

17.15.1 Rozsah, v němž poskytovatelé rozvojové spolupráce používají výsledkové rámce a plánovací nástroje přijímajících (rozvojových) zemí

Míra využívání výsledkových rámců a plánovacích nástrojů přijímajících zemí poskytovatelem rozvojové pomoci (tzn. ČR) (v procentech)

68,23 %

2018

Zdroj: MZV ČR

17.18.2 Počet zemí, které mají národní legislativu o statistice, jež je v souladu se Základními zásadami úřední statistiky (Fundamental Principles of Official Statistics)

Existence národní legislativy o statistice, jež je v souladu se Základními zásadami úřední statistiky (Fundamental Principles of Official Statistics)

ANO ✓

Zdroj: ČSÚ

17.18.3 Počet zemí, které mají národní statistický plán, který je plně financován a realizován, podle zdroje financování

Existence národního statistického plánu, který je plně financován a realizován

ANO ✓

Podle zdroje financování:

vládní

ostatní

Zdroj dat: ČSÚ

17.19.1 Hodnota všech zdrojů uvolněných pro posílení statistických kapacit v rozvojových zemích

0 Kč *

* Pozn. MZV: Samostatný program pro podporu statistického výkaznictví ČR v roce 2018 nepodpořila, avšak podpora statistického výkaznictví je obvykle součástí projektů týkajících se budování kapacit státní správy a tvoří cca 5-10 % finanční alokace projektu.

Zdroj dat: MZV ČR

17.19.2 Podíl zemí, které (a) provedly alespoň jedno sčítání lidu, domů a bytů v posledních 10 letech; a (b) dosáhly 100 % registrace narozených a 80 % registrace zemřelých

100% registrace narozených a 80% registrace zemřelých

Alespoň jedno sčítání lidu, domů a bytů v posledních 10 letech

Zdroj: ČSÚ